

Nr 303.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område m. m.; given Stockholms slott den 27 april 1945.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 27 april 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, fråga om *åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område* samt anför därvid.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att i avbidan på särskild proposition beräkna för budgetåret 1945/46 dels (punkt 108 i nionde huvudtiteln) till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av 125 000 000 kronor, dels (punkt 109) till Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet ett reservationsanslag av 53 000 000 kronor, dels ock (punkt 110) till Prisclearing för fodermedel m. m. ett reservationsanslag av 7 000 000 kronor.

Jag torde få erinra därom, att statens livsmedelskommission i skrivelse den 22 mars 1945 framlagt förslag angående prissättningen å jordbrukets produkter. Vid livsmedelskommissionens skrivelse fanns fogat utlåtande i ärendet från statens priskontrollnämnd. Livsmedelskommissionen har vidare med skrivelse den 28 mars 1945 överlämnat till kommissionen inkomna särskilda yttranden i ärendet av vissa ledamöter av kommissionens råd. I anledning av livsmedelskommissionens framställning har Kungl. Maj:t meddelat beslut i prisfrågan den 6 april 1945.

I skrivelser den 10 april 1945 och den 26 i samma månad har statens livsmedelskommission därefter framlagt förslag om prisreglerande åtgärder i övrigt på jordbrukets område.

Jag torde nu få underställa Kungl. Maj:t denna fråga.

Översikt över hittills viktagna åtgärder.

Beträffande de regleringsåtgärder, som från statsmakternas sida företagits till och med år 1943, hänvisas, utöver vad i det följande anföres, till propositionerna nr 278/1941, 319/1942, 246/1943 och 253/1944.

Mjölkgregeringen. Enligt förordningen den 28 juni 1941 (nr 488) angående *mjölkgavgift*, vilken genom förordning den 30 juni 1943 (nr 455) förlängts att gälla tills vidare, skall, i den mån Kungl. Maj:t så förordnar, viss avgift (mjölkgavgift) upptagas å inom riket saluförd mjölk och grädde ävensom å mjölk, som kommer till användning för beredande hos mjölkproducent av smör eller ost för avsalu. Avgiften skall utgå med det belopp, högst 3 öre för kilogram mjölk och till mjölk omräknad grädde, som Kungl. Maj:t bestämmer.

Något förordnande om uttagande av mjölkgavgift enligt nyssnämnda förordning har hittills icke meddelats av Kungl. Maj:t.

Enligt förordningen den 7 juni 1935 (nr 259) om *accis å margarin och vissa andra fettvaror*, vilken ändrats genom förordningen nr 474/1937, äger Kungl. Maj:t förordna om uttagande av accis å margarin, konstister, matolja, annat ersättningsmedel för smör eller flott än något av de förut nämnda samt fettemulsion. Denna befogenhet, som ursprungligen gällt endast för varor, levererade intill utgången av juni månad 1937, har vid olika tillfällen — senast genom förordningen den 30 juni 1943 (nr 481) — förlängts och gäller nu tills vidare. Accisen må utgå med högst 60 öre för kilogram av varans nettovikt. 1940 års lagtima riksdag (skr. nr 426) bemyndigade Kungl. Maj:t att under bugetåret 1940/41 förordna om uttagande av tilläggsaccis å nämnda varor med ett belopp av högst 1 krona 50 öre per kilogram av varans nettovikt. Motsvarande bemyndigande har Kungl. Maj:t erhållit även för budgetåren 1941/42—1943/44. Enligt beslut av 1943 års riksdag gäller bemyndigandet tills vidare.

I fråga om tillämpningen av förordningen nr 259/1935 under tiden efter 1943 års utgång torde följande få framhållas. För margarin med en smält-

punkt understigande + 36°C (hushållsmargarin) har under tiden till och med den 24 september 1944 utgått accis med 30 öre per kilogram av varans nettovikt. Under tiden från och med den 25 september 1944 till och med den 4 mars 1945 har accisen utgått med 18 öre per kilogram. Från och med den 5 mars 1945 har den höjts till 23 öre per kilogram. Någon tilläggsaccis å hushållsmargarin har ej utgått. För annat margarin än hushållsmargarin har accisen till och med den 4 mars 1945 utgått med 39 öre per kilogram och därefter med 23 öre per kilogram. För vissa ersättningsmedel för smör och flott, nämligen konstister av visst slag, matolja, sådan vara, som i förordningen nr 259/1935 betecknas såsom annat ersättningsmedel för smör eller flott och som håller mera än en procent vatten eller, ändå att så ej är fallet, är till konsistensen smör- eller isterliknande, sådant kokosfett, som är avsett att användas i stället för smör, flott, margarin eller konstister, samt fettemulsion, har accisen utgått med 60 öre per kilogram med undantag för fettemulsion med en fetthalt av högst 17 procent, för vilken vara accisen utgått med 44 öre per kilogram. Härjämte har utgått viss tilläggsaccis å samtliga sist nämnda varor med undantag för sådan fettemulsion, som har en fetthalt av högst 17 procent. Tilläggsaccisens belopp är för konstister 98 öre per kilogram, för sådan vara, som här förut betecknats såsom annat ersättningsmedel för smör eller flott, 10 öre för kilogram, därest varan håller minst 40 procent vatten, annars 98 öre per kilogram, för matolja 40 öre per kilogram, för kokosfett 10 öre per kilogram och för fettemulsion med högre vattenhalt än 17 procent 65 öre per kilogram. Beträffande konstister utgå accis och tilläggsaccis endast å vara, i vilken ingår annat fett än sådant, som framställts ur mjölk eller hämtats från hästar, svin eller idisslande djur. I fråga om fettemulsion ha accisbeloppen ändrats fr. o. m. den 15 mars 1945 så att fr. o. m. nämnda dag för denna vara utgår, *dels* accis med 44 öre per kilogram för steriliserad fettemulsion med fetthalt av högst 15 procent och förpackad i slutna glaskärl eller bleckburkar, rymmande högst $\frac{1}{4}$ liter, samt med 60 öre per kilogram för annan fettemulsion med fetthalt av högst 15 procent ävensom för fettemulsion med högre fetthalt än 15 procent, *dels* tilläggsaccis med 65 öre per kilogram för fettemulsion med högre fetthalt än 15 procent.

Tull å margarin och konstister har (under tiden efter 1941 års utgång) utgått med belopp, motsvarande accisen och tilläggsaccisen å dessa varor med tillägg av 15 öre per kilogram.

Från och med den 1 januari 1940 tillföras samtliga margarinaccismedel budgeten enligt beslut vid urtima riksdagen 1939 (skr. nr 109).

Enligt kungörelsen den 28 november 1941 (nr 394) angående pristillägg för mjölk m. m. utgå mjölkpristillägg, lantsmörsbidrag och producentbidrag. *Mjölkpristillägg* utgår till mejeri med visst av livsmedelskommissionen för varje kalendermånad bestämt belopp för varje kilogram av den myckenhet fett, som innehålles i den vid mejeriet under månaden från mjölkproducenter invägda mjölken. Mjölkpristillägg utgår dock endast, därest mejeriet under månaden för beredande till avsalu av smör, ost eller annan mejeripro-

dukt använt mjölk och till mjölk omräknad grädde till en myckenhet, innehållande minst 100 kilogram mjölkfett. Livsmedelskommissionen kan bestämma, att mjölkpristillägg skall utgå med olika belopp i olika delar av landet. Vidare äger livsmedelskommissionen föreskriva, att mjölkpristillägg ej skall utgå för mjölkfett i sådan mjölk och till mjölk omräknad grädde, som av mejeriet försålts för visst ändamål eller av detsamma använts för beredande av viss mejeriprodukt. Mjölkpristillägg utbetalas för kalendermånad till det mejeri, vid vilket mjölken invägs från producenterna.

Genom kungörelse den 2 april 1943 (nr 136) har kungörelsen den 28 november 1941 ändrats därhän, att livsmedelskommissionen fått befogenhet att besluta, att mjölkpristillägg icke vidare skall utgå till mejeri, vilket i väsentlig mån åsidosatt i sistnämnda kungörelse angivna villkor för erhållande av mjölkpristillägg eller bestämmelse, som med stöd av kungörelsen meddelats av livsmedelskommissionen. Denna äger, då den finner skäl därtill, upphäva dylikt beslut.

De i kungörelsen den 28 november 1941 meddelade bestämmelserna om *lantsmörsbidrag* överensstämma helt med motsvarande bestämmelser i den tidigare gällande kungörelsen den 28 juni 1941 (nr 619) angående prisutjämningsbidrag för mjölk m. m. De av livsmedelskommissionen med stöd av sistnämnda författning meddelade närmare föreskrifterna angående grunderna för utbetalande av lantsmörsbidrag ha även bibehållits oförändrade efter ikraftträdandet av förstnämnda kungörelse.

I fråga om *producentbidrag* föreskrevs ursprungligen i 7 § kungörelsen den 28 november 1941, att dylikt bidrag skulle utgå till mjölkproducent för varje brukningsdel, varå mjölk producerades, med visst av Kungl. Maj:t bestämt belopp för varje kilogram mjölk och till mjölk omräknad grädde, som från brukningsdelen sålts till mejeri, berättigat till mjölkpristillägg, eller, därest producenten själv dreve sådant mejeri, i mejerirörelsen försålts eller använts för beredande av smör, ost eller annan mejeriprodukt till avsalu. Producentbidrag skulle dock för varje brukningsdel ej utgå för större myckenhet mjölk och till mjölk omräknad grädde än Kungl. Maj:t för viss tidsperiod bestämde. Nämnda paragraf har genom kungörelse den 16 juli 1943 (nr 625) ändrats såtillvida, att producentbidrag, enligt de närmare bestämmelser Kungl. Maj:t meddelar, skall utgå för mjölk och till mjölk omräknad grädde, som producerats å brukningsdel med högst 25 hektar åker samt av brukningsdelens innehavare försålts till mejeri, berättigat till mjölkpristillägg, eller, därest innehavaren själv driver sådant mejeri, i mejerirörelsen försålts eller använts för beredande av smör, ost eller annan mejeriprodukt till avsalu. För varje sådan brukningsdel utgår producentbidrag dock ej för större myckenhet mjölk och till mjölk omräknad grädde än Kungl. Maj:t för viss tidsperiod bestämmer. De nya föreskrifterna, som länt till efterrättelse från och med den 1 juli 1943, ha tillkommit för att bättre än förut tillgodose syftet med ifrågavarande bidrag såsom ett stöd åt det mindre jordbruket.

Vad angår storleken av de belopp, med vilka de här förut omförmälda bi-

dragen till mjölkproduktionen — mjölkpristillägg, producentbidrag och lant-smörsbidrag — utgå, gäller följande.

De grunder, efter vilka mjölkpristillägget utgått för tiden december 1942 —juni 1944, finnas angivna i propositionen nr 253/1944. Med stöd av ett utav Kungl. Maj:t den 30 juni 1944 lämnat bemyndigande utgår enligt livsmedelskommissionens beslut mjölkpristillägget tills vidare under budgetåret 1944/45 enligt följande grunder: Det allmänna mjölkpristillägget utgör 28 öre för varje kilogram mjölkfett, som innehålles i all den vid mejeri invägda mjölken, samt härutöver 14 öre för varje kilogram mjölkfett, som innehålles i sådan mjölk och till mjölk omräknad grädde, som av mejeri försålts an-norledes än till annat mejeri (konsumtionsmjölk). För Norrland och vissa delar av Svealand och Götaland utgå dessutom extra mjölkpristillägg, vilka fastställts till följande belopp för kilogram mjölkfett i den vid mejeri från mjölkproducenter invägda mjölken, nämligen

Norrbottnens län, Västerbottnens läns lappmark samt socknarna Bodum, Fjällsjö, Junsele, Ådalsliden, Ramsele och Edsele i Väster-norrlands län; nämnda socknar dock endast såvitt angår mjölk, som levereras till Västra Ångermanlands mejeriförening	129 öre,
Västerbottnens län i övrigt	116 öre,
Västernorrlands län utom beträffande mjölk, som från nyssnämnda socknar levereras till Västra Ångermanlands mejeriförening, även-som Jämtlands län och Gävleborgs län med undantag av Gästrik-land	80 öre,
Gästrikland, Kopparbergs län, Tegelsmora, Österlövsta, Hållnäs, Tierps, Söderfors, Tolfta, Västlands och Älvkarleby socknar samt Tierps köping i Uppsala län, Östervåla och Nora socknar samt Dalarnas mejeriförenings område i Västerfärnebo socken av Väst-manlands län, Värmlands län, Örebro läns bergslag samt Tössbo och Vedbo härader och Åmåls stad inom Älvsborgs län	20 öre,

(livsmedelskommissionens cirkulär nr 1935 och 2009, vilka numera ersatts av cirkulär nr 1980).

De tidigare utgående s. k. norrländska differentieringstilläggen för mjölk ha från och med budgetåret 1944/45 upphört att utgå såsom särskilda till-lägg. I stället ha de extra mjölkpristilläggen såvitt angår Norrland utom Gästrikland ökats med belopp, ungefär motsvarande de tidigare differentie-ringstilläggen. Samtliga tillägg beräknas således numera efter kvantiteten mjölkfett i den invägda mjölken.

Storleken av de belopp, som från och med juli 1944, i olika delar av lan-det sammanlagt utgå i form av mjölkpristillägg per kilogram mjölkfett, fram-går av följande tablå.

Mjölkipristillägg 1 öre per kilogram mjölkfett.

O m r å d e n	För produkt- mjölk	För konsum- tionsmjölk
Norrbottnens län, Västerbottnens läns lappmark samt socknarna Bodum, Fjällsjö, Junsele, Ådalsliden, Ramsele och Edsele i Västernorrlands län	157	171
Västerbottnens län i övrigt	144	158
Västernorrlands län i övrigt samt Jämtlands och Gävleborgs län utom Gästrikland	108	122
Gästrikland, Kopparbergs län, Tegelsmora, Österlövsta, Hällnäs, Tierps, Söderfors, Tolfta, Västlands och Älvkarleby socknar samt Tierps köping i Uppsala län, Östervåla och Nora socknar samt Dalarnas mejeriföreningsområde i Västerfärnebo socken i Västmanlands län, Värmlands län, Örebro läns bergslag samt Tössbo och Vedbo härader och Ämås stad i Älvsborgs län	48	62
Riket i övrigt	28	42

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1944 bestämmes producentbidragets storlek från och med den 1 juli 1944 enligt andra grunder än tidigare (livsmedelskommissionens cirkulär nr 1935, numera ersatt av cirkulär nr 1980). Bidraget som, i olikhet med vad förut gällt, numera utbetalas kvartalsvis, utgår i princip med 4 öre per kilogram för leveranser till och med 2 000 kilogram per kvartal. För kvartalsleveranser, som uppgå till mer än 2 000 men högst 3 500 kilogram, utgör bidraget 80 kronor. För större leveranser minskas denna summa med 2 öre för varje kilogram utöver 3 500 kilogram för att helt upphöra vid en kvartalsleverans av 7 500 kilogram. För förenkling av bidragens beräkning har emellertid bestämts, att beloppen skola avrundas på så sätt, att bidrag på 50 öre eller högre öretal skola höjas till närmast högre krontal samt att bidrag på öretal under 50 skola sänkas till närmast lägre krontal. Någon årsutjämnning av producentbidragen skall icke ske.

Genom beslut den 25 augusti 1944 bemyndigade Kungl. Maj:t livsmedelskommissionen att till lokala differentieringsbidrag för mjölk under regleringsåret 1944/45 använda högst 4 000 000 kronor av medel, som stodo till kommissionens förfogande för jordbruksregleringens uppehållande, samt att fördela nämnda belopp mellan de produktionsområden, som under år 1944 mest lidit av ogynnsamma väderleksförhållanden. Med stöd av detta bemyndigande beslöt livsmedelskommissionen efter samråd med Sveriges lantbruksförbund och Svenska mejeriernas riksförening u. p. a. att utbetala en åttondel av 4 000 000 kronor för envar av månaderna oktober 1944—maj 1945 enligt grunder, som närmare angivits i kommissionens cirkulär nr 2117. De områden, som kommo i åtnjutande av bidraget, utgjordes av Stockholms stad och län, Uppsala, Södermanlands, Gotlands, Värmlands, Örebro och Västmanlands län samt vissa delar av Östergötlands, Jönköpings, Kalmar, Kopparbergs och Gävleborgs län. Riksföreningen har att vid fördelningen tillse, att det belopp, som tillkommer varje område, fördelas mellan mejerierna inom området i förhållande till de myckenheter mjölk, som under varje månad invägs vid mejerierna. Mejeri, som av riksföreningen uppburit

differentieringsbidrag, har att för varje månad fördela detta mellan sina leverantörer med lika belopp i förhållande till de myckenheter mjölk, som dessa under månaden levererat till mejeriet. Anteckning om bidragens storlek skall göras å mejeriernas avräkningsnotor. Om mejeriförbund eller mejeriförening på grund av starkare variationer i skördeutfallet inom sitt område skulle anse önskvärt, att bidragen differentierades inom området, kan livsmedelskommissionen lämna medgivande till sådan differentiering.

Sedan innevarande års riksdag (prop. nr 104; r. skr. nr 115) anvisat ett anslag å 7 000 000 kronor för jordbruksregleringens uppehållande utöver de medel, som 1944 års riksdag anvisat för detta ändamål, har Kungl. Maj:t genom beslut den 23 mars 1945 bemyndigat livsmedelskommissionen att använda beloppet i enlighet med vissa av kommissionen i skrivelse den 22 mars 1945 angivna riktlinjer. Dessa innebära, bland annat, att av anslaget 3 500 000 kronor skola användas för utbetalande av ytterligare lokala differentieringsbidrag i Stockholms stad och län samt Uppsala, Södermanlands, Värmlands, Örebro och Västmanlands län ävensom i delar av Östergötlands, Jönköpings, Kalmar, Gotlands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Kopparbergs och Gävleborgs län. Medlen fördelas på samma sätt som det förut anvisade beloppet å 4 000 000 kronor.

I enlighet med beslut av 1944 års riksdag (skr. nr 399) har Kungl. Maj:t liksom under föregående år medgivit, att till mejerierna få utbetalas vissa bidrag för täckande av de av produktionsminskningen föranledda kostnaderna för mjölktilförseln till de större konsumtionsorterna. Sådana bidrag utgingo även under föregående budgetår. Under budgetåret 1944/45 ha för detta ändamål anvisats högst 8 000 000 kronor. I förevarande syfte utgå dels de s. k. merfraktsbidragen, dels regleringskostnadstillägg till vissa mjölkorganisationer i Stockholm och Göteborg, dels viss ersättning för behandling av konsumtionsmjölk vid vissa uppsamlingscentraler, som leverera mjölk till Stockholm, dels bidrag till mejeriorganisationerna på vissa orter såsom ersättning för utebliven prishöjning på konsumtionsmjölk, dels ock bidrag för upprätthållande av mejeriernas körlinjer inom de områden, där på grund av minskad mjölkproduktion transportkostnaderna per kilogram mjölk äro särskilt höga. Sistnämnda bidrag utgår i Norrland med undantag av Gästrikland för tiden 1 juli 1944—30 juni 1945 samt i övriga delar av riket för tiden 1 oktober 1944—31 maj 1945. Körlinjebidraget utbetalas månadsvis till mejeri, för vilket den genomsnittliga kostnaden för intransport av mjölk till mejeriet under månaden överstigit 1,2 öre per kilogram, samt utgår med ett belopp, motsvarande hälften av den summa, varmed sagda kostnad under månaden överstigit 1,2 öre per kilogram.

Enligt riksdagens beslut har Kungl. Maj:t erhållit befogenhet förordna, att ifrågavarande belopp å 8 000 000 kronor må användas för tillgodoseende jämväl av annat behov än förut nämnts, som är av särskild betydelse för mjölkförsörjningens ordnande under rådande kristid.

Vad beträffar lantsmör äga följande bestämmelser tillämpning. Enligt kun-

görelsen den 28 november 1941 (nr 294) gäller såsom villkor för att mejeri skall erhålla mjölkpristillägg, att mejeriet i den ordning och på de villkor, som livsmedelskommissionen bestämmer, från producent mottager lantsmör, som uppfyller av kommissionen fastställda kvalitetsfordringar. Enligt bestämmelser, utfärdade av livsmedelskommissionen, (cirkulär nr 152, numera ersatt av cirkulär nr 1980) skall mejeri för sådant smör betala ett grundpris, som för gott lantsmör (klass I) skall vara 10 öre lägre, för mindre gott lantsmör (klass II) 20 öre lägre och för dåligt lantsmör (klass III) en krona lägre än svensk riksnötering å runmärkt smör. Till nämnda grundpris skall göras ett pristillägg med 30 öre per kilogram smör, som produceras i Götaland och Svealand samt landskapet Gästrikland samt med 55 öre per kilogram smör, som produceras inom övriga delar av riket. Mejeri är vidare skyldigt att inom sitt uppköpsområde förordna ombud att för mejeriets räkning inköpa lantsmör. Mejeri är dock ej skyldigt att, självt eller genom ombud, inköpa lantsmör från producent, av vilken det skäligen kunnat påfordras, att han lämnat den mjölk, varav smöret beretts, till mejeri. För allt till människoföda tjänligt lantsmör, som mejeri inköpt direkt eller genom ombud, äger mejeriet genom riksföreningen erhålla *lantsmörsbidrag*, till belopp om lägst förenämnda pristillägg, minskat med 10 öre, och högst samma pristillägg, ökat med 40 öre.

Genom kungörelsen den 30 juni 1937 (nr 660), ändrad genom kungörelsen den 28 juni 1941 (nr 566), angående reglering av införseln av mjölk och mjölkprodukter har förbud meddelats mot införsel till riket av mjölk, grädde, smör och ost utan tillstånd av livsmedelskommissionen. I den mån Kungl. Maj:t så föreskriver, skall importör av nu nämnd vara erlægga införselavgift för densamma med belopp, som Kungl. Maj:t bestämmer. Om särskilda förhållanden därtill föranleda, kan Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, livsmedelskommissionen medgiva befrielse från erläggande av införselavgift eller återbäring av sådan avgift.

Genom kungörelsen den 10 januari 1941 (nr 23) angående reglering av införseln av vissa fettvaror m. m. har förbud meddelats att utan tillstånd av livsmedelskommissionen införa jordnötter, kopra, sojabönor och andra icke ätbara oljehaltiga frön och frukter ävensom fett och oljor av animaliskt eller vegetabiliskt ursprung.

De under konsumtionsåren 1940/41—1943/44 vidtagna åtgärderna i syfte att upprätthålla smörproduktionen ävensom att reglera konsumtion av matfett och ost, om vilka förmåles i de i propositionerna nr 278/1941, 319/1942, 246/1943 och 253/1944 lämnade redogörelserna ha, i den mån ej uppmjukning av dessa åtgärder skett redan under nästföregående konsumtionsår, i huvudsak bibehållits. Genom kungörelse den 15 juni 1944 (nr 347) angående ändring i vissa delar av kungörelsen den 1 november 1940 (nr 904) med särskilda bestämmelser angående tillverkning av och handel med ost har emellertid möjlighet öppnats att från och med den 1 juli 1944 tillverka ost med en fetthalt i torrsubstansen av högst 33 procent. Vidare har livsmedelskommissionen genom den nya kungörelsen erhållit befogenhet att, då för-

sörjningsläget därtill anses giva anledning, medgiva tillverkning av ost med högre fetthalt i torrsubstansen än 33 procent. Något allmänt sådant medgivande har kommissionen emellertid hittills icke ansett sig kunna lämna (cirkulär nr 1934, numera ersatt av cirkulär nr 1980).

Slaktdjursregleringen. Jämlikt bemyndiganden av 1937 och 1939 års lagtima riksdagar, vilka bemyndiganden även omfatta reglering av införseln av kött och fjäderfä, har Kungl. Maj:t genom kungörelse den 30 juni 1937 (nr 648), vilken ändrats genom kungörelserna nr 527/1938, 54 och 99/1939 samt 568/1941 och jämlikt sistnämnda kungörelse gäller tills vidare, förordnat, att levande nötkreatur, får och svin, kött av nötkreatur, får och häst, fläsk — torrsaltat amerikanskt fläsk likväl undantaget — samt konserver av dylikt kött eller av fläsk icke må införas till riket utan tillstånd av statens jordbruksnämnd, numera statens livsmedelskommission. Enligt kungörelsen nr 648/1937, i den lydelse den erhållit genom kungörelsen nr 568/1941, äger Kungl. Maj:t förordna, att för i kungörelsen omfördämd vara, som införes till riket, skall erläggas särskild införselavgift. Någon dylik avgift har dock ej uttagits efter den 30 juni 1941. Dessförinnan uttogos avgifter med belopp, som angivits i propositionen nr 246/1943.

Jämlikt förordningen den 7 juni 1935 (nr 279) angående slaktdjursavgift, vilken enligt förordning den 30 juni 1943 (nr 456) gäller tills vidare, skall, därest Kungl. Maj:t så förordnar för åstadkommande av förbättrade avsättningsförhållanden för slaktdjur och slakteriprodukter, upptagas viss avgift, slaktdjursavgift. Sådän avgift skall utgå för kött av nötkreatur, får, get, svin eller häst, som godkänts vid besiktning å offentlig köttbesiktningsbyrå, offentligt slakthus eller kontrollslakteri. Avgiftens belopp bestämmes av Kungl. Maj:t under iakttagande av att den högst får utgöra, räknat för hel kropp, beträffande nötkreatur, som efter nedslaktningen väger minst 150 kilogram, och häst 3 kronor, beträffande svin 2 kronor samt i fråga om övriga djur 1 krona. Närmare bestämmelser rörande ordningen för slaktdjursavgiftens erläggande och indrivande ävensom i avseende å förordningens tillämpning i övrigt ha meddelats i kungörelsen den 20 juni 1935 (nr 363). Enligt kungörelse den 21 juni 1940 (nr 635) utgår från och med den 1 juli 1940 ingen slaktdjursavgift.

Den genom kungörelsen den 28 mars 1941 (nr 173) genomförda regleringen av förbrukningen av köttvaror äger alltjämt bestånd. Sagda kungörelse har undergått vissa förändringar, senast genom kungörelsen den 17 juni 1943 (nr 408). De gjorda ändringarna innebära främst, att regleringen av förbrukningen av köttvaror utvidgats till att omfatta även blod av de djurslag, som omfattas av kungörelsen, att handeln med levande djur underkastats reglering ävensom att personer, som yrkesmässigt inköpa och försälja levande djur, ålagts viss antecknings- och redovisningsskyldighet. Enligt beslut av statens livsmedelskommission den 9 juni 1944 (cirkulär nr 1910) ha vissa av kommissionen tidigare med stöd av förenämnda kungörelse nr 173/1941 utfärdade föreskrifter om antecknings- och redovisningsskyldighet för djuruppfödare ävensom rörande de s. k. slaktgodemännens verksamhet från och

med den 19 juni 1944 tills vidare upphört att gälla, varjämte från samma dag väsentliga lättnader genomförts beträffande regleringen av handeln med levande djur.

I kungörelsen den 29 januari 1943 (nr 59), vilken kungörelse undergått viss ändring genom kungörelsen den 11 februari 1944 (nr 35), har förordnats om beslag å samt reglering av handeln med tarmar, m. m. Vidare ha i kungörelsen den 29 januari 1943 (nr 60) meddelats föreskrifter angående reglering av införseln av tarmar. Enligt sistnämnda kungörelse må tarmar icke införas till riket utan tillstånd av livsmedelskommissionen.

Slutligen kan nämnas, att livsmedelskommissionen, jämlikt av Kungl. Maj:t den 16 februari 1945 lämnat bemyndigande, den 19 februari 1945 förordnat om utbetalande av fraktbidrag av allmänna medel vid vissa långväga transporter av köttvaror och slaktdjur från överskottsområden (i avseende å köttvaror) till underskottsområden.

Äggregleringen. Enligt kungörelsen den 23 februari 1934 (nr 24) angående reglering av införseln av ägg, jämförd med kungörelserna nr 283/1935, 789/1939 och 569/1941, må ägg ej införas till riket utan tillstånd av statens livsmedelskommission eller den kommissionen bemyndigade att meddela tillstånd till sådan införsel. Livsmedelskommissionen har vidare berättigats föreskriva, att för sådant tillstånd skall utgå licensavgift enligt de grunder, som Kungl. Maj:t i särskild ordning bestämmer. Vad sålunda stadgats skall jämlikt kungörelsen den 5 oktober 1934 (nr 490) angående utsträckt tillämpning av förstnämnda kungörelse tillämpas jämväl i fråga om flytande äggvita samt beträffande äggula, som icke uteslutande är avsedd för beredning av läder.

Enligt kungörelsen den 6 oktober 1939 (nr 692), jämförd med kungörelsen nr 789/1939, må vidare utförsel av hönsägg icke äga rum utan tillstånd av livsmedelskommissionen eller, efter kommissionens bemyndigande, av Sveriges äggintressenters förening u. p. a., därvid skall tillses, bland annat, att utförselkvantiteten fördelas mellan exportörerna enligt skäligen grunder och på sådant sätt, att en möjligast jämn utförsel åstadkommes.

Äggintressentföreningen har efter bemyndigande av livsmedelskommissionen intill den 1 oktober 1941 utövat de befogenheter i avseende å beviljande av införsel- eller utförseltillstånd samt fastställande av licensavgift och utförselavgift, som enligt förut anförda författningar tillkommit kommissionen. Efter utgången av september 1941 utövar kommissionen själv dessa befogenheter.

Den i september 1941 införda ransoneringen av äggförbrukningen är fortfarande gällande.

Kungl. Maj:t har den 28 maj 1943 utfärdat kungörelse (nr 288) angående märkning av kylhuslagrade och konserverade ägg. Genom denna kungörelse har envar, som för avsalu lagrar ägg vid temperatur, vilken på artificiell väg nedbragts under den eljest rådande (kylhuslagring) så ock envar, som för avsalu behandlar ägg med användande av konserveringsmedel, ålagts skyldighet att på visst sätt märka de lagrade eller behandlade äggen.

Brödsädsregleringen. I fråga om de regleringsåtgärder med avseende på brödsäd, som företagits under tiden till och med första kvartalet 1944, hänvisas till redogörelserna för de vidtagna åtgärderna i propositionerna nr 319/1942, 246/1943 och 253/1944. Härutöver må anföras följande.

Livsmedelskommissionen har utfärdat bestämmelser angående spannmålsregleringen under regleringsåret 1944/45 (cirkulär nr 2011 och 2012).

För regleringsåret 1944/45 ha i motsats till föregående konsumtionsår fastställts normalpriser på brödsäd. Dessa ha utformats efter en stigande skala på sådant sätt, att priserna vid försäljning från odlare från och med den 1 september 1944 till och med den 1 juni 1945 successivt stiga med 10 öre per halvmånad och deciton. Prisnivån är i huvudsak densamma som under föregående år. För icke fullgod spannmål av vete och råg samt för sådan spannmålsblandning och blandsäd, som är att betrakta såsom brödsäd, ha fastställts minimipriser. Det för föregående regleringsår för södra och mellersta Sverige återinförda systemet med prisorter har bibehållits. I norra Sverige gälla normalpriserna fritt av köparen anvisad mottagningsplats. Vid överlåtelse av brödsäd till kvarn från Svenska spannmålsaktiebolaget och från auktoriserad spannmålshandlare är priset 75 respektive 40 öre högre än priset till odlare. Det förstnämnda priset gäller fraktfritt eller cif kvarnort och i senare fallet skall kvarnen betala frakten upp till 25 öre och över 1 krona 50 öre per deciton. I båda fallen fortgår emellertid den successiva stegringen av priset ända fram till den 31 augusti 1945 (cirkulär nr 2011).

Den tidigare föreskrivna inblandningen av korn vid framställningen av vete- och rågmjöl har under regleringsåret 1943/44 sänkts vid olika tillfällen för att helt upphöra från och med den 1 september 1944. Inblandningen av vårvete i vete har sänkts och skall från och med den 1 mars 1945 genomsnittligt utgöra lägst 10 och högst 15 procent. Vid förmalning av vete till siktat vetemjöl och grahamsmjöl skall från och med den 1 mars 1945 någon inblandning av råg eller annan spannmål icke äga rum. Sammalet rågmjöl skall till 100 procent utgöras av råg. Utmalningsprocenten vid förmalning av vete till siktat mjöl sänktes i flera omgångar under regleringsåret 1943/44 och utgjorde från och med den 1 september 1944 75 procent, varefter den höjdes den 1 november 1944 till 75,5 procent, den 1 januari 1945 till 76 procent och den 1 april 1945 till 77 procent. Utmalningsprocenten vid framställning av vetemjöl har i olika etapper höjts från 67 till 71 procent. Utmalningen av råg för framställning av samsikt har höjts till 76 procent (cirkulär nr 1852, 1892, 2016, 2020, 2120 och 2172).

Förmalningsersättningen för handelsförmalning av vete och råg har av Kungl. Maj:t för tiden 1 september 1944—31 augusti 1945 fastställts till samma belopp som under föregående regleringsår eller 6 kronor 50 öre per deciton (cirkulär nr 2129). Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1944 utgår icke förmalningsersättning vid löneförmalning efter utgången av juli månad 1944 (cirkulär 1959).

På grund av den av systemet med successivt stegrade priser betingade allmänna nedgången av prisnivån på spannmål vid övergången till reglerings-

året 1944/45 har enligt Kungl. Maj:ts beslut den 27 oktober 1944 livsmedelskommissionen bemyndigats uppdraga åt Svenska spannmålsaktiebolaget att till auktoriserade spannmålshandlare och kvarnar utbetala en gottgörelse för deras lager av brödsäd den 1 september 1944, motsvarande prisskillnaden vid nämnda tidpunkt mellan brödsäd av 1943 års och äldre skörd, å ena, samt brödsäd av 1944 års skörd, å andra sidan. I samband härmed ha sådana kvarnar, vilka före den 1 september 1944 förmalt brödsäd och korn av 1944 års skörd, ålagts att för sålunda förmalda kvantiteter till spannmålsbolaget inbetala en avgift, motsvarande prisskillnaden i augusti 1944 mellan spannmål av 1943 års och äldre skörd samt spannmål av 1944 års skörd.

De från och med den 28 januari 1944 gällande högsta priserna på enhetsvetemjöl, grahamsmjöl, samsikt och sammalet rågmjöl vid försäljning från kvarn ha från och med den 20 januari 1945 sänkts med 1 krona per deciton till för enhetsvetemjöl 36 kronor 55 öre, för grahamsmjöl 26 kronor 20 öre, för samsikt 28 kronor 15 öre och för sammalet rågmjöl 24 kronor 45 öre, allt per 100 kilogram brutto för netto (cirkulär nr 2129).

Fodermedelsregleringen. 1944 års fodersädsskörd understeg högst väsentligt medelskörden för åren 1930—39. Särskilt skörden av havre har till följd av låg hektarskörd och minskad areal blivit ringa. I likhet med föregående år ha därför mältad brödsäd och betfor fått tillgripas såsom delersättning för fodersäd vid tilldelningarna. Därjämte har i samma syfte melass, kli och oljekraftfoder fått tagas i anspråk. Slutligen har en begränsning av tilldelningskvantiteterna till vissa djurslag måst genomföras för att icke belasta de fodersädsproducerande bruksningsdelarna med ett alltför betungande avstående av fodersäd till det allmänna.

Bestämmelser angående fodersäds- och betfortilldelningarnas storlek återfinnas för tiden 1 juni—31 augusti 1944 i livsmedelskommissionens cirkulär nr 1890, för september 1944 i cirkuläret nr 2014, för tiden 1 oktober—31 december 1944 i cirkuläret nr 2026, för tiden 1 januari—14 mars 1945 i cirkuläret nr 2112 och för tiden 15 mars—31 maj 1945 i cirkuläret nr 2186. Tidigare utfärdade föreskrifter om tilldelning av fodersäd till s. k. hushållshöns äro alltjämt gällande.

Livsmedelskommissionen har utfärdat bestämmelser angående avståndet av fodersäd under regleringsåret 1944/45 (cirkulär nr 2060).

För fodersäd har — på samma sätt som för brödsäd — för regleringsåret 1944/45 fastställts normalpriser efter en successivt stigande skala. Priserna till odlare ökas fram till april 1945. Genomsnittspriserna för korn, vicker och foderärter äro lägre än föregående regleringsår, varjämte systemet med stigande priser betingat en allmän nedgång av prisnivån på fodersäd vid övergången till regleringsåret 1944/45 i likhet med priserna på brödspannmål. På grund av dessa förhållanden har åt spannmålsbolaget enligt Kungl. Maj:ts förenämnda beslut den 27 oktober 1944 uppdragits att till auktoriserade spannmålshandlare och kvarnar utbetala viss gottgörelse för deras la-

ger av fodersäd vid månadsskiftet augusti/september 1944, och härjämte ha sådana auktoriserade spannmålshandlare, som före den 1 september 1944 till förbrukare för utfodringsändamål försålt fodersäd av 1944 års skörd, ålagts att för sålunda försålda kvantiteter till spannmålsbolaget inbetala en avgift, motsvarande prisskillnaden i augusti 1944 mellan spannmål av 1943 års och äldre skörd samt spannmål av 1944 års skörd (cirkulär nr 2070).

Beträffande stråfoder har på grund av den goda höskörden någon skärpning av regleringsbestämmelserna icke behövt genomföras hittills under regleringsåret 1944/45.

För den allmänna tilldelningen av oljekraftfoder och kli ha under innevarande regleringsår tillämpats i huvudsak samma principer som under konsumtionsåret 1943/44. Sålunda erhöilo jordbrukare inom Götaland, Svealand och Gävleborgs län en viss kvantitet oljekraftfoder per mjölkko. Därjämte utgick inom samma delar av riket en tilldelning av oljekraftfoder och kli, som baserades på sådan mjölkproduktion, som låg över en viss fastställd grundkvantitet per ko. I de fyra nordligaste länen ha vissa kvantiteter oljekraftfoder och kli ställts till kristidsstyrelsernas förfogande för utdelning (cirkulär nr 1925, 1952 och 2111). — Även under innevarande konsumtionsår ha odlare av olje- och spånadsväxter beviljats särskild tilldelning av oljekraftfoder (cirkulär nr 2052).

Under konsumtionsåret 1944/45 utgår inom hela riket en allmän tilldelning av melass för tjurar, oxar och kor (cirkulär nr 2046).

En del extra tilldelningar ha kunnat beviljas av vissa fodermedel, framför allt kli. Sålunda medgavs under våren 1944 till mjölkkor en extra tilldelning av 10 kilogram kli per ko inom Götaland, Svealand och Gävleborgs län och av en lika stor kvantitet betfor inom de fyra nordligaste länen (cirkulär nr 1820). Något senare under våren erhöilo mjölkkor i Norrland samt i de norra delarna av Dalarna och Värmland en extra tilldelning av 10 kilogram rågkli per ko (cirkulär nr 1874). Av rågkli lämnades i juni 1944 för vissa suggor en extra tilldelning av 100 kilogram per djur (cirkulär nr 1920). De från och med regleringsåret 1942/43 gällande bestämmelserna om extra tilldelning av 50 kilogram vetekli för varje modersugga i samband med grisning ha fortfarande tillämpats (cirkulär nr 1000 och 2112). För modersuggor har för konsumtionsåret 1944/45 i ersättning för företagen reduktion av fodersädstilldelningen medgivits en allmän engångstilldelning av 100 kilogram kli per sugga (cirkulär nr 2047).

Särskilda bestämmelser ha utfärdats om tilldelning av dietfoder (nämligen kli, melass, linkakmjöl samt linfrö eller linfrömjöl) för sjuka husdjur (cirkulär nr 1924).

Havrekli och kornkli få alltjämt försälas fritt (cirkulär nr 1035). Under augusti 1944 fick rågkli och maltgroddar fritt försälas till förbrukare för utfodringsändamål (cirkulär nr 1963).

Handeln med fodercellulosa är fortfarande fri (cirkulär nr 1003).

Genom kungörelse den 16 mars 1945 (nr 65) har förbud utfärdats mot utfodring av till människoföda tjänliga ärter och bönor. Kungörelsen innebär,

att dylika ärter och bönor ej få användas till utfodring av hästar, nötkreatur, svin, fjäderfä eller andra husdjur ävensom att med dylika ärter och bönor ej få vidtagas sådana åtgärder, att varan förlorar i användbarhet såsom människoföda, dock att sistnämnda föreskrift ej utgör hinder mot betning eller ympning av ärter och bönor till utsäde. Undantag från dessa bestämmelser kan meddelas av livsmedelskommissionen (cirkulär nr 2214).

Potatisregleringen. De av livsmedelskommissionen med stöd av förordningen den 30 juni 1943 (nr 454) i kommissionens cirkulär nr 1549 utfärdade bestämmelserna angående tillverkning av potatisstärkelse äga giltighet även under tillverkningsåret 1944/45.

Det pris, som innehavare av tillverkningslicens har att erlagga till leverantör för potatis, som inköpes för framställning av stärkelse och är av för fabriksändamål normal kvalitet, har för tillverkningsåret 1944/45 liksom för närmast föregående tillverkningsår efter bemyndigande av Kungl. Maj:t fastställts av livsmedelskommissionen.

Vidare har för detta tillverkningsår liksom tidigare upprättats ett avtal mellan livsmedelskommissionen (tidigare statens potatismjölsnämnd), å ena sidan, och Sveriges stärkelseproducenters förening u. p. a., å den andra sidan, vilket avtal underställts Kungl. Maj:t för godkännande. Viss del av avtalet har därjämte av Kungl. Maj:t förelagts riksdagen för godkännande. Enligt detta avtal har förenämnda förening utfäst sig att inköpa den mängd potatisstärkelse, som framställes enligt meddelade tillverkningslicenser upp till en för varje tillverkningsår fastställd maximikvantitet, med undantag för vad som får användas till husbehov för tillverkaren och dennes potatisleverantör. Å andra sidan har kommissionen respektive potatismjölsnämnden, under förutsättning av statsmakternas godkännande, åtagit sig att vidtaga eller föranstalta om åtgärder från statens sida för att bereda föreningen möjlighet att erhålla minst ett visst i avtalet angivet pris per deciton för vid tillverkningsårets slut inneliggande lager av potatismjöl med avdrag av viss kvantitet, ävensom ersättning för ränte- och lagringskostnader i avseende på inneliggande lager, med visst avdrag, under tre månader, räknat från och med utgången av respektive tillverkningsår.

Bestämmelserna för tillverkningsåret 1944/45 återfinnas i Kungl. Maj:ts brev den 22 september 1944.

Enligt förordningen den 2 mars 1934 (nr 34), som genom kungörelsen den 30 juni 1943 (nr 484) förlängts att gälla tills vidare, har föreskrivits, att vid införsel av druv- och stärkelsesocker, stärkelsesirap (statistiskt nr 290) samt dextrin och stärkelseklister ävensom appreturmedel innehållande dextrin, stärkelse, glykos, växtslem och dylikt (statistiskt nr 620) skall, utöver enligt tulltaxan stadgad tull, utgå tilläggstull med vissa belopp.

I kungörelsen den 5 december 1941 (nr 922) förordnade Kungl. Maj:t om beslag å samt reglering av handeln med potatisflingor, skuren och torkad samt torkad och finmalen potatis, potatismjöl samt gryn av potatismjöl. I anslutning härtill meddelade livsmedelskommissionen (cirkulär nr 563) be-

stämmelser om ransonering av potatisprodukter med giltighet från och med den 14 december 1941. Livsmedelskommissionen har sedermera beslutat, att skuren och torkad samt torkad och finmalen potatis ävensom gryn av potatismjöl från och med den 25 oktober 1943 tills vidare må försälas fritt (cirkulär nr 1585). Handeln med potatisflingor är icke reglerad i vidare mån än att tillverkare av varan äger sälja den endast till Svenska spannmålsaktiebolaget eller av bolaget anvisad köpare (cirkulär nr 2067). Potatismjöl fick enligt livsmedelskommissionens beslut från och med den 22 maj 1944 fritt överlåtas (cirkulär nr 1877). Då det emellertid på grund av det svaga utfallet av 1944 års potatisskörd befanns önskvärt att begränsa användningen av potatismjöl för vissa industriella ändamål, utfärdade Kungl. Maj:t den 14 september 1944 kungörelse (nr 603) om ändring i kungörelsen den 5 december 1941 angående beslag å samt reglering av handeln med potatismjöl m. m. Med stöd av denna kungörelse vidtog livsmedelskommissionen vissa ransoneringsåtgärder beträffande industriernas förbrukning av potatismjöl (cirkulär nr 2010). Då dessa åtgärder icke visade sig vara tillräckliga för att hålla förbrukningen av potatismjöl nere på en nivå, som svarade mot befintliga lager och planerad tillverkning, beslöt livsmedelskommissionen att från och med den 17 januari 1945 återinföra den fullständiga ransoneringen av potatismjöl (cirkulär nr 2132).

Vissa bestämmelser ha även utfärdats innebärande inskränkning i rätten att använda potatis för olika ändamål. Genom kungörelsen den 2 oktober 1942 (nr 806) har sålunda förordnats om beslag å potatis jämte viss reglering av rätten att yrkesmässigt köpa och sälja potatis, innebärande bland annat att handel med potatis får utövas endast av person eller företag, som erhållit särskilt tillstånd därtill (auktorisation). Bestämmelserna i nämnda kungörelse innebära dessutom bland annat förbud mot att utfodra annan potatis än sådan, som är uppenbart oduglig till människoföda och ej heller kan användas för tillverkning av potatismjöl, potatisflingor eller liknande produkter. Med stöd av de befogenheter, som enligt kungörelsen tillkomma livsmedelskommissionen, har kommissionen medgivit vissa undantag från utfodringsförbudet (cirkulär nr 2057).

Vidare må nämnas att, i likhet med vad fallet varit under tidigare krigsår, garantipriser fastställts för 1944 års skörd av potatis. Sålunda har livsmedelskommissionen, i enlighet med Kungl. Maj:ts bemyndigande den 24 mars och den 22 december 1944, uppdragit åt Svenska spannmålsaktiebolaget att under april månad 1945 till vissa bestämda priser inköpa all matpotatis samt fabriks- och foderpotatis av fullgod beskaffenhet, som av odlare och av personer eller företag, vilka yrkesmässigt idka handel med potatis, hembjudits bolaget senast den 15 mars 1945.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande har livsmedelskommissionen utfärdat nya bestämmelser om normalpris på potatis att gälla från och med den 13 oktober 1944. De tidigare av kommissionen utfärdade föreskrifterna om normalpris på potatis avsågo allenast 1942 års skörd.

Clearing. Utöver vad som i propositionerna nr 319/1942, 246/1943 och 253/1944 meddelats rörande clearing, må nämnas, att livsmedelskommissionen genom Kungl. Maj:ts brev den 5 maj 1944 erhållit bemyndigande att från clearingkassan för fettvaror täcka förlust å den inhemska odlingen av oljeväxter även under år 1944.

Produktionsutvecklingen på jordbrukets område.

Livsmedelskommissionen har vid sin skrivelse den 10 april 1945 fogat vissa tabellsammanställningar rörande produktionsutvecklingen under 1943 och 1944 samt januari och februari 1945. Dessa sammanställningar torde såsom särskild *tabellbilaga* få fogas vid statsrådsprotokollet. Följande uppgifter rörande produktionsutvecklingen äro i huvudsak hämtade från kommissionens skrivelse.

Marknaden för mjölk- och mejeriprodukter. (Jfr tab. 2—5.) Inom 1942 års jordbrukskommitté ha i samband med undersökningar rörande jordbrukets inkomster och kostnader utförts beräkningar i fråga om den totala mjölkproduktionens omfattning under det sista förkrigsåret samt under åren efter krigsutbrottet. Resultatet av nämnda beräkningar redovisas i följande tablå för olika produktionsår (september—augusti).

1938/39	4 714 000 ton	1942/43	3 845 000 ton
1939/40	4 596 000 »	1943/44	4 188 000 »
1940/41	4 086 000 »	1944/45 (prognos)	4 435 000 »
1941/42	3 661 000 »		

Som synes nådde mjölkproduktionen ett minimum år 1941/42. Enligt den prognos, som utarbetats för år 1944/45, väntas mjölkproduktionen detta regleringsår komma att ligga endast 5,9 procent under 1938/39 års nivå.

Vid mejerierna invägd mjölkkvantiteter samt deras användning för olika ändamål redovisas i följande tablå i ton.

Å r	Invägd mjölk	D ä r a v		
		använd för produktberedning	försäld som konsumtionsmjölk	försäld grädde (omräknad till mjölk)
1939	3 205 688	2 395 153	494 367	316 168
1940	2 988 933	2 202 644	519 500	266 789
1941	2 659 251	1 940 169	610 512	122 850
1942	2 517 931	1 740 033	855 273	63 421
1943	2 852 031	1 963 235	963 192	72 381
1944	3 107 561	2 183 544	940 625	138 213

De i tablå angivna siffrorna rörande mjölkinvägningen böra ses i samband med utvecklingen av antalet mjölkleverantörer. Detta uppgick sålunda i juli 1939 till 204 249 samt hade fram till juli 1944 ökats till 250 001 eller

med 22,4 procent. Det visar sig också, att invägningssiffrorna förete en betydligt mindre nedgång under krisåren än de av jordbrukskommittén beräknade siffrorna för den totala mjölkproduktionen. Den ökade anslutningen till mejerierna, delvis föranledd av olika statliga åtgärder, såsom bestämmelserna rörande försäljningen av lantsmör samt försäljningsföreskrifter i samband med genomförandet av mjölkstandardiseringen, har sålunda lett till att allt större del av den totala mjölkproduktionen kommit att tillföras mejerierna. Detta belyses närmare av följande relativtal, som angiva invägningens procentuella andel av den totala mjölkproduktionen.

1938/39	66·4	procent
1939/40	67·7	»
1940/41	67·2	»
1941/42	68·9	»
1942/43	70·7	»
1943/44	73·3	»

Av förenämnda siffror framgår, att särskilt under de två sista regleringsåren en allt större del av mjölkproduktionen invägs vid mejerierna.

Beträffande den invägda mjölkens användning för olika ändamål lägger man särskilt märke till en betydande uppgång av försäljningen av konsumtionsmjölk under krigsåren. Denna försäljning synes emellertid under 1943 ha nått ett maximum och under senare delen av sistnämnda år lägger man märke till en viss minskning. Det visar sig också, att mejeriernas mjölkförsäljning under år 1944 var 2,3 procent lägre än året förut. En jämförelse mellan mejeriernas mjölkförsäljning 1944 och 1939 visar en ökning för det förstnämnda året med 90,3 procent. Denna avsevärda ökning beror dock till en icke obetydlig del på nedgången i direktförsäljningen av mjölk och representerar alltså icke en motsvarande konsumtionsökning. Därjämte är att märka, att mejeriernas mjölkförsäljning sedan slutet av 1941 omfattar standardiserad mjölk. Omräknas den standardiserade mjölken till mjölk av medelfetthalt, stannar ökningen mellan 1939 och 1944 vid 59,0 procent.

Försäljningen av grädde visar däremot en motsatt utveckling och företer en betydande nedgång sedan 1939. Lägst låg gräddförsäljningen under åren 1942 och 1943, då den uppgick till endast 20,1 respektive 22,9 procent av 1939 års försäljning. Under åren 1942 och 1943 var gräddförsäljningen emellertid ransonerad. Sedan försörjningsläget i fråga om mjölk i februari 1944 medgivit, att gräddförsäljningen lämnades fri, ökade densamma kraftigt och 1944 års gräddförsäljning visar därför en stegring med 91,0 procent jämförd med året förut.

Den under år 1944 för produktberedning tillgängliga kvantiteten invägd mjölk uppgick som tidigare angivits till 2 184 000 ton, vilket är 11,2 procent mer än året förut. Mejeriproduktionen samt försäljningen av smör och ost från mejeri visa följande utveckling.

Å r	S m ö r		O s t	
	Produktion ton	Försäljning ton	Produktion ton	Försäljning ton
1939	83 735	54 319	43 653	41 406
1940	80 760	74 002	35 328	37 736
1941	77 687	76 184	22 383	23 052
1942	71 926	67 785	14 991	15 052
1943	79 263	76 044	21 296	19 519
1944	87 304	92 483	29 924	29 720

Från 1943 till 1944 kan man konstatera en uppgång med 10,1 procent i fråga om smörproduktionen och 21,6 procent beträffande försäljningen av mejerismör. Sistnämnda försäljning har som synes rätt betydligt överstigit produktionen, varav följer en avsevärd minskning i smörslagren. Av tablå framgår även, att ostproduktionen kunnat ökas avsevärt under år 1944, närmare bestämt med 40,5 procent.

Margarinproduktionens storlek under de sista sex åren redovisas i följande tablå.

Å r	Hushålls- margarin ton	Bageri- margarin ton	Summa ton
1939	51 390	8 609	59 999
1940	29 174	9 548	38 722
1941	18 263	7 947	26 210
1942	35 444	5 391	40 835
1943	31 578	5 424	37 002
1944	30 582	8 378	38 960

Slaktdjursmarknaden. (Jfr tab. 6 och 7.) Under år 1944 har en fortsatt betydande förbättring ägt rum i fråga om försörjningen med kött och fläsk, vilket framgår av nedanstående tal, som redovisa den totala saluförda slakten under de tre sistförflutna åren.

D j u r s l a g	1942	1943	1944	Ökning i procent år 1944 från	
	ton	ton	ton	1942	1943
Storboskap	45 972	56 708	69 871	52·0	23·2
Större kalv	11 249	11 780	13 480	19·8	14·4
Mindre kalv	9 205	12 592	13 668	48·5	8·5
Får och getter ¹	1 623	2 920	3 520	116·9	20·5
Häst	6 540	7 630	9 370	43·3	22·8
Summa kött	74 589	91 630	109 909	47·4	19·9
Svin	45 337	65 498	95 652	111·0	46·0
Summa kött och fläsk	119 926	157 128	205 561	71·4	30·8

¹ Uppgifterna beträffande får och getter äro beräknade på grundval av den besiktigade slakten år 1944.

År 1942 nådde kött- och fläskproduktionen ett bottenläge. Ökningen från nämnda år till 1944 uppgår som synes till icke mindre än omkring 71 procent. Störst är ökningen i fråga om fläskproduktionen, som sedan 1942 mer än fördubblats. Även jämfört med 1943 visar 1944 års kött- och fläskproduktion en avsevärd förbättring, vilken även i detta fall är mest framträdande i fråga om fläsk.

I fråga om fläskproduktionen förtjänar anmärkas, att den genomsnittliga slaktvikten för svin ökade avsevärt år 1943 men år 1944 sjunkit något under 1943 års siffra. Under år 1942 var den genomsnittliga slaktvikten sålunda 72,8 kilogram men steg under 1943 till i genomsnitt 89,7 kilogram. Under 1944 var motsvarande tal 88,4, vilket alltså innebär en obetydlig nedgång. Medan alltså fläskproduktionen från 1942 till 1944 steg med 111 procent, visar antalet slaktade svin en ökning med endast 73,6 procent eller från 623 000 till 1 082 000.

Med ledning av statistiken över antalet betäckta suggor i Svea- och Götaland kan man göra sig en föreställning om, hur fläskproduktionen kommer att gestalta sig under en tid av omkring ett år framåt. Under år 1943 uppgick antalet betäckningar till 190 672 för att år 1944 minska till 182 368 eller med 4,4 procent. Under förutsättning av oförändrad slaktvikt skulle man alltså ha att vänta en motsvarande nedgång i fläskproduktionen under 1945.

Importen av köttvaror har under 1944 uppgått till omkring 8 500 ton.

Äggmarknaden. Inom 1942 års jordbrukskommitté ha beräkningar verkställt rörande den totala äggproduktionen inom landet. Resultaten av dessa framgå av följande tablå.

Å r	Antal värphöns	Äggproduktion per höna, st	Äggproduktion ton
1938/39	9 210 000	112	60 860
1939/40	9 249 000	110	60 026
1940/41	8 542 000	103	51 910
1941/42	6 298 000	101	37 530
1942/43	5 689 000	106	35 579
1943/44	6 650 000	112	43 943
1944/45	7 980 000	112	52 732

Till belysande av handelsutvecklingen efter äggransoneringens genomförande meddelas i följande sammanställning uppgifter om de auktoriserade partihandlarnas inköp av ägg.

Period	Auktoriserade partihandlars inköp av ägg från		
	Auktoriserade ägguppköpare, ton	Äggproducenter, ton	Summa ton
<i>Kvartalsvis.</i>			
1941 4:e kvartalet	1 769	302	2 071
1942 1:a »	1 416	207	1 623
2:a »	4 682	351	5 033
3:e »	2 461	206	2 667
4:e »	1 057	158	1 215
1943 1:a »	2 921	225	3 146
2:a »	4 276	318	4 594
3:e »	2 552	226	2 778
4:e »	1 018	231	1 249
1944 1:a »	3 990	387	4 377
2:a »	5 787	448	6 235
3:e »	3 822	424	4 246
4:e »	1 925	422	2 347
1945 $\frac{1}{1}-\frac{38}{1}$	1 472	243	1 715
$\frac{39}{1}-\frac{35}{3}$	1 383	176	1 559

Fodermedelsmarknaden. (Jfr tab. 8.) Den inom 1942 års jordbrukskommitté beräknade inhemska förbrukningen av oljekraftfoder och kli redovisas i följande tablå för det senaste förkrigsåret samt tiden därefter. Siffrorna avse inom jordbruket använda kvantiteter.

Produktionsår	Förbrukning i ton av	
	Oljekraftfoder	Kli
1938/39	241 000	196 000
1939/40	205 000	203 000
1940/41	158 000	174 000
1941/42	125 000	151 000
1942/43	90 000	126 000
1943/44	105 000	158 000
1944/45 (prognos)	165 000	145 000

Beträffande den inhemska foderskörden kunna följande sammanställningar vara av intresse. Uppgifterna ha hämtats ur statistiska centralbyråns officiella skördestatistik.

Som av den sista tablå å s. 21 framgår lämnade år 1944 endast hö ett bättre resultat än året förut. 1944 års höskörd var en av de största som erhållits i landet. För samtliga slag av fodersäd ävensom för foderrotfrukter var 1944 års skördeutfall sämre än året förut. I fråga om korn bör nämnas, att detta sädesslag fr. o. m. september 1944 inom södra och mellersta Sverige åter får användas för utfodringsändamål sedan inblandningen av korn i brödsäd slopats.

Vid den arealinventering, omfattande Svea- och Götaland samt Gävleborgs län, som företogs i oktober 1944, inforades även uppgifter rörande de

År	Areal i hektar av					
	Korn	Havre	Blandsäd	Summa fodersäd	Foderrot- frukter	Hö
1930.....	132 163	660 235	267 784	1 060 182	103 731	1 865 212
1931.....	125 691	642 799	268 525	1 037 015	100 633	1 871 345
1932.....	110 523	673 057	233 573	1 017 153	82 264	1 810 017
1933.....	105 358	651 319	235 394	992 071	72 441	1 807 284
1934.....	100 394	659 793	238 807	998 994	74 572	1 804 654
1935.....	105 062	670 884	251 165	1 027 111	75 301	1 798 132
1936.....	104 036	670 675	258 385	1 033 096	73 631	1 795 574
1937.....	95 078	657 255	251 444	1 003 777	72 557	1 735 713
1938.....	101 518	660 839	252 838	1 015 195	70 985	1 726 755
1939.....	104 240	660 030	252 037	1 016 307	67 600	1 711 918
1940.....	106 847	635 045	284 259	1 026 151	63 645	1 694 101
1941.....	99 184	629 266	290 627	1 019 077	67 695	1 652 068
1942.....	111 777	597 230	278 387	987 394	67 982	1 656 661
1943.....	113 162	574 834	276 804	964 800	64 566	1 665 580
1944.....	95 097	555 837	278 565	929 499	66 096	1 677 738

År	Skörd i kilogram per hektar av					
	Korn	Havre	Blandsäd	Foderrot- frukter	Hö från odlad jord	Hö från naturlig äng
1930.....	1 820	1 700	1 980	36 530	3 780	1 120
1931.....	1 770	1 540	1 860	31 660	3 820	1 210
1932.....	2 020	1 860	2 220	40 730	3 840	1 180
1933.....	1 890	1 690	2 020	35 740	3 200	1 110
1934.....	2 140	1 860	2 260	39 810	3 270	1 090
1935.....	2 120	1 850	2 250	37 240	3 610	1 280
1936.....	1 920	1 790	2 030	37 510	3 570	1 280
1937.....	1 990	1 890	2 140	39 740	3 890	1 300
1938.....	2 370	2 080	2 480	39 740	3 950	1 290
1939.....	2 220	1 930	2 350	37 680	3 360	1 330
1940.....	1 770	1 480	1 680	36 860	2 250	980
1941.....	1 590	1 230	1 450	33 330	1 610	910
1942.....	1 970	1 550	1 900	33 760	3 000	1 100
1943.....	2 060	1 480	1 790	35 120	2 930	1 130
1944.....	1 840	1 310	1 690	29 660	3 770	1 270

År	Skörd i ton av					
	Korn	Havre	Blandsäd	Summa fodersäd	Foderrot- frukter	Hö
1930.....	240 202	1 120 723	529 488	1 890 413	3 788 813	5 647 969
1931.....	222 903	987 850	500 073	1 710 826	3 185 551	5 769 198
1932.....	222 770	1 251 092	517 782	1 991 644	3 350 647	5 824 555
1933.....	199 554	1 098 634	474 653	1 772 841	2 589 238	4 896 259
1934.....	214 460	1 229 171	540 869	1 984 500	2 968 748	4 988 264
1935.....	222 302	1 239 286	564 188	2 025 776	2 803 986	5 501 349
1936.....	200 251	1 202 541	525 676	1 928 468	2 762 034	5 443 779
1937.....	188 908	1 240 661	538 660	1 968 229	2 883 488	5 883 121
1938.....	240 140	1 374 885	627 802	2 242 827	2 820 846	5 924 707
1939.....	231 723	1 271 083	591 373	2 094 179	2 547 143	5 072 968
1940.....	189 281	937 128	478 136	1 604 545	2 346 244	3 387 970
1941.....	157 697	775 733	420 966	1 354 396	2 256 312	2 424 970
1942.....	220 103	926 039	528 415	1 674 557	2 295 302	4 331 312
1943.....	232 621	850 306	494 682	1 577 609	2 267 356	4 272 643
1944.....	175 294	730 037	470 469	1 375 800	1 960 190	5 485 249

arealer av bland annat fodersäd, som odlarna ämnade beså våren 1945. I följande sammanställning redovisas dessa arealer jämte skördade arealer av samma växtslag dels år 1944 och 1943, dels i genomsnitt åren 1938—39 för området Svea- och Götaland samt Gävleborgs län, uttryckt i hektar.

	Korn	Havre	Blandsäd	Summa fodersäd
Areal, avsedd att besås 1945	60 156	578 531	285 648	924 335
Skördad areal 1944	57 635	546 182	269 607	873 424
» » 1943	74 360	564 657	266 539	905 556
» » 1938/39	69 224	648 369	245 718	963 311

En jämförelse mellan avsedd odling 1945 och skördad areal 1944 uppvisar en ökning av den sammanlagda fodersädsarealen med 5,8 procent. Ökningen är genomgående för samtliga tre slag av fodersäd. En jämförelse med genomsnittsarealen under åren 1938—39 visar en nedgång i fråga om korn och havre men ökning för blandsäd. Nedgången för havre är relativt betydlig och uppgår till 10,8 procent.

Brödsädsmarknaden. (Jfr tab. 2.) Beträffande de under senare år skördade brödsädsarealerna i Sverige hänvisas till följande sammanställning ur den officiella statistiken.

År	Areal i hektar av						
	Höstvete	Vårvete	Summa vete	Höstråg	Värråg	Summa råg	Summa brödsäd
1930	214 365	47 205	261 570	235 203	6 193	241 396	502 966
1931	215 191	61 135	276 326	200 411	6 835	207 246	483 572
1932	213 849	64 444	278 293	204 876	6 792	211 668	489 961
1933	220 567	82 187	302 754	218 751	7 284	226 035	528 789
1934	224 444	66 002	290 446	229 006	6 794	235 800	526 246
1935	214 813	57 937	272 750	218 525	8 629	227 154	499 904
1936	211 788	69 263	281 051	202 220	12 741	214 961	496 012
1937	233 961	65 308	299 269	189 795	7 307	197 102	496 371
1938	240 460	68 014	308 474	181 569	6 558	188 127	496 601
1939	253 507	83 639	337 146	168 646	6 296	174 942	512 088
1940	216 770	91 998	308 768	163 735	7 196	170 931	479 699
1941	177 039	109 371	286 410	198 477	8 171	206 648	493 058
1942	164 009	114 535	278 544	241 236	8 263	249 499	528 043
1943	153 342	115 223	268 565	212 247	7 690	219 937	488 502
1944	191 961	84 178	276 139	196 938	6 071	203 009	479 148

För 1944 kan man konstatera en betydande arealökning för höstvete. Där- emot visar vårvetearealen en rätt avsevärd nedgång. Samma är förhållandet med höstråg.

Från och med år 1940 ha arealinventeringar företagits såväl på sommaren som på hösten. Vid sommarinventeringarna ha uppgifter erhållits rörande skördad areal, varemot vid höstinventeringarna uppgifter lämnats om den areal, som vid inventeringstillfället besåts med höstsäd, ävensom rörande de arealer, som under påföljande vår avsåges komma att besås med olika angivna sädesslag. Resultatet av dessa inventeringar i vad avser brödsäd redovisas i följande tablå för Svea- och Götaland.

Sädesslag	Areal i hektar enligt inventeringen den								
	^{23/10}	^{1/6}	^{20/10}	^{1/6}	^{31/10}	^{1/6}	^{31/10}	^{3/6}	^{16/10}
	1944	1944	1943	1943	1942	1942	1941	1941	1940
Höstvete	208 099	191 365	195 499	153 614	157 597	163 971	189 701	176 961	230 216
Vårvete	93 889	82 714	92 242	111 833	110 192	113 730	94 084	108 714	93 580
Summa vete	301 988	274 079	287 736	265 447	267 789	277 701	283 785	285 675	323 796
Höstråg	174 621	195 842	203 094	212 186	222 412	240 838	250 332	198 029	203 404
Vårråg	5 777	5 692	6 745	7 421	7 958	8 116	7 650	7 949	7 686
Summa råg	180 398	201 534	209 839	219 607	230 370	248 954	257 982	205 978	211 090
Summa brödsäd	482 386	475 613	497 575	485 054	498 159	526 655	541 767	491 653	534 886

Då man genom de dubbla inventeringarna erhåller uppgifter rörande såväl besädd som skördad areal av höstsäd, kan man få en uppfattning om hur höstsäden övervintrat de olika åren. Som av föregående tablå framgår, ägde en mycket stor utvintring av höstvetete rum under vintern 1940/41, uppgående till icke mindre än 23,1 procent av den besädda arealen. Även under påföljande vinter utvintrade en betydande höstveteteareal, uppgående till 13,6 procent av den besädda arealen. Under de två följande vintrarna har höstvetetet övervintrat väl, men däremot ha vissa mindre arealar av höstråg gått ut.

Av de uppgifter, som erhållits genom inventeringen i oktober 1944, framgår att arealen höstvetete företett en fortsatt ökning medan motsatsen är fallet i fråga om höstråg. Som nyss påpekats resulterade de osedvanligt hårda vintrarna 1940/41 och 1941/42 i en betydande utvintring av höstvetetearealerna. Detta föranledde jordbrukarna att minska höstvetetearealen och i stället öka arealen av höstråg, vilket sädesslag visade en betydligt större hårdighet. Sedan nämnda svåra vintrar efterföljts av betydligt mildare, ha jordbrukarna, som av arealinventeringarna framgår, återigen börjat öka sin veteodling och minska odlingen av höstråg. Under förutsättning att de för vårvete och vårråg avsedda arealerna verkligen besås, synes brödsädsarealen för skördeåret 1945 komma att bli 1,4 procent större än året förut.

Beträffande skördeutbytet per hektar av brödsäd under en följd av år hänvisas till följande, ur den officiella skördestatistiken hämtade uppgifter.

År	Skörd i kilogram per hektar av			
	Höstvete	Vårvete	Höstråg	Vårråg
1930	2 290	1 630	1 820	1 240
1931	1 710	1 570	1 370	1 120
1932	2 470	1 960	2 070	1 360
1933	2 570	1 820	2 070	1 420
1934	2 820	1 890	2 220	1 400
1935	2 480	1 880	1 910	1 350
1936	2 210	1 750	1 650	1 350
1937	2 440	1 810	1 920	1 310
1938	2 740	2 010	2 010	1 440
1939	2 780	1 860	2 040	1 460
1940	1 250	1 630	1 570	1 200
1941	1 070	1 290	1 370	910
1942	1 780	1 580	1 820	1 120
1943	2 330	1 450	1 870	1 060
1944	2 280	1 480	1 780	1 100

I följande sammanställning redovisas den officiella skördestatistikens uppgifter över den inhemska skörden av brödsäd fr. o. m. år 1930. Av tablån framgår att skörden av vete år 1944 visade en ökning med i runt tal 20 000 ton jämfört med året förut. Denna uppgång berodde helt på en betydande ökning i skörden av höstvet, medan skörden av vårvete var mindre än år 1943. Skörden av höstråg var 1944 mindre än året förut. Den sammanlagda nedgången för höstråg och vårvete var större än ökningen i fråga om höstvet, varför den sammanlagda skörden av brödsäd år 1944 blev något mindre än skörden året förut.

Å r	Skörd i ton av						
	Höstvet	Vårvete	Summa vete	Höstråg	Vårråg	Summa råg	Summa brödsäd
1930	489 767	76 833	566 600	428 753	7 695	436 448	1 003 048
1931	367 558	96 015	463 573	275 485	7 641	283 126	746 699
1932	528 944	126 279	655 223	423 530	9 215	432 745	1 087 968
1933	566 970	149 826	716 796	452 361	10 326	462 687	1 179 483
1934	632 182	124 601	756 783	507 443	9 504	516 947	1 273 730
1935	533 586	108 976	642 562	417 735	11 609	429 344	1 071 906
1936	467 481	121 342	588 823	334 326	17 184	351 510	940 333
1937	571 129	118 386	689 515	364 609	9 589	374 198	1 063 713
1938	667 532	136 600	804 132	365 231	9 422	374 653	1 178 785
1939	704 978	155 880	860 858	344 401	9 169	353 570	1 214 428
1940	270 669	150 060	420 729	257 290	8 603	265 893	686 622
1941	189 929	141 128	331 057	271 848	7 395	279 243	610 300
1942	291 486	180 545	472 031	438 841	9 248	448 089	920 120
1943	356 956	167 259	524 215	396 640	8 113	404 753	928 968
1944	418 512	124 202	542 714	350 108	6 674	356 782	899 496

Potatismarknaden. (Jfr tab. 2.) Den inhemska skörden av potatis redovisas i följande sammanställning för åren fr. o. m. 1940 samt genomsnittet per år under 5-årsperioden 1935/39. (Siffrorna för 1944 äro preliminära.)

Å r	Skörd, ton	Areal, hektar	Skörd per hektar, kilogram
1935/39	1 813 408	131 711	13 770
1940	2 294 417	134 816	17 020
1941	2 071 086	137 375	15 080
1942	1 840 136	142 096	12 950
1943	2 171 118	147 307	14 740
1944	1 434 574	138 732	10 340

Av tablån framgår, att 1944 års potatisskörd blivit osedvanligt liten och icke mindre än $\frac{1}{3}$ lägre än året förut. Även i jämförelse med genomsnittssköörden 1935/39 visar 1944 års skörd en betydande nedgång. Av tablån framgår, att nedgången från 1943 till största delen beror på minskat hektarutbyte men även till en viss del på arealminskning.

Vid den arealinventering, som företogs i oktober 1944, inhämtades uppgifter även om de arealer, som jordbrukarna avsåge att odla med potatis våren 1945. Dessa uppgifter, som omfatta Svea- och Götaland jämte Gävle-

borgs län, redovisas i följande tablå jämte skördade arealer inom samma område åren 1944 och 1943 samt i genomsnitt 1938/39 i hektar.

Areal avsedd att odlas våren 1945	121 621
Skördad areal 1944	124 502
» » 1943	130 795
» » 1938/39	119 250

Enligt dessa uppgifter skulle man i år ha att vänta en ytterligare arealminskning för potatis.

Beträffande konsumtionen av matpotatis föreligger ingen statistisk redovisning. Med ledning av bl. a. socialstyrelsens konsumtionsundersökningar ha inom 1942 års jordbrukskommitté verkställts vissa beräkningar rörande storleken av denna konsumtion. Dessa redovisas nedan i ton för olika konsumtionsår.

1938/39	755 000	1942/43	1 000 000
1939/40	755 000	1943/44	950 000
1940/41	810 000	1944/45	900 000
1941/42	975 000		

De anförda siffrorna angiva som synes en mycket avsevärd konsumtionsökning fram t. o. m. år 1942/43, närmare bestämt med drygt 30 procent. Under de följande åren har som en följd av den allmänna förbättringen av försörjningsläget en successiv tillbakagång av potatisförbrukningen skett.

Förbrukningen av fabrikspotatis, som under konsumtionsåret 1938/39 uppgick till 260 000 ton, har för konsumtionsåret 1943/44 beräknats utgöra 270 000 ton. Till följd av 1944 års mycket svaga potatisskörd har all förbrukning av potatis för bränneriändamål förbjudits. Vidare har tillverkningen av potatismjöl inskränkts till $\frac{1}{3}$ av den normala. Av denna orsak beräknas under konsumtionsåret 1944/45 endast 60 000 ton potatis komma att användas för fabriksändamål.

Utvecklingen av jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter.

I syfte att närmare belysa den ekonomiska utvecklingen inom jordbruket och därvid bl. a. erhålla ett mått på de inkomst- och utgiftsförskjutningar, som under krigsåren kunna ha ägt rum mellan såväl olika områden som olika storleksgrupper av jordbruk, har livsmedelskommissionen tidigare genom sin statistiska byrå låtit bearbeta cirka 11 000 av jordbrukare avgivna självdeklarationer för vart och ett av åren 1938 samt 1940—42. Efter vederbörligt bemyndigande har kommissionen låtit fullfölja denna undersökning genom en bearbetning av ungefär samma antal självdeklarationer för år 1943. För de härvid erhållna resultaten har kommissionen lämnat en utförlig redogörelse i en särskild promemoria, vilken torde få fogas till protokollet som *bilaga 2*. Beträffande resultaten av undersökningen har livsmedelskommissionen anförut följande.

På samma sätt som vid tidigare undersökningar av detta slag ha de på den s. k. A-bilagan till självdeklarationerna lämnade uppgifterna rörande jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter omräknats dels till totalbelopp för hela riket och de s. k. stora huvudområdena (södra och mellersta Sveriges slättbygder, södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder samt norra Sverige), dels till siffror per hektar jordbruksjord. Omräkningen till totalbelopp har skett särskilt för varje storleksgrupp och naturligt jordbruksområde med ledning av förhållandet mellan åkerarealen vid å ena sidan samtliga och å andra sidan de undersökta brukningsdelarna inom respektive område och storleksgrupp. Vid framräkningen av siffror per hektar jordbruksjord har ängsarealen reducerats till åker med ledning av det i den officiella jordbruksstatistiken redovisade förhållandet mellan åkers och ängsmarkens avkastning. Utöver de på dessa båda sätt redovisade kontanta inkomsterna respektive utgifterna ha även jordbrukarnas nettointäkter samt den jordbrukarfamiljerna tillkommande arbetslönen framräknats med ledning av uppgifterna på självdeklarationerna.

Förändringarna i jordbrukarnas sammanlagda kontanta inkomster och utgifter under den tid livsmedelskommissionens deklarationsundersökningar omfatta framgå av följande sammanställning.

	1938	1940	1941	1942	1943
Samtliga kontanta inkomster, milj. kronor	1 506·7	1 717·8	2 011·5	2 151·6	2 423·7
» » inkomster, index	100·0	114·0	133·5	142·8	160·9
Därav för försålda jordbruksprodukter, milj. kronor	1 161·1	1 408·2	1 618·5	1 644·9	1 861·6
» » » jordbruksprodukter, index	100·0	121·3	139·4	141·7	160·3
Samtliga kontanta utgifter, milj. kronor .	1 090·0	1 229·0	1 425·5	1 535·7	1 670·7
» » utgifter, index	100·0	112·8	130·8	140·9	153·3

Vid bedömandet av de anförda siffrorna är det nödvändigt att beakta de svårigheter med erhållandet av ett fullt representativt material, som alltid äro förknippade med undersökningar av detta slag. De bearbetade självdeklarationerna avse jordbruk, från vilka uppgifter inhämtades till en av 1938 års jordbruksutredning företagen undersökning rörande jordbrukets driftsförhållanden. Trots den omsorg, som vid denna nedlades på att införskaffa ett i möjligaste mån rättvisande material kunde det icke undvikas, att de därvid undersökta cirka 18 000 egendomarna utvisade en i förhållande till genomsnittsjordbruket högre produktionsförmåga och rationaliseringsgrad. Efter allt att döma har denna avvikelse uppåt från det »normala» blivit ytterligare markerad genom den nedskärning av undersökningsmaterialet, som av olika anledningar måst göras i samband med deklarationsundersökningarna. De i förestående sammanställning angivna beloppen för jordbrukets kontanta inkomster och utgifter torde därför vara för höga, ett förhållande som beträffande åtskilliga delposter kan uppvisas genom jämförelse med annat tillgängligt statistiskt material. Den möjligheten kan givetvis icke heller uteslutas, att de undersökta egendomarna under krigsåren ävenledes kunna utvisa en i viss mån från genomsnittsjordbruket avvikande utveckling av inkomster respektive kostnader och följaktligen också de förut anförda indexalen kunna något avvika från de faktiska ekonomiska förskjutningarna inom jordbruksnäringen under dessa år. Jämförelser med de inom 1942 års jordbrukskommitté verkställda kalkylerna rörande jordbrukets inkomster och

kostnader tyda närmast på att de här anförda siffrorna skulle överskatta såväl inkomst- som utgiftsökningen under de undersökta åren. Härvid får givetvis även beaktas de rubbningar i fråga om materialets jämförbarhet mellan olika år, som följa av en successivt fullständigare redovisning i självdeklarationerna till följd av utvidgad lantbruksbokföring, skärpt deklarationskontroll eller andra omständigheter. Särskilt då jämförelserna utsträcks till att gälla en längre följd av år torde dylika förhållanden icke kunna lämnas obeaktade.

Vid en jämförelse mellan de båda senast undersökta åren framgår, att såväl inkomster som utgifter under år 1943 stigit avsevärt i förhållande till år 1942, men att inkomstökningen varit betydligt starkare än utgiftsökningen. För samtliga kontanta inkomster redovisas mellan dessa båda år en stegring med 12,7 procent och för inkomsterna av försålda jordbruksprodukter en stegring med 13,2 procent, medan den samtidiga ökningen av de kontanta utgifterna stannar vid 8,8 procent. I fråga om inkomstutvecklingen är det av intresse, att inkomsterna av animaliska produkter enligt deklarationerna år 1943 stigit förhållandevis starkt, nämligen med 14,5 procent, medan inkomstökningen för vegetabilier stannar vid 10,0 procent. Under såväl 1941 som 1942 stego tvärtom inkomsterna av vegetabilier avsevärt starkare än inkomsterna av animalier, och fortfarande föreligger i jämförelse med år 1938 en mycket betydande skillnad i stegringstakten till vegetabiliernas fördel.

Av särskilt intresse i dessa undersökningar äro de jämförelser, som kunna göras mellan olika områden och storleksgrupper. För de tre stora huvudområdena redovisas följande förskjutningar i fråga om inkomster och utgifter.

	1938	1940	1941	1942	1943
<i>Samtliga kontanta inkomster.</i>					
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	100·0	117·5	134·6	142·9	160·4
» » » » skogs- o. dalbygder ...	100·0	118·0	142·4	150·2	169·2
Norra Sverige	100·0	94·6	113·0	128·7	147·0
<i>Inkomster av försålda jordbruksprodukter.</i>					
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	100·0	117·5	134·1	139·4	158·5
» » » » skogs- och dalbygder ..	100·0	123·8	142·7	137·2	155·2
Norra Sverige	100·0	147·3	176·9	184·2	201·2
<i>Samtliga kontanta utgifter.</i>					
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	100·0	114·3	129·6	140·4	152·3
» » » » skogs- och dalbygder ..	100·0	116·5	138·4	145·4	156·9
Norra Sverige	100·0	99·0	119·9	133·6	149·6

För jordbrukarnas samtliga kontanta inkomster föreligger såsom framgår av sammanställningen en betydligt större stegring i södra och mellersta Sverige — särskilt inom skogs- och dalbygderna — än i norra Sverige. Visserligen har inkomstökningen, procentuellt tagen, från 1942 till 1943 varit något större inom sistnämnda område än i de båda övriga, men skillnaden är obetydlig och har icke medfört någon utjämning av den differens till norra Sveriges nackdel, som tidigare förelåg. Denna för norra Sverige i jämförelse med landet i övrigt ofördelaktiga utveckling av den totala inkomstsumman synes emellertid av självdeklarationernas uppgifter att döma icke grunda sig på någon för detta område särskilt ogynnsam utveckling av inkomsterna av den egentliga jordbruksdriften. Tvärtom ha enligt detta material inkomsterna av försålda jordbruksprodukter i norra Sverige stigit procentuellt betydligt starkare än i södra och mellersta Sverige. För jordbruket

i norra Sverige ha emellertid inkomsterna av skogsbruk i regel en såväl absolut som relativt taget långt större betydelse än för jordbruket i övrigt. För dessa inkomster redovisade självdeklarationerna under de första krigsåren en kraftig nedgång i norra Sverige och ännu 1943 var stegringen i förhållande till 1938 av denna inkomstpost tämligen liten i jämförelse med övriga Sverige. Dessa förhållanden belysas närmare av följande sammanställning av skogsinkomsternas förändringar:

	1938	1940	1941	1942	1943
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	100·0	124·8	156·1	210·9	200·4
” ” ” ” skogs- och dalbygder .	100·0	102·4	149·6	201·0	223·8
Norra Sverige	100·0	63·7	78·9	96·1	116·1

Förklaringen till de skarpt framträdande olikheterna mellan de olika områdena i fråga om denna inkomstpost torde framför allt vara att söka i det förhållandet, att den genom de ökade vedavverkningarna uppkomna inkomstökningen för norra Sveriges vidkommande mer än uppvägs av minskade försäljningar av sågtimmer och massaved.

De nu berörda förhållandena avspeglas tydligt även i de på grundval av självdeklarationerna framräknade siffrorna för jordbrukets sammanlagda nettointäkter. De procentuella förskjutningar, som nettointäkterna av jordbruksfastighet inom de olika områdena samt hela riket undergått sedan 1938, sammanfattas i följande sammanställning.

	Södra och mellersta Sveriges		Norra Sverige	Hela riket
	slättbygder	skogs- och dalbygder		
1938	100·0	100·0	100·0	100·0
1940	125·7	119·8	98·8	117·8
1941	147·0	143·3	111·9	138·0
1942	148·8	153·8	131·5	146·8
1943	176·5	183·0	151·8	173·4

I genomsnitt för hela riket uppgår stegringen av nettointäkterna av jordbruksfastighet från 1938 till 1943 till 73,4 procent. Mellan åren 1942 och 1943 är densamma cirka 18 procent. Mellan de olika områdena föreligga emellertid betydande olikheter. Starkast ha nettointäkterna stigit i södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder och därnäst i slättbygdsområdena, under det att stegringstakten för norra Sverige, såsom var att vänta med hänsyn till förut berörda förhållanden, varit väsentligt långsammare.

Såsom förut nämnts har bearbetningen av deklarationsmaterialet även innefattat framräkningen av siffror för de kontanta inkomsterna respektive utgifterna per hektar åker. Även de härvid erhållna resultaten belysa på ett intressant sätt skiljaktigheterna mellan olika områden, men dessutom kunna desamma nyttjas vid jämförelser mellan olika storleksgrupper. Olikheterna i utvecklingen mellan olika storleksgrupper, synas dock, såvitt dessa uppgifter angår, vara mindre enhetliga än de förut berörda skiljaktigheterna mellan storleksgrupper, såsom närmare belyses av den å s. 29 intagna sammanställningen av indextal för de kontanta inkomsterna och utgifterna mellan olika storleksgrupper.

För slättbygdsområdet äro skillnaderna i den procentuella inkomstökningen mellan olika storleksgrupper icke särskilt betydande. Uppgången är dock

Inkomster och utgifter av jordbruksfastighet inom olika storleksgrupper och områden åren 1940—43. Indextal: År 1938 = 100.

O m r å d e	Å r	Storleksgrupper, hektar åker							Samt- liga
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50— 100	över 100	
<i>Samtliga kontanta inkomster.</i>									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1940	123·0	119·6	119·5	116·5	115·2	118·4	114·5	117·5
	1941	138·9	134·6	138·6	134·4	136·8	137·3	123·8	134·6
	1942	146·0	139·1	143·9	137·2	142·0	147·4	146·1	142·9
	1943	161·4	158·1	159·8	157·0	160·1	166·8	160·9	160·4
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1940	116·5	118·9	119·8	115·3	115·5	113·6	120·6	118·0
	1941	147·5	143·0	143·0	135·9	139·1	143·8	126·8	142·4
	1942	158·9	154·7	147·8	137·8	141·5	140·5	136·3	150·2
	1943	182·2	172·9	166·8	155·3	160·9	152·0	152·8	169·2
Norra Sverige	1940	90·8	95·5	103·4	93·6	.	.	.	94·6
	1941	104·7	117·1	128·3	106·1	.	.	.	113·0
	1942	122·4	132·8	140·2	114·7	.	.	.	128·7
	1943	138·6	149·2	161·4	158·1	.	.	.	147·0
<i>Samtliga kontanta utgifter.</i>									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1940	120·5	114·8	114·7	113·6	112·9	114·8	113·2	114·3
	1941	129·0	128·6	132·9	130·5	134·3	135·4	118·1	129·6
	1942	138·9	134·1	140·1	137·3	141·7	147·5	141·5	140·4
	1943	149·1	142·4	148·1	150·3	156·7	163·9	153·8	152·3
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1940	117·1	117·9	118·0	113·8	113·7	110·7	114·2	116·5
	1941	142·3	138·1	140·5	131·3	136·1	145·9	120·7	138·4
	1942	151·3	148·8	145·6	138·1	136·7	136·6	135·9	145·4
	1943	164·9	157·1	157·1	147·3	153·8	145·8	157·4	156·9
Norra Sverige	1940	96·1	99·6	106·4	96·7	.	.	.	99·0
	1941	114·6	122·4	131·7	111·7	.	.	.	119·9
	1942	131·9	133·1	143·4	124·1	.	.	.	133·6
	1943	143·9	149·5	161·0	166·9	.	.	.	149·6

något större för brukningsdelar under 5 samt över 30 hektar än för mellanliggande storleksgrupper. Denna skillnad motsvaras emellertid till en del av likartade skiljaktigheter i fråga om kostnadsutvecklingen. Inom skogs- och dalbygderna synas såväl inkomster som utgifter i stort sett ha stigit starkast vid de mindre brukningsdelarna. Beträffande norra Sverige är det framför allt påfallande, att de kontanta inkomsterna, per hektar räknat, inom tre av de fyra redovisade storleksgrupperna stigit svagare än de kontanta utgifterna.

Redogörelse för nu gällande priser på jordbruksprodukter samt på vissa förnödenheter för jordbrukets behov.

I anslutning till en av livsmedelskommissionen i dess skrivelse den 10 april 1945 intagen redogörelse må följande uppgifter angående nu gällande priser på jordbruksprodukter samt vissa förnödenheter för jordbrukets behov anföras.

Mjolk- och mejeriprodukter. Riksnoteringsen på runmärkt smör, vilken är grundläggande för prisregleringen på mjölk och mejeriprodukter, har under innevarande regleringsår utgjort 4 kronor 5 öre per kilogram. Härutöver utgår till mejerierna mjölkpristillägg med visst av livsmedelskommissionen bestämt belopp för varje kilogram av den myckenhet fett, som innehålles i den vid mejerierna invägda mjölken samt dessutom visst tillägg per kilogram fett, som ingår i sådan mjölk och till mjölk omräknad grädde, som av mejeriet försålts annorledes än till mejeri (konsumtionsmjölk). Vidare har Kungl. Maj:t bemyndigat livsmedelskommissionen att använda högst 7 500 000 kronor av de medel, som stå till kommissionens förfogande för jordbruksregleringens uppehållande, för utbetalande under tiden oktober 1944—maj 1945 av lokala differentieringsbidrag inom de produktionsområden, som under 1944 mest lidit av ogynnsamma väderleksförhållanden.

För s. k. lantsmör utbetalas av statsmedel ett pristillägg till producenter-
na av 30 öre per kilogram smör inom södra och mellersta Sverige. Inom de norrländska länen utom Gästrikland är tillägget 55 öre per kilogram.

För ost gälla normalpriser, som ligga i paritet med smörpriset.

Priset på konsumtionsmjölk är reglerat genom normalprissättning. Medelpriset på konsumtionsmjölk vid försäljning till förbrukare utgör för närvarande 29 öre per liter. Till mejerierna i vissa städer utgår därjämte viss ersättning för utebliven prishöjning å konsumtionsmjölken.

Till täckande av de av produktionsminskningen föranledda extra kostnaderna för mjölktilförseln till mejerierna och till de större konsumtionsorterna utgå för närvarande vissa bidrag, nämligen dels s. k. merfraktbidrag, dels s. k. regleringskostnadstillägg, dels viss ersättning för behandling av konsumtionsmjölk vid några mejerier, dels bidrag till uppehållande av mejeriernas körlinjer.

Slutligen utgår till flertalet mejerileverantörer producentbidrag.

Kött och fläsk. Genom beslut den 24 april 1942 bemyndigade Kungl. Maj:t livsmedelskommissionen att i samråd med statens priskontrollnämnd fastställa normalpriser å sådana varor, som omfattas av gällande reglering av handeln med köttvaror. Med stöd av detta bemyndigande fastställde kommissionen normalpriser på hela, halva och fjärdedels kroppar av storboskap, större kalv, häst och svin att gälla från och med den 19 maj 1942. Dessa normalprisbestämmelser utvidgades från och med den 29 juni 1942 att omfatta även spädkalv samt från och med den 15 februari 1943 att omfatta även hela och halva kroppar av får och lamm.

De normalpriser på hela, halva och fjärdedels kroppar av olika slaktdjur, vilka gällde från och med den 24 april 1944 (se prop. nr 253/44), voro oförändrade fram till den 11 september 1944, då vissa prissänkningar företogos. Sålunda sänktes priset på nötkreatur med 7 öre per kilogram, på spädkalv med 5 öre per kilogram, för får med 20 till 30 och för lamm med 10 till 60 öre per kilogram beroende på klass, samt för häst med 25 öre per kilogram. Även priserna på svin sänktes, nämligen för svin med en slaktvikt

understigande 60 kilogram med 13 öre, av 60—70 kilogram med 5 öre, av 70—100 kilogram med 7 öre och av 100 kilogram och däröver med 15 öre per kilogram samt för galtfläsk och suggfläsk med 20 öre per kilogram.

Av följande uppställning framgå de normalpriser, som f. o. m. den 11 september 1944 gälla vid försäljning av hela och halva kroppar av nötkreatur, får, lamm, häst, unghäst, föl och svin. Priserna avse vissa representativa klasser inom första prisområdet, vilket omfattar Malmöhus och Kristianstads län. Inom övriga tolv prisområden få genom varierande s. k. områdestillägg uttagas priser, som med 1—15 öre per kilogram överstiga priserna i första prisområdet. Priserna på svin få under tiden f. o. m. den 22 mars 1945 t. o. m. den 23 april 1945, överskridas med 6 öre per kilogram. F. o. m. den 15 november 1944 tills vidare har för sjätte till och med trettonde prisområdena gällt med 2 öre per kilogram förhöjda områdestillägg. Högsta tillägget utgör av denna anledning för närvarande 17 öre per kilogram fläsk.

Normalpriser å hela och halva kroppar av nötkreatur, får, lamm, häst, unghäst, föl och svin inom första prisområdet (putsad vara, öre per kilogram).

Klass	Ko, oxe	Kviga, stut, ungtjur	Tjur	Gräskalv	Gödkalv	Spädkalv	Får	Lamm	Häst
I	166	176	166	165	245	120	255	300	98
III	142	147	147	150	165	100	215	240	88

Klass	Ung-häst	Föl	Galtfläsk	Fläsk med huvud och fötter, då hela kroppens vikt				
				understiger 60 kg	är minst 60 men mindre än 70 kg	är minst 70 men mindre än 100 kg	är minst 100 men mindre än 120 kg	är minst 120 kg
Prima	155	165	140	187	203	229	211	201

Klass	Suggfläsk icke renskuret
I	155

Det förut omförmälda medgivandet från livsmedelskommissionen till överskridande av normalpriserna å hela, halva och fjärdedels kroppar av svin under tiden den 22 mars—den 23 april 1945 lämnades utan att någon motsvarande förändring företogs av normalpriserna å styckade varor. Kompensation till detaljhandeln för den sänkning av detaljhandelsmarginalen, som medgivandet innebär, är avsedd att lämnas på så sätt att normalpriserna på hela, halva och fjärdedels kroppar av svin f. o. m. den 24 april 1945 sänkas med 6 öre per kilogram, varefter normalpriserna, sedan detaljhandeln erhållit full kompensation, åter skola höjas till sin nuvarande nivå.

Efter förslag av livsmedelskommissionen, vilket godkänts av Kungl. Maj:t, skall viss del av det anslag å 7 000 000 kronor, som innevarande års riksdag (prop. nr 104; r. skr. nr 115) anvisat för täckande av det i januari 1945 vid omräkning av jordbrukskalkylen för innevarande år framkomna inkomstunderskottet, användas för utbetalande av pristillägg för fläsk. Detta pristillägg skall utgå å den besiktigade marknadsförda fläskproduktionen och med sådant belopp, att jordbrukarna dels under den tid, då normalpriserna äro sänkta, erhålla kompensation för inkomstminskningen till följd av sänkningen, d. v. s. 12 öre per kilogram, dels för tiden därefter tills vidare under återstoden av innevarande regleringsår få ett bidrag av högst 6 öre per kilogram.

Ägg. Normalpriser på ägg gälla från och med den 24 september 1941. Vid 1944 års början utgjorde producentpriset 3 kronor 10 öre per kilogram inom första prisområdet, omfattande Kronobergs län, Kalmar läns södra kristidsstyrelseområde, Gotlands, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands och Skaraborgs län ävensom Göteborgs och Bohus län samt Älvsborgs län med undantag av Göteborg med omnejd samt Borås stad. I enlighet med givna bemyndiganden sänktes förenämnda pris till 2 kronor 75 öre per kilogram från och med den 11 april 1944 samt höjdes till 2 kronor 95 öre per kilogram från och med den 18 september och till 3 kronor 15 öre från och med den 16 oktober 1944. Från och med den 3 april 1945 har priset sänkts till 2 kronor 69 öre per kilogram.

Spannmål. Vid försäljning av spannmål från odlare ha från och med september 1944 normalprisbestämmelser återinförts i fråga om såväl brödsäd som i mellersta och södra Sverige odlat korn. Sistnämnda sädesslag hänföres från och med september 1944 åter till fodersäd. Normalpriserna på brödsäd äro följande i kronor per deciton.

Leveranstid	Vårvete	Höstvete	Råg
1—15 september 1944	27·90	25·90	24·90
16—30 " "	28—	26—	25—
1—15 oktober "	28·10	26·10	25·10
16—31 " "	28·20	26·20	25·20
1—15 november "	28·30	26·30	25·30
16—30 " "	28·40	26·40	25·40
1—15 december "	28·50	26·50	25·50
16—31 " "	28·60	26·60	25·60
1—15 januari 1945	28·70	26·70	25·70
16—31 " "	28·80	26·80	25·80
1—15 februari "	28·90	26·90	25·90
16—28 " "	29—	27—	26—
1—15 mars "	29·10	27·10	26·10
16—31 " "	29·20	27·20	26·20
1—15 april "	29·30	27·30	26·30
16—30 " "	29·40	27·40	26·40
1—15 maj "	29·50	27·50	26·50
16—31 " "	29·60	27·60	26·60
F. o. m. den 1 juni 1945	29·70	27·70	26·70

För fodersäd gälla under nedan angivna perioder följande normalpriser i kronor per deciton.

Leveranstid	Korn	Vithavre	Svart-havre	Strå-blandsäd	Vicker o. foderärter
1—15 september 1944	21·90	18·30	17·80	19·30	33·30
16—30 »	22—	18·40	17·90	19·40	33·40
1—15 oktober »	22·10	18·50	18—	19·50	33·50
16—31 »	22·20	18·60	18·10	19·60	33·60
1—15 november »	22·30	18·70	18·20	19·70	33·70
16—30 »	22·40	18·80	18·30	19·80	33·80
1—15 december »	22·50	18·90	18·40	19·90	33·90
16—31 »	22·60	19—	18·50	20—	34—
1—15 januari 1945	22·70	19·10	18·60	20·10	34·10
16—31 »	22·80	19·20	18·70	20·20	34·20
1—15 februari »	22·90	19·30	18·80	20·30	34·30
16—28 »	23—	19·40	18·90	20·40	34·40
1—15 mars »	23·10	19·50	19—	20·50	34·50
16—31 »	23·20	19·60	19·10	20·60	34·60
f. o. m. den 1 april 1945	23·30	19·70	19·20	20·70	34·70

För matärter gälla följande inlösningspriser per deciton i juni 1945, nämligen för gula matärter 33 kronor 25 öre, och för gröna matärter 38 kronor 25 öre. För matbönor gäller ett normalpris av 90 kronor per deciton.

Samtliga angivna priser avse vara av normalkvalitet. För vara av annan kvalitet än normalkvalitet verkställes prisreglering enligt vissa regler. För den händelse spannmålen säljes till användning såsom utsäde, gälla icke de angivna priserna utan prispbildningen är fri.

Stråfoder. Vid ingången av år 1944 gällde ett normalpris vid försäljning av hö av vallväxter från odlare av 11 kronor 50 öre per deciton. För övriga slag av stråfoder voro inga särskilda priser fastställda vid försäljning från odlare. Normalpriserna å stråfoder vid försäljning till förbrukare voro följande per deciton, nämligen för hö av vallväxter 13 kronor 25 öre, för grönfoderhö 9 kronor 75 öre, för råg- och vete-halm 4 kronor 20 öre, för korn- och blandsädshalm 5 kronor 20 öre, för havrehalm 6 kronor 20 öre samt för trindsädshalm och fröhalm av vallväxter 7 kronor 20 öre. Med hänsyn till att 1944 års höskörd syntes bliva god, slopades normalpriset på hö av vallväxter vid försäljning från odlare samt sänktes priset på sådant hö vid försäljning till förbrukare från och med den 17 juli 1944 till 11 kronor 75 öre per deciton. Samtidigt härmed upphävdes normalpriserna på grönfoderhö och halm. Priset på hö av vallväxter avser med järntråd bunden pressad vara av fullgod beskaffenhet. För opressad vara är priset minst en krona lägre.

Kraftfodermedel. För nedan angivna slag av kraftfodermedel gälla följande priser per deciton vid försäljning till förbrukare, nämligen för oljekraftfoder (innehållande lägst 42 procent råprotein och fett) 35 kronor, för rågkli 16 kronor, för vetekli 19 kronor, för havre- och kornkli 12 kronor, för oriven fodercellulosa 12 kronor, för Cellfor S 15 kronor, för Cellfor MM 15 kronor

25 öre, för vanlig standardiserad hönsfoderblandning 31 kronor, för vitaminiserad hönsfoderblandning 33 kronor, för vitaminiserad kycklingfoderblandning 33 kronor, för blodmjöl 45 kronor, för dikalciumfosfat 62 kronor, för foderbenmjöl i prisklass I 27 kronor och i prisklass II 25 kronor, för köttfodermjöl och valmjöl i prisklass I 40 kronor, i prisklass II 35 kronor och i prisklass III 30 kronor, för luzernmjöl med en råproteinhalt av 15,0 procent eller mer 27 kronor, för luzernmjöl med en råproteinhalt av 13,5—14,9 procent 25 kronor och för luzernmjöl med en råproteinhalt av 11,5—13,4 procent 23 kronor för luzernmjöl med en råproteinhalt av högst 11,4 procent 14 kronor, för fälttorkat hömjöl 14 kronor, för maltgroddar 17 kronor, för mellass 14 kronor, för våt betmassa 1 krona, för ensilerad betmassa 2 kronor, för betfor inom södra och mellersta Sverige 23 kronor och inom norra Sverige 23 kronor 50 öre samt för vetefodermjöl 20 kronor 50 öre. Till samtliga nu angivna priser, vilka avse leverans å viss angiven plats (tariffhamn, kvarnplats etc.), komma tillägg för transport av varan från leveransorten till den ort, där varan avhämtas av köparen.

Konstgödsel. Priserna på konstgödselmedel vid försäljning till förbrukare framgå av följande sammanställning.

Varuslag	Kronor per deciton			Priset avser leverans befriat å följande platser
	1:a tilldelningsperioden	2:a tilldelningsperioden	3:e tilldelningsperioden	
Superfosfat 13—14 %	12: 25 per $\frac{1}{10}$ 1944 12: 55 » $\frac{1}{3}$ 1945	12: 75 per $\frac{1}{3}$ 1945 13: 05 » $\frac{1}{6}$ 1945	13: 50 per $\frac{1}{6}$ 1945 13: 90 » $\frac{1}{11}$ 1945	fabrikshamn
Superfosfat 15 %...	13: 60 » $\frac{1}{10}$ 1944 13: 95 » $\frac{1}{3}$ 1945	14: 15 » $\frac{1}{3}$ 1945 14: 50 » $\frac{1}{6}$ 1945	15: — » $\frac{1}{6}$ 1945 15: 45 » $\frac{1}{11}$ 1945	»
Thomasfosfat	12: 25 » $\frac{1}{10}$ 1944 12: 55 » $\frac{1}{3}$ 1945	12: 75 » $\frac{1}{3}$ 1945 13: 05 » $\frac{1}{6}$ 1945	13: 50 » $\frac{1}{6}$ 1945 13: 90 » $\frac{1}{11}$ 1945	Domnarvet
Kali, 50 %	23: 35 » $\frac{1}{10}$ 1944 23: 90 » $\frac{1}{3}$ 1945	24: 25 » $\frac{1}{2}$ 1945 24: 75 » $\frac{1}{6}$ 1945	25: 20 » $\frac{1}{6}$ 1945 25: 85 » $\frac{1}{11}$ 1945	tariffhamn
Kali, 40 %	18: 65 » $\frac{1}{10}$ 1944 19: 10 » $\frac{1}{3}$ 1945	19: 40 » $\frac{1}{2}$ 1945 19: 80 » $\frac{1}{6}$ 1945	20: 15 » $\frac{1}{6}$ 1945 20: 70 » $\frac{1}{11}$ 1945	»
Kainit	6: — » $\frac{1}{10}$ 1944 6: 15 » $\frac{1}{3}$ 1945	6: 25 » $\frac{1}{2}$ 1945 6: 40 » $\frac{1}{6}$ 1945	6: 50 » $\frac{1}{6}$ 1945 6: 70 » $\frac{1}{11}$ 1945	»
Kalksalpeter	—	24: — » kontant	24: 75 » kontant	»
Kalkkväve, 18 % ..	23: — » kontant	24: — » »	24: 75 » »	Svartvik-Alby
Kalkkväve, 20 % ..	24: 25 » »	25: 25 » »	26: — » »	»
Ammoniumsulfat ...	—	23: 50 » »	24: 10 » »	Ljungaverk
Ljungasalpeter	—	22: 50 » »	23: 10 » »	»

Potatis. Jämlikt bemyndigande av Kungl. Maj:t har livsmedelskommissionen uppdragit åt Svenska spannmålsaktiebolaget att till vissa garantipriser under april 1945 inköpa all från odlare samt från personer eller företag, vilka yrkesmässigt idka handel med potatis, före den 15 mars 1945 hembjuden potatis, som uppfyller vissa kvalitetsfordringar. För matpotatis utgör garantipriset inom Skåne och Blekinge 10,5 öre per kilogram. I övriga delar av Götaland samt i Svealand utgör garantipriset 11 öre per kilogram och i Norrland är garantipriset 12 öre per kilogram. För fabriks- och foderpotatis är garantipriset inom hela riket 10 öre per kilogram, med skyldighet

för hembudsgivaren att, om Svenska spannmålsaktiebolaget det påfordrar, mot ersättning av 50 öre per deciton sortera den hembjudna potatisen i enlighet med de bestämmelser, som kunna komma att föreskrivas för leverans av hembjuden potatis. Priset gäller inklusive emballage fritt av spannmålsbolaget anvisat uppsamlingsställe.

Kungl. Maj:t har för tillverkningsåret 1944/45 fastställt de priser, som tillverkare av potatisstärkelse eller brännvin har att vid inköp av potatis av för fabriksändamål normal kvalitet erlagga till leverantören, till under tiden från kampanjens början till och med den 31 oktober 1944 28 öre, under tiden 1 november—31 december 1944 29 öre, under tiden 1—31 januari 1945 30 öre och under tiden 1 februari 1945 till kampanjens slut 31 öre, allt räknat per stärkelseprocent och hektoliter fritt fabrik.

Priser på jordbrukets produkter under regleringsåret 1945/46 m. m.

Grunderna för prissättningen under regleringsåren 1943/44 och 1944/45.

Statens livsmedelskommission har i sin skrivelse den 22 mars 1945 lämnat följande redogörelse för innebörden av det prissättningssystem, som tillämpats under regleringsåren 1943/44.

För regleringsåret 1943/44 fastställdes priserna av Kungl. Maj:t redan våren 1943. Till grund för prissättningen lades en genom 1942 års jordbrukskommitté upprättad kalkyl rörande jordbrukets inkomster och kostnader under regleringsåret 1942/43, varvid man utgick från att prissättningen skulle baseras på den produktions- och kostnadsvolym, som enligt kalkylen framräknats för sistnämnda regleringsår. Anledningen härtill var, att man för år 1943/44 räknade med i stort sett samma produktions- och kostnadsvolym som under år 1942/43. Prisbeslutet våren 1943 innebar, att de då rådande priserna å jordbruksprodukter i stort sett skulle bibehållas oförändrade, såvida ej produktions- och kostnadsbetingelserna skulle utveckla sig på ett sådant sätt, att för jordbruket i dess helhet komme att enligt de fastslagna grunderna för beräkningssättet uppstå ett kalkylmässigt över- eller underskott, motsvarande mer än 4 procent av jordbrukets samlade inkomster enligt den uppgjorda inkomst- och kostnadskalkylen. Med en beräknad inkomst för jordbruket av i runt tal 1 800 000 000 kronor skulle alltså en variation av omkring 70 000 000 kronor få äga rum utan att förändring i prisläget skulle komma till stånd. Vid en större förändring än den nu sagda skulle däremot justering äga rum på sådant sätt, att marginalen nedbringades till 70 000 000 kronor, varvid justeringen i princip borde i första hand gå ut över de grenar av produktionen, som mest föranlett över- eller underskottet.

För att utröna, huruvida anledning funnes att tillämpa 4-procentregeln, skulle omprövning av vårpriserna äga rum så snart statistiskt material föreläge för beräkning av skörderesultatet, d. v. s. i augusti 1943. Till ledning härför skulle vid sistnämnda tidpunkt uppgöras en prognos beträffande såväl inkomsterna som kostnaderna under regleringsåret 1943/44. Därest det av denna prognos skulle framgå, att justeringar borde komma till stånd, borde dessa ej ske efter rent mekaniska synpunkter utan hänsyn tagas även till försörjningssynpunkter m. m. Om det i augusti 1943 ej befunnos lämpligt att

binda priserna för hela året, vilket syntes bliva beroende av med vilken säkerhet man ansåge sig kunna bedöma skördens storlek, borde en omräkning av den i augusti 1943 gjorda inkomst- och kostnadskalkylen äga rum omkring den 1 januari 1944 och omkring den 1 maj 1944. Visade någon av dessa omräkningar över- eller underskott av mer än 70 000 000 kronor, borde justering av priserna äga rum med tillämpning av 4-procentregeln.

Det förutsattes slutligen, att det av försörjningspolitiska eller andra skäl kunde bliva erforderligt att vidtaga vissa smärre justeringar i priserna, även om över- eller underskottet vore mindre än 70 000 000 kronor. Dylika justeringar borde dock avvägas så att relationen mellan utgifter och inkomster i kalkylen förbleve oförändrad.

Statens livsmedelskommission har i sin skrivelse vidare erinrat, att det system för prissättningen, som kommit till användning för regleringsåret 1944/45, i väsentliga delar överensstämde med det, som tillämpades för regleringsåret 1943/44. Priserna på jordbruksprodukter för regleringsåret 1944/45 fastställdes sålunda redan våren 1944 genom ett av Kungl. Maj:t den 24 mars 1944 meddelat beslut. Till grund för beslutet hade legat en inom 1942 års jordbrukskommitté i mars 1944 upprättad kalkyl över jordbrukets inkomster och kostnader under samma regleringsår, vilken visade ett kalkylmässigt inkomstöverskott om cirka 106 000 000 kronor. Beträffande beslutet i fråga om prissättningen, så vitt nu är fråga, har livsmedelskommissionen lämnat följande redogörelse.

Med undantag för vissa prissänkningar å hö och matärter samt sådana nedsättningar av priserna, som livsmedelskommissionen skulle äga företaga för att främja avsättningen eller av liknande skäl, skulle det beräknade inkomstöverskottet tills vidare icke föranleda prissänkningar, utan de då rådande priserna skulle behållas oförändrade. En omräkning av kalkylen skulle emellertid äga rum i augusti 1944 på basis av då rådande förhållanden. Om det då skulle befinnas, att även efter nyss avsedda prissänkningar skulle kvarstå ett inkomstöverskott, som vore lika med eller mindre än inkomstöverskottet enligt marskalkylen, skulle det sålunda beräknade överskottet få utjämnas genom en mot överskottet svarande höjning av posten för arbetskostnader i kalkylen, dock till högst ett belopp av omkring 106 000 000 kronor. Skulle åter vid augustiomräkningen uppstå ett inkomstöverskott, som vore högre än sistnämnda siffra, skulle det överskjutande beloppet utjämnas genom sänkning av priserna på jordbruksprodukter eller höjning av priserna på statssubventionerade jordbruksförnödenheter. Därefter efter prövningen av augustikalkylen prissänkningar på jordbruksprodukter utöver dem, som vid sagda tidpunkt ansetts befogade, bleve nödvändiga av avsättnings- eller liknande skäl, skulle dylika sänkningar ske utan motsvarande compensation genom prishöjningar för andra produkter eller prissänkningar å förnödenheter. Skulle det av andra skäl än de sistnämnda bliva erforderligt att efter augustikalkylens prövning vidtaga justeringar av priserna, skulle justeringarna så avvägas, att de ej påverkade relationen mellan utgifter och inkomster i kalkylen. Kungl. Maj:ts beslut innefattade vidare godkännande av ett förslag från livsmedelskommissionen att i samband med prövningen av augustikalkylen skulle övervägas, huruvida en omräkning av sistnämnda kalkyl borde vidtagas jämväl senare under loppet av regleringsåret.

Det av Kungl. Maj:t sålunda fattade beslutet rörande grunderna för prissättningen å jordbrukets produkter under regleringsåret 1944/45, vilket del-

gavs riksdagen i Kungl. Maj:ts proposition nr 253 angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område m. m., föranledde, på sätt framgår av riksdagens skrivelse nr 399, icke någon erinran från riksdagens sida.

Den omräkning av kalkylen, som i enlighet med Kungl. Maj:ts beslut den 24 mars 1944 verkställdes i augusti 1944, gav till resultat, att jordbrukets inkomster för regleringsåret 1944/45 skulle komma att med 142 600 000 kronor överstiga det belopp, som skulle erfordras för att vid oförändrad pris- och lönenivå giva jordbruket full täckning för den efter krigsutbrottet inträffade kostnadsökningen. Vid omräkningen hade man då beaktat förenämnda pris-sänkningar å hö och matärter ävensom att livsmedelskommissionen redan våren 1944 med hänsyn till avsättningsförhållandena sänkt priserna å vissa slaktprodukter.

Efter framställning från livsmedelskommissionen bemyndigade Kungl. Maj:t genom beslut den 25 augusti 1944 kommissionen att i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som kommissionen angivit i en den 25 augusti 1944 dagtecknad skrivelse till Kungl. Maj:t och därvid fogade handlingar, vidtaga de sänkningar av priserna å jordbruksprodukter och de höjningar av priserna på statssubventionerade jordbruksförnödenheter, som funnes erforderliga för att utjämna det enligt augustikalkylen föreliggande inkomstöverskottet, i den mån detta överstege 106 000 000 kronor. Vidare förklarade Kungl. Maj:t, med bifall till en av kommissionen därom gjord hemställan, att en omräkning av augustikalkylen skulle göras i januari 1945 samt att kommissionen skulle äga vidtaga de justeringar i priserna å jordbrukets produkter och förnödenheter, som kunde föranledas av resultatet av denna omräkning.

Den sålunda föreskrivna januariomräkningen visade ett kalkylmässigt inkomstunderskott för jordbruket av omkring 7 100 000 kronor, för vilket jordbruket i enlighet med de tidigare besluten i prisfrågorna skulle erhålla täckning.

Skillnaden i princip mellan det prissättningssystem, som tillämpades för regleringsåret 1943/44, och det, som kommit till användning för innevarande regleringsår, bestode, enligt vad livsmedelskommissionen uttalat, framför allt däri att man under regleringsåret 1943/44, genom att den s. k. 4-procent-regeln tillämpades såväl vid inkomstöverskott som vid inkomstunderskott, hade en viss marginal för de osäkerhetsmoment, som alltid måste vara förknipade med en beräkning av jordbrukets inkomster och kostnader, medan man innevarande år, sedan det i augusti 1944 beräknade inkomstöverskottet genom prisjusteringar reducerats till ett belopp av 106 000 000 kronor, haft att vid januariomräkningen utjämna även relativt obetydliga kalkylmässiga inkomstöverskott eller inkomstunderskott.

Inkomst- och kostnadskalkyl för regleringsåret 1945/46.

För att kunna tjäna såsom underlag vid prissättningen på jordbrukets produkter för regleringsåret 1945/46 har, liksom skedde åren 1943 och 1944, en kalkyl rörande jordbrukets inkomster och kostnader under det kommande regleringsåret — vilken kalkyl i sitt slutgiltiga skick redovisats i *bilaga 1* — uppgjorts av en särskild delegation, bestående av organisationschefen i Kooperativa förbundet, fil. lic. M. Bonow, direktören i Sveriges lantbruksförbund A. H. Stensgård, ledamoten av livsmedelskommissionen, hovrättsrådet Olof Söderström samt överdirektören G. Ytterborn.

Beträffande arbetet med kalkylen har livsmedelskommissionen anfört följande.

Arbetet med upprättande av kalkylen har denna gång särskilt på tvenne punkter, nämligen i fråga om jordbrukets utgifter för förräntning av investerat kapital och i fråga om jordbrukets arbetskostnader, erbjudit väsentligt större svårigheter än tidigare, sammanhängande med de förändringar, som under årens lopp skett i fråga om kapitalinvesteringarna inom jordbruket och som under hösten 1944 vidtagits beträffande löneformerna för jordbrukets arbetskraft. Kalkylen har behandlats inom 1942 års jordbrukskommitté, därvid meningsskiljaktigheter uppstått på ifrågavarande båda punkter, medan i övrigt enighet i stort sett förelegat såväl beträffande principerna för kalkylens upprättande som rörande de belopp, vartill de olika inkomst- och utgiftsposterna borde upptagas i kalkylen. I anslutning till kommitténs granskning av kalkylen och på grundval av kommitténs uttalanden har delegationen senare gjort vissa justeringar i kalkylen.

Rörande innebörden och resultaten av inkomst- och kostnadskalkylen har livsmedelskommissionen yttrat.

Vid beräkningen av jordbrukets inkomster har delegationen, i vad angår den vegetabiliska produktionen, utgått från dels de vid arealinventeringen per den 23 oktober 1944 för olika grödor angivna arealerna, dels vissa beräknade hektarskördar, vilka under nu rådande produktionsbetingelser ansetts motsvara medelmåttig skörd. Vid beräkningen av dessa hektarskördar ha såväl de observerade skördarna under åren 1942—44 som de för dessa år redovisade s. k. allmänna skördeomdömena tjänat till ledning.

De i kalkylen begagnade »normalskördarna» framgå av följande sammanställning, i vilken till jämförelse intagits även de observerade hektarskördarna åren 1942—44, medelskörden per hektar 1931—40 samt de tre förstnämnda årens skördesiffror, omräknade efter skördesiffran 3,0.

Gröda	Observerad hektarskörd 1931/40	Observerad skörd			D:o omräknad efter skördesiffran 3·0			Våren 1944 antagen normal-skörd	Våren 1945 antagen normal-skörd
		1942	1943	1944	1942	1943	1944		
Höstvete.....	2 350	1 780	2 330	2 210	2 225	2 184	2 210	2 300	2 300
Vårvete.....	1 820	1 580	1 450	1 540	1 634	1 740	1 777	1 700	1 700
Höstråg.....	1 880	1 820	1 870	1 780	1 761	1 934	1 907	1 800	1 800
Vårråg.....	1 340	1 120	1 060	1 090	1 244	1 325	1 308	1 100	1 100
Korn.....	2 020	1 970	2 060	1 870	1 970	2 060	2 004	2 000	2 000
Havre.....	1 800	1 560	1 480	1 330	1 603	1 708	1 663	1 600	1 550
Blandsäd.....	2 130	1 900	1 790	1 730	1 839	1 989	1 922	1 900	1 900
Ärter.....	1 510	1 540	1 340	1 010	1 540	1 608	1 443	1 500	1 300
Potatis.....	14 290	12 950	14 740	10 450	13 875	14 265	14 929	14 000	14 000
Sockerbetor.....	35 330	32 540	37 120	32 600	34 864	34 800	36 222	35 000	35 000
Foderrotfrukter...	37 670	38 760	35 120	30 130	34 924	36 331	37 663	36 000	36 000
Hö från odlad jord	3 480	3 000	2 930	3 800	3 103	3 516	3 257	3 100	3 200

Beträffande de i kalkylen intagna normalskördarna har livsmedelskommissionen anmärkt.

Hektarskörden för ärter har ursprungligen av delegationen antagits till 1 500 kilogram, vilken siffra emellertid av 1942 års jordbrukskommitté, med hänsyn till den menliga inverkan på produktionen, som den knappa tillgäng-

en på kaligödning kunde förväntas komma att få för ifrågavarande odling, nedsatts till 1 300 kilogram. Av jordbrukarrepresentanter inom jordbrukskommittén har uttalats, att de hyste farhågor för att även andra av de antagna hektarskördsiffrorna vore för höga med hänsyn till de försämringar, som produktionsbetingelserna undergått. Något yrkande om sänkning av dessa siffror framställdes emellertid ej i jordbrukskommittén, bortsett från ett av kommittén avslaget yrkande om sänkning av den beräknade normalskörden av potatis från 14 000 till 13 000 kilogram. Kommittén uttalade emellertid, att en allmän översyn borde vidtagas av hektarskördsiffrorna.

I anslutning till sammanställningen har livsmedelskommissionen vidkommande jordbrukets inkomster yttrat.

Med utgångspunkt från de förut angivna hektarskördarna samt arealinventeringens uppgifter rörande höstsådden och den planerade vårsådden har den vegetabiliska produktionen beräknats. Kvantiteterna vete och råg till avsalu och löneförmalning ha erhållits genom att man från den beräknade totalskörden dragit lagringsförluster, avrens och utsäde. Vid beräkningen av kvantiteten korn till avsalu har i kalkylen hänsyn endast tagits till den mängd korn, som vid normal skörd kan väntas komma att tilldelas bryggerier och kvarnar, därvid beträffande bryggerierna beaktats, att deras lager kunna anses komma att vara praktiskt taget helt förbrukade vid slutet av innevarande regleringsår. Någon inblandning av korn vid brödsädsförmalning har sålunda här ej förutsatts. Av havre har i inkomstkalkylen upptagits endast de kvantiteter, som beräknas åtgå för framställning av havregryn, för försäljning till armén och åkerier samt för förbrukning i samband med skogskörslor. Likaså ha av hö och halm endast förbrukningen inom armén och åkerierna samt vid skogskörslor upptagits. I fråga om matpotatis hade delegationen ursprungligen utgått från en fortsatt nedgång i förbrukningen från 900 000 till 875 000 ton. Sistnämnda kvantitet motsvarar en ökning av förbrukningen per capita med cirka 9 procent i förhållande till 1938/39. (I jämförelse härmed bör ses att förbrukningen beräknats till 1 000 000 ton år 1942/43 och till 950 000 ton år 1943/44.) Kommittén fann emellertid skäl ej föreligga för antagande, att konsumtionen av matpotatis nästa regleringsår skulle bli lägre än innevarande år, och kvantiteten matpotatis har i enlighet härmed oförändrat upptagits till 900 000 ton. Kvantiteten sockerbetor har beräknats under antagande av en i förhållande till år 1944 oförändrad areal, d. v. s. cirka 55 000 hektar. Kvantiteterna olje- och spanadsväxter ha beräknats med ledning av arealinventeringen och vissa antagna hektarskördar.

Till utgångspunkt för beräkningen av värdet av den för år 1945/46 kalkylerade vegetabiliska produktionen har för all spannmål tagits det år 1944/45 rådande prisläget. För brödsäd har härvid räknats med det för spannmål av normal kvalitet angivna årsmedelpriset. För vårvete har dock gjorts tilllägg för proteinhalt med en krona per deciton; däremot har enligt vedertagna principer det för innevarande år utgående stimulanstillägget för vårvete av en krona per deciton icke medtagits. Beträffande matpotatis har priset, eftersom man vid beräkningen av skördens storlek utgått från normal skörd, ansetts böra beräknas avsevärt lägre än det under innevarande år gällande priset. I fråga om sockerbetorna har hänsyn tagits till den nyligen medgivna höjningen av betpriset med 15 öre per deciton för betor med 16 procents sockerhalt. Vad slutligen angår oljeväxterna ha de i Kungl. Maj:ts proposition den 2 februari 1945 (nr 50) med förslag till åtgärder för stödjande av odling av oljeväxter föreslagna priserna på oljeväxter av 1945 års skörd

lagts till grund för beräkningen. Beträffande dessa priser må emellertid anmärkas, att i propositionen förutsatts, att Kungl. Maj:t skulle äga bestämma garantipriserna på vissa slag av oljeväxter till högre belopp än som föreslagits i propositionen, om det med hänsyn till försörjningsläget funnes önskvärt att stimulera till utvidgad odling av oljeväxter. Då Kungl. Maj:ts beslut i frågan ännu icke föreligger, synes det emellertid ej möjligt att nu vid kalkylens upprättande taga någon hänsyn till denna eventualitet. För övrigt kan anmärkas, att den inkomstökning för jordbruket, som kan bli en följd av en sådan prishöjning, ej får någon större betydelse i kalkylhänseende, eftersom inkomstökningen åtminstone till största delen torde komma att utgöra sådant stimulanstillägg, som enligt vedertagna principer vid kalkylernas upprättande ej bör medräknas i inkomstsumman enligt kalkylen.

Vad angår beräkningarna av mjölkproduktionens storlek under år 1945/46 har i kalkylerna för innevarande år räknats med en mjölkinvägning av 3 315 000 ton och en total mjölkproduktion av 4 428 000 ton. Då samtidigt medelkoantalet för året beräknats till 1 815 000 kor, motsvarar den sistnämnda kvantiteten en mjölkproduktion av 2 440 kilogram per ko och år. Det måste ännu anses i viss mån ovisst, hurvida den sålunda beräknade produktionen för år 1944/45 kommer att uppnås. Enligt beräkningar av delegationen kan emellertid ett eventuellt underskott, såvida ej särskilt ogynnsamma förhållanden skulle inträffa, knappast kunna antagas komma att uppgå till mer än 50 000 ton. Den totala mjölkproduktionen under år 1944/45 skulle, om ett underskott av nyss angivna storlek uppkommer, sjunka till 4 378 000 ton och mjölkproduktionen per ko och år till 2 412 kilogram.

De beräkningar, som utförts rörande mjölkproduktionens storlek under 1945/46, grunda sig på vissa antaganden rörande utvecklingen av koantalet och mjölkproduktionen per ko. I fråga om medelkoantalet har delegationen antagit, att detta kommer att stiga med 37 500 till 1 847 500 djur. Medelmjölmängden per år och ko har delegationen ansett sig böra beräkna till 2 450 kilogram. Härvid har delegationen å ena sidan beaktat dels att den sekulära stegringen av mjölkavkastningen får antagas komma att göra sig gällande även i fortsättningen, dels att man med hänsyn till ökad tillgång på oljekraftfoder och bättre koncentrationsgrad i fodret bör ha rätt att räkna med en ökning av mjölkproduktionen per ko i förhållande till innevarande år, samt å andra sidan uppmärksammat, att kostammen undergått vissa förändringar i åldersammansättningen, vilka kunna antagas ha en ogynnsam inverkan på mjölkproduktionens storlek. Den beräknade mjölkproduktionen av 2 450 kilogram per ko och år representerar i förhållande till 1944/45 en stegring med endast 0,4 procent, om produktionen innevarande år kommer att uppgå till den i kalkylen antagna kvantiteten 2 440 kilogram, och med 1,6 procent, om produktionen innevarande år skulle stanna vid 2 412 kilogram.

Den sålunda gjorda beräkningen av mjölkproduktionens storlek under produktionsåret 1945/46 måste enligt kommissionens uppfattning anses utgöra en mycket försiktig beräkning. Samma förhållande underströks även vid kalkylens behandling inom 1942 års jordbrukskommitté, vilken uttalade att de i kalkylen gjorda beräkningarna rörande ifrågavarande post borde göras till föremål för närmare granskning.

Något yrkande om höjning av ifrågavarande inkomstpost framställdes emellertid ej i kommittén, och livsmedelskommissionen anser sig, särskilt med hänsyn till den ovisshet som föreligger beträffande möjligheten av att under hela nästa konsumtionsår tillåta en fri gräddförsäljning, ej heller kunna tillstyrka, att ifrågavarande post nu skall uppräknas.

I fråga om jordbrukets inkomster av konsumtionsgrädde har man i kalkylen räknat med fri gräddförsäljning under hela nästa produktionsår. Skulle försörjningsläget bli sådant, att grädden måste indragas under ransoneringen, kommer detta att medföra en avsevärd minskning av posten för merinkomst av gräddförsäljningen. Slutligen må beträffande mjölken anmärkas, att vid beräkningen av de belopp, vartill mjölkbidragen skulle komma att uppgå vid oförändrade grunder, endast upptagits ett belopp av 4 000 000 kronor för differentieringsbidrag. Någon motsvarighet till det ytterligare belopp av 3 500 000 kronor, som i nyligen avlåten proposition begärts för innevarande regleringsår, har sålunda, liksom för övrigt ej heller till något av övriga i sagda proposition begärda anslag, medtagits i inkomstberäkningarna för nästa produktionsår.

Beräkningarna rörande jordbrukets inkomster av äggproduktion och köttproduktion ha skett med tillämpning av samma principer, som använts i kalkylen för 1944/45. Vad produktionen av nötkött angår har därvid hänsyn tagits till att koantalet antagits komma att stiga med 37 500 djur. För fläskproduktionen har betäckningsstatistiken för augusti 1944—januari 1945 tagits till utgångspunkt. Vid beräkningen av jordbrukets varuförråd har man utgått från att dessa förråd skola vara ungefär lika stora vid produktionsårets början och slut.

Under det att i fråga om inkomstsidan några egentliga meningsskiljaktigheter ej gjort sig gällande, vare sig inom 1942 års jordbrukskommitté eller inom statens livsmedelskommission eller dess råd, hade sådana däremot efter vad livsmedelskommissionen erinrat, uppkommit, då det gällt att beräkna vissa av jordbrukets kostnader.

I fråga om kostnadsberäkningarna har livsmedelskommissionen först helt allmänt framhållit att de, i likhet med vad som varit fallet i föregående kalkyler, grundade sig på det vid beräkningstillfället rådande pris- och löneläget samt, om man bortsåge från kapitalkostnaderna och arbetskostnaderna, vore utförda efter i huvudsak samma grunder som tidigare. Beträffande beräkningarna har livsmedelskommissionen vidare anfört.

Den meningsskiljaktighet, som yppat sig i fråga om beräkningen av jordbrukets kapitalinvesteringar, har aktualiserats genom den höjning i fastigheternas taxeringsvärden, som ägt rum vid 1944 års allmänna fastighetstaxering. I tidigare kalkyler har jordbrukets fastighetskapital antagits motsvara jordbruksfastigheternas taxeringsvärden vid 1938 års fastighetstaxering och ränta har beräknats å detta kapital. Hur stor höjning av taxeringsvärdena, som skett vid den sista fastighetstaxeringen, kan ej exakt avgöras, då taxeringsresultaten ännu ej äro slutgiltigt fastställda. Enligt inhämtade upplysningar torde höjningen emellertid i genomsnitt för hela landet kunna antagas ha uppgått till åtminstone 20—25 procent å de förutvarande taxeringsvärdena, och man synes ganska säkert kunna räkna med att höjningen uppgått till i genomsnitt minst 20 procent.

Delegationen införde i sin preliminära kalkyl ett belopp för kapitalkostnader, beräknat på ett med 20 procent i förhållande till år 1938 höjt fastighetskapital, därvid delegationen emellertid framhöll, att delegationen icke tagit ställning till frågan, om höjningen borde inräknas i kalkylen eller ej, utan endast velat belysa konsekvenserna av ett inräknande av densamma. Sker ett dylikt inräknande, medför detta en ökning av ifrågavarande post i förhållande till 1944/45 med 22 400 000 kronor.

Vid frågans behandling inom 1942 års jordbrukskommitté förelåg ett uttalande av kommitténs första delegation, däri framhölls, att det i och för sig vore riktigt, att jordbruket skulle erhålla täckning för sådana påvisbara kostnadsökningar, som föranletts av att investeringarna i jordbruket ökats, vare sig detta skett genom ökad upplåning eller genom utvidgad användning av eget kapital, men att några statistiska möjligheter att bedöma de förändringar, som inträffat i detta hänseende efter basåret 1938/39, för närvarande icke syntes föreligga. Första delegationen framhöll därjämte, att en ifrågasatt ökning av det belopp, vartill fastighetskapitalet borde antagas uppgå, förutom av ökade investeringar i jordbruket, kunde föranledas dels av förbättrad räntabilitet dels av sänkt penningvärde, samt att en av förbättrad räntabilitet föranledd höjning av taxeringsvärdena tydligen icke borde föranleda en höjning av jordbrukets kapitalkostnader och att frågan, huruvida ett sänkt penningvärde borde giva anledning till en dylik stegring, vore en principiell fråga av stor vikt för hela pris- och penningpolitiken, till vilken delegationen icke kunde taga ställning. Vid frågans behandling inom 1942 års jordbrukskommitté yrkade godsägaren G. Liedberg med flera att man vid beräkningen av kapitalkostnaderna skulle följa den höjning, som taxeringsvärdena å jordbruksfastigheterna undergått vid 1944 års fastighetstaxering, i detta sammanhang uppskattad till 20 procent, samt i enlighet därmed i kalkylen höja posten för kapitalkostnader med 22 400 000 kronor i förhållande till budgetåret 1944/45. Hovrättsrådet Söderström med flera yrkade, att kommittén skulle instämma i vad första delegationen anfört angående kapitalkostnaderna, varvid emellertid skulle göras en anteckning av följande innebörd: »Kommittén har konstaterat att, i den mån stegringen av taxeringsvärdena kan hänföras till kapitalökning genom realinvestering efter basåret, hänsyn härtill i princip bör tagas i kalkylen. Någon siffermässig beräkning av storleken av dessa investeringar föreligger emellertid icke; dock har under diskussionen av medlemmar av den delegation som upprättat kalkylen anförts, att den ungefärliga storleksordningen därav torde motsvara en årlig räntekostnad av omkring 10 000 000 kronor. Försök till närmare utredning härutinnan bör enligt kommitténs mening företagas till nästa år.»

Vid verkställd omröstning antogs godsägare Liedbergs förslag med 13 röster mot 12 för hovrättsrådet Söderströms förslag. Mot detta beslut anmälde reservation av de ledamöter, som röstat för herr Söderströms förslag. Bland de ledamöter, som biträdde förstnämnda förslag, voro samtliga närvarande jordbruksrepresentanter inom kommittén. Mot majoritetens beslut reserverade sig ordföranden och de 11 ledamöter, som i övrigt röstat för herr Söderströms förslag. Reservanterna förklarade därvid att de av skäl, som anförts av kommitténs första delegation, ansett kapitalkostnadsposten icke böra i anledning av ökningen av taxeringsvärdena höjas mer än som kunde anses svara mot kapitalökning genom realinvestering.

Beräkningen av arbetskostnaderna hade, enligt vad livsmedelskommissionen yttrat, erbjudit särskilt stora svårigheter. Detta berodde främst på att i det hösten 1944 ingångna lantarbetaravtalet överenskommits, att det hittills tillämpade s. k. statsystemet i huvudsak skulle vara avvecklat i och med ingången av november 1945, och att till följd därav stora arbetarkategorier inom jordbruket under nästa produktionsår komme att övergå från årslön med stat till timavlöning utan stat. Eftersom beräkningarna rörande jordbrukets arbetskostnader under basåret 1938/39 utförts på grundval av statsystemet, måste man då söka finna en form för beräkningen av dessa kost-

nader, som gåve ett rättvist uttryck för förskjutningen av arbetskostnadernas storlek från basåret till nästkommande produktionsår.

Vad ifrågakommande kostnadspost angår har livsmedelskommissionen erinrat om att av det våren 1944 beräknade inkomstöverskottet ett belopp av 106 000 000 kronor avsattes för att möjliggöra en höjning av inkomstnivån för den i jordbruket arbetande befolkningen. Detta belopp motsvarade å utgiftssidan ett belopp av 113 100 000 kronor. Vid ingåendet av det lantarbetaravtal, som trädde i kraft den 1 november 1944, skedde löneförhöjningar, som enligt båda de avtalsslutande parterna uppfattning för de 10 månader av produktionsåret 1944/45, under vilka avtalet skulle gälla, motsvarade en löneförhöjning för jordbruket av åtminstone sagda belopp. Livsmedelskommissionen har härom vidare anfört.

En löneförhöjning av 113 100 000 kronor för 10 månader motsvarar för helt år ett belopp av 135 700 000 kronor. Om man kunde utgå från att förändringarna i lantarbetaravtalet för jordbruket i dess helhet motsvarat en faktisk ökning av arbetskostnadsposten med varken mer eller mindre än 135 700 000 kronor, skulle man ju vid beräkningen av arbetskostnadsposten för 1945/46 i kalkylen kunna förfara på så sätt, att man beräknade arbetskostnadsposten med tillämpning av det gamla lantarbetaravtalets bestämmelser och till den härvid erhållna summan lade ett belopp av 135 700 000 kronor. En dylik beräkning har även utförts. Man erhåller då enligt det gamla lantarbetaravtalets bestämmelser en arbetskostnad för 1945/46 av 1 152 300 000 kronor, och om till detta belopp lägges 135 700 000 kronor, får man alltså såsom slutsiffra för arbetskostnadsposten för 1945/46 1 288 000 000 kronor. Emellertid föreligga delade meningar om vad förändringarna i 1944 års lantarbetaravtal faktiskt inneburit i fråga om kostnadsökning för jordbruket. Det synes härvid icke från något håll ha gjorts gällande, att kostnadsökningen skulle understiga 135 700 000 kronor, men delade meningar ha rått om och i vad mån kostnadsökningen överstigit nyssnämnda belopp. Meningsskiljaktigheterna på denna punkt bero främst på olika uppfattning om hur de faktiska lönerna i fortsättningen komma att förhålla sig till de avtalsenliga.

Beträffande denna fråga må påpekas, att principen för beräkande av arbetskostnaderna hittills varit den, att man utgått från de löner som faktiskt utbetalats. Dessa löner ha genomsnittligt legat ett stycke över de i lantarbetaravtalet bestämda. Upplýsningar om de i verkligheten utbetalade lönerna ha erhållits ur socialstyrelsens lönestatistik. Då lönerna för lantarbetarna hösten 1944 genomgående höjdes med ej obetydliga belopp och särskilt vissa arbetarkategorier, för vilka de avtalsenliga lönerna tidigare varit särskilt låga, erhöles en betydande nominell löneförhöjning, uppkommer frågan, i vad mån den klyfta mellan de faktiska och de avtalsenliga lönerna, som tidigare existerat, i fortsättningen kommer att bestå.

När delegationen framlade sin preliminära kalkyl, hade delegationen beträffande arbetskostnadsposten byggt på en beräkning, vari man sökt att omräkna de tidigare årslönerna med stat till timlöner utan stat. Dessa beräkningar voro emellertid behäftade med mycket stor osäkerhet främst till följd därav, att arbetskraftsvolymen ökas, när timlönerna omräknas till årslöner under antagande av visst antal arbetstimmar per år och arbetare. Under det att nämnda preliminära kalkyl granskades av första delegationen, utarbetade direktör Stensgård därför nya beräkningar rörande arbetskostnadsposten enligt en annan metod. I stället för att man enligt den först använda me-

toden sökt omräkna arbetskostnadsposten för basåret efter timlön, har man enligt den nya metoden beräknat arbetskostnaderna för produktionsåret 1945/46 efter statlön per år. Ett dylikt beräkningssätt underlättas av att statlönesystemet i vissa fall förutsättes komma att kvarstå även under sagda produktionsår och att lantarbetaravtalet därför innehåller vissa lönebelopp, beräknade med bibehållande av statlönesystemet.

Även med denna metod erbjuder det emellertid svårigheter att uppskatta det belopp, till vilket arbetskostnaderna under nästa produktionsår i verkligheten skola komma att uppgå. Detta beror bland annat på den förut påtalade ovissheten om och i vad mån den tidigare existerande klyftan mellan de faktiska och de avtalsenliga lönerna i fortsättningen kommer att bestå. I de av Stensgård verkställda beräkningarna har med hänsyn till ovissheten härom två alternativ utarbetats. I det ena alternativet har antagits, att klyftan kommer att, ehuru förminskad, bestå för vissa arbetarkategorier men att klyftan kommer att helt bortfalla för andra kategorier. I det andra alternativet har åter förutsatts, att skillnaden mellan de faktiska och de avtalsenliga lönerna för de viktigaste arbetarkategorierna även i fortsättningen kommer att bli lika stor som tidigare. Enligt det förra alternativet kommer direktör Stensgård för nästa produktionsår till en total arbetskostnad för jordbruket av 1 281 700 000 kronor och enligt det senare alternativet till en total arbetskostnad för jordbruket av 1 312 600 000 kronor.

Beträffande de nu nämnda, av direktör Stensgård verkställda alternativa beräkningarna har direktör Stensgård själv förklarat, att enligt hans uppfattning alternativet 1 312 600 000 kronor vore alltför högt, eftersom man hade anledning räkna med att skillnaden mellan de faktiska och de avtalsenliga lönerna under produktionsåret 1945/46 skulle bli mindre än tidigare, men att å andra sidan arbetskostnaderna måste antagas bli högre än det belopp, som erhållits enligt det lägre alternativet, d. v. s. 1 281 700 000 kronor, detta redan på grund därav att man med utgångspunkt från föregående lantarbetaravtal och det ostridiga faktum, att detta motsvarat en ökning av jordbrukets lönekostnad med åtminstone 135 700 000 kronor per år, erhåller en arbetskostnad för 1945/46 av 1 288 000 000 kronor. Direktör Stensgård har som sin åsikt uttalat, att arbetskostnaderna under nästa produktionsår med utgångspunkt från nu rådande förhållanden sannolikt i verkligheten skulle ligga omkring beloppet 1 300 000 000 kronor.

Rörande behandlingen av ifrågavarande post i kalkylen framställdes inom 1942 års jordbrukskommitté tre olika yrkanden. Kommitténs ordförande yrkade, att, eftersom man ej hade någon tillräckligt säker grund för beräkningen av det belopp, vartill arbetskostnadsposten i verkligheten skulle komma att uppgå, kommittén borde begränsa sig till att uttala, att man vid bedömandet av priserna på jordbrukets produkter för regleringsåret 1945/46 borde utgå från att jordbrukets arbetskostnader till följd av förändringarna i lantarbetaravtalet och andra löneöverenskommelser ökas med det högsta belopp, som enligt principerna för 1944 års prisbeslut kunde anses medgivet, eller 135 700 000 kronor per år. Då man vid tillämpning av det äldre lantarbetaravtalets bestämmelser erhöll en arbetskostnad för 1945/46 av 1 152 300 000 kronor, borde man alltså enligt denna uppfattning vid bestämmandet av priserna räkna med en arbetskostnad för jordbruket under 1945/46 av $(1\,152\,300\,000 + 135\,700\,000 =) 1\,288\,000\,000$ kronor. Vidare yrkades av godsägare Liedberg, att man i kalkylen skulle, i överensstämmelse med det högre av de av direktör Stensgård utarbetade alternativen, räkna med en arbetskostnad av 1 312 600 000 kronor. Slutligen yrkades av riksdagsmannen W. Svensson, att man, eftersom man av olika skäl hade anledning antaga, att jordbrukets arbetskostnader skulle uppgå till större belopp än 1 288 000 000

kronor, men man å andra sidan ej hade några säkra hållpunkter för ett antagande att dessa kostnader skulle uppgå till så högt belopp som omkring 1 312 000 000 kronor eller överhuvud för en bedömning av det belopp, till vilket de i verkligheten skulle komma att uppgå, nu skulle i kalkylen upptaga arbetskostnaderna till ett uppskattat belopp av 1 300 000 000 kronor.

Sedan kommittén vid omröstning mellan de båda sistnämnda yrkandena avvisat yrkandet att arbetskostnaderna skulle i kalkylen upptagas till ett belopp av 1 312 600 000 kronor, antog kommittén efter votering med 12 röster mot 5 det av herr Svensson framställda yrkandet.

Mot beslutet anmälades reservation av herrar Sträng och Larsson.

Slutresultatet av granskningen av kalkylen inom 1942 års jordbrukskommitté har enligt vad livsmedelskommissionen framhållit alltså blivit, att kommittén framgått på två olika linjer. Den ena linjen innebure, att kapitalkostnaderna upptagits med ett i förhållande till 1944/45 med 22 400 000 kronor höjt belopp och arbetskostnaderna till 1 300 000 000 kronor. Följden härav bleve, att jordbrukets inkomster upptagits till ett sammanlagt belopp av 2 082 700 000 kronor med ett indextal av 152,8 i förhållande till basåret, medan kostnaderna upptagits till 2 233 800 000 kronor, med indextalet 153,7. Kalkylen utvisade alltså enligt denna linje ett inkomstunderskott av 11 800 000 kronor.

Enligt den andra ståndpunkten skulle man vid kalkylens användande i samband med prissättningen å jordbruksprodukter utgå från att kapitalkostnaderna med 10 000 000 kronor överstege motsvarande belopp i kalkylen för 1944/45, och att arbetskostnaderna uppginge till 1 288 000 000 kronor. Denna ståndpunkt i fråga om arbetskostnaderna föranledde jämväl vissa mindre justeringar av posterna för ekonomibyggnader och grundförbättringar, motsvarande en kostnadsminskning av 500 000 kronor i förhållande till den motsatta ståndpunkten. Slutresultatet enligt förevarande ståndpunkt bleve därför, att man vid prissättningen borde utgå från att kostnadssidan borde sänkas med $(12\,400\,000 + 12\,000\,000 + 500\,000 =)$ 24 900 000 kronor till 2 208 900 000 kronor, varigenom kostnadsindex sänkes till 151,9, och ett inkomstöverskott av 12 800 000 kronor erhöles.

Prisfrågans behandling inom livsmedelskommissionen och dess råd.

Statens livsmedelskommission har i sin skrivelse den 22 mars 1945 framhållit, att diskussionen inom kommissionens råd av den upprättade kalkylen rörande jordbrukets inkomster och kostnader under regleringsåret 1945/46 huvudsakligen rört sig om posterna för kapitalkostnader och arbetskostnader. Beträffande denna diskussion har kommissionen lämnat följande redogörelse.

Beträffande förstnämnda post framhöll herr Liedberg, att han icke gjorde gällande, att man i kalkylen borde räkna med någon höjning av kapitalkostnadsposten på grund av penningvärdets fall eller höjd räntabilitet hos jordbruket, utan att han ville motivera sin vid sammanträdet med 1942 års jordbrukskommitté uttalade uppfattning att sagda post borde höjas med ett belopp, motsvarande den antagna höjningen av taxeringsvärdena, därmed att

enligt hans åsikt realinvesteringarna i jordbruket efter basåret uppginge till ett lika stort belopp som det, varmed taxeringsvärdena höjts.

Herr Liedberg uttalade emellertid, att man enligt hans uppfattning med hänsyn till att betydande osäkerhetsmoment föreläge beträffande vissa poster i kalkylen och till att det enligt hans mening föreliggande inkomstunderskottet på 11 800 000 kronor vore så obetydligt i förhållande till de sammanlagda inkomst- och kostnadssummorna, nu ej borde begära kompensation för större stegring av kapitalkostnadsposten än omkring 10 000 000 kronor. I anslutning till detta uttalande antecknades vid rådssammanträdet att rådets närvarande ledamöter voro ense om att vid prissättningen ökningen av kapitalkostnaderna ej skulle kompenseras med högre belopp än omkring 10 000 000 kronor, dock att i detta sammanhang ordföranden i Riksförbundet landsbygdens folk, landstingsmannen B. Ekström, förklarade att, i den mån därigenom kalkylen skulle komma att stanna på ett underskott till jordbrukarnas nackdel, han förbehöll sig att yrka på prisförhöjningar till utfyllnad av detta underskott.

Beträffande arbetskostnadsposten uttalade flertalet i ärendets behandling deltagande rådsledamöter, med instämmande antingen i den av jordbrukskommitténs ordförande deklarerade uppfattningen eller i herr Strängs yttrande i saken, att de ansåge ifrågavarande post vid prissättningen böra beräknas till 1 288 000 000 kronor. En minoritet inom rådet, bestående av samtliga närvarande representanter för jordbrukarna ävensom av representanten för västkustfiskarena, uttalade däremot, att arbetskostnadsposten borde beräknas på sätt jordbrukskommitténs majoritet angivit.

Herr Sträng sade sig härefter vilja påpeka en omständighet, som enligt hans förmenande kunde antagas komma att medföra, att arbetskostnaderna för jordbruket under produktionsåret 1945/46 skulle komma att stiga mer än som bleve en direkt följd av de år 1944 vidtagna ändringarna i lantarbetaravtalet, nämligen den omständigheten att i en i dagarna framlagd proposition angående ändringar av lantarbetstidslagen föreslagits en minskning av arbetstiden för vissa arbetargrupper. Då dessa sänkningar enligt herr Strängs uppfattning borde ske utan sänkning av ifrågavarande arbetares reallön, hade man anledning räkna med en uppjustering av sagda arbetares nominallön och därmed även med en reell kostnadsökning för jordbruket.

I övrigt framställdes inom rådet inga yrkanden om ändring av posterna i den föreliggande kalkylen.

I anslutning till den lämnade redogörelsen för diskussionen inom livsmedelskommissionens råd har kommissionen framhållit, att med den ståndpunkt, som jordbrukets representanter i jordbrukskommittén intagit i fråga om beräkningen av jordbrukets kapitalkostnader och arbetskostnader, ett kalkylmässigt inkomstunderskott av 11 800 000 kronor erhöles, vilket underskott dock komme att sakna betydelse vid prissättningen, om man, på sätt medgivits vid rådssammanträdet, vid prissättningen ej skulle kompensera ökningen av kapitalkostnaderna med mer än omkring 10 000 000 kronor. Med den ståndpunkt beträffande beräkningen av kapitalkostnaderna och arbetskostnaderna vid prissättningen å jordbrukets produkter, som flertalet övriga ledamöter av jordbrukskommittén förordat, erhöles ett inkomstöverskott av 12 800 000 kronor. Skiljaktigheten i åsikterna beträffande det belopp som borde utjämnas vid prissättningen, syntes sålunda i stort sett i praktiken avse ett belopp av omkring 12 000 000 kronor, d. v. s. ungefär samma be-

lopp som representerade skillnaden mellan de olika ståndpunkterna i jordbrukskommittén och rådet i fråga om beräkningen av arbetskostnadsposten.

Livsmedelskommissionen har anmärkt, att kommissionen, utöver den ändring av hektarskörden av ärter, som beslöts av jordbrukskommittén, icke funnit skäl att företaga någon ändring av de i kalkylen för normalskörd antagna hektarskördssiffrorna.

Vad angår frågan om den metod, efter vilken prissättningen på jordbrukets produkter för produktionsåret 1945/46 borde ske, har livsmedelskommissionen erinrat, att vid diskussionen rörande denna fråga inom kommissionens råd från skilda håll förordats, att man för sagda produktionsår skulle tillämpa den prissättningsmetod, som kommit till användning för produktionsåret 1943/44, d. v. s. fastställa priserna redan innevarande vår på grundval av en kalkyl rörande jordbrukets inkomster och kostnader under produktionsåret 1945/46 och sedan göra en omräkning av densamma hösten 1945, varvid den s. k. 4-procentregeln borde användas för avgörande av om prisjusteringar uppåt eller nedåt skulle förekomma. Någon däremot avvikande mening hade ej uttalats i rådet.

Livsmedelskommissionen har förklarat sig dela den uppfattning angående metoden för prissättningen, som sålunda kommit till uttryck vid frågans behandling inom kommissionens råd.

Enligt vad livsmedelskommissionen anmält har efter frågans behandling inom kommissionens råd till kommissionen inkommit en den 20 mars 1945 dagtecknad skrivelse från Riksförbundet landsbygdens folk, vari yrkats, att man vid prissättningen å jordbrukets produkter skulle utgå från ett väsentligt större inkomstunderskott än det, som jordbrukets representanter ansett föreligga vid frågans behandling inom jordbrukskommittén och kommissionens råd, samt att detta inkomstunderskott skulle täckas genom höjningar av priserna på jordbrukets produkter. Med anledning av vad i skrivelsen under 7 olika punkter åberopats såsom grund för detta yrkande, har livsmedelskommissionen framhållit följande.

I punkt 1 i förbundets skrivelse anföres, att man genom att i kalkylen räkna med en procents årlig minskning av arbetskraftsförbrukningen berörvar jordbruket en väsentlig del av dess andel i nationalinkomstens årliga tillväxt samt att det bör anses rättvist, att jordbruket självt får åtnjuta vinsterna av rationaliseringen, av vilka vinster just arbetskraftsbesparingen är en av de viktigaste.

Antagandet om en successiv minskning av arbetskraftsförbrukningen i jordbruket med en procent per år grundar sig på ingående undersökningar, baserade bland annat på inom socialstyrelsen förefintligt material samt på de av professor Nanneson bearbetade räkenskapsresultaten från vissa svenska jordbruk. Något yrkande om att man i kalkylen ej skulle räkna med en dylik minskning framställdes ej vare sig vid frågans behandling inom jordbrukskommittén eller vid sammanträdet med livsmedelskommissionens råd. Det må även framhållas, att denna beräkningsprincip genomgående tillämpats de sista åren utan att någon invändning däremot framställts i jordbrukskommittén eller till rådets protokoll. Vad angår det sakligt berät-

tigade i ifrågavarande beräkningsgrund må framhållas, att jordbruket i motsats till industrien erhållit full ersättning för minskning i skördevolymen till följd av krisförhållandena. Det förtjänar även erinras om att ett av de väsentligaste motiven för den ökning av jordbrukets kapitalkostnader, som de olika meningsriktningarna inom jordbrukskommittén ansett sig böra räkna med (ehuru uppfattningen varit delad om storleken av denna ökning) varit, att avsevärda nyinvesteringar varit nödvändiga för att möjliggöra den rationalisering, som tagit sig uttryck i att man ansett sig kunna räkna med en årlig minskning av arbetskraftsåtgången med en procent.

Ett i skrivelsens punkt 2 framställt yrkande, att man i kalkylen skall taga hänsyn till den förkortning av arbetstiden under sommarhalvåret, som inträder, om en till årets riksdag framlagd proposition angående ändringar i lantarbetstidslagen bifalles, kan enligt kommissionens mening ej föranleda någon ändring i kalkylen redan på den grund, att det är ytterst svårt att avgöra, vad den i propositionen ifrågasatta minskningen i arbetstiden i realiteten kan komma att betyda i kostnadsökning för jordbruket.

I skrivelsens punkt 3 uttalas, att tillräcklig hänsyn icke synes ha tagits till de ökade arbetskraftskostnader, som föreligga på grund av de överpriser, vilka jordbruket får vidkännas utöver den i kalkylen beräknade kostnaden. På grund härav får livsmedelskommissionen hänvisa till vad som anförts angående de av direktören Stensgård utarbetade alternativa beräkningarna av arbetskostnadsposten samt angående storleken av den klyfta, som i fortsättningen kan tänkas komma att föreligga mellan de faktiska och de avtalsenliga lönerna.

I punkt 4 i skrivelsen uttalas, att den minskning av utgifterna, som beräknats uppstå på grund av den nyligen genomförda räntesänkningen, är beräknad utan tillförlitligt underlag och att den verkliga räntesänkningen icke kommer att uppgå till det beräknade beloppet. Med anledning härav må följande framhållas. För den del av det lånade kapitalet, som är bundet i hypotekslån, har räntesänkningen beräknats slå igenom endast till $\frac{1}{10}$, beroende på att man här räknar med medelräntan för de tio senaste åren. För andra lån har räntesänkningen däremot, med stöd av uppgifter, som lämnats från Svenska sparbanksföreningen och Svenska jordbrukskreditkassan, beräknats slå igenom helt. Ränta för eget, ej belånat fastighetskapital och driftskapital har i kalkylen beräknats på grundval av den genomsnittliga räntan för hypotekslån med vissa tillägg, uppgående för fastighetskapital till 0,3 procent och för driftkapital till 0,6 procent. Till följd av detta beräkningssätt återverkar räntesänkningen alltså endast med $\frac{1}{10}$ på ränta för eget jordbrukskapital. Av vad nu anförts torde framgå, att beräkningarna i kalkylen angående räntesänkningens inverkan äro verkställda i så nära anknytning till de faktiska förhållandena som möjligt, och att förbundets anmärkning på denna punkt saknar fog.

I punkt 5 i skrivelsen framhålles till en början, att höjningen av avtalslönerna för byggnadsträarbetarna med 7 öre per timme kommer att innebära avsevärda förhöjningar av jordbrukets byggnads- och underhållskostnader. Det är visserligen riktigt, att denna höjning ej beaktats vid kalkylens upprättande. Detta beror emellertid på att höjningen skett först efter kalkylens upprättande, t. o. m. först efter dess behandling inom kommittén. Enligt nu gjord undersökning kan höjningen beräknas medföra en ökning av den i kalkylen upptagna posten för ekonomibyggnader med ej fullt 500 000 kronor. Höjningen påverkar sålunda ej i märkbar mån det resultat av kalkylen, som förut angivits.

Med anledning av vad i övrigt anföres i skrivelsens punkt 5 må framhållas, att det icke synes riktigt att i kalkylen, vilken skall grundas på faktiska

förhållanden, beakta en eventuellt förefintlig risk för framtida fördyring av jordbrukets maskinkostnader.

I punkt 6 av skrivelsen framställt yrkande överensstämmer med den ståndpunkt, som intagits av jordbrukskommitténs majoritet, och där angiven höjning av kapitalkostnaderna har redan inräknats i kalkylen av dem, som ansett kalkylen utvisa ett inkomstunderskott av 11 800 000 kronor.

Det till sin innebörd mest betydelsefulla yrkandet framställles i skrivelsens punkt 7, då där uppställes kravet på att arbetsersättningen inom jordbruket bör få stiga minst lika mycket som den genomsnittliga timlönestegring, vilken industriarbetargruppen erhållit. Med anledning härav vill livsmedelskommissionen anföra följande.

Statsmakterna ha vid olika tillfällen under de senare åren uttalat, att reallönen för den i jordbruket arbetande befolkningen bör vara jämställd med reallönen för andra grovarbetare å landsbygden, ävensom understrukit önskvärdheten av att den härför erforderliga höjningen av lönenivån för den i jordbruket arbetande befolkningen snarast möjligt skall komma till stånd. Samtidigt har emellertid understrukits, att det med hänsyn till prisstoppet knappast syntes möjligt att nu genomföra en sådan lönereglering. En möjlighet att, utan äventyrande av prisstoppspolitik, genomföra en inkomstförbättring för jordbruksbefolkningen yppades våren 1944, då kalkylen visade ett ganska avsevärt inkomstöverskott och den önskade löneförbättringen följaktligen kunde genomföras utan höjning av priserna å jordbrukets produkter. Denna möjlighet begagnades även.

Motsvarande möjlighet föreligger emellertid icke i år. Även enligt den ståndpunkt, som vid granskningen av kalkylen intagits av de ledamöter av jordbrukskommittén som icke representera jordbrukarna, föreligger endast ett relativt mycket obetydligt inkomstöverskott, vars användande på samma sätt som fjolårets överskott till möjliggörande av lönehöjningar icke skulle betyda någon nämnvärd ökning av inkomsten för den jordbrukande befolkningen i allmänhet. Det kan erinras om att en höjning av timlönen för den i jordbruket arbetande befolkningen med 1 öre innebär en stegring av arbetskostnadsposten med omkring 12 000 000 kronor per år, vilket sistnämnda belopp å inkomstsidan motsvarar något över 11 000 000 kronor. Vill man exempelvis åstadkomma en genomsnittlig höjning av arbetsinkomsten för jordbruksbefolkningen med 5 öre i timmen, skulle därför även enligt den av icke-jordbrukarna i kommittén företrädade ståndpunkten krävas avsevärda höjningar av de nuvarande priserna på jordbruksprodukter. Det synes emellertid i nuvarande läge icke möjligt att genomföra sådana prishöjningar i ett dylikt syfte. Fjolårets prisbeslut innebär ju, att man utan höjning av priserna på jordbruksprodukter beredde jordbrukarna en inkomsthöjning utöver vad som fordrades för att täcka efter krigsutbrottet inträffade kostnadsökningar. Hur önskvärt det i och för sig än är att åstadkomma en ytterligare förbättring av särskilt det sämst ställda jordbrukets ekonomiska ställning, synes det livsmedelskommissionen nu icke böra komma i fråga att man skall sträcka sig därhän att vidtaga en höjning av hela prisnivån i dylikt syfte.

I detta sammanhang vill livsmedelskommissionen framhålla, att den av Riksförbundet landsbygdens folk åberopade omständigheten, att vissa grupper av industriarbetare vid årets avtalsrörelser erhållit löneförhöjningar med hänsyn till innebörden av prisstoppspolitik icke i och för sig kan åberopas som skäl för en motsvarande höjning av arbetslönerna i jordbruket. Prisstopppolitiken innebär ju bland annat, att företagen själva få bära eventuella lönehöjningar efter prisstoppet och icke äga kompensera sig för dessa genom höjningar av varupriserna. Lönehöjningarna få alltså för industriens

del tagas på företagens vinstmarginal. Denna möjlighet finnes däremot ej inom jordbruket, utan här skulle, såsom förut nämnts, en allmän höjning av inkomstnivån för den i jordbruket arbetande befolkningen tydligen nödvändig göra höjda producentpriser.

Förslag av statens livsmedelskommission m. m.

Livsmedelskommissionen har i sin skrivelse den 22 mars 1945 anført, att man vid prissättningen å jordbrukets produkter för produktionsåret 1945/46 syntes böra utgå från de förut redovisade alternativa beräkningarna rörande jordbrukets inkomster och kostnader, utvisande den ena ett inkomstunderskott på 11 800 000 kronor och den andra ett inkomstöverskott av 12 800 000 kronor, och att därvid borde bemärkas, att vid frågans behandling i kommissionens råd från jordbrukarsidan medgivits, att kompensation för ökningen i kapitalkostnadsposten i förhållande till innevarande år ej skulle utgå med mer än omkring 10 000 000 kronor, och att sålunda jämlikt detta medgivande vid prissättningen det enligt förstnämnda alternativ beräknade inkomstunderskottet finge anses väsentligen utjämnat. Vid bedömningen av det sålunda föreliggande kalkylmaterialet borde enligt kommissionens mening beaktas, att ovissheten rörande några poster denna gång visat sig såväl inom jordbrukskommittén som hos livsmedelskommissionens råd vara större än tidigare men att å andra sidan de inkomstunderskott respektive inkomstöverskott, som förelåge enligt de å ömse håll längst gående uppfattningarna, helt fülle inom en procentuellt sett mycket knapp felmarginal. Med hänsyn härtill vore det enligt kommissionens uppfattning befogat, att man denna gång vid vårprissättningen ej i första hand inriktade sig på att åstadkomma ett fullständigt kalkylmässigt jämviktsläge, som dock icke från alla håll erkändes såsom ett sådant, utan i stället förfore så att man först undersökte, vilka justeringar av priserna i den ena eller den andra riktningen, som med hänsyn till försörjningsläget vore sakligt motiverade, och därefter eftersåge, i vad mån dessa justeringar kunde genomföras utan att den avsedda balansen i stort mellan inkomst- och kostnadsstegringarna rubbades. Befunnes det härvid, att justeringarna kunde vidtagas utan att man erhöile ett inkomstöverskott eller inkomstunderskott, som kunde anses falla utanför den felmarginal i kalkylen, som representerades av de förut redovisade olika meningarna, syntes dessa justeringar böra komma till stånd oberoende av att något fullständigt kalkylmässigt jämviktsläge ej ernåddes.

De priser, som bestämdes vid vårprissättningen, syntes därefter enligt livsmedelskommissionens mening böra bibehållas oförändrade, såvida ej produktions- och kostnadsbetingelserna utvecklade sig på sådant sätt, att enligt de vedertagna grunderna för beräkningssättet ett kalkylmässigt över- eller underskott uppkomme motsvarande mer än 4 procent av jordbrukets samlade inkomster enligt den nu uppgjorda inkomst- och kostnadskalkylen. Då jordbrukets inkomster i denna kalkyl beräknats till nära 2 100 000 000 kronor, borde alltså en variation av omkring 85 000 000 kronor få äga rum utan att förändring i prisläget skulle komma till stånd. Vid större förändring än

den nu sagda borde däremot justering äga rum så att marginalen nedbringades till omkring 85 000 000 kronor. Beträffande frågan, vilka grenar av produktionen som främst skulle bli va föremål för en sådan justering, syntes liksom hitills böra gälla den principen, att justeringen i första hand skulle beröra de produktionsgrenar, som mest föranlett över- eller underskottet.

Frågan, om anledning funnes att tillämpa 4-procentregeln, har livsmedelskommissionen ansett böra prövas så snart statistiskt underlag förelåge för en preliminär beräkning av skörderesultatet, d. v. s. i augusti 1945. För att tjäna som grund för denna omprövning borde vid sistnämnda tidpunkt upprättas en ny kalkyl beträffande jordbrukets beräknade inkomster och kostnader under produktionsåret 1945/46. Om det av denna prognos skulle framgå, att justeringar borde komma till stånd, borde dessa ej ske efter rent mekaniska synpunkter utan hänsyn även tagas till försörjningssynpunkter. Huruvida priserna i samband med nu nämnda omprövning borde bindas för återstoden av produktionsåret eller ej, har kommissionen ansett böra bli va beroende på, med vilken grad av säkerhet man då ansåge sig kunna bedöma skördens storlek. Ansåges priserna då ej kunna bindas, borde enligt kommissionens mening omräkning av kalkylen ske vid tidpunkt, som bestämdes i samband med prövningen av augustikalkylen. Visade sådan omräkning, som sist nämnts, över- eller underskott av mer än omkring 85 000 000 kronor, borde justering av priserna äga rum med tillämpning av 4-procentregeln.

Livsmedelskommissionen har ansett, att i likhet med vad som skett under innevarande produktionsår även för nästkommande produktionsår torde böra föreskrivas att, om och i den mån efter prövningen av augustikalkylen prissänkningar på jordbruksprodukter utöver dem, som vid sagda tidpunkt ansetts befogade, bleve nödvändiga för att främja avsättningen eller av liknande skäl, sådana sänkningar skulle få ske utan motsvarande kompenstation genom prishöjningar för andra produkter eller prissänkningar på förnödenheter. Skulle det av andra skäl bli va nödvändigt att vidtaga justeringar av priserna, borde dessa justeringar däremot enligt kommissionens uppfattning avvågas så att relationen mellan utgifter och inkomster i kalkylen ej påverkades av desamma.

Jag torde härefter få lämna en redogörelse för livsmedelskommissionens förslag rörande vilka justeringar av priserna å jordbrukets produkter och förnödenheter, som ur försörjningssynpunkt kunde anses motiverade och som kunde vidtagas, utan att det kalkylmässiga jämviktsläget mellan inkomster och kostnader rubbades mer än som ansåges ligga inom kalkylens på nyssnämnda sätt angivna felmarginal.

Vad angår inkomstsida har livsmedelskommissionen kommit till den uppfattningen, att mindre prishöjningar vore önskvärda i fråga om ärter och fabrikspotatis, samt att viss prissänkning borde göras i fråga om ägg.

I fråga om priserna å brödsäd och fodersäd har kommissionen anført.

Svenska spannmålsaktiebolaget har i skrivelse den 16 februari 1945 till statens livsmedelskommission framført vissa synpunkter beträffande prisregle-

ringen på spannmål under nästa regleringsår. Bolaget framhåller i skrivelsen bland annat, att den omständighet, som hösten 1944 utgjorde hinder för övergång till ett system med inom vissa gränser rörliga priser, byggt på en med stödköp kombinerad inlösningsgaranti, nämligen brist på lagerutrymmen, nu ej längre föreligger, och att man därför innevarande år kan tänka sig möjligheten av att gå över från det för närvarande tillämpade systemet med fasta, successivt stigande inköpspriser till förstnämnda system. Bolaget har emellertid stannat för att föreslå, att det under innevarande produktionsår tillämpade systemet för brödsädsregleringen i princip skall bibehållas oförändrat även under produktionsåret 1945/46. Som skäl härför har bolaget förutom önskemålet att man icke utan tvingande skäl skall ändra de regleringsanordningar, vid vilka handeln vant sig, bland annat framhållit, att de lager av brödsäd, som kunna beräknas finnas i lager vid nästa produktionsårs början, icke komma att bli tillräckligt stora för att spannmålsbolaget genom utförsäljning från desamma med säkerhet skall kunna reglera prisbildningen vid ett inlösningsförfarande. Bolaget har emellertid framfört önskemål om vissa smärre justeringar av nu tillämpade ersättningar och marginaler.

I fråga om fodersädsregleringen har bolaget icke ifrågasatt några förändringar i nu gällande bestämmelser.

Livsmedelskommissionen har ännu ej tagit ställning till de frågor, som beröras i bolagets skrivelse, utan återkommer härtill i samband med avgivande av förslag rörande det tekniska regleringssystemet på jordbrukets område. I anslutning till vad förut anförts förutsätter emellertid kommissionen att, därest kommissionens förut angivna ståndpunkt beträffande grunderna för prissättningen å jordbrukets produkter under produktionsåret 1945/46 godtages, priserna på spannmål skola, såvida utfallet av augustikalkylen ej giver anledning att övernågra prisjustering, motsvara de för innevarande regleringsår gällande priserna. Det nu utgående vårvetetillägget av 1 öre per kilogram bör sålunda bibehållas även under nästa regleringsår, men, såsom utgörande ett stimulanstillägg, icke medräknas i kalkylen.

Vad angår priserna å potatis har kommissionen yttrat.

Även under det nu löpande regleringsåret ha, liksom fallet varit under de närmast föregående regleringsåren, garantipriser gällt å potatis. Jämlikt bemyndigande av Kungl. Maj:t har livsmedelskommissionen nämligen uppdragit åt spannmålsbolaget att under april månad 1945 inköpa sådan matpotatis samt fabriks- och foderpotatis av fullgod beskaffenhet, som senast den 15 mars 1945 hembjudits bolaget av odlare och av personer, vilka yrkesmässigt idka handel med potatis.

I enlighet med bemyndigande av Kungl. Maj:t den 24 mars 1944 fastställdes ursprungligen följande garantipriser.

För matpotatis (sorterad vara) av fullgod beskaffenhet skulle spannmålsbolaget i nedannämnda områden betala följande priser.

Prisområde	Kronor per deciton
I. Skåne och Blekinge	10
II. Övriga delar av Götaland samt Svealand	11
III. Norrland	12

För fabriks- och foderpotatis av fullgod beskaffenhet skulle spannmålsbolaget inom hela riket betala 9 kronor per deciton.

Efter framställning från livsmedelskommissionen vidtog Kungl. Maj:t genom beslut den 22 december 1944 vissa ändringar i de sålunda gällande ga-

rantipriserna. Ändringarna inneburo dels att garantipriset för matpotatis i Skåne och Blekinge höjdes från 10 kronor till 10 kronor 50 öre per deciton, dels att garantipriset för fabriks- och foderpotatis höjdes från 9 till 10 kronor per deciton i hela riket, med skyldighet för hembudsgivaren att, om spannmålsbolaget det påfordrade, mot ersättning av 50 öre per deciton sortera den hembjudna potatisen i enlighet med de bestämmelser, som kunde komma att föreskrivas för leverans av hembjuden matpotatis.

Beträffande dessa höjningar av garantipriserna kan nämnas, att höjningen av garantipriset å fabrikspotatis avsåg att bereda odlare av fabrikspotatis, vilka på grund av de av kommissionen vidtagna begränsningarna i fråga om potatisens användning för industriella ändamål i stor utsträckning nödgats lagra sin potatis längre än vanligt, en viss lagringsersättning, samt att höjningen av priset å matpotatis endast avsåg, att garantipriset å denna vara ej skulle bli oförmånligare än garantipriset å fabrikspotatis.

Livsmedelskommissionen har vidare efter bemyndigande av Kungl. Maj:t fastställt de priser, som tillverkare av potatisstärkelse och tillverkare av brännvin skola vara skyldiga att betala vid inköp under tillverkningsåret 1944/45 av potatis för stärkelsestillverkning respektive brännvinstillverkning. Priserna ha för potatis av normal kvalitet bestämts för tiden från kampanjens början till och med den 31 oktober 1944 till 28 öre, för tiden den 1 november—den 31 december 1944 till 29 öre, för januari 1945 till 30 öre och för tiden den 1 februari 1945—kampanjens slut till 31 öre, allt räknat per stärkelseprocent och hektoliter fritt fabriken.

I skrivelse den 14 februari 1945 till livsmedelskommissionen har Sveriges potatisodlares riksförbund hemställt om ändringar i bestämmelserna angående garantipriser å potatis och av priserna på stärkelse- och bränneripotatis. Vad garantipriserna angår innebär förbundets hemställan, att man skall dels införa ytterligare ett prisområde för matpotatis, dels genomgående höja garantipriserna å såväl mat- som fabrikspotatis, dels framflytta inlösningstiden för de södra delarna av landet. De garantipriser å potatis, som förbundet föreslår, äro för matpotatis (sorterad vara) följande.

Prisområde	Kronor per deciton
I. Skåne och Blekinge	12
II. Övriga delar av Götaland	13
III. Svealand utom Kopparbergs län	14
IV. Kopparbergs län och Norrland	15

För fabriks- och foderpotatis (samtagen vara) har förbundet föreslagit ett pris av 11 kronor per deciton för hela riket.

Inlösningstiden har förbundet föreslagit skola framflyttas till mars månad för Skåne och Blekinge och till tiden den 15 mars—15 april för övriga delar av Götaland. För Svealand och Norrland har förbundet ej föreslagit någon förändring av den för närvarande gällande inlösningstiden.

Systemet med garantipris å potatis har, såsom kommissionen framhöll i sin skrivelse den 14 mars 1944 med förslag angående prissättningen på jordbrukets produkter under produktionsåret 1944/45, otvivelaktigt varit av stort värde ur försörjningssynpunkt. Med hänsyn till ovissheten rörande försörjningslägets utveckling under nästkommande produktionsår anser kommissionen det vara av vikt, att en potatisproduktion uppehålls här i landet, som är tillräcklig för att täcka det inhemska behovet och även innefattar en viss reserv för export till andra länder, om sådan export skulle bli nödvändig för att mildra försörjningsläget därstädes. Med hänsyn härtill

anser kommissionen det önskvärt, att systemet med garantipris å potatis bibehålles även under produktionsåret 1945/46. Då de våren 1944 fastställda garantipriserna dock enligt kommissionens mening få anses tillfredsställande, jämförda med prisnivån å andra jordbruksprodukter, anser sig kommissionen emellertid ej böra förorda någon höjning av dessa. Ej heller kan kommissionen förorda någon framflyttning av inlösningstiden för vissa delar av landet, då en sådan framflyttning skulle komma att bereda mycket stora svårigheter för de organ, som skola omhänderta inlösningsverksamheten, bland annat därigenom att dessa riskera att få omhändertaga stora kvantiteter, vilka normalt skulle ha vunnit avsättning utan sagda organs förmedling. Kommissionen föreslår därför, att de våren 1944 meddelade bestämmelserna om garantipris å potatis skola bibehållas oförändrade under nästa produktionsår.

I fråga om priserna å stärkelse- och brännvinspotatis har livsmedelskommissionen uttalat.

Kommissionen har ansett det i hög grad önskvärt, att den konsumtionsreserv, som fabrikspotatisen utgör, bibehålles och om möjligt utökas. Efter som de vid innevarande produktionsårs början befintliga lagren av potatismjöl beräknas bli helt förbrukade under produktionsåret, måste man vidare under alla förhållanden räkna med att en ganska betydande produktion av potatismjöl måste komma till stånd under nästa konsumtionsår. Då nuvarande pris å fabrikspotatis, vilket varit oförändrat sedan år 1942, mot bakgrunden av den förhöjning av sockerbetspriset, varom överenskommelse nyligen träffats, kan befaras ej komma att leda till så stor odling av fabrikspotatis, som ur nu anförda synpunkter är önskvärd, har kommissionen funnit skäl tala för en höjning av priset å fabrikspotatis med 1 öre per hektoliter och stärkelseprocent. Denna höjning medför vid normalskörd en inkomstökning för jordbruket av omkring 400 000 kronor.

Beträffande hö och halm har livsmedelskommissionen ansett, att någon förändring i nu gällande priser icke borde ske.

Vad angår priserna å ärter har livsmedelskommissionen anført följande.

Garantipriset å matärter (gula ärter) utgjorde år 1942 45 kronor per deciton och år 1943 40 kronor per deciton. Dessa förhållandevis höga priser stimulerade till ökad odling av ärter, och man beräknade våren 1944, att lagren av matärter den 1 september 1944 (sagda års skörd icke inräknad) skulle uppgå till en myckenhet, motsvarande cirka tre års inhemsk förbrukning. Med hänsyn härtill föreslog livsmedelskommissionen våren 1944 en sänkning av garantipriset på ärter med 8 öre per kilogram för 1944 års odling. Denna sänkning skedde även.

Skördeutfallet beträffande ärter blev år 1944 synnerligen ogynnsamt. Under det att normal skörd beräknats giva en avkastning av omkring 1 500 kilogram per hektar, uppgick den verkliga skörden enligt skörderapporterna endast till 1 010 kilogram per hektar. Detta förhållande ävensom sänkningen av garantipriset har medfört, att intresset för ärtodlingen tydligt avtagit. Enligt uppgifterna i arealinventeringen per den 23 oktober 1944 har man sålunda att räkna med att ärtarealen innevarande år endast kommer att uppgå till omkring 20 000 hektar, motsvarande en minskning med omkring 5 000 hektar i förhållande till år 1944. Samtidigt ha lagren av ärter nedgått kraftigt, till stor del som följd av export till grannländerna.

Under det kommande konsumtionsåret torde det bliva önskvärt, att vi äro i stånd att såsom hjälpleveranser exportera ytterligare betydande kvantiteter ärter, främst till grannländerna. Under ogynnsamma skördeförhållanden skulle en god tillgång på ärter å andra sidan utgöra en värdefull livsmedelsreserv för vårt eget land. Den nedgång av ärtarealen, som enligt arealinventeringen är att vänta, kan emellertid komma att medföra, att de kvantiteter ärter, som kunna bliva behöfliga för dessa ändamål, bliva väsentligt mindre än som i och för sig vore önskvärt. Med hänsyn härtill har livsmedelskommissionen kommit till den uppfattningen, att en viss höjning av garantipriset på ärter är önskvärd. Höjningen synes lämpligen böra utgöra 3 öre per kilogram. Denna prishöjning beräknas medföra en inkomstökning för jordbruket av omkring 600 000 kronor. Det kan i detta sammanhang nämnas, att den föreslagna prishöjningen för ärter under vissa omständigheter kan medföra en större inkomstökning för jordbruket än nu nämnts. Den angivna inkomstökningen av 600 000 kronor är nämligen beräknad under antagande att ärtarealen ej blir större än som uppgivits i arealinventeringen i oktober 1944. Föranleder höjningen av garantipriset, såsom ju är avsikten, en utvidgning av ärtodlingen utöver vad som då planerats och sker denna utvidgning på sådant sätt, att densamma ej medför någon minskning av salukvantiteterna för andra vegetabilier (exempelvis genom odling å mark, som eljest skulle ha legat i träda), ökas jordbrukets inkomster med ett belopp, motsvarande försäljningspriset för de kvantiteter ärter, som skördats å och försålts från den nytillkomna arealen. Till belysande av storleken av den inkomstökning, som härvid kan komma i fråga, kan nämnas, att en arealutvidgning med 5 000 hektar (vilket skulle innebära att ärtarealen blir ungefär lika stor som under år 1944) vid normal skörd medför en ytterligare inkomstökning för jordbruket av omkring 1 900 000 kronor, om man antager, att utvidgningen ej medför någon minskning av salukvantiteterna av andra vegetabilier.

För bö n o r har livsmedelskommissionen — i anslutning till ett av kommissionen tidigare avgivet förslag som godkänts av Kungl. Maj:t och riksdagen — framhållit att ett garantipris av 85 kronor per deciton borde fastställas.

Vidkommande priserna å mjölk och mejeriprodukter har livsmedelskommissionen yttrat.

Kommissionen har övervägt en sänkning av arealgränsen för erhållande av producentbidrag.

Enligt nu gällande bestämmelser utgår producentbidrag enligt en skala, vilken är så uppbyggd, att bidraget minskas, i den mån mjölkleveranserna överstiga 3 500 kilogram per kvartal, och bortfaller helt vid en kvartalsleverans av omkring 7 500 kilogram. Samtidigt är föreskrivet, att producentbidrag endast utgår till bruksningsdel med högst 25 hektar åker.

Då producentbidraget infördes, var avsikten med detsamma endast att åstadkomma en temporär förbättring av ställningen för de mindre jordbrukarna. Till följd av de höjningar av producentbidragen, som tid efter annan vidtagits, utgå emellertid nu ganska betydande belopp i producentbidrag till fastigheter av sådan storlek, att något särskilt stöd för desamma av ifrågasvarande karaktär icke kan anses påkallat. Man kan sålunda uppskattningsvis beräkna, att av de medel, som innevarande år utbetalas i producentbidrag, ett belopp av 5 000 000 kronor eller något mera tillfaller bruksningsdelar med större åkerareal än 15 hektar. Det är enligt kommissionens mening önskvärt,

att man efter hand söker begränsa producentbidraget till de bruksningsdelar, för vilka det från början varit avsett och vilka kunna anses vara i behov av ett sådant speciellt bidrag. Såsom ett led i denna strävan anser kommissionen hektargränsen för erhållande av producentbidrag böra sänkas från 25 till 15 hektar. I samband med en sådan sänkning torde det, för att skillnaden i bidragshänseende mellan fastigheter på olika sidor om gränsen ej skall bli alltför stor, bli nödvändigt att vidtaga vissa mindre justeringar av den nu gällande bidragsskalan. Sistnämnda fråga kommer kommissionen att närmare behandla vid avgivande av förslag till den tekniska utformningen av regleringsanordningarna på jordbrukets område under nästa produktionsår.

I samband med den omläggning av producentbidragsbestämmelserna, som riksdagen vidtog år 1944 och som beräknades medföra en kostnadsökning av omkring 5 000 000 kronor, nedsattes det belopp, som ställdes till kommissionens förfogande för utbetalande av lokala differentieringsbidrag för mjölk, från av departementschefen i överensstämmelse med kommissionens förslag begärda 9 000 000 kronor till 4 000 000 kronor. I kalkylen för produktionsåret 1945/46 har anslaget till lokala differentieringsbidrag även upptagits till sistnämnda belopp. Det har emellertid under innevarande år visat sig, att det med ett så ringa belopp som 4 000 000 kronor är svårt att åstadkomma någon verkligt effektiv kompensation för inkomstminskning sådana år då variationerna i skördeutfallet äro mera betydande. Sker den av kommissionen här förordade nedsättningen av producentbidraget, synes det därför lämpligt, att ett belopp, ungefärligen motsvarande den besparing, som beräknas vinnas genom nedsättningen, eller 5 000 000 kronor reserveras för att i mån av behov, vid sidan av det i kalkylen upptagna anslaget å 4 000 000 kronor, användas till utbetalande av lokala differentieringsbidrag för mjölk.

Kommissionen förutsätter, i anslutning till vad kommissionen förut anfört om grunderna för prissättningen, att i stort sett oförändrade priser på mjölk och mejeriprodukter skola gälla under nästa regleringsår. Detta innebär bland annat, att smörpriset och konsumtionsmjölkpriset — det sistnämnda under förutsättning att konsumtionsmjölkens fetthalt ej förändras — skola bli oförändrade samt att mjölkbidragen med undantag av producentbidragen och differentieringsbidragen skola utgå med i huvudsak oförändrade belopp.

I sitt förslag till prissättning å jordbrukets produkter för regleringsåret 1944/45 berörde kommissionen frågan hur man, om fetthalten i mjölken höjdes, borde fördela den härigenom uppkommande inkomstminskningen. Kommissionen uttalade då, att denna inkomstminskning borde fördelas mellan konsumenter och producenter på så sätt att, om mjölkens fetthalt höjdes från 3 till 3,5 procent, motsvarande en inkomstminskning för mejerierna av 2,5 öre per liter, konsumtionsmjölkpriset borde höjas med 1 öre per liter och producenterna få vidkännas en reell prissänkning av 1,5 öre per liter. Som skäl för denna ståndpunkt anfördes bland annat att, då standardiseringen av konsumtionsmjölken genomfördes, en motsvarande fördelning ägde rum av den därvid uppkommande vinsten, varjämte framhölls, att producenterna inom de områden som särskilt kunde drabbas av en dylik prissänkning kunde anses ha erhållit kompensation för inkomstminskningen genom en ökning av merinkomsten av gräddförsäljningen. Mot vad kommissionen sålunda anfört gjordes ingen erinran vare sig av Kungl. Maj:t eller riksdagen. Såvitt nu kan bedömas, torde icke försörjningsläget under nästkommande produktionsår bli sådant, att en höjning av mjölkens fetthalt blir möjlig att genomföra. Om så mot förmodan skulle kunna ske, bör emellertid enligt kommissionens mening den inkomstminskning, som föranledes härav, fördelas mellan konsumenterna och producenterna på nyss angivet sätt.

Beträffande priserna å slaktprodukter har livsmedelskommissionen anförut följande.

I fråga om priserna på slaktprodukter innebär kommissionens ståndpunkts-tagande, att dessa i genomsnitt för nästa regleringsår skola bli i stort sett desamma som under innevarande regleringsår, varvid dock, i anslutning till förut angivna principer för prissättningen, hinder ej bör möta för kommissionen att sänka priserna i den mån så visar sig nödvändigt för att undvika avsättningssvårigheter eller av liknande skäl. I detta sammanhang vill kommissionen erinra om att några särskilda statliga fraktbidrag eller andra statliga tillägg för att höja producentpriserna på köttvaror icke förutsatts skola utgå under nästkommande produktionsår. De statsbidrag, som nu lämnats eller begärts för att åstadkomma en utjämning av det för innevarande produktionsår kalkylerade inkomstunderskottet av 7 100 000 kronor, ha sålunda ej antagits skola bestå under nästa produktionsår.

Vad angår priserna å ägg har livsmedelskommissionen yttrat.

Då kommissionen övervägt lämpligheten av en sänkning av äggpriset, beror detta på kommissionens bedömning av försörjningsläget i fråga om fodersäd under nästkommande produktionsår. Äggpriset hör till de priser å jordbruksprodukter, som stigit procentuellt kraftigast efter krigets början. För närvarande utgör genomsnittspriset per år 2 kronor 95 öre per kilogram, medan motsvarande pris 1938/39 var 1 krona 41 öre per kilogram. Äggpriset har alltså stigit med omkring 110 procent, under det att exempelvis stegringen för fläskpriset utgör något mindre än 70 procent. Äggpriset synes även av producenterna bedömas såsom lönsamt i förhållande till priserna å andra jordbruksprodukter. Härpå tyder bland annat den kraftiga stegring, som hönsstammen och äggproduktionen undergått under de senaste åren, och som i kalkylen beräknats fortsätta även under nästkommande produktionsår.

Enligt kommissionens uppfattning finns det anledning antaga, att denna stegring, om inga åtgärder vidtagas för att begränsa densamma, kan bli än kraftigare än som antagits i kalkylen. En dylik utvidgning av äggproduktionen kan emellertid komma att få menliga följder ur försörjningssynpunkt. Behovet av fodersäd för olika produktionsgrenar är nämligen så stort, att det, även om man erhåller den i kalkylen beräknade normalskörden och äggproduktionen håller sig inom de i kalkylen antagna gränserna, kan komma att erbjuda vissa svårigheter att täcka detta behov. Blir äggproduktionen ännu större eller fodersädsskörden mindre än som antagits i kalkylen, ökas dessa svårigheter ytterligare. Ett uppehållande av äggproduktionen skulle härvid komma att gå ut över sådana produktionsgrenar, som i ett skärpt försörjningsläge måste bedömas såsom viktigare ur det allmännas synpunkt än äggproduktionen.

För närvarande finnas i huvudsak två vägar att reglera äggproduktionens storlek. Den ena är prissättningen och den andra är en begränsning av de kvantiteter fodersäd, som tilldelas äggproducenterna per kilogram av dem försålda ägg. Möjligheterna att på den senare vägen, vilken i viss utsträckning redan beträffs, åstadkomma en önskad begränsning av äggproduktionen äro emellertid begränsade. Full effekt får en nedskärning av fodertilldelningen nämligen endast för äggproducenter utanför jordbruket, och dessa producera endast en mindre del av den totala äggproduktionen. Jordbrukarna ha däremot alltid vissa möjligheter att använda av dem själva producerad fodersäd till sin äggproduktion. Om ägggransoneringen skulle bestå även under nästa regleringsår, är dessutom en stark nedskärning av den fodertilldelning, som utgår i förhållande till äggförsäljningen, mindre lämplig av den

anledningen, att en relativt skälig fodertilldelning per kilogram försålda ägg avsevärt underlättar strävandena att hålla försäljningen av ägg från äggproducenterna inom ransoneringens ram.

Enligt kommissionens uppfattning är därför en justering av äggpriset det mest effektiva medlet att begränsa äggproduktionens ökning. Kommissionen har övervägt, om ej en sänkning av genomsnittspriset å ägg med 20 öre per kilogram skulle vara motiverad. En dylik sänkning skulle innebära, att äggpriset bragtes ned på den nivå, som Sveriges ägghandelsförbund tidigare angivit såsom lämplig och som ursprungligen avsågs vid prissättningen för produktionsåret 1942/43. Genom en dylik sänkning skulle man enligt kommissionens mening få en mera lämplig avvägning mellan priserna å ägg och priserna å andra jordbruksprodukter. Det kan erinras om att man, som nyss nämnts, vid prissättningen å jordbrukets produkter för produktionsåret 1942/43 ursprungligen avsåg att hålla ett genomsnittspris å ägg av 2 kronor 75 öre per kilogram, och att priserna å övriga jordbruksprodukter alltså stort sett ligga kvar å den sistnämnda produktionsår bestämda prisnivån. Vid diskussionen i denna fråga inom livsmedelskommissionens råd ha emellertid av flertalet rådsledamöter, representerande såväl jordbrukare som konsumenter, uttalats betänkligheter mot en prissänkning å äggen. Från jordbrukarhåll har härvid bland annat pekats på den betydelse äggproduktionen har för det mindre jordbruket.

Med den uppfattning kommissionen har om den sannolika utvecklingen av försörjningsläget har kommissionen, trots de sålunda uttalade betänkligheterna, ej ansett sig kunna underlåta att föreslå en viss prissänkning å ägg. Kommissionen vill emellertid i nuvarande läge inskränka sig till att föreslå, att äggpriset sänkes med endast 10 öre per kilogram, i hopp att en dylik sänkning skall visa sig tillräcklig för att förhindra ur försörjningssynpunkt alltför stor äggproduktion. En sådan prissänkning medför för jordbruket en inkomstminskning av omkring 4 700 000 kronor.

Å utgiftssidan har livsmedelskommissionen ej funnit anledning föreslå andra justeringar än en sänkning av priset å superfosfat och en mindre höjning av priset å oljekraftfoder. En sänkning av superfosfatpriset hade enligt vad kommissionen framhållit länge framstått som önskvärd ur kommissionens synpunkt, då detta pris stigit proportionsvis mycket starkt efter krigsutbrottet. Kommissionen har föreslagit en sänkning av detta pris med 1 krona per deciton, motsvarande en utgiftsminskning för jordbruket av omkring 2 900 000 kronor. Denna prissänkning kunde ske utan att clearingkassan för konstgödselmedel tillfördes något tillskott från statskassan.

Vad angår prisjusteringen å oljekraftfoder har kommissionen anfört.

Vid prissättningen å oljekraftfodret för innevarande produktionsår vidtogs en ganska kraftig differentiering av priserna i syfte att stimulera jordbrukarna att uttaga så stor del som möjligt av sin tilldelning i början av produktionsåret. Under det att priset vid leverans efter den 31 december 1944 utgjorde 35 kronor per deciton, var sålunda exempelvis priset vid leverans i augusti 1944 endast 32 kronor per deciton. Ett av de viktigaste skälen till denna differentiering var den knapphet på lagerutrymmen, som förelåg i början av innevarande produktionsår. Sistnämnda skäl för en kraftig prisdifferentiering föreligger icke längre. Med hänsyn till ovissheten om den blivande importen kan det tvärtom ur vissa synpunkter anses önskvärt, att alltför stora kvantiteter ej uttagas i början av nästa produktionsår. Livsmedels-

kommissionen har därför funnit önskvärt, att differentieringsskalan omlägges något. Denna omläggning, till vars detaljer livsmedelskommissionen återkommer vid avgivande av förslag till den tekniska utformningen av jordbruksregleringen, kan beräknas medföra en genomsnittlig höjning av priset å oljekraftfoder med 75 öre per deciton, motsvarande en utgiftsökning för jordbruket av omkring 1 400 000 kronor.

I anslutning till den överenskommelse, som träffats angående villkoren för betodlingen under år 1945, har livsmedelskommissionen ansett, att priset å *chilesalpet* borde sänkas med 1 krona 75 öre per deciton. Denna sänkning hade, enligt vad kommissionen framhållit, beaktats redan vid uppgörandet av priskalkylen.

Beträffande andra konstgödsel- och kraftfodermedel än de nu nämnda har livsmedelskommissionen förutsatt, att nu gällande priser skulle bibehållas i stort sett oförändrade under nästa regleringsår.

Livsmedelskommissionen har sammanfattningsvis anført, att slutresultatet av de av kommissionen förordade justeringarna bleve, att de föreslagna prisändringarna beträffande ärtor, ägg, fabrikspotatis, superfosfat och oljekakor medförde en inkomstminskning för jordbruket av omkring 2 300 000 kronor och att man därutöver genom de föreslagna förändringarna i producentbidragsbestämmelserna åstadkomme en inkomstminskning för jordbruket av omkring 5 000 000 kronor, vilken inkomstminskning emellertid i mån av behov skulle återgå till jordbruket i form av ökat anslag till lokala differentieringsbidrag, varvid det således förutsattes, att en dylik anslagshöjning icke skulle behöva motsvaras av en sänkning av en annan inkomstpost. Vare sig man vid prissättningen utginge från den ena eller den andra av de förut redovisade ståndpunkterna beträffande beräkningen av jordbrukets arbetskostnader, komme man därför, enligt vad kommissionen anført, med dessa justeringar fram till ett slutresultat för jordbruket, som endast obetydligt avveke från ett kalkylmässigt jämviktsläge.

Livsmedelskommissionen har hemställt om Kungl. Maj:ts beslut i enlighet med vad kommissionen sålunda anført och förordat.

Med skrivelse den 28 mars 1945 har livsmedelskommissionen som förut nämnts överlämnat *yttranden* över kommissionens förslag i prisfrågan som avgivits av *vissa ledamöter i kommissionens råd*.

Herrar Blomquist, Börjesson, Enderstein, Flytström, Johansson, Liedberg, Lindström, Ringborg och Sjölander samt fru Svensson ha i anslutning till vad livsmedelskommissionen föreslagit därom att, om och i den mån efter prövningen av augustikalkylen prissänkningar på jordbruksprodukter utöver dem, som vid sagda tidpunkt ansetts befogade, bleve nödvändiga för att främja avsättningen eller av liknande skäl, sådana sänkningar skulle få ske utan motsvarande kompensation genom prishöjningar för andra produkter eller prissänkningar på förnödenheter, anført följande.

Denna fråga har ej behandlats inom livsmedelskommissionens råd. Det ifrågasatta förfarandet kan ej biträdas, enär det kan komma att allvarligt

rubba balansen mellan jordbrukets utgifter och inkomster. Den prisbildning å jordbrukets produkter, som präglat hela kristiden, har inneburit ett prisläge, som legat under vad efterfrågan motiverat. En prissänkning på produkter, beträffande vilka efterfrågan eventuellt kan komma att minska utan motsvarande prishöjning på produkter varå efterfrågan fortfarande kan vara god, innebär därför en orättvisa mot jordbruket både med hänsyn till dess under hela kristiden till förkrigsnivån begränsade vinstkvot och med hänsyn till det av alla meningsriktningar vitsordade behovet av en förbättrad i stället för försämrad inkomststandard inom jordbruket.

Herr Ekström har med instämmande av herr Ringborg anfört följande.

Det får anses högst anmärkningsvärt, att livsmedelskommissionen föreslår Kungl. Maj:t att sänka jordbruksprodukternas priser, då kalkylen visar ett inkomstunderskott på 11 800 000 kronor, vilket underskott i första hand borde täckas medelst justerade priser uppåt. Särskilt må understrykas, att de föreslagna sänkningarna av äggpriset liksom även sänkningarna av producentbidraget drabba det mindre jordbrukets utöware, vilket väl måste verka i högsta grad orättvist och ej kan sakligt motiveras. Då kommissionen anser, att ett högre belopp till differentiering av mjölken vid felslagen skörd borde finnas att tillgå, är detta riktigt, men få väl de därför behövliga medlen utanordnas på annat sätt än genom sänkta producentbidrag. Det måste livligt beklagas, att livsmedelskommissionen ej tagit någon hänsyn till de synpunkter Riksförbundet landsbygdens folks centralstyrelse anfört i sin skrivelse av den 20 mars 1945 till kommissionen.

Herr Möller har i huvudsak yttrat.

Jag kan icke dela livsmedelskommissionens mening, att ovissheten beträffande vissa poster i beräkningarna rörande jordbrukets inkomster och kostnader för produktionsåret 1945/46 är så stor, att man bör underlåta att liksom tidigare inrikta sig på att åstadkomma ett kalkylmässigt jämviktsläge. Däremot kan jag helt dela livsmedelskommissionens mening angående lämpligheten av de justeringar av priserna å vissa jordbruksprodukter och förnödenheter, vilka nu ur försörjningssynpunkt anses motiverade. Landets jämfört med närmast föregående år försämrade försörjningsläge motiverar än längre gående justeringar i av kommissionen angiven riktning vad angår arter, potatis, ägg och kraftfoder. Åtgärder böra även vidtagas för att stimulera brödsädsproduktionen och motverka en ytterligare ökning av nötkreatursstammen. Icke blott vårt vid detta produktionsårs slut starkt minskade lager av brödsäd och fodervaror utan även de förutsedda hjälpaktionerna till våra grannländer motivera produktionens ytterligare anpassning efter det beräknade behovet.

Herr Sträng har med instämmande av herr Molander anfört att vid den granskning av beräkningarna rörande jordbrukets inkomster och kostnader för produktionsåret 1945/46, som företagits av 1942 års jordbrukskommitté, herr Sträng ansett det alternativ, som redovisade ett inkomstöverskott av 12 800 000 kronor, vara det riktiga. Herr Sträng ansåge emellertid att detta inkomstöverskott i närvarande läge icke borde resultera i prissänkningar utan i stället stå till förfogande för mötande av den lönekomensation, som bleve erforderlig i händelse Kungl. Maj:ts förslag till ny lantarbetstidslag vunne riksdagens bifall. Den föreslagna nya lantarbetstidslagen innebure en reduktion av årsarbetstiden för vissa betydelsefulla arbetargrupper. Vid motsva-

rande tidigare tillfällen hade som en allmän förutsättning gällt, att en genom lagstiftning reducerad arbetstid icke skulle medföra någon reallöneförsämring för de av lagstiftningen berörda arbetarna. Samma allmänna förutsättning borde enligt herr Strängs mening gälla även vid detta tillfälle. I anslutning härtill har herr Sträng anmält avvikande mening beträffande kommissionens förslag om prissänkning på ägg. Detta förslag om prissänkning har herr Sträng ansett böra ses mot bakgrunden av att äggen voro småbrukets speciella saluprodukt, och att äggproduktionen vore lokaliserad i stor utsträckning till områden av landet, där de mera räntabla odlingarna sockerbeter och oljeväxter icke förekomme.

Jag torde i detta sammanhang även få anmäla en den 6 april 1945 dagtecknad skrivelse från Riksförbundet landsbygdens folk. I skrivelsen har riksförbundet framhållit att förbundets stämma, representerande 140 000 aktiva jordbrukare, den 5—6 april 1945 behandlat livsmedelskommissionens förslag till prissättning av jordbrukets produkter under året 1945/46. I anslutning därtill har förbundet anfört följande.

Stämman har på grund av erfarenheter från de senare åren den principuppfattningen, att en fast prissättning är lämpligast under förutsättning att skäligen riskmarginal kan erhållas. Den nuvarande omräkningen i augusti månad, baserad på skörderapporterna den 15 juli, vilar på mycket lösa antaganden och har även influerats av för saken ovidkommande faktorer, varför den icke varit tillfredsställande samt åstadkommit, liksom även den senare omräkningen, en betydande irritation inom jordbrukarleden.

Då stämman förutsätter att vissa svårigheter nu kunna uppstå vid en systemförändring på ett så sent stadium som det nuvarande, har stämman ansett sig för i år kunna pröva det av livsmedelskommissionen framlagda förslaget. Stämman anser sig därvid böra göra vissa allvarliga erinringar mot detsamma.

Gentemot det av livsmedelskommissionen framlagda förslaget vill stämman i sak anföra följande.

1. Att minskningen i jordbrukets priskalkyl, motsvarande en procents årlig minskning i arbetskrafttillgången, ej vidare bör företagas, emedan denna beräknade minskning i arbetskrafttillgången enligt stämmans uppfattning icke motsvarar det verkliga förhållandet och ej är generell för alla jordbruk. Den minskning av arbetskostnaderna som ägt rum motsvaras till största delen av att nödvändiga underhållsarbeten fått anstå, då arbetskraft ej kunnat erhållas. Kostnaderna för dessa underhållsarbeten ha härigenom skjutits på framtiden och måste verkställas vid senare tidpunkt. Vidare måste sänkningen av arbetskostnaderna i priskalkylen i förhållande till en eventuell arbetskraftminskning anses beröva jordbruket en väsentlig del av andelen i nationalinkomstens årliga tillväxt, vilken beräknas till cirka 2,5 procent. Det bör anses rättvist, att jordbruket självt får åtnjuta rationaliseringens vinster, varav just arbetskraftbesparingen är en bland de viktigaste.

2. Hänsyn bör tagas till den arbetstidsförkortning under sommarhalvåret, som föreslås i framlagd proposition, vilken med all sannolikhet kommer att bifallas, och man bör tillerkänna jordbruket en inkomstökning, motsvarande den förlorade arbetstiden för all jordbrukets arbetskraft. Den bortfallna arbetstiden måste nämligen i nuvarande läge antingen kompenseras genom nyanställning eller ökad övertid för befintlig lejd arbetskraft. Därest lejd arbetskraft icke står att få, måste arbetstiden förlängas för jordbrukarna själva

och deras familjemedlemmar och dessa böra då rimligen för denna tid tillgodoräknas en arbetsinkomst, som motsvarar gällande övertidsbetalning. Där-
est det framförda förslaget om utsträckning av semesterlagen att gälla även
tillfällig arbetskraft blir antaget, måste hänsyn tagas även till den kostnads-
fördyring, som därigenom kommer att åvila jordbruket.

3. Tillräcklig hänsyn bör tagas till de ökade arbetskraftkostnader, som
föreligga på grund av de överpriser, vilka jordbruket får vidkännas utöver
den i kalkylen beräknade kostnaden.

4. De höjda avtalslönerna för byggnadsarbetarna med 7 öre per timme
komma att innebära avsevärda förhöjningar av jordbrukets byggnads- och
underhållskostnader. Det förefaller även som om tillräcklig hänsyn icke ta-
gits till de höjda omkostnader, som bliva en följd av rådande arbetskonflik-
ter. Redan nu föreligga svårigheter och ökade omkostnader vid anskaffande
av reservdelar för jordbruksmaskiner och enligt uppgift från olika maskin-
firmor närstående håll, föreligger risk för en fördyring av jordbruksmaskiner
och redskap. Också en fördyring av reparationerna kan förväntas.

5. Den minskning av utgifterna, som beräknats uppstå på grund av den
genomförda räntesänkningen, bör utgå, emedan den enligt stämmans upp-
fattning är beräknad utan tillförlitligt underlag och icke kan uppgå till det
beräknade beloppet. Emedan räntesänkning icke inträder för de bundna in-
teckningsskulder och knappast heller i full utsträckning för övriga skul-
der, kan sänkning av räntekostnaden, om sådan dock skall ifrågakomma,
högst beräknas å 680 000 000 kronor.

6. I kostnadskalkylen bör bibehållas det ökade förräntningsanspråk om
cirka 22 400 000 kronor, vilket uppkommer på grund av 1945 års fastighets-
taxering. Jordbrukskommittén har beräknat ökningen av jordbrukets fastig-
hetsvärde till 20 procent.

7. För mötandet av den årligen förekommande och ibland mycket stora
ojämnheten i skördeutfallet olika landsdelar emellan måste det anses önsk-
värt att differentieringsfonden i kalkylen återföres till 9 000 000 kronor. Den-
na höjning av differentieringsfonden får dock icke ske genom minskning av
summan för producentbidrag.

8. Sänkning av mjölkpriset åt producenterna vid ett eventuellt upphä-
vande av standardiseringsbestämmelserna under produktionsåret må icke
företagas.

9. Om det skall finnas någon mening i den vid krigsutbrottet gjorda prin-
ciputfästelsen, att jordbruksfolket skall bliva ekonomiskt likställt med jäm-
förbara grupper inom andra näringar, så måste man nu när inkomsterna
stiga inom den närmaste gruppen, industriarbetargruppen, också medgiva
en kompenserande stegring av arbetsersättningen inom jordbruket. Denna
stegring skall vara minst lika stor som den genomsnittliga timlönesteg-
ringen i öre räknat inom industriarbetargruppen. Det underskott, som under
uppfyllandet av vad förut sagts kan beräknas uppstå å jordbrukskalkylens
inkomstsidan, måste utfyllas genom i första hand återgång till de priser på
slakterivaror, som voro gällande före prissänkningen i september månad
förra året, samt genom höjning av mjölkpriset. Förut har det synts möjligt
att vid oförändrade priser och stigande produktionsvolym vinna den önsk-
värda utjämningen. Nu när lönestoppet brutits, blir detta icke längre till-
räckligt, utan även priserna torde få justeras uppåt.

Det förut anförda är enligt riksförbundsstämmans uppfattning berättigade
önskemål, vilkas uppfyllande utgöra en förutsättning för att de fackligt orga-
niserade jordbrukarna skola kunna acceptera de av livsmedelskommissionen
uppdagna linjerna.

Stämman hemställer därför, att i den proposition som förelägges riksdagen hänsyn toges till förut anförda synpunkter och att, därest desamma icke omedelbart helt kunna effektueras, dessa arbetas in vid prisomräkningen i augusti månad.

Kungl. Maj:ts beslut.

I anledning av livsmedelskommissionens förslag har Kungl. Maj:t — under förklarande att Kungl. Maj:t framdeles ville meddela beslut i fråga om producentbidrag för mjölk — bemyndigat statens livsmedelskommission *dels* att vid reglering av priserna på jordbrukets produkter samt på konstgödsel och kraftfodermedel under regleringsåret 1945/46 utgå från av kommissionen i ärendet föreslagna grunder, dock att sådana prissänkningar på jordbruksprodukter, som efter prövningen av augustikalkylen vidtoges för att främja avsättningen, i den mån så kunde ske skulle kompenseras genom prishöjningar för andra produkter eller prissänkningar på förnödenheter, *dels* att uppdraga åt Svenska spannmålsaktiebolaget att inom motsvarande tider, som av Kungl. Maj:t angivits för inlösen av potatis av 1944 års skörd, under regleringsåret 1945/46 inköpa potatis av 1945 års skörd, varvid inköpspriset för potatis av fullgod beskaffenhet borde utgöra för matpotatis, sorterad vara, 10 kronor för deciton i Skåne och Blekinge, 11 kronor för deciton i övriga delar av Götaland och Svealand samt 12 kronor för deciton i Norrland ävensom för fabriks- och foderpotatis 9 kronor för deciton i hela riket, *dels ock* att för tillverkningsåret 1945/46 fastställa det pris, som tillverkare av potatisstärkelse eller brännvin skulle erlagga till leverantör vid inköp av potatis av för fabriksändamål normal kvalitet, till ett belopp som med ett öre för hektoliter och stärkelseprocent överstege det pris, som enligt beslut av Kungl. Maj:t varit gällande för tillverkningsåret 1944/45.

Livsmedelskommissionens förslag till övriga regleringsåtgärder för regleringsåret 1945/46.

Som förut nämnts innefattar livsmedelskommissionens skrivelse den 10 april 1945, vilken skrivelse även underställts kommissionens råd, förslag till fortsatta regleringsåtgärder på jordbrukets område utöver de i skrivelsen den 23 mars 1945 behandlade. I samband med utarbetande av sina förslag har kommissionen haft till övervägande ett flertal framställningar avseende ifrågavarande område. Bland dessa må nämnas förenämnda skrivelse från Svenska spannmålsaktiebolaget den 16 februari 1945, vilken torde såsom *bilaga 3* få fogas vid detta protokoll.

Allmänna riktlinjer. Livsmedelskommissionen har inledningsvis framhållit, att den förbättring av det allmänna försörjningsläget beträffande livsmedel, som ägde rum under år 1943, i huvudsak ägt bestånd även under år 1944, ehuru under årets senare del en tendens till åtstramning av försörj-

ningsläget ånyo gjort sig märkbar. Bland annat till följd av den relativt svaga spannmålsskörden år 1944 samt till följd av att betydande kvantiteter livsmedel exporterats eller utlovats för att lindra livsmedelsbristen i vissa av de nordiska grannländerna kunde, enligt vad kommissionen vidare yttrat, de för Sveriges egen försörjning disponibla lagren av åtskilliga slag av livsmedel beräknas komma att vid utgången av nu löpande regleringsår avsevärt understiga lagren vid regleringsårets början. Det vore enligt kommissionens mening vidare i hög grad önskvärt att Sverige även under nästa regleringsår skulle kunna bispringa grannländerna med livsmedel. Samtidigt vore importutsikterna såväl beträffande livsmedel som beträffande kraftfoder- och konstgödselmedel mycket ovissa. Samtliga nu nämnda faktorer manade enligt kommissionens uppfattning till försiktighet vid bedömningen av det inhemska försörjningsläget under nästa regleringsår. Man borde sålunda vid planeringen av jordbruksregleringen icke räkna med några förbättringar i försörjningsläget i förhållande till innevarande år. Skulle utrikeshandeln kunna komma i gång snabbare än nu kunde förutses och på grund därav eller av andra omständigheter förbättring av vårt eller grannländernas försörjningsläge inträda, borde givetvis de möjligheter till lättnader i regleringsbestämmelserna som då kunde bli möjliga utnyttjas. Tills vidare torde emellertid böra förutsättas, att handels- och förbrukningsregleringar beträffande livsmedel och jordbruksförnödenheter komme att bli erforderliga under nästa regleringsår i ungefär samma omfattning som under innevarande år. Det förslag till regleringsåtgärder, som framlades av kommissionen, byggde på denna förutsättning.

Efter att ha erinrat om innehållet i vissa delar av livsmedelskommissionens skrivelse den 23 mars 1945 och Kungl. Maj:ts beslut i prisfrågan den 6 april 1945 har kommissionen anfört följande.

Till följd av det beslut, som Kungl. Maj:t meddelat i prisfrågan, har man att utgå från att nu rådande prisnivå å jordbrukets produkter skall bibehållas i stort sett oförändrad under nästa regleringsår, såvida ej produktions- och kostnadsbetingelserna skulle utveckla sig på ett sådant sätt, att enligt de fastslagna beräkningsgrunderna uppstår ett kalkylmässigt inkomstöverskott eller inkomstunderskott, motsvarande mer än 4 procent av jordbrukets inkomster enligt den nu uppgjorda kalkylen. Även beträffande priserna å sådana förnödenheter, som äro föremål för statlig prissättning, såsom kraftfoder och konstgödsel, har man att förutsätta, att dessa priser skola bli i stort sett oförändrade, såvida ej justering av priserna bör ske till utjämnande av sådant inkomstöverskott eller inkomstunderskott som nyss nämnts. Av Kungl. Maj:ts beslut följer jämväl, att någon ändring i princip förutsättes ej skola ske beträffande sådana i kalkylen upptagna inkomster för jordbruket, som utgå i form av anslag å budgeten exempelvis mjölkpristillägg m. m. Då samtliga här ifrågavarande anslag ingå i den till grund för livsmedelskommissionens förslag liggande kalkylen, antingen i form av särskilda poster å inkomstsidan eller i form av minskade kostnader å utgiftssidan, förutsätter nämligen Kungl. Maj:ts godkännande av kommissionens förslag, att dessa anslag skola, i den mån de icke ersättas av annan inkomst för jordbruket, kvarstå under nästa regleringsår. Beträffande beloppen för procentbidrag och lokala differentieringsbidrag må dock erinras om att Kungl. Maj:t ännu ej tagit ställning till livsmedelskommissionens förslag härvidlag.

Kommissionen har föreslagit, att med hänsyn till ovissheten om, hur förhållandena kunna komma att gestalta sig i fortsättningen, Kungl. Maj:t även för nästa regleringsår borde erhålla lika vidsträckta befogenheter med avseende å jordbruksregleringen som under det nu löpande regleringsåret. Nu gällande regleringsfullmakt avsåge tiden intill utgången av innevarande regleringsår, d. v. s. intill den 1 september 1945. Den nya regleringsfullmakten borde gälla hela nästa regleringsår, d. v. s. tiden 1 september 1945—31 augusti 1946. I den mån annat ej framginge av kommissionens förslag, borde den nya fullmakten innefatta samtliga de regleringsbemyndiganden, som riksdagen tidigare lämnat under krisen och som icke avsetts skola vara begränsade till visst regleringsår. Kungl. Maj:t borde äga befogenhet att under nästa regleringsår handhava jordbruksregleringen i enlighet med vad nu sagts samt vidtaga av omständigheterna påkallade ändringar i densamma, dock att riksdagen, då så utan olägenhet kunde ske, torde böra höras över mera genomgripande ändringar i regleringsåtgärderna.

Mjolk- och matfettsregleringen. Livsmedelskommissionen har ansett, att de statliga regleringsåtgärderna beträffande matfett, mjölk och ost m. m., vilka avsåge att reglera handeln med och förbrukningen av nämnda varor, tills vidare borde bibehållas i stort sett oförändrade. Det borde få ankomma på Kungl. Maj:t att med hänsyn till utvecklingen av försörjningsläget besluta om deras fortsatta bestånd eller om eventuella ändringar i desamma. Vad anginge de lättnader, som kunde tänkas komma i fråga vid en gynnsam utveckling av försörjningsläget, har kommissionen nämnt en höjning av fetthalten i den standardiserade mjölken samt en ytterligare höjning av ostens fetthalt. För dylika åtgärder erfordrades ej något bemyndigande av riksdagen. I detta sammanhang har kommissionen anmärkt, att en höjning av mjölkens fetthalt, så länge lugnare förhållanden ej inträtt, borde ske under bibehållande av standardiseringen. Skulle åter försörjningsläget skärpas, borde enligt kommissionens mening i första hand ett återinförande av rationeringen beträffande tunn grädde komma i fråga.

Livsmedelskommissionen har erinrat, att Kungl. Maj:t enligt bemyndigande av riksdagen tills vidare ägde förordna om uttagande av tilläggsaccis å sådana varor, som avsåges i förordningen den 7 juni 1935 (nr 259) om accis å margarin och vissa andra fettvaror, med högst 1 krona 50 öre per kilogram av varans nettovikt. Detta bemyndigande borde enligt vad kommissionen anfört kvarstå.

Efter att ha erinrat, att i kalkylen över jordbrukets inkomster och utgifter för nästa regleringsår förutsatts, att mjölkpristillägg skulle utgå enligt samma grunder, som gällt under innevarande regleringsår, och att vid behandlingen inom riksdagen av jordbruksregleringen för regleringsåret 1944/45 medelsbehovet för utbetalande av mjölkpristillägg under budgetåret 1944/45 i enlighet med livsmedelskommissionens förslag beräknats till 51 200 000 kronor, har livsmedelskommissionen framhållit, att enligt inom Svenska mejeri-

ernas riksförening verkställda beräkningar kostnaderna för mjölkpristillägg för innevarande budgetår syntes komma att uppgå till 52 500 000 kronor. För budgetåret 1945/46 hade kostnaderna, om bidraget skulle utgå enligt oförändrade grunder, beräknats till 54 300 000 kronor.

På samma sätt som skett under innevarande regleringsår borde livsmedelskommissionen bemyndigas att vidtaga mindre justeringar i den för mjölkpristilläggen gällande områdesindelningen.

För utbetalande under regleringsåret 1944/45 av lokala differentieringsbidrag för mjölk har i överensstämmelse med riksdagens beslut våren 1944 till kommissionens förfogande ställts ett belopp av 4 000 000 kronor. Sedermera har, sedan innevarande års riksdag bifallit Kungl. Maj:ts proposition nr 104 om åtgärder för utjämnande av det inkomstunderskott, som framräknats vid en i januari 1945 vidtagen omräkning av jordbrukets inkomst- och kostnadskalkyl för regleringsåret 1944/45, till kommissionens förfogande för samma ändamål ställts ytterligare 3 500 000 kronor. I inkomst- och kostnadskalkylen för nästa regleringsår har för utbetalande av lokala differentieringsbidrag endast upptagits samma belopp, som enligt riksdagens beslut våren 1944 skulle få användas för detta ändamål, d. v. s. 4 000 000 kronor. Livsmedelskommissionen har erinrat om att enligt kommissionens förslag till ändring av grunderna för utbetalande av producentbidrag för mjölk ytterligare 5 000 000 kronor skulle i mån av behov få användas för ifrågavarande ändamål.

Såsom förut nämnts i översikten över vidtagna regleringsåtgärder på jordbrukets område ha under de senaste åren för täckande av de av produktionsminskningen föranledda ökade kostnaderna för mjölktilförseln till de större konsumtionsorterna utbetalats dels s. k. merfraktbidrag, dels s. k. regleringskostnadstillägg till vissa mjölkorganisationer i Stockholm och Göteborg, dels viss ersättning för behandling av konsumtionsmjölk vid några mejerier, som leverera mjölk till Stockholm, dels ock bidrag till uppehållande av mejeriernas körlinjer inom de områden, där på grund av den minskade mjölkproduktionen transportkostnaderna per kilogram mjölk äro särskilt höga. Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande utgå vidare till mejeriorganisationerna på vissa orter bidrag såsom ersättning för utebliven prishöjning på konsumtionsmjölk. För innevarande budgetår ha för nu nämnda ändamål anvisats sammanlagt 8 000 000 kronor. Livsmedelskommissionen har uttalat, att kostnaderna för ifrågavarande ändamål beräknades komma att uppgå till ungefär nämnda belopp.

I kalkylen angående jordbrukets inkomster och utgifter under regleringsåret 1945/46 har förutsatts, att merfrakttilläggen, bidragen såsom ersättning för utebliven prishöjning och körlinjebidragen skola utgå enligt i huvudsak oförändrade grunder under nämnda regleringsår. Regleringskostnadstilläggen och ersättningen för behandlingen av konsumtionsmjölk torde, enligt vad livsmedelskommissionen anfört, jämväl bliva av betydelse för lösandet av

mjölkförsörjningsproblemet under nästa konsumtionsår och syntes därför jämlikt kommissionens förslag böra bibehållas. Bidraget till upprätthållande av mejeriernas körlinjer borde liksom under innevarande budgetår bestämmas att i Norrland med undantag av landskapet Gästrikland utgå under hela året och i övriga delar av landet under tiden oktober—maj. Med hänsyn till svårigheten att på förhand beräkna medelsåtgången för varje särskilt ändamål har kommissionen ansett, att bidragen, i likhet med vad som skett för innevarande budgetår, borde sammanslås till ett anslag. Enligt en inom Svenska mejeriernas riksförening gjord uppskattning skulle kostnaderna för de olika ändamålen komma att uppgå till följande belopp, nämligen 2 500 000 kronor för merfrakter, 1 100 000 kronor för regleringskostnadstillägg, 400 000 kronor för behandling av konsumtionsmjölk, 3 000 000 kronor för körlinjebidrag och 1 200 000 kronor för kompensation av utebliven prishöjning. Livsmedelskommissionen har uttalat, att storleken av ifrågavarande anslag till särskilda mjölkbidrag med ledning av riksföreningens beräkningar och med hänsyn till beräkningarnas osäkerhet borde bestämmas till 8 500 000 kronor. Liksom hittills borde Kungl. Maj:t enligt kommissionens förslag äga befogenhet förordna, att anslaget skulle få användas även för tillgodoseende av annat ändamål än förut nämnts, som vore av särskild betydelse för mjölkförsörjningens ordnande under rådande kristid.

Livsmedelskommissionen har erinrat, att jordbruksutskottet vid sin behandling av propositionen nr 253/1944, i samband med frågan om anvisande av medel för i nästföregående stycke omförmälda ändamål, uttalade, att utskottet ånyo ville fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på den ersättning, som utginge för mottagning och behandling av s. k. supplementärmjök vid vissa mejerier, ävensom därmed sammanhängande spörsmål. Med anledning av detta uttalande hade livsmedelskommissionen i skrivelse den 27 juni 1944 till Kungl. Maj:t rörande den närmare utformningen av vissa regleringsåtgärder på jordbrukets område från och med den 1 juli 1944 anmält, att Svenska mejeriernas riksförening redan år 1943 av livsmedelskommissionen anmodats att verkställa en undersökning angående skäligheten av de av utskottet åsyftade ersättningarna samt att riksföreningen under den tid, som sedan dess förflutit, insamlat ett omfattande primärmaterial för undersökningen och att bearbetningen av detta primärmaterial påginge inom riksföreningen. Efter det kommissionen avlätit sistnämnda skrivelse, hade den i skrivelsen omförmälda undersökningen slutförts inom riksföreningen. Undersökningen hade därefter granskats av statens priskontrollnämnd, som framställt vissa anmärkningar mot densamma. Riksföreningen hade därefter bemött priskontrollnämndens anmärkningar, och hela det sålunda föreliggande undersökningsmaterialet vore för närvarande under prövning inom livsmedelskommissionen. I avbidan på resultatet av denna livsmedelskommissionens prövning hade kommissionen allt sedan början av år 1945 förfarit så, att kommissionen såsom ersättning för ifrågavarande mjök endast à conto utbetalat ett belopp av 0,5 öre per kilogram att avräknas å den ersättning,

som kunde befinnas skälig, sedan kommissionen fått taga ställning till hela undersökningsmaterialet. Det belopp per kilogram, som sålunda utbetalats å conto, uppginge endast till hälften av den ersättning, som utgått tidigare under krigsåren.

I en motion till 1944 års riksdag yrkades, att priset på lantsmör från sådan producent, av vilken icke skäligen kunde påfordras, att han skulle lämna sin mjölk till mejeri, borde sättas så, att han i huvudsak erhöle samma ekonomiska utbyte av mjölken som vid leverans till mejeri. Jordbruksutskottet uttalade i sitt utlåtande över Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för regleringsåret 1944/45, att utskottet — som ansåge att syftet med yrkandet i motionen vore behjärtansvärt, men att ett genomförande därav av praktiska skäl svårigen kunde ske — förutsatte, att den höjning skulle vidtagas av priset å lantsmör klass I och II, som med hänsyn till avsättningsförhållandena visade sig möjlig.

Livsmedelskommissionen har erinrat, att kommissionen i sin nämnda skrivelse den 27 juni 1944 rörande en sådan höjning anförde bland annat följande.

Erfarenheten från de gångna åren hade visat, att det med nuvarande prisrelation mellan mejerismör och lantsmör vore svårt att utan särskilda åtgärder vinna avsättning för det till mejerierna levererade lantsmöret. Det lägre priset å lantsmöret hade nämligen icke i tillräcklig utsträckning lockat förbrukarna att köpa sådant smör i stället för mejerismör. För att mejerierna skulle bli av med sina lager av lantsmör hade livsmedelskommissionen årligen blivit nödsakad att lämna extra tilldelning av matfett till bagerier och liknande förbrukare, vilken tilldelning fått uttagas endast i form av lantsmör. I en del fall, då det varit nödvändigt att snabbt vinna avsättning för vissa partier lantsmör — hållbarheten hos lantsmör vore sämre än hos mejerismöret — hade det även blivit nödvändigt att utförsälja lantsmöret till ett ytterligare reducerat pris. Den härigenom uppkommande förlusten hade fått bäras av livsmedelskommissionen.

En teoretiskt tänkbar utväg att förbättra producentpriset å lantsmör utan att avsättningsförhållandena försämrades vore att höja det särskilda av statliga medel utgående lantsmörstillägget. En dylik åtgärd vore emellertid förenad med mycket stora olägenheter, då densamma lätt kunde föranleda missbruk av bidragsbestämmelserna. Till belysande härav kunde följande synpunkter framhållas. Det vore ofta mycket svårt att skilja på mejerismör och gott lantsmör, och ett parti mejerismör kunde därför med lätthet utgivas för att vara lantsmör. De mjölkproducenter, som levererade mjölk till mejeri, ägde i allmänhet återtaga smör från mejeriet till ett pris, som väsentligt understeg detaljhandelspriset. Tidigare hade återtagningen ofta skett till ett pris, motsvarande riksnoteringen. Numera hade kommissionen emellertid föreskrivit, att som villkor för att mejeri skulle äga sälja vid mejeriet tillverkat smör skulle gälla, att mejeriet för smör, som av mjölkleverantör återtoges för hans eget behov, tillämpade ett pris, som med lägst 15 öre per kilogram överstege riksnoteringen. Då denna vore 4 kronor 5 öre per kilogram, ägde alltså mjölkleverantör återtaga smör till ett pris av lägst 4 kronor 20 öre per kilogram. Därest det pris, som lantsmörsproducent erhöle för sitt smör vid försäljning till mejeri, i någon nämnvärd grad överstege det pris, till vilket mjölkleverantör ägde återtaga smör från mejeri, uppkom-

me genast risk för att bestämmelserna om lantsmörstillägg skulle missbrukas på så sätt, att av mjölkleverantörer återtaget mejerismör åter såldes till mejeris ombud för inköp av lantsmör under påståendet att detsamma utgjorde lantsmör. Förhållandet mellan producentpriset å lantsmör och priset å mejerismör vid återtagning från mejeri vore i Norrland redan nu sådant, att allvarlig risk föreläge för missbruk av bestämmelserna om lantsmörstillägg, under det att den lilla prisdifferensen i övriga delar av riket ej torde innebära någon nämnvärd fara. Missbruk av bestämmelserna om lantsmörstillägg hade visserligen, såvitt kommissionen hade sig bekant, hittills ej i någon mera avsevärd omfattning förekommit i Norrland. Detta torde emellertid ha sin förklaring i att den relativt stränga ransonering, som hittills tillämpats i fråga om matfett, ej torde ha givit lantsmörproducenterna några större möjligheter att komma över mejerismör, som de skulle kunna leverera till mejeri såsom lantsmör. I och med att ransoneringen uppmjukades, minskades emellertid värdet av denna återhållande faktor.

Det borde vidare framhållas, att situationen bleve särskilt kritisk, därest producentpriset å lantsmör bleve högre än detaljhandelspriset på smör — lantsmör eller mejerismör. Samtliga mjölkproducenter innehade inköpskort för matfett. Vore producentpriset på lantsmör högre än detaljhandelspriset på sådant smör, kunde en lantsmörproducent först leverera av honom producerat smör till den handlande, som tjänstgjorde såsom mejeriets ombud för inköp av lantsmör, därefter inköpa lantsmör med användande av familjens inköpskort för matfett, för att sedan till högre pris än det han själv erlagt för smöret leverera detsamma till ombudet. På samma sätt kunde den lantsmörproducent, som inköpt mejerismör mot familjens inköpskort för matfett, leverera detta smör till mejeriet eller dess ombud såsom lantsmör. Även här gällde, att ett upphävande eller ett uppmjukande av ransoneringen ytterligare skulle öka risken för missbruk av bidragsbestämmelserna.

För Norrlands vidkommande vore situationen i prishänseende den, att producentpriset å lantsmör i stora delar av Norrland redan låge över utförsäljningspriset å lantsmör och endast obetydligt under utförsäljningspriset å mejerismör, under det att producentpriset i övriga delar av Norrland låge något under utförsäljningspriserna å lantsmör och mejerismör. Även med en obetydlig höjning av lantsmörstillägget skulle situationen därför sannolikt bli ohållbar i Norrland. I övriga delar av landet finnes väl något större utrymme för en höjning av lantsmörstillägget. Det borde emellertid framhållas, att även här situationen, om man också begränsade sig till en relativt blygsam höjning av lantsmörstillägget, snart skulle bli sådan, att risk för missbruk av bidragsbestämmelserna skulle uppstå. För övrigt förtjänade påpekas att bestämmelserna om lantsmörstillägg hade sin största betydelse för Norrland.

Av skäl som nu anförts ansåge livsmedelskommissionen, att någon höjning av lantsmörstillägget eller eljest någon åtgärd i syfte att förbättra producentpriset å lantsmör icke borde komma i fråga.

Livsmedelskommissionen har framhållit, att vad kommissionen sålunda anförte ej föranlett någon Kungl. Maj:ts erinran. Någon åtgärd i syfte att höja producentpriset å lantsmör hade därför ej vidtagits, utan bestämmelserna om pristillägg m. m. vid försäljning av lantsmör hade under innevarande budgetår varit desamma som under närmast föregående budgetår. Ej heller hade producentpriset å mejerismör undergått någon förändring under innevarande budgetår. De skäl, som anförts i förenämnda skrivelse den 27 juni 1944, ägde

enligt vad livsmedelskommissionen vidare framhållit alltjämt giltighet. Kommissionen har med hänsyn härtill icke ansett det möjligt att under nästa regleringsår vidtaga någon höjning av producentpriset å lantsmör, utan nu gällande bestämmelser rörande pristillägg för lantsmör borde enligt kommissionens mening gälla även under nästa regleringsår. Statsverkets kostnader för dessa pristillägg och för omhändertagande av lantsmör kunde i så fall — med hänsyn till hittills under innevarande budgetår för sådant ändamål gjorda utbetalningar — beräknas till 500 000 kronor.

I fråga om producentbidragen skedde enligt beslut av 1944 års riksdag en avsevärd omläggning av bidragsgrunderna från och med den 1 juli 1944. Kostnaden för producentbidragen under budgetåret 1944/45 beräknades av riksdagen skola uppgå till omkring 51 000 000 kronor. Livsmedelskommissionen har uttalat, att enligt inom Svenska mejeriernas riksförening verkställda beräkningar kostnaden torde komma att uppgå till eller något överstiga det sålunda antagna beloppet. Den totala kostnaden komme dock sannolikt icke att överstiga 52 000 000 kronor. I kalkylen rörande jordbrukets inkomster och kostnader för nästa regleringsår hade för producentbidrag upptagits ett belopp av 53 500 000 kronor, vilket belopp utgjorde den beräknade kostnaden för producentbidragen, om dessa skulle utgå enligt nu gällande grunder och mjölkproduktionen bleve den i kalkylen antagna. Ökningen av kostnaderna för producentbidragen i förhållande till innevarande budgetår berodde på att man i kalkylen räknat med något större mjölkinvägning vid mejerierna under nästa budgetår än under det innevarande.

Livsmedelskommissionen har erinrat, att kommissionen i sitt förslag angående grunderna för prissättningen på jordbrukets produkter under nästa regleringsår anmärkt att det, om den av kommissionen förordade sänkningen av arealgränsen för erhållande av producentbidrag skulle komma till stånd, torde bli på nödvändigt att företaga vissa mindre justeringar av bidragsskattian. Ehuru Kungl. Maj:t ännu ej tagit ställning till kommissionens förslag på denna punkt, har kommissionen ansett sig böra redogöra för hur man enligt kommissionens uppfattning, om en dylik sänkning komme till stånd, borde justera bidragsreglerna. Kommissionen har härom inledningsvis anfört följande.

Rörande omfattningen av mjölkleveranserna från brukningsdelar av olika storlek föreligga vissa statistiska uppgifter. Dels har 1938 års jordbruksutredning verkställt en representativ undersökning (omfattande omkring 17 000 brukningsdelar) rörande dessa leveranser under produktionsåret 1937/38, dels ha i samband med arealinventeringen och kreatursräkningen i juni 1944 insamlats uppgifter från samtliga jordbrukare om storleken av deras mjölkleveranser till mejeri under år 1943, vilka uppgifter sedan, såvitt avser brukningsdelar om mer än 2 hektar åker, bearbetats inom statistiska centralbyrån.

Enligt den undersökning, som verkställdes av 1938 års jordbruksutredning, uppgick kvantiteten försåld mjölk för brukningsdelar i nedan angivna storleksgrupper till följande kvantiteter.

Storleksgrupp	Medeltal	Försåld mjölk per brukningsdel, kg
<i>Södra och mellersta Sveriges slättbygder.</i>		
10—20 har	15·2	17 448
20—30 „	25·4	28 136
<i>Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.</i>		
10—20 har	14·5	16 250
20—30 „	24·8	25 637
<i>Norra Sverige.</i>		
10—20 har	13·7	10 608
20—30 „	24·8	20 020

Vid den av statistiska centralbyrån verkställda undersökningen hade enligt vad livsmedelskommissionen anmärkt erhållits något lägre siffror. Detta förklarades delvis av att den genomsnittliga åkerarealen för samtliga fastigheter, som omfattats av centralbyråns undersökning, syntes ligga något lägre än genomsnittliga åkerarealen för de fastigheter, som omfattats av den förra undersökningen, delvis av att de av 1938 års jordbruksutredning undersökta fastigheterna torde ha varit något bättre än genomsnittet. Korregerade man siffrorna med hänsyn till nu nämnda faktorer, erhöles enligt kommissionens mening god överensstämmelse mellan de båda undersökningarna. Kommissionen har i anslutning härtil vidare yttrat.

I stort sett torde man alltså på basis av förut refererade material vid en diskussion rörande omläggningen av producentbidragsskalan kunna utgå ifrån att brukningsdelar med en storlek av 15 har åker i södra och mellersta Sverige genomsnittligt till avsalu producera bortåt 16 000 kilogram mjölk om året, d. v. s. bortåt 4 000 kilogram i kvartalet, medan siffran för norra Sverige ligger ej oväsentligt lägre.

Eftersom producentbidraget börjar att sjunka vid kvartalsleveranser överstigande 3 500 kilogram, betyder detta, att de fastigheter som komma i åtnjutande av maximibidraget, regelmässigt ha lägre areal än den föreslagna 15-hektarsgränsen, och att alltså bidraget för närvarande för fastigheter, som ligga invid 15-hektarsgränsen, i södra och mellersta Sverige i allmänhet utgår med något lägre belopp än maximibeloppet. (För en kvartalsleverans av 4 000 kilogram utgår bidraget för närvarande med 70 kronor.) För Norrlands del synes man dock böra räkna med att fastigheter med en areal av omkring 15 hektar för närvarande regelmässigt erhålla maximibidraget.

Av psykologiska skäl torde det, om man sänker arealgränsen för producentbidrag från 25 till 15 hektar, vara önskvärt, att man även något justerar bidragsskalan för att så långt möjligt undvika det missnöje, som kan förorsakas därav att fastigheter strax under arealgränsen regelmässigt skola erhålla ett förhållandevis högt bidrag, medan fastigheter omedelbart över arealgränsen ej erhålla något som helst bidrag. En sådan omläggning synes, om man vill utgå från att omläggningen i princip ej skall medföra större förändringar i bidragsbeloppen för brukningsdelar under 15 hektar än som är nödvändigt för vinnande av det angivna syftet, lämpligen kunna ske på så sätt, att bidraget skall reduceras, så snart kvartalsleveransen överstiger 3 000 kilogram, och att avdraget då skall utgöra 3 öre för varje överskjutande kilo-

gram. (Till belysande av verkningarna av en dylik omläggning kan nämnas, att bidraget vid en kvartalsleverans av 4 000 kilogram skulle bli 50 kronor mot för närvarande 70 kronor.)

Man kan visserligen anmärka, att man även med en dylik omläggning i en del fall kan få en rätt skarpt markerad skillnad mellan fastigheter på ömse sidor om arealgränsen. Detta gäller särskilt brukningsdelarna i norra Sverige, eftersom fastigheter därstädes, som ligga omedelbart under 15-hektarsgränsen, även efter omläggningen sannolikt i regel skulle få det högsta bidragsbeloppet, 80 kronor per kvartal. Det synes emellertid knappast möjligt att gå avsevärt längre i fråga om reduktion av bidragen än nu nämnts utan att åstadkomma en ganska betydande nedskärning av det totala bidragsbelopp, som för närvarande utgår till brukningsdelar under 15 hektar. Inkomstminskningen för brukningsdelar under 15 hektar stannar däremot vid den angivna omläggningen vid måttliga belopp. Uppskattningsvis kan den inkomstminskning, som skulle föranledas av densamma, beräknas till högst 1 000 000 kronor. För brukningsdelar under 10 hektar synes den angivna omläggningen i regel ej komma att medföra någon som helst minskning av de nu utgående bidragsbeloppen.

Vid diskussion inom livsmedelskommissionens råd rörande det sätt, på vilket bidragsskalan borde omläggas, därest arealgränsen skulle sänkas, har i och för sig någon anmärkning ej framställts mot den förut angivna lösningen. Från rådets sida hemställdes emellertid, att kommissionen skulle närmare överväga möjligheterna att undvika, att de ifrågasatta ändringarna i bidragsbestämmelserna skulle medföra en försämring av det norrländska jordbrukets ställning. Under diskussionen ifrågasattes härvid av en ledamot av rådet, att hektargränsen för Norrlands vidkommande skulle sättas något högre än för övriga delar av riket och av en annan rådsledamot att man, om arealgränsen bestämmes på samma sätt för Norrland som för övriga delar av riket, i stället skulle något höja de i Norrland utgående extra mjölkpristilläggen.

Vid bedömandet av i vad mån dylika särskilda åtgärder kunna anses motiverade för Norrlands vidkommande synas emellertid följande förhållanden böra beaktas.

Enligt den förut omförmälda av statistiska centralbyrån verkställda undersökningen rörande storleken av mjölkleveranser till mejerier år 1943 från jordbruksfastigheter med mer än 2 hektar åker var i norra Sverige antalet mejerileverantörer följande för jordbruk i olika storleksgrupper.

Brukningsdelarnas åkerareal hektar	Antal mejeri- leverantörer
2—5	16 899
5—10	18 556
10—20	5 349
20—30	400
över 30	159

Rörande antalet kor å brukningsdelarna i storleksgruppen 10—20 hektar lämnas i undersökningen följande uppgifter:

Antal kor per brukningsdel	Antal mejeri- leverantörer
1—5	1 149
6—10	3 832
11—20	368
över 20	—

Medelantalet kor per mjölkleverantör i denna storleksgrupp utgjorde 7,2.

Av hela antalet brukningsdelar i storleksgruppen 10—20 hektar ligger otvivelaktigt den avgjort största delen mellan 10 och 15 hektar. Sannolikt torde antalet brukningsdelar i storleksordningen 15—20 hektar uppgå endast till omkring ett tusental.

Redan av de nu anförda siffrorna framgår, att det antal brukningsdelar i Norrland som överhuvud taget skulle beröras av den föreslagna omläggningen är ringa såväl absolut som i förhållande till hela antalet mjölkleverantörer i Norrland. Härtill kommer, att åtminstone en stor del av de fastigheter, som genom en nedsättning av arealgränsen till 15 hektar skulle gå förlustiga producentbidrag, på grund av innehav av skog torde få anses vara av sådan beskaffenhet att det stöd åt de mindre jordbruket som producentbidraget är avsett att utgöra ej kan anses påkallat för deras vidkommande. I detta hänseende kan erinras om att enligt 1937 års jordbruksräkning den genomsnittliga skogsmarken per brukningsdel för enskilda ägare tillhöriga fastigheter i storleksgruppen 10—20 hektar i norra Sverige uppgår till omkring 110 hektar samt att av samtliga enskilda ägare tillhöriga brukningsdelar i denna storleksgrupp endast omkring 700 ha lägre skogsmarksinnehav än 25 hektar.

Om man vill ifrågasätta att som kompensation för sänkningen av arealgränsen höja det i Norrland utgående extra mjölkpristillägget, är vidare att märka, att den inkomstminskning, som sänkningen av arealgränsen skulle medföra för jordbruket i Norrland, uppgår till ett i förhållande till de nu utgående producentbidragen och mjölkpristilläggen relativt obetydligt belopp. Om man antar, att antalet av de fastigheter i Norrland, som genom en sänkning av arealgränsen till 15 hektar avskäras från producentbidrag, uppgår till 1 000 och att samtliga dessa fastigheter för närvarande uppbära producentbidragets maximibelopp, d. v. s. 320 kronor per år, blir ju den totala nedgången endast något över 300 000 kronor. Detta innebär att av den totala minskningen av producentbidragen, inklusive den minskning som föranledes av omläggningen av bidragsskalan, beräknad till omkring 6 000 000 kronor, endast omkring 5 procent faller på Norrland, medan den mjölk som levereras till mejerierna i Norrland uppgår till över 10 procent av all den vid mejerierna invägd mjölk. Sänkningen av arealgränsen kommer alltså att beröra jordbruket i Norrland relativt sett mycket mindre än jordbruket i övriga delar av landet. Då de nu i Norrland utgående extra mjölkpristilläggen beräknas draga en kostnad av omkring 13 000 000 kronor, skulle vidare den höjning av dessa bidrag, som skulle möjliggöras om man för sådant ändamål ville använda vad som kan bortfalla i producentbidrag, bli ytterst obetydligt.

Med hänsyn till nu nämnda förhållanden har livsmedelskommissionen ej funnit skäl att föreslå, att producentbidraget skall utgå efter andra regler i Norrland än i övriga delar av riket, eller att eljest förordade åtgärder i syfte att kompensera det norrländska jordbruket för den minskning av producentbidraget, som en eventuell sänkning av arealgränsen till 15 hektar kan medföra.

Regleringen av andra animaliska produkter än mejeriprodukter. Livsmedelskommissionen har förordat, att det nuvarande regleringssystemet beträffande köttvaror skulle bibehållas i stort sett oförändrat under nästa regleringsår. Enligt Kungl. Maj:ts beslut skola priserna å köttvaror och andra slaktprodukter i huvudsak vara oförändrade under nästa regleringsår, såvida ej anledning till jämkning av priserna skulle föreligga enligt de allmänna principer, som av Kungl. Maj:t fastställts och för vilkas innehåll förut redogjorts. Beträffande priserna å köttvaror har kommissionen erinrat om det

redan föregående år uttryckta önskemålet att priserna — utan rubbning av det för hela året avsedda genomsnittspriset — skulle kunna varieras så, att man kunde stimulera tillförseln av kött under sommaren samt i övrigt kunde genom prishöjningar och prissänkningar reglera tillförseln.

Beträffande ransoneringen å ägg har livsmedelskommissionen erinrat, att Kungl. Maj:t genom beslut den 23 mars 1945 förklarat anledning för närvarande icke föreligga att upphäva äggransoneringen. Huruvida förhållandena under nästa regleringsår kunde komma att utveckla sig så, att det då bleve möjligt att upphäva äggransoneringen, kunde enligt vad kommissionen framhållit nu ej bedömas.

Regleringen av potatis. Livsmedelskommissionen har framhållit, att till följd av den synnerligen svaga potatisskörden år 1944 statliga ingripanden för reglering av förbrukningen av potatis för vissa ändamål innevarande år måst utvidgas väsentligt utöver vad som vore fallet närmast föregående regleringsår. Skulle potatisskörden år 1945 bliva av normal storlek, har kommissionen ansett det bliva möjligt att slopa eller väsentligt inskränka omfattningen av dessa regleringsåtgärder.

Såsom förut berörts har Kungl. Maj:t fastställt garantipriser å potatis till samma belopp, som bestämdes våren 1944, ävensom bemyndigat kommissionen att för tillverkningsåret 1945/46 fastställa det pris, som tillverkare av potatisstärkelse eller brännvin skulle betala till leverantören vid inköp av potatis av för fabriksändamål normal kvalitet, till ett belopp, som med ett öre per hektoliter och stärkelseprocent överstege det under innevarande tillverkningsår gällande priset.

Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t har livsmedelskommissionen med Sveriges stärkelseproducenters förening u. p. a. träffat överenskommelse rörande föreningens inköp och försäljning av potatisstärkelse under tiden den 1 oktober 1944—den 30 september 1945. Avtalet innebär, att föreningen inköpte den mängd potatisstärkelse, som framställdes enligt meddelade tillverkningslicenser å högst 300 000 deciton med undantag av vad som erfordrades till husbehov för tillverkaren och dennes potatisleverantörer. Enligt 7 § i avtalet åtog sig kommissionen, under förutsättning av statsmakternas godkännande och om avtalet icke skulle komma att förnyas för tillverkningsåret 1945/46, att vidtaga eller föranstalta om åtgärder från statens sida, vilka beredde föreningen möjlighet att erhålla dels minst 58 kronor per deciton för den 1 oktober 1945 inneliggande lager av extra prima, prima och ej fullt prima potatismjöl, dock med avdrag av 30 000 deciton, dels ersättning för ränte- och lagringskostnader enligt i avtalet angivna grunder i avseende å inneliggande lager av extra prima, prima och ej fullt prima potatismjöl, utom 30 000 deciton, under 3 månader, räknat från och med den 1 oktober 1945. Vid lämnandet av bemyndigande till kommissionen att ingå förenämnda avtal har Kungl. Maj:t gjort förbehåll för att den i 7 § avtalet gjorda utfästelsen vunne riksdagens godkännande och förklarat sig vilja göra framställning härom till riksdagen. Kommissionen hemställer nu, att dylikt godkännande inhämtas.

Brödsädsregleringen. Livsmedelskommissionen har uppgivit, att de totala lagren av brödsäd (vete och råg) inom landet av 1943 års och äldre skörd vid ingången av det nu löpande regleringsåret den 1 september 1944 uppginge till omkring 390 000 ton, fördelade på följande sätt.

Ä g a r e	Höstvete	Vårvete	Råg	Summa
Handelskvarnar	3 750	4 000	3 750	11 500
Auktoriserade spannmålshandlare	2 500	5 750	1 500	9 750
Svenska spannmålsaktiebolaget	161 250	58 500	146 500	366 250
Summa ton	167 500	68 250	151 750	387 500

1944 års skörd av brödsäd kan enligt senast föreliggande beräkningar uppskattas till 418 500 ton höstvete, 124 200 ton vårvete och 356 800 ton råg eller sammanlagt 899 500 (avrundat 900 000) ton. Med utgångspunkt från erfarenheterna under år 1943 kan man beräkna saluöverskottet av 1944 års skörd till omkring 600 000 ton. De till förfogande under innevarande regleringsår stående brödsädslagren kunna alltså beräknas ha utgjort (390 000 + 600 000 =) 990 000 ton. Sistnämnda kvantitet beräknas bli disponerad på ungefär följande sätt.

Förmalning	600 000 ton
Export	250 000 »
Utfodring	25 000 »

Summa 875 000 ton

Av de nu anförda siffrorna följde enligt vad livsmedelskommissionen anmärkt, att brödsädslagren vid ingången av regleringsåret 1945/46 — under förutsättning att export av hela den angivna kvantiteten 250 000 ton hunne verkställas före regleringsårets början — komme att uppgå till allenast ungefär 115 000 ton.

Spannmålsbolaget har i sin förenämnda skrivelse upptagit frågan om det lämpligaste sättet för anordnande av brödsädsregleringen under det kommande regleringsåret och därvid diskuterat möjligheten av en övergång till ett inlösningsförfarande såsom den ur regleringssynpunkt mest tilltalande formen för stödjande av brödsädsmarknaden. Bolaget har emellertid därvid kommit till det resultatet, att bolaget i nuvarande läge icke ville ifrågasätta någon principiell förändring i det under innevarande regleringsår tillämpade systemet med fasta successivt stigande priser. Såsom skäl för denna sin ståndpunkt har bolaget anfört att, enär de nuvarande utrikespolitiska förhållandena av allt att döma nalkades ett avgörande skede, av krisen påkallade regleringsanordningar nu icke borde bli föremål för andra än nödvändiga justeringar. Därjämte vore det enligt bolagets mening av betydelse, att beredskapslagren av brödsäd icke komme att bli tillräckligt stora för att spannmålsbolaget genom utförsäljning från desamma med säkerhet skulle kunna reglera prisbildningen vid ett inlösningsförfarande samt att det för

övrigt icke vore lämpligt att anlita beredskapslagren för sådant ändamål, så länge dessa lager skulle vara ur beredskapssynpunkt lämpligt placerade. Bolaget har vidare framhållit, att ett inlösningsförfarande för brödsäd i kombination med stödköp måste vara så utformat, att handeln med brödsäd kunde löpa fritt i ungefär samma banor som före kriget och att därför erfordrades, att marginalen mellan de lägsta priser, som borde garanteras jordbrukarna genom stödköp, samt de högsta priser, som skulle tillåtas, bleve jämförelsevis stor. Vid ett inlösningsförfarande vore det slutligen, enligt bolagets uppfattning, om avsikten med en dylik anordning skulle uppnås, nödvändigt, att det nu tillämpade prisortssystemet slopades och ersattes med regler rörande skyldighet för regleringsorganet att endast på ett fåtal orter eller inom vissa områden vid inköp av brödsäd erlagga betalning med vissa fastställda priser (stödköps- eller inlösningspriser). Med hänsyn till den ståndpunkt statsmakterna under de senaste åren intagit i prisortsfrågan ansåge sig bolaget nu icke kunna räkna med en så väsentlig nedskärning av antalet prisorter, att ett inlösningsförfarande för brödsäd bleve i praktiken genomförbart. Bolaget har därför föreslagit, att det under innevarande regleringsår tillämpade systemet för brödsädsregleringen i princip skulle bibehållas oförändrat under regleringsåret 1945/46.

Livsmedelskommissionen har i anslutning till vad spannmålsbolaget sålunda anfört för egen del yttrat.

Ett regleringssystem för handeln med brödsäd utformat såsom ett inlösningsförfarande förutsätter, att de statliga beredskapslagren äro av sådan storlek, att kvarnarnas mäldbehov vid varje tidpunkt under regleringsåret kan täckas även för den händelse utbuden från jordbrukarna av någon anledning skulle hållas tillbaka. Såsom framgår av de förut anförda siffrorna angående den beräknade storleken av brödsädsdagren vid ingången av det kommande regleringsåret är det emellertid mycket osannolikt, att nyssnämnda förutsättning kommer att vara uppfylld därest icke innevarande års brödsädsskörd skulle komma att bliva osedvanligt riklig. På grund härav och på de av bolaget i övrigt anförda skälen har kommissionen funnit sig böra räkna med ett bibehållande under det instundande regleringsåret av det nuvarande systemet med fasta successivt stigande priser. Ett definitivt ställningstagande i valet mellan de två systemen torde emellertid böra anstå till hösten.

Spannmålsbolaget har i sin skrivelse, under förutsättning att det nuvarande regleringssystemet bleve bibehållet, föreslagit vissa smärre justeringar av de nu tillämpade priserna och handelsmarginalerna. Bolaget har sålunda erinrat om att bolaget med sitt under föregående år framlagda förslag om en stegring av spannmålspriserna med 20 öre per deciton och månad avsett att jordbrukarnas ränte- och lagringskostnader skulle bliva täckta och att prisstegringen därjämte skulle innebära en ur lagerutrymmessynpunkt önskvärd stimulans för jordbrukarna att hålla utbuden tillbaka. Bolaget, som erinrat om att lagerutrymmessituationen nu icke längre påkallade stimulansersättningar för att hålla tillbaka utbuden, har ifrågasatt, om icke spannmålspriserna på nytt borde göras fasta under hela regleringsåret för att stimulera till så tidiga leveranser som möjligt. En så långt gående förändring har bolaget emellertid

ej velat föreslå av den anledningen, att handeln då torde komma att, i den mån inköpt spannmål icke omedelbart kunde avsättas i allmänna marknaden, försälja densamma till spannmålsbolaget såvida icke bolaget ånyo skulle lämna s. k. automatisk lagringsersättning. Bolaget har i stället föreslagit, att den månatliga prisstegringen i fråga om brödsäd skulle nedsättas till 15 öre i stället för nuvarande 20 öre per deciton och månad. Beträffande grundmarginalen inom handeln har bolaget föreslagit en höjning från 40 öre till högst 50 öre per deciton. Bolaget borde vidare i den omfattning det med hänsyn till förhållanden befunnes nödvändigt i mån av tillgång och med beaktande av att erforderlig beredskap upprätthölles företaga försäljning av brödsäd till kvarn. Vid sådan försäljning borde bolaget berättigas att tillämpa ett pris, som med 85 öre per deciton överstege odlarpriserna. Beträffande fraktbidrag och särskilda ersättningar till handeln torde enligt bolagets uppfattning nuvarande bestämmelser böra bibehållas oförändrade, under det att den nuvarande partihandlarsättningen borde sänkas till 25 öre per deciton i hela landet. Bolaget har slutligen förutsatt, att bolagets brödsädslager alljämt skulle placeras inom områden, som kunde anses lämpliga ur beredskapssynpunkt.

Livsmedelskommissionen har framhållit, att den nuvarande situationen beträffande lagerutrymmen för spannmål vore sådan att ur denna synpunkt några särskilda åtgärder för att hålla utbuden från jordbrukarna tillbaka icke längre erfordrades. Emellertid syntes, enligt kommissionens uppfattning, såsom av spannmålsbolaget anförts, den stigande prisskalan böra i princip bibehållas för att i möjlig mån motverka uppkomsten av överskottslager hos handeln med därav följande krav på lagringsersättning eller försäljning till spannmålsbolaget. Utformningen av prisskalan ävensom bestämmandet av handelsmarginaler, fraktbidrag och särskilda ersättningar till handeln har kommissionen emellertid ansett böra bli föremål för närmare övervägande i höst i samband med utfärdandet av regleringsbestämmelserna.

Förmalningsersättningarna. Förmalningsersättning för vete och råg utgår för dylik spannmål, som förmales under tiden den 1 september 1944—den 31 augusti 1945, med 6 kronor 50 öre per deciton vid handelsförmalning. Ersättning för löneförmalning utgår för närvarande icke av statsmedel. Enligt Kungl. Maj:ts beslut i fråga om prissättningen på jordbruksprodukter under regleringsåret 1945/46 skola priserna för brödsäd bibehållas i genomsnitt oförändrade under regleringsåret. Med hänsyn härtill och då det under rådande förhållanden icke torde vara önskvärt att mjölpriiset höjdes, har livsmedelskommissionen föreslagit, att förmalningsersättning skulle utbetalas till kvarnarna även under nästa regleringsår. Det syntes enligt kommissionens uppfattning böra ankomma på Kungl. Maj:t att på förslag av livsmedelskommissionen och statens priskontrollnämnd i början av regleringsåret fastställa ersättningens storlek. Vid beräkning av medelsbehovet syntes man kunna utgå ifrån att ersättningen bibehölles vid sitt nuvarande belopp. Medelsbehovet vid en beräknad förmalningsvolym av 600 000 ton och i stort sett oförändrade

regleringsbestämmelser skulle i dylikt fall komma att utgöra 39 000 000 kronor.

Därest emellertid förhållandena mot förmodan skulle tillåta att handelsregleringen av brödsädsmarknaden under kommande regleringsår grundades på inlösningsförfarande med stödköp, skulle detta, enligt vad livsmedelskommissionen framhållit, medföra vissa förändringar i kostnaderna för kvarnarnas inköp av spannmål. Storleken av dessa förändringar bleve beroende på hur regleringssystemet närmare utformades med hänsyn till stödpris, prisbasorter m. m. Då kvarnarna vid ett dylikt regleringssystem, i motsats till vad nu vore fallet, hade att bära hela eller större delen av fraktkostnaderna, har kommissionen ansett systemet motivera någon höjning av förmalningsersättningarna.

Med hänvisning till det anförda har livsmedelskommissionen föreslagit, att förslagsanslaget till förmalningsersättningar under nästa regleringsår skulle upptagas till 40 000 000 kronor.

Fodersädsregleringen. Livsmedelskommissionen har framhållit, att lagren av fodersäd vid ingången av det nu löpande regleringsåret kunde uppskattas till i runt tal 50 000 ton, fördelade på följande sätt.

Ä g a r e	Korn	Havre	Blandsäd	Summa
Handelskvarnar	750	5 000	—	5 750
Auktoriserade spannmålshandlare	500	2 000	2 250	4 750
Svenska spannmålsaktiebolaget	16 250	19 250	3 500	39 000
Summa ton	17 500	26 250	5 750	49 500

Skörden av fodersäd blev år 1944 en av de svagaste under krisen och vad angår havre den absolut svagaste. Skördens storlek i ton under åren 1939—1943 och den beräknade storleken av 1944 års skörd framgår av nedanstående uppställning.

Å r	Havre	Korn	Blandsäd	Summa
1939	1 271 083	231 723	591 373	2 094 179
1940	937 128	189 281	478 136	1 604 545
1941	775 733	157 697	420 966	1 354 396
1942	926 039	220 103	528 415	1 674 557
1943	850 306	323 621	494 682	1 577 609
1944	730 000	175 300	470 500	1 375 800

Såsom framgår av uppställningen torde den sammanlagda fodersädsskörden år 1944 understiga 1943 års skörd med omkring 200 000 ton och medel-skörden för åren 1930—39, vilken utgjorde 1 961 000 ton, med icke mindre än omkring 585 000 ton.

Vid uppgörandet av försörjningsplanerna i avseende på fodersäd för innevarande regleringsår har livsmedelskommissionen utgått från att det icke

vore önskvärt att ånyo företaga en reducering av landets djurstam och att man därför skulle söka fördela de befintliga fodersädstillgångarna med nedskurna kvantiteter på samtliga tilldelningsberättigade djur. På grund av den knappa skörden måste emellertid kommissionen härvid räkna med att fodersädslagren skulle komma att vara praktiskt taget tömda vid ingången till det nya regleringsåret. Härav torde följa att — även vid en god fodersädsskörd år 1945 — den nuvarande fodersädsransoneringen måste bibehållas. Ett bibehållande av fodersädsransoneringen torde även göra det ofrånkomligt att i likhet med föregående år kräva avstående av fodersäd till det allmänna.

Spannmålsbolaget har i sin skrivelse uttalat, att bolaget ansåge att de nu gällande bestämmelserna rörande fodersädsregleringen böra i stort sett bibehållas oförändrade. Bolaget har emellertid anført, att det syntes önskvärt att hittills gällande föreskrifter rörande utsädespriser och handeln med utsädespannmål bleve föremål för ingående omprövning. Det hade nämligen enligt bolagets uppfattning visat sig att utsädeshandeln verkat störande på fodersädsmarknaden i sådan grad att betydande olägenheter därigenom uppkommit.

Livsmedelskommissionen har yttrat, att de tekniska anordningarna för fodersädsregleringen syntes kunna i huvudsak bibehållas oförändrade under det kommande regleringsåret. Dock borde enligt kommissionens uppfattning till övervägande upptagas vissa av spannmålsbolaget ifrågasatta ändringsförslag i samband med utsädeshandeln. Dessa förslag vore emellertid av sådan natur, att de icke behövde underställas riksdagen.

Spannmålsbolaget har i fråga om fodersädsregleringen slutligen påpekat att det — därest import av fodersäd ej komme till stånd samt årets fodersädsskörd bleve sen och icke särskilt riklig — torde bliva nödvändigt att träffa särskilda anstalter för att trygga övergången mellan regleringsåren 1944/45 och 1945/46 i avseende på fodersädsförsörjningen. Livsmedelskommissionen har förklarat sig dela denna spannmålsbolagets uppfattning och anmält, att kommissionen för närvarande övervägde vilka åtgärder i detta syfte som kunde anses möjliga och lämpliga att genomföra.

Kraftfoderregleringen. Livsmedelskommissionen har anmält, att tilldelningen av kraftfoder (oljekraftfoder samt vete- och rågkli) till jordbruket under de senaste åren av krisen uppgått till följande kvantiteter.

Å r	Oljekraftfoder ton	Kli ton
1942/43	100 500	76 400
1943/44	131 500	95 400
1944/45	165 000	105 000

Lagren av kraftfoder inom landet beräknades enligt vad livsmedelskommissionen anført vid ingången av det instundande regleringsåret komma att uppgå till ungefär 175 000 ton oljekraftfoder och 5 000 ton kli. Dessutom

räknades med en produktion inom landet under regleringsåret av omkring 20 000 ton oljekraftfoder och 100 000 ton kli.

För att bereda jordbrukarna tillfälle att uttaga sin tilldelning av oljekraftfoder så tidigt som möjligt på hösten och därigenom planlägga utfodringen i god tid för hela säsongen lämnades oljekraftfodertilldelningen för det nu löpande regleringsåret genom en tilldelning av viss kvantitet per ko under eftersommaren och genom en på grundval av mjölkproduktionen inom de olika besättningarna beräknad tilldelning strax därefter. För att stimulera jordbrukarna till tidiga inköp och därigenom i största möjliga utsträckning frigöra lagringsutrymmen, utformades för oljekraftfoder en under början av regleringsåret stigande prisskala.

Spannmålsbolaget har beträffande kraftfoderregleringen icke ifrågasatt annat än att de nuvarande regleringsanordningarna i princip borde bibehållas. Beträffande frågan om avvägningen av priset på oljekraftfoder har bolaget — som uppgivit att det under innevarande år tillämpade prissystemet varit mycket svårt för bolaget att kontrollera och för handeln att tillämpa — anfört, att det för närvarande ur utrymmessynpunkt icke föreläge något behov av att påskynda utförsäljningen av oljekraftfoder. Å andra sidan torde det dock enligt bolagets mening icke kunna göras någon erinran mot en sådan anordning att bolaget för att besparas motsvarande ränte- och lagringskostnader skulle lämna en viss rabatt på oljekraftfoder som inköptes jämförelsevis tidigt under regleringsåret. Den enligt bolagets mening lämpligaste formen för ett dylikt rabattsystem vore att under tiden 1 juli—30 september 1945 tillämpa ett visst grundpris och att därefter låta priserna stiga med 10 öre per deciton och halvmånad fram till den 1 juli 1946.

Livsmedelskommissionen har framhållit, att den ovissa importsituationen uppenbarligen nödvändiggjorde att man måste räkna med en fortsatt ransoneri-
nering av kraftfoder i ungefär hittillsvarande omfattning. Någon anledning att ifrågasätta några mera genomgripande förändringar i det hittills tillämpade ransoneringsystemet torde enligt kommissionens mening icke föreligga. Beträffande priset på oljekraftfoder har kommissionen erinrat om att kommissionen i sin skrivelse till Kungl. Maj:t angående prissättningen på jordbrukets produkter under regleringsåret 1945/46 föreslagit, att priset skulle justeras så att det genomsnittliga priset höjdes med 75 öre per deciton i förhållande till priset under innevarande år. Vid avgivandet av detta förslag, vilket sedermera godkänts av Kungl. Maj:t, hade kommissionen utgått från att priset på oljekraftfoder för tiden 1 juli—30 september 1945 skulle vara 33 kronor per deciton och att priset därefter skulle stiga i enlighet med spannmålsbolagets förslag till prisskala.

Stråfoderregleringen. Handeln med stråfoder har under det nu löpande regleringsåret kunnat hållas fri. Därest stråfoderskörden under år 1945 ej bleve av svag beskaffenhet, har livsmedelskommissionen ansett, att någon skärpning i regleringshänseende ej behövde vidtagas under regleringsåret 1945/46.

Kostnaderna för Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet. I skrivelse den 29 augusti 1944 har livsmedelskommissionen avgivit preliminära beräkningar rörande medelsbehovet för Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet under verksamhetsåret 1 september 1945—31 augusti 1946. Enligt dessa beräkningar komme kostnaderna för bolaget att uppgå till sammanlagt ungefär 60 000 000 kronor, varav 7 000 000 kronor utgöra bolagets kostnader för oljekraftfoder.

Spannmålsbolaget har i sin förenämnda skrivelse verkställt närmare beräkning av bolagets kostnader för verksamhetsåret 1 september 1945—31 augusti 1946. Bolaget har därvid utgått från följande förutsättningar.

Skördeutfallet år 1945 blir i stort sett normalt och det uppstår alltså ett överskott av brödsäd av omkring 100 000 ton, varjämte omsättningen av fodersäd kan beräknas till ungefär 300 000 ton. Prisläget inom landet på spannmål och fodermedel förblir oförändrat. Priset på det importerade oljekraftfodret kommer att ungefär svara mot försäljningspriserna inom landet. På grund av sistnämnda förhållande bör bolagets inköp av oljekraftfoder, som producerats inom landet av svenskodlat frö, ej heller medföra någon förlust för bolaget utan eventuell dylik förlust bör täckas av clearingmedel. De av bolaget förordade regleringsåtgärderna genomföras i enlighet med bolagets förslag. Den humana konsumtionen av vegetabilier uppgår till normal storlek. Exporten av brödsäd under regleringsåren 1944/45 och 1945/46 uppgår till omkring 250 000 ton.

På grundval av de sålunda angivna förutsättningarna har bolaget, såsom framgår av en vid bolagets skrivelse fogad kostnadstabla, funnit kostnaderna för verksamhetsåret 1 september 1945—31 augusti 1946 böra upptagas till sammanlagt 45 000 000 kronor. Bolaget har emellertid anmärkt att, därest bolaget även under regleringsåret 1945/46 skulle erlagga nu fastställt pris för inom landet tillverkat oljekraftfoder av svenskodlat frö i stället för, såsom i kostnadsberäkningen kalkylerats, ett pris som motsvarade priset på importerat oljekraftfoder, bolagets kostnader komme att ökas med ungefär 7 000 000 kronor.

Livsmedelskommissionen har granskat de av bolaget framlagda kostnadsberäkningarna och har i stort sett icke funnit anledning till erinran mot desamma. Kommissionen har emellertid erinrat om att kommissionen i sin förenämnda skrivelse den 29 augusti 1944 anfört att, såvitt kommissionen då kunde bedöma, priset på det inhemska oljekraftfoder, som tillhandahölles bolaget, under regleringsåret 1945/46 borde hållas vid ungefär samma nivå som för det dåvarande eller 50 kronor per deciton. Vad av kommissionen sålunda anförts syntes fortfarande äga giltighet och kostnaderna för inköp av oljekraftfoder torde därför såsom tidigare beräknats böra upptagas till ett belopp av 7 000 000 kronor.

På tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisade 1944 års riksdag ett reservationsanslag av 23 000 000 kronor till Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet. Av sistnämnda anslag hade emellertid enligt vad livsmedelskommissionen anmält endast behövt tagas i anspråk sammanlagt 13 545 658 kronor 39 öre, varför av anslaget återstode

ett belopp av 9 454 341 kronor 61 öre. Kommissionen har förklarat, att de för bolagets verksamhet under verksamhetsåret 1944/45 beviljade anslagen torde förslå för sitt ändamål. Anslaget till kostnaderna för bolagets verksamhet under verksamhetsåret 1945/46 torde på grund härav kunna upptagas till ett i motsvarande mån lägre belopp eller till i runt tal 36 000 000 kronor.

På grund av det anförda har livsmedelskommissionen föreslagit, att reservationsanslagen till Kostnader för Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet och Prisclearing för fodermedel skulle upptagas till 36 000 000 respektive 7 000 000 kronor.

Konstgödselregleringen. Livsmedelskommissionen har icke ifrågasatt någon ändring i de nu gällande regleringsanordningarna beträffande konstgödsel.

Något tillskott av statsmedel till clearingkassan för konstgödselmedel har ej anvisats för innevarande budgetår. Såvitt nu kunde bedömas, skulle enligt vad livsmedelskommissionen uttalat något dylikt tillskott ej heller bliva erforderligt under nästa budgetår.

Anslagsäskanden m. m. Enligt de beräkningar, som livsmedelskommissionen framlagt rörande kostnaderna för de av kommissionen föreslagna åtgärderna, uppgår anslagsbehovet sammanlagt till i runt tal 204 000 000 kronor. Kommissionen har upprättat följande sammanställning utvisande huru detta belopp fördelar sig på olika regleringsåtgärder.

Producentbidrag och lokala differentieringsbidrag för	
mjölk	kronor 57 500 000
Mjölkpristillägg (häri inbegripna de i vissa delar av landet utgående extra mjölkpristilläggen)	» 54 300 000
Särskilda mjölkbidrag (merfraktsbidrag m. m.)	» 8 500 000
Pristillägg för lantsmör	» 500 000
Förmalningersättning	» 40 000 000
Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet	» 36 000 000
Prisclearing för fodermedel m. m.	» 7 000 000
Summa kronor 203 800 000.	

Beträffande det för producentbidrag och lokala differentieringsbidrag för mjölk gemensamt upptagna beloppet, 57 500 000 kronor, har livsmedelskommissionen anmärkt, att därav, om producentbidraget under nästa budgetår skulle utgå enligt oförändrade grunder, på lokala differentieringsbidrag avsetts belöpa 4 000 000 kronor. Skulle arealgränsen för erhållande av producentbidrag sänkas i enlighet med vad livsmedelskommissionen föreslagit, borde enligt kommissionens mening i mån av behov för utbetalande av lokala differentieringsbidrag få disponeras ytterligare högst 5 000 000 kronor. Eftersom sistnämnda belopp förutsattes skola inbesparas å producentbidragen, erfordrades för denna eventualitet ingen ökning av det totala anslaget.

Utöver nämnda belopp av 204 000 000 kronor har livsmedelskommissionen ansett, liksom för innevarande budgetår, böra anvisas ett belopp av 3 000 000 kronor för bestridande av diverse kostnader. Enligt vad kommissionen uppgivit vore ifrågavarande belopp bland annat avsett att täcka kostnaderna för 1942 års jordbrukskommittés verksamhet ävensom den ersättning, som utginge till Svenska mejeriernas riksförening för handhavandet av vissa med mjölk- och matfettsregleringen sammanhängande uppgifter.

Livsmedelskommissionens skrivelse den 26 april 1945.

I sin skrivelse den 26 april 1945 har statens livsmedelskommission — efter att ha lämnat en redogörelse för de tidigare anslagsäskandena i fråga om kostnaderna för Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet — anfört följande.

I spannmålsaktiebolagets förut omförmälda kostnadsberäkningar hade förutsatts, att någon vinst ej skulle uppstå å bolagets försäljning av importerat oljekraftfoder under regleringsåret 1945/46. Enligt vad livsmedelskommissionen numera inhämtat hos bolaget, kan emellertid denna försäljning beräknas medföra en vinst, som förslår att täcka förlusten på det inhemska oljekraftfodret. Med hänsyn härtill synes det ej erforderligt, att något belopp anvisas för prisclearing för fodermedel under nästa regleringsår.

Vad angår kostnaderna i övrigt för bolagets verksamhet under nästa regleringsår, har spannmålsaktiebolaget nu för kommissionen uppgivit, att bolagets förluster under verksamhetsåret 1944/45, bland annat till följd av den omfattande export av spannmål som förekommit, torde komma att bli avsevärt lägre än bolaget vid avlåtandet av sin skrivelse den 16 februari 1945 ansett sig böra räkna med, och att till följd härav de medel, som tidigare beviljats för täckande av kostnader i samband med bolagets verksamhet och för prisclearing för fodermedel, torde förslå att täcka kostnaderna för verksamheten även under nästkommande verksamhetsår. Det synes alltså ej heller erforderligt att beräkna något nytt anslag till kostnader i samband med spannmålsaktiebolagets verksamhet under nästa regleringsår.

Under åberopande av det nu anförda får statens livsmedelskommission, med ändring av vad kommissionen hemställt om i sin skrivelse den 10 april 1945, föreslå, att något anslag för täckande av kostnader för Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet eller för prisclearing för fodermedel ej äskas hos riksdagen för nästa regleringsår.

Förslag till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland m. m.

Åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland.

För åstadkommande av mera varaktig förbättring av jordbrukets lönsamhet i de nordligaste delarna av riket ha av jordbrukets prisregleringsfond för budgetåret 1937/38—1939/40 anvisats, bland annat, respektive 500 000, 600 000 och 900 000 kronor till produktionsbefrämjande åtgärder på jord-

brukets område i Norrland samt de delar av Kopparbergs och Värmlands län, där jordbrukets ställning är i stort sett likartad med den i Norrland. För vart av budgetåren 1940/41—1944/45 har medgivits att ett belopp av 900 000 kronor för ändamålet finge utgå av anslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Medlen ha av Kungl. Maj:t fördelats mellan hushållningssällskapen i nyssnämnda landsdelar.

I skrivelse den 31 augusti 1944 har *lantbruksstyrelsen* hemställt, att för budgetåret 1945/46 måtte till bidrag till produktionsbefrämjande åtgärder på jordbrukets område i Norrland och vissa andra delar av landet beräknas samma belopp som under löpande budgetår eller 900 000 kronor. Styrelsen har utgått från att beloppet komme att inräknas i anslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Vid lantbruksstyrelsens skrivelse fanns fogad en framställning den 5 juni 1944 från *styrelsen för Svenska vall- och mosskulturföreningen*, däri hemställets om ett statsanslag av 31 250 kronor från nyssberörda medel att användas till fortsättande av föreningens studiegårdsverksamhet i landets fyra nordligaste län. *Lantbruksstyrelsen* har i anledning av framställningen — under erinran att från ifrågavarande medel tidigare anvisats vissa belopp — uttalat, att även under nästa budgetår erforderliga medel borde få tilldelas vall- och mosskulturföreningen för dess studiegårdsverksamhet i Norrland. Styrelsen har förklarat sig ha för avsikt att sedermera till Kungl. Maj:t inkomma med förslag i ämnet.

Forsknings- och försöksverksamhet i fråga om bekämpande av ogräs.

I enlighet med riksdagens medgivande ställde Kungl. Maj:t den 28 juli 1944 från det för budgetåret 1944/45 till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område anvisade anslaget ett belopp av 16 800 kronor till styrelsens för lantbrukshögskolan förfogande för forsknings- och försöksverksamhet i fråga om bekämpande av ogräs. Av dessa medel skulle intill 4 500 kronor användas för att bereda föreståndaren för tekniska högskolans institution för jordbrukslära dokt. phil. A. Åslander möjlighet att i samarbete med vederbörande institutioner vid lantbrukshögskolan och under överinseende av högskolans ledning bedriva fortsatt forsknings- och försöksverksamhet på ifrågavarande område i den utsträckning doktor Åslanders arbete vid tekniska högskolan eljest kunde medgiva. Styrelsen för lantbrukshögskolan skulle, innan sistnämnda belopp utbetalades, ha godkänt plan för verksamhetens bedrivande.

I skrivelse den 20 februari 1945 har *doktor Åslander* hemställt om ett anslag av 9 725 kronor för fortsatta praktiskt-vetenskapliga undersökningar rörande ogräsens bekämpande. Över framställningen ha yttranden avgivits av lantbrukshögskolans försöksnämnd och styrelse samt statens livsmedelskommission.

Lantbrukshögskolans försöksnämnd har i huvudsak yttrat följande.

Enligt en av lantbrukshögskolans styrelse fastställd plan skulle doktor Åslander bedriva forsknings- och försöksverksamhet rörande fleråriga ogräs.

Såvitt nämnden kunnat finna av inlämnade redogörelser har doktor Åslander endast bedrivit försöksverksamhet och icke upptagit något forskningsarbete och enligt nämndens mening har doktor Åslander således hittills icke uppfyllt förutsättningarna för statsanslag. Härtill kommer att genom den upplysningsverksamhet, som doktor Åslander bedrivit, användningen av klorat som ogräsbekämpningsmedel tagit en så stor omfattning, att den enligt doktor Åslanders egna uppgifter i annat sammanhang icke vore motiverad av vår kunskap på området. Åtskilliga grundläggande undersökningar i fråga om kloratets användning som ogräsbekämpningsmedel måste enligt försöksnämndens bestämda uppfattning snarast möjligt komma till stånd. Då doktor Åslander icke själv genomfört dessa undersökningar, har försöksnämnden funnit sig nödsakad att i annat sammanhang föreslå anvisande av medel för att vid högskolan snarast upptaga några av de mest aktuella problemen på detta område till bearbetning.

Slutligen vill försöksnämnden framhålla, att de redogörelser doktor Åslander lämnat innehålla så knapphändiga upplysningar om hans verksamhet att styrelsen icke har någon möjlighet att utöva det av Kungl. Maj:t förutsatta överinseendet över doktor Åslanders verksamhet.

Under återopande av det anförda får försöksnämnden avstyrka doktor Åslanders ansökan om anslag för ifrågavarande verksamhet under nästa budgetår.

Lantbrukshögskolans styrelse har anslutit sig till de synpunkter försöksnämnden framhållit i ärendet. Härvid har styrelsen särskilt understrukt, att de redogörelser doktor Åslander lämnat innehölle så knapphändiga upplysningar om hans verksamhet att styrelsen icke hade någon möjlighet att utöva det av Kungl. Maj:t förutsatta överinseendet över doktor Åslanders verksamhet. Med hänsyn till dessa omständigheter har styrelsen ansett sig icke längre kunna ikläda sig något ansvar för den av doktor Åslander bedrivna verksamheten. Under återopande av det anförda har styrelsen sålunda avstyrkt doktor Åslanders ansökan om anslag för ifrågavarande verksamhet under nästa budgetår.

Statens livsmedelskommission har förordat statsbidrag till doktor Åslander med 4 500 kronor för att möjlighet därmed skulle beredas denne att dels fortsätta utförandet av redan påbörjade trädesbearbetningsförsök dels under hösten 1945 anlägga och sedan slutföra 25 nya kloratförsök. Förutsättning för att doktor Åslander skulle erhålla det sålunda förordade bidraget borde dock enligt kommissionens mening vara, att han till lantbrukshögskolans styrelse avlämnade fullständig redogörelse för de hittills utförda trädesbearbetnings- och kloratförsöken samt vidare att honom ålades att för varje år som försöken påginge till lantbrukshögskolans styrelse överlämna redogörelse för verksamheten jämte resultaten för denna under senast avslutade försöksåret.

Med skrivelse den 23 mars 1945 har *styrelsen för lantbrukshögskolan* överlämnat två framställningar om statsbidrag för forsknings- och försöksverksamhet i fråga om bekämpande av ogräs, nämligen en framställning från föreståndaren för högskolans institution för växodlingslära, professorn Hugo Osvald, däri anhålles att styrelsen måtte göra framställning hos Kungl. Maj:t om ett anslag för budgetåret 1945/46 å 14 450 kronor för fortsättande av de

vid hans institution bedrivna forskningarna rörande kampen mot ogräsen samt att den nuvarande arvodesassistentbefattningen för ogräsforskning skulle omändras till en förste assistentbefattning i lönegrad Eo 21, dels ock en framställning från föreståndaren för högskolans jordbruksförsöksanstalt, professorn Gustav Sundelin, däri hemställles att styrelsen måtte ingå till Kungl. Maj:t med begäran om att för jordbruksförsöksanstaltens räkning 5 800 kronor måtte ställas till förfogande under samma budgetår till fullföljande av anstaltens verksamhet för ogräsens bekämpande. Styrelsen har tillstyrkt, att till ifrågavarande ändamål måtte ställas till förfogande från anslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för försöken vid institutionen för växtodlingslära dels ett belopp av 8 600 kronor dels ock ett belopp av 8 700 kronor för avlönande av en assistent för ogräsforskning samt för försöken vid jordbruksförsöksanstalten 5 800 kronor.

I skrivelse den 28 december 1944 har *doktor Åslander* hemställt om ett statsunderstöd av 2 500 kronor för att under sommaren 1945 studera resultaten av användning i stor skala av natriumklorat för utrotning av ogräs.

Yttranden över skrivelsen ha efter remiss avgivits av *lantbrukshögskolans styrelse* och *statens livsmedelskommission*, vilka avstyrkt doktor Åslanders hemställan.

Sedermera har *styrelsen för lantbrukshögskolan* efter anmodan den 29 mars 1945 överlämnat och såsom eget utlåtande åberopat ett av försöksnämnden vid högskolan uppgjort förslag till de åtgärder, som syntes böra vidtagas, innefattande dels att åt hushållningssällskapen borde uppdragas att bland annat igångsätta viss upplysningsverksamhet, dels att medel intill ett belopp av 15 000 kronor måtte ställas till lantbrukshögskolans förfogande för forskning rörande natriumkloratets användbarhet som ogräsbekämpningsmedel enligt visst angivet arbetsprogram.

Genom beslut den 13 april 1945 har Kungl. Maj:t, som förklarat sig ha för avsikt att hos riksdagen göra framställning om beredande av medel för den av högskolan föreslagna forskningsverksamheten, uppdragit åt lantbrukshögskolan att i anslutning till vad försöksnämnden vid lantbrukshögskolan föreslagit genom medverkan av vederbörande hushållningssällskap och hos dem anställda konsulenter igångsätta och bedriva upplysningsverksamhet beträffande växtodlingen på de under hösten 1944 kloratbehandlade markerna ävensom insamla uppgifter rörande eventuella skadeverkningar samt till lantbrukshögskolan översända inkommande uppgifter i förevarande avseende.

Inspektion över klassificering av kött m. m.

Av det för innevarande budgetår anvisade reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område har ett belopp av 19 400 kronor beräknats skola disponeras för anordnande genom lantbruksstyrelsens försorg under angivna budgetår av inspektion över köttklassificeringen m. m. och av kurser för utbildande av köttklassificerare. Av angivna belopp ha 17 900 kronor avsetts för avlönning ävensom resekostnads- och traktamentsersättning åt

en särskild hos lantbruksstyrelsen anställd tjänsteman med uppgift att biträda styrelsen med utövandet av inspektion över köttklassificeringen m. m. samt 1 500 kronor avsetts för anordnande av kurser av förut berörda slag.

I skrivelse den 31 augusti 1944 har *lantbruksstyrelsen* hemställt, att jämväl under budgetåret 1945/46 finge av reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område användas ett belopp av 19 400 kronor till inspektion över klassificering av kött m. m.

Kontroll av utsädespotatis.

Kunql. Maj:t har den 8 juli 1943 av det för budgetåret 1943/44 anvisade anslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ställt ett belopp av 40 000 kronor till förfogande för styrelsen för statens centrala frökontrollanstalt till bestridande av kostnaderna för utvidgad kontroll över produktionen av utsädespotatis.

I skrivelse den 24 januari 1945 har *styrelsen för statens centrala frökontrollanstalt* hemställt, att anstalten måtte beviljas ett anslag av 36 000 kronor för bestridande av kostnaderna för fortsatt genomförande av den förenklaade kontrollen av utsädespotatis under produktions- och försäljningssäsongen 1945—46.

Åtgärder för bekämpande av potatisbladmögel.

Under åren 1942—44 ha sammanlagt 528 körsprutor för bekämpning av ogräs samt bladmögel hos potatis kunnat försäljas till nedsatt pris därigenom att statsmedel för ändamålet ställts till statens livsmedelskommissions förfogande.

I skrivelse den 31 oktober 1944 har *statens livsmedelskommission* hemställt, att ett anslag av 70 000 kronor måtte beviljas för möjliggörande av försäljning till ett pris av 650 kronor i stället för 1 310 kronor för styck av 200 ogrässprutor, lämpade jämväl för besprutning mot potatisbladmögel och mot skadeinsekter på oljeväxter.

Undersökningar över olika fosforhaltiga mineralfoders lämplighet och värde för nötkreatur.

Med skrivelse den 12 december 1944 har *styrelsen för lantbruks högskolan* med eget yttrande överlämnat en framställning från *högskolans husdjursförsöksanstalt* om ett statsbidrag å 16 000 kronor för att möjliggöra vissa undersökningar över olika fosforhaltiga mineralfoders lämplighet och värde för nötkreatur. Som skäl för denna framställning har försöksanstalten framhållit, att behovet av en grundlig utredning angående de olika fosforhaltiga mineralfodrens värde speciellt för nötkreaturen i hög grad aktualiserats på grund av den starkt ökade användningen av mineralfoder till dessa djur och den därmed följande svårigheten att tillgodose behovet. Utredningen vore av behovet påkallad både för vår nuvarande och framtida försörjning med mineralfoder.

I infortrat yttrande har *statens livsmedelskommission* framhållit den stora angelägenheten av att förevarande undersökning snarast möjligt komme till utförande samt tillstyrkt, att erforderliga medel ställdes till husdjursförsöksanstaltens förfogande därför.

Undersökningar över arbetsförhållandena inom trädgårdsnäringen.

I skrivelse den 27 januari 1944 har *Stockholms stads och läns trädgårdsråd* hemställt att för budgetåret 1944/45 måtte till trädgårdsekonomiska byrån vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut anvisas dels ett engångsanslag å 2 500 kronor, dels ock ett driftsanslag å 9 300 kronor samt för ett vart av budgetåren 1945/46—1947/48 ett anslag av 9 300 kronor för genomförandet av undersökningar över arbetsförhållandena inom köksväxtodling, fruktodling, blomsterodling och fröodling. Yttranden över skrivelsen ha avgivits av styrelsen för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut samt av lantbruksstyrelsen.

Styrelsen för Alnarpsinstitutet har som eget yttrande åberopat utlåtande av institutets trädgårdsavdelningskollegium, som tillstyrkt att medel anvisades för ändamålet. Den föreslagna undersökningen skulle enligt kollegiets uppfattning vara av synnerligen stor ekonomisk betydelse icke blott för trädgårdsodlingen utan även för de inom odlingen anställda.

Jämväl *lantbruksstyrelsen* har tillstyrkt framställningen. Den ifrågasatta undersökningen, som hade till syfte att påvisa behovet av, bland annat, ändamålsenlig arbetsmetodik för att ernå önskvärd rationalisering, vore enligt vad lantbruksstyrelsen framhållit icke blott av privatekonomiskt intresse.

Departementschefen.

Även om det allmänna försörjningsläget jämväl under år 1944 undergått vissa förbättringar, har en tendens till åtstramning av detsamma sedan slutet av nämnda år ånyo gjort sig gällande. Som *statens livsmedelskommission* framhållit kunna — bland annat på grund av den relativt svaga spannmålsskörden förra året samt till följd av att icke obetydliga kvantiteter livsmedel lämnats eller ställts i utsikt för att lindra livsmedelsbristen i vissa av våra nordiska grannländer — de för vår egen försörjning disponibla lagren av vissa livsmedel beräknas komma att vid utgången av nu löpande regleringsår avsevärt understiga lagren vid regleringsårets början. Med hänsyn härtill och då utvecklingen av det försörjningspolitiska läget i allmänhet är synnerligen oviss torde nu gällande regleringsåtgärder böra bibehållas i stort sett oförändrade även under nästa regleringsår. Därest emellertid utrikeshandeln kommer i gång snabbare än nu kan förutses och på grund härav eller av andra omständigheter förbättring av vårt eller grannländernas försörjningsläge inträder, böra givetvis de möjligheter till lättnader i regleringsbestämmelserna som må finnas genomförbara utnyttjas.

Liksom föregående år har Kungl Maj:t även i år innan sådden verkställts

meddelat beslut rörande prissättningen på vissa av jordbrukets produkter. Såsom grundval för beslutet ligger en genom 1942 års jordbrukskommitté och livsmedelskommissionen granskad kalkyl angående jordbrukets inkomster och kostnader under regleringsåret 1945/46. Rörande resultatet av kalkylen ha, som den föregående framställningen närmare utvisar, delade meningar förelegat inom jordbrukskommittén och livsmedelskommissionens råd. Prisbeslutet innebär, att de nu rådande priserna för jordbrukets produkter beräknats skola bibehållas i stort sett oförändrade. Frågan om priserna, såsom tidigare skett, framdeles skola justeras bör liksom föregående produktionsår bliva beroende av på vad sätt produktions- och kostnadsbetingelserna utveckla sig. För att tjäna som grund för en omprövning av priserna torde i augusti böra upprättas en ny kalkyl beträffande jordbrukets beräknade inkomster och kostnader under produktionsåret 1945/46. Huruvida priserna i samband med nu nämnda omprövning böra bindas för återstoden av produktionsåret eller ej, bör bliva beroende på, med vilken grad av säkerhet man då anser sig kunna bedöma skördens storlek. Anses priserna då ej kunna bindas, bör omräkning av kalkylen ske vid tidpunkt, som bestämmes i samband med prövning av augustikalkylen. De synpunkter, som framförts av Riksförbundet landsbygdens folk böra i samband med upprättandet av en ny kalkyl beträffande inkomst- och kostnadsutvecklingen upptagas till övervägande. Även de synpunkter herr Sträng anfört i sin reservation inom livsmedelskommissionens råd synas härvid böra ytterligare övervägas.

Beträffande avvägningen av priserna för de olika produkterna får jag hänvisa till den föregående framställningen.

I anslutning till vad som gällt under den tid, som förflutit sedan krigsutbrottet, förordar jag även nu, att Kungl. Maj:t erhåller befogenhet att handha jordbruksregleringen samt vidtaga av omständigheterna påkallade ändringar i densamma. Skulle härvid finnas påkallat att företaga mera genomgripande ändringar i regleringsåtgärderna, förutsätter jag emellertid att riksdagen höres. Med hänsyn till att den förut berörda inkomst- och kostnads-kalkylen avser tiden från och med den 1 september 1945 till och med den 31 augusti 1946 torde på sätt livsmedelskommissionen föreslagit Kungl. Maj:ts nyssnämnda befogenheter böra gälla till och med sistnämnda dag. Jag vill härvid erinra, att de grundläggande av riksdagen antagna regleringsförfattningarna gälla tills vidare. Övriga av riksdagen lämnade bemyndiganden, vilkas giltighet utgår med innevarande regleringsår, torde liksom hittills, där ej annat särskilt angives, böra förlängas för ytterligare ett år.

Efter denna redogörelse för min allmänna inställning till de föreliggande regleringsspörsmålen torde jag få övergå till att angiva de grunder, som i fortsättningen böra tillämpas beträffande jordbruksregleringen. I fråga om de åtgärder, som i prisrabatterande syfte kunna finnas påkallade, framlägger chefen för folkhushållningsdepartementet denna dag förslag för Kungl. Maj:t.

Mjolk- och matfettsregleringen.

De statliga regleringarna beträffande matfett, mjölk och ost m. m. torde, på sätt livsmedelskommissionen ansett, tills vidare böra bibehållas i stort sett oförändrade. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att med hänsyn till utvecklingen av försörjningsläget besluta om deras fortsatta bestånd eller om eventuella ändringar i desamma. Livsmedelskommissionen har framhållit, att vid en gynnsam utveckling av försörjningsläget en höjning av fetthalten i den standardiserade mjölken samt en ytterligare höjning av ostens fetthalt kunde tänkas komma i fråga. Skulle åter försörjningsläget skärpas, torde i första hand ett återinförande av ransoneringen beträffande tunn grädde böra övervägas.

I anslutning till vad livsmedelskommissionen föreslagit torde Kungl. Maj:t alltjämt böra äga bemyndigande att uttaga tilläggsaccis å sådana varor, som avses i förordningen den 7 juni 1935 (nr 259) om accis å margarin och vissa andra fettvaror, med högst 1 krona 50 öre per kilogram av varans nettovikt.

Såsom livsmedelskommissionen föreslagit torde mjölkpristillägg böra utgå efter oförändrade grunder. Kostnaderna härför ha för budgetåret 1945/46 av livsmedelskommissionen beräknats komma att uppgå till 54 300 000 kronor. Dessa beräkningar föranleda ingen erinran från min sida.

Därest riksdagen icke har något att däremot erinra, torde livsmedelskommissionen böra givas befogenhet att vidtaga mindre justeringar i den eljest för mjölkpristilläggen gällande områdesindelningen.

Liksom hittills torde även under nästa regleringsår böra utgå *dels* s. k. merfraktbidrag, *dels* s. k. regleringskostnadstillägg till vissa mjölkorganisationer i Stockholm och Göteborg, *dels* viss ersättning för behandling av konsumtionsmjölk vid några mejerier, som leverera mjölk till Stockholm, *dels* ock bidrag till uppehållande av mejeriernas körinjer inom de områden, där transportkostnaderna för kilogram mjölk äro särskilt höga. Ytterligare böra liksom för närvarande beräknas medel för bidrag till mejeriorganisationerna å vissa orter såsom ersättning för utebliven prishöjning på konsumtionsmjölk. Med hänsyn till svårigheterna att bedöma medelsbehovet för de olika ändamålen torde bidragen, på sätt skett under de senaste budgetåren, böra sammanföras till ett anslagsbelopp. Detta anslagsbelopp torde såsom livsmedelskommissionen föreslagit böra beräknas till 8 500 000 kronor. Kungl. Maj:t synes böra äga möjligheter att disponera ifrågavarande anslag även för tillgodoseende av annat ändamål än förut berörts, som är av särskild betydelse för mjölkförsäljningens ordnande under rådande kristid. Motsvarande befogenhet tillkommer för närvarande Kungl. Maj:t.

Visserligen kunde det vara önskvärt att vidtaga någon höjning av priset å lantsmör men såsom framgår av vad livsmedelskommissionen anfört torde det möta stora regleringstekniska svårigheter att vidtaga en sådan höjning. Nu gällande pristillägg för lantsmör synes därför böra bibehållas även under nästa regleringsår. Kostnaderna för dessa pristillägg och för omhändertagandet

av lantsmör höra i enlighet med livsmedelskommissionens beräkning upptagas till 500 000 kronor.

Den av jordbruksutskottet i dess utlåtande nr 61 över propositionen rörande prisregleringsåtgärderna för löpande regleringsår berörda frågan om ersättning för mottagning och behandling av s. k. supplementärmjök vid vissa mejerier är för närvarande föremål för överväganden inom livsmedelskommissionen, som i denna fråga låtit verkställa en omfattande utredning.

Livsmedelskommissionen har föreslagit, att arealgränsen för erhållande av producentbidrag skulle sänkas från 25 till 15 hektar. Det belopp som härigenom skulle inbesparas — beräknat till 5 000 000 kronor — skulle enligt kommissionens förslag i mån av behov få användas för att utbetala lokala differentieringsbidrag för mjök utöver ett i första hand för sådant ändamål beräknat anslag å 4 000 000 kronor.

Med hänsyn till önskvärldheten av att mjökproduktionen under rådande förhållanden upprätthålles på en så hög nivå som möjligt måste enligt min mening varje sänkning av producentbidraget, även om denna endast drabbar en viss grupp jordägare och blir av mindre omfattning, för närvarande möta betänkligheter. Jag vill också erinra därom att riksdagen så sent som förra året fastställde de nu tillämpade grunderna för producentbidragets beräkning. Det måste uppenbarligen vara otillfredsställande för de jordbrukare som åtnjuta dessa bidrag att bestämmelserna angående bidragen alltför ofta ändras. Med hänsyn till dessa förhållanden är jag icke för närvarande beredd att tillstyrka livsmedelskommissionens förslag. Arealgränsen för erhållande av producentbidrag torde därför även under nästa regleringsår böra bibehållas oförändrad vid 25 hektar. Kostnaderna för producentbidraget torde, därest bestämmelserna därom bibehållas oförändrade, uppgå till 53 500 000 kronor.

Enligt livsmedelskommissionens förslag skulle, därest en sänkning av arealgränsen för producentbidrag icke genomföres, för lokala differentieringsbidrag under nästa regleringsår endast stå till förfogande ett belopp av 4 000 000 kronor. Enligt mitt förmenande bör med hänsyn till erfarenheten från innevarande regleringsår för detta ändamål icke beräknas ett lägre belopp än 6 000 000 kronor. I anslutning till vad som skett under innevarande regleringsår bör fastställandet av grunderna för utbetalningen av dessa bidrag, vilka böra utgå i mån av behov, anstå till hösten, då större möjligheter föreligga att överblicka mjökproduktionen och produktionsförhållandena inom de olika landsdelarna.

Reglering av andra animaliska produkter än mejeriprodukter.

I likhet med livsmedelskommissionen anser jag, att regleringssystemet beträffande köttvaror bör bibehållas i huvudsak oförändrad under nästa regleringsår. Enligt Kungl. Maj:ts beslut i prisfrågan skall den genomsnittliga prisnivån i huvudsak bliva oförändrad under nästa regleringsår därest anledning till jämkning ej skulle föreligga enligt de allmänna principer som fast-

ställt av Kungl. Maj:t. Såsom livsmedelskommissionen påpekat var det ett önskemål redan förra året att priserna skulle kunna varieras så att man kunde stimulera tillförseln av kött under sommaren utan att dock genomsnittspriset för hela året rubbades.

Beträffande fårskötseln synes — med hänsyn till den ställning ylleindustrin tagit till frågan om avsättning av den svenska ullen till skäliga priser — anledning föreligga för statsmakterna att överväga sådana åtgärder att avsättning av den inhemska ullproduktionen på rimliga villkor säkerställs. Jag torde senare få anmäla ifrågavarande spörsmål för Kungl. Maj:t.

Beträffande äggregleringen torde överväganden om ändringar i densamma böra bli beroende av produktionsutvecklingen.

Potatisregleringen.

Under innevarande regleringsår ha till följd av den svaga potatisskörden de statliga ingripandena för reglering av förbrukningen av potatis för vissa ändamål väsentligen utvidgats. Därest potatisskörden innevarande år blir av normal storlek, torde det emellertid bli möjligt att slopa eller väsentligt inskränka omfattningen av nu gällande reglering av förbrukningen av potatis för vissa ändamål.

Jag torde få erinra därom, att Kungl. Maj:t den 22 september 1944 bemyndigat statens livsmedelskommission att med Sveriges stärkelseproducenters förening u. p. a. träffa överenskommelse rörande föreningens inköp och försäljning av potatisstärkelse under tiden 1 oktober 1944—30 september 1945 i huvudsaklig överensstämmelse med upprättat förslag till avtal. Sådant avtal har ingåtts mellan kommissionen och föreningen. Kungl. Maj:t har emellertid vid sitt bemyndigande gjort förbehåll om att den i avtalets 7 § av kommissionen gjorda utfästelsen vinner riksdagens godkännande. Avtalet innebär, att föreningen inköper den mängd potatisstärkelse, som framställs enligt meddelade tillverkningslicenser å högst 300 000 deciton, med undantag för vad som må användas till husbehov för tillverkaren och dennes potatisleverantörer. Enligt 7 § i avtalet åtager sig kommissionen under försättning av statsmakternas godkännande och om avtalet icke skulle komma att förnyas för tillverkningsåret 1945/46 att vidtaga eller föranstalta om åtgärder från statens sida, vilka bereda föreningen möjlighet att erhålla dels minst 58 kronor per deciton för den 1 oktober 1945 inneliggande lager av extra prima, prima och ej fullt prima potatismjöl, dock med avdrag av 30 000 deciton, dels ock ersättning för ränte- och lagringskostnader enligt i avtalet angivna grunder i avseende å inneliggande lager av extra prima, prima och ej fullt prima potatismjöl, utom 30 000 deciton, under tre månader, räknade från och med den 1 oktober 1945. De enligt 7 § av kommissionen gjorda åtagandena torde nu böra underställas riksdagen.

Brödsädsregleringen.

Inom Svenska spannmålsaktiebolaget har liksom föregående år till övervägande upptagits frågan om ändring av det nuvarande regleringssystemet be-

träffande brödsäd. Enligt bolagets uppfattning vore nämligen ett inlösningss-förfarande den ur regleringssynpunkt mest tilltalande formen för stödjande av brödsädsmarknaden. Med hänsyn till den nuvarande situationen i fråga om tillgångarna på brödsäd och statsmakternas ställning till prisortsfrågan har bolaget dock ansett sig böra förorda att för närvarande någon förändring i det under innevarande regleringsår tillämpade systemet med fasta successivt stigande priser icke skedde. I likhet med bolaget har livsmedelskommissionen funnit sig böra räkna med det nuvarande regleringssystemets bibehållande. Även jag kan i stort sett ansluta mig till denna uppfattning. Ett definitivt ställningstagande i valet mellan de två systemen torde emellertid såsom kommissionen uttalat kunna anstå till hösten.

Av den föregående redogörelsen framgår att vissa jämkningar i prisskalan för spannmål ävensom beträffande handelsmarginaler, fraktbidrag och särskilda ersättningar till handeln synas böra övervägas. Slutlig standpunkt i dessa frågor torde dock böra tagas först i höst i samband med utfärdandet av regleringsbestämmelserna.

Fodermedelsregleringen.

Såsom livsmedelskommissionen framhållit blev 1944 års skörd av fodersäd en av de svagaste under kriget. I likhet med Svenska spannmålsaktiebolaget och livsmedelskommissionen finner icke heller jag för närvarande anledning föreslå vidtagande av ändringar i reglerna för handeln med fodersäd. Gällande föreskrifter rörande handeln med utsädesspannmål torde dock såsom livsmedelskommissionen uttalat böra bli föremål för närmare omprövning.

Beträffande de regleringsanordningar, som för närvarande tillämpas med avseende å olika slag av kraftfodermedel, torde det saknas anledning att genomföra några principiella förändringar. Tilldelningen av kraftfoder blir i sista hand beroende på de disponibla kvantiteterna.

Därest stråfoderskörden under år 1945 ej blir av svag beskaffenhet, synes någon skärpning i regleringshänseende ej behöva vidtagas under regleringsåret 1945/46.

Kostnaderna för Svenska spannmålsaktiebolaget.

Såsom framgår av livsmedelskommissionens förut omförmälda skrivelse den 26 april 1945 torde för nästa regleringsår några medel icke behöva äskas för ifrågavarande ändamål.

Konstgödselregleringen.

Någon ändring i gällande bestämmelser angående konstgödselregleringen torde icke böra ifrågakomma. Såvitt nu kan bedömas, torde något tillskott till clearingkassan för konstgödselmedel för nästa budgetår liksom för innevarande år icke bli erforderligt.

Förslag till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland m. m.

Under de senaste budgetåren ha vissa belopp ställts till förfogande för produktionsbefrämjande åtgärder på jordbrukets område i Norrland samt de delar av Kopparbergs och Värmlands län, där jordbrukets ställning är i stort sett likartad med den i Norrland. För ett vart av de fem senaste budgetåren medgavs, att ett belopp av 900 000 kronor finge för berörda syfte utgå av anslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. I likhet med lantbruksstyrelsen anser jag, att även för nästa budgetår bör från nämnda anslag få disponeras samma belopp.

Från de medel som avsetts för produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland ha under de senaste tre budgetåren anvisats vissa belopp till den av Svenska vall- och mosskulturföreningen bedrivna studiegårdsverksamheten i Norrland. Även för nästa budgetår synas medel för detta ändamål böra ställas till förfogande.

Till bestridande av lantbruksstyrelsens kostnader under budgetåret 1945/46 för inspektion över klassificering av kött m. m. synes från medel som ställas till livsmedelskommissionens förfogande för prisreglerande åtgärder böra få disponeras ett belopp av 19 400 kronor.

För vissa arbeten avseende bekämpande av ogräs ha under de senaste fyra budgetåren olika belopp utanordnats från de medel som av livsmedelskommissionen avsetts till diverse kostnader. För fortsättande av dessa arbeten ha ytterligare medel begärts även för nästa budgetår. Ett oförändrat belopp av 16 800 kronor torde av de till diverse utgifter avsedda medlen böra få användas för ifrågavarande ändamål. Härutöver synes av samma medel ett belopp av 15 000 kronor böra ställas till lantbrukshögskolans förfogande för forskning rörande natriumkloratets användbarhet som ogräsbekämpningsmedel. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att sedermera meddela närmare föreskrifter om medlens disposition.

Från de medel som av livsmedelskommissionen avsetts till diverse kostnader torde, i enlighet med vad styrelsen för statens centrala frökontrollanstalt förordat, ett belopp av 36 000 kronor ställas till förfogande för anstalten för bestridande av kostnaderna för fortsatt genomförande av förenklad kontroll av utsädespotatis. Jämlikt livsmedelskommissionens förslag torde av dessa medel tillika ett belopp av 70 000 kronor på sätt tidigare skett få användas för möjliggörande av försäljning till nedsatt pris av 200 ogrässprutor, lämpade jämväl för besprutning mot potatisbladmögel och mot skadeinsekter på oljeväxter.

Hinder torde icke heller böra möta att av sistnämnda medel gälda jämväl kostnaderna för dels vissa undersökningar vid lantbrukshögskolans husdjursförsöksanstalt över olika fosforhaltiga mineralfoders lämplighet och värde för nötkreatur med ett belopp av 16 000 kronor, dels ock undersökningar över arbetsförhållandena inom köksväxtodling, fruktodling, blomsterodling och fröodling vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut med ett belopp av 11 800 kronor.

Anslagsäskanden m. m.

Kostnaderna för genomförande av de av mig förut förordade förslagen uppgå i anslutning till de av kommissionen gjorda kostnadsberäkningarna till sammanlagt i runt tal 126 000 000 kronor. Av denna summa belöpa 59 500 000 kronor på producentbidrag och lokala differentieringsbidrag för mjölk, 54 300 000 kronor på mjölkpristillägg, 8 500 000 kronor på särskilda mjölkbidrag såsom merfraktbidrag m. m., 500 000 kronor på pristillägg för lantsmör samt 3 000 000 kronor på diverse kostnader. Sistnämnda belopp är enligt vad livsmedelskommissionen upplyst i första hand avsett att användas för ersättning till Svenska mejeriernas riksförening u. p. a. för handhavandet av vissa med mjölk- och matfettsregleringen sammanhängande uppgifter. Nu ifrågavarande post torde även få anlitas för bestridande av kostnaderna för 1942 års jordbrukskommitté ävensom för täckande av de utgifter, som föranledas av förslaget till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland m. m. Beträffande de medel som erfordras till förmålningsersättning, av kommissionen beräknade till 40 000 000 kronor, kommer chefen för folkhushållningsdepartementet att framlägga förslag. För budgetåret 1945/46 torde i enlighet med vad sålunda anförts böra anvisas till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av 126 000 000 kronor.

Vissa bestämmelser på ifrågavarande område, vilkas giltighet utlöper under nästkommande regleringsår, torde Kungl. Maj:t äga att på administrativ väg giva fortsatt tillämpning. Sedan riksdagen fattat ståndpunkt till nu framlagda förslag, torde jag ånyo få upptaga frågan härom för Kungl. Maj:ts övervägande.

Hemställan.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering för nästkommande regleringsår av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med av mig i det föregående angivna riktlinjer;

dels ock till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* för budgetåret 1945/46 under nionde huvudtiteln anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 126 000 000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Einar Herlitz.

B I L A G O R

Bilaga 1.

PM

med beräkningar rörande jordbrukets inkomster och kostnader under produktionsåren 1938/39—1944/45 samt en förkalkyl för produktionsåret 1945/46.

De beräkningar rörande utvecklingen av jordbrukets inkomster och kostnader under tiden från och med produktionsåret 1938/39, som framläggas i denna promemoria, ansluta sig beträffande syfte och metod helt till motsvarande tidigare undersökningar. Liksom dessa (jfr närmast Kungl. Maj:ts proposition 253/1944, bilaga 1) avse de sålunda att ge ett mått på den procentuella förskjutning, som jordbrukets sammanlagda inkomster resp. kostnader undergått sedan sista förkrigsåret. Med hänsyn till att beräkningarna utförts för att tjäna till ledning vid prissättningen på jordbrukets produkter ha desamma begränsats till att avse inkomster av resp. kostnader för den egentliga jordbruksdriften. Jordbrukarnas inkomster av och kostnader för skogsbruk ingå sålunda icke i desamma. Icke heller ha i detta sammanhang någon komplettering verkställts av de särskilda beräkningar av jordbrukets inkomster av köksväxtodlingar på åkern samt av skogskörslor, som redovisades i nyssnämnda proposition, varför dessa poster uteslutits ur den följande framställningen.

Beträffande beräkningarnas innebörd gäller nu som tidigare, att de absoluta talen för jordbrukets inkomster och kostnader icke kunna direkt jämföras med varandra. Dels äro nämligen inkomsterna mindre fullständigt redovisade än kostnaderna, dels ha betydelsefulla kostnadsposter på grund av sin natur måst redovisas i form av beräknade normalkostnader, vilka från ett år till ett annat kunnat varieras endast med tillhjälp av pris- och löneindex, medan däremot inkomsterna liksom vissa kostnadsposter kunnat direkt beräknas på grundval av uppgifter om faktiskt försålda resp. förbrukade kvantiteter. En jämförelse mellan inkomster och kostnader inom jordbruket måste därför nu som tidigare grunda sig på de framräknade indextalen.

Då beräkningarna för åren 1938/39—1942/43 utförligt redovisats i tidigare promemorior (Kungl. Maj:ts propositioner 246/1943 och 253/1944) har det icke ansetts påkallat att ånyo utförligt redogöra för desamma. I övrigt bör anmärkas, att siffrorna för år 1944/45 äro preliminära. Desamma ansluta sig i viss mån till den omräkning av kalkylen, som verkställdes i januari 1945 för att tjäna till ledning för de därefter vidtagna justeringarna av priserna för år 1944/45. En omarbetning av denna har dock ägt rum i de fall, där numera tillgängliga uppgifter möjliggjort en sådan.

I den följande framställningen redovisas i direkt anslutning till inkomst- och kostnadsberäkningarna för åren 1938/39—1944/45 den förkalkyl över jordbrukets förväntade inkomster och kostnader år 1945/46, vilken tjänat som grundval för det preliminära beslutet rörande priserna på jordbrukets produkter och förnödenheter under sistnämnda år.

Grunderna för den för produktionsåret 1945/46 upprättade förkalkylen.

Då det i samband med vårprissättningen för åren 1943/44 och 1944/45 gällt att redan på våren verkställa en uppskattning av den sannolika produktions- och inkomstutvecklingen under det kommande produktionsåret, ha olika metoder begagnats. Vid prissättningen på våren 1943 valdes produktionen för år 1942/43, såsom densamma då preliminärt uppskattats, såsom »normproduktion», och priserna bestämdes med ledning av denna, varjämte grunderna fastställdes för de prisjusteringar, som kunde bli erforderliga vid eventuella avvikelser från denna produktion. Då priserna för år 1944/45 skulle preliminärt bestämmas på våren 1944, befanns emellertid denna metod icke användbar med hänsyn till de betydande förskjutningar i produktionsbetingelserna, som inträffat. I stället utarbetades en »normkalkyl», varvid skördens storlek beräknades med ledning av dels arealinventeringen i oktober 1943, dels vissa under förutsättning av normala väderleksförhållanden beräknade »normala» hektarskördar. På grundval av denna skördeberäkning samt föreliggande uppgifter rörande kreatursantalet m. m. utarbetades så en kalkyl över den förväntade inkomstutvecklingen inom jordbruket år 1944/45, varvid priserna förutsattes förbli oförändrade. På motsvarande sätt utarbetades samtidigt med ledning av livsmedelskommissionens försörjningsplaner och annat material en kalkyl över jordbrukets kostnader nämnda produktionsår, varvid förutsattes oförändrade priser på jordbruksförnödenheter samt oförändrade löner och räntor. De enligt dessa metoder verkställda inkomst- och kostnadsberäkningarna lågo till grund för Kungl. Maj:ts principbeslut rörande prissättningarna på jordbrukets produkter under produktionsåret 1944/45 av den 24 mars 1944.

Då det gäller att preliminärt beräkna jordbrukets inkomster under produktionsåret 1945/46 uppkommer likaledes frågan, efter vilka grunder en normkalkyl bör upprättas. En granskning av den hittillsvarande produktionsutvecklingen ger vid handen, att den för produktionsåret 1943/44 begagnade metoden icke är tillämplig under nu föreliggande betingelser. Densamma skulle nämligen innebära, att den för år 1944/45 beräknade produktionen valdes såsom normproduktion för prissättningen, vilket synes uteslutet med hänsyn till de ogynnsamma väderleksförhållandena under sensommaren, vilka på ett kännbart sätt påverkat skördeutfallet. Under sådana omständigheter synes det nu liksom på våren 1944 vara nödvändigt att utarbeta en särskild »normkalkyl» över jordbrukets inkomster år 1945/46 under antagande av normala väderleksförhållanden.

De under denna förutsättning antagna hektarskördarna år 1944 och 1945 belysas av följande sammanställning, i vilken till jämförelse medtagits även de observerade hektarskördarna för dels 10-årsperioden 1931/40, dels åren 1942, 1943 och 1944 ävensom hektarskördsuppgifterna för de tre sistnämnda åren omräknade efter skördesiffran 3,0.

Även om de efter skördesiffran 3,0 omräknade hektarskördsuppgifterna knappast tåla att pressas alltför hårt, torde de dock kunna ge en viss vägledning, då det gäller att bedöma rimligheten av de i normkalkylen begagnade skördesiffrorna. I stort sett synes desamma motsvara den avkastning, som vid avgivandet av skörderapporterna betraktats såsom medelmåttig. Den 1944 antagna normalskördesiffran för höstvetete synes måhända ligga något i överkant, men å andra sidan äro siffrorna för vårvete och i synnerhet för höstråg upptagna i underkant. Med hänsyn till såväl den ovisshet, som alltid måste vidlåda dylika beräkningar, som till det förhållandet att skördeutfallet av de båda sistnämnda sädesslagen torde vara underkastat större förändringar till

Hektarskördar (kg).

	Observerad hektarskörd 1931/40	Observerad skörd			D:o omräknad efter skördesiffran 3·0			Våren 1944 antagen normal-skörd för år 1944	Antagen normal-skörd år 1945
		1942	1943	1944	1942	1943	1944		
Höstvete.....	2 350	1 780	2 330	2 210	2 225	2 184	2 210	2 300	2 300
Vårvete	1 820	1 580	1 450	1 540	1 634	1 740	1 777	1 700	1 700
Höstråg	1 880	1 820	1 870	1 780	1 761	1 934	1 907	1 800	1 800
Vårråg	1 340	1 120	1 060	1 090	1 244	1 325	1 308	1 100	1 100
Korn	2 020	1 970	2 060	1 870	1 970	2 060	2 004	2 000	2 000
Havre	1 800	1 550	1 480	1 330	1 603	1 708	1 663	1 600	1 550
Blandsäd	2 130	1 900	1 790	1 730	1 839	1 989	1 922	1 900	1 900
Ärter	1 510	1 540	1 340	1 010	1 540	1 608	1 443	1 500	1 300
Potatis'	14 290	12 950	14 740	10 450	13 875	14 265	14 929	14 000	14 000
Sockerbetor	35 330	32 540	37 120	32 600	34 864	34 800	36 222	35 000	35 000
Foderrotfrukter ..	37 670	33 760	35 120	30 130	34 924	36 331	37 663	36 000	36 000
Hö från odlad jord	3 480	3 000	2 930	3 800	3 103	3 516	3 257	3 100	3 200

följd av växlingarna i väderleken än höstvetet, har emellertid fjolårets normalskördesiffror bibehållits för dessa grödor.

Även beträffande hö från odlad jord synes år 1944 en viss underskattning av normalskörden ha förelegat. Med hänsyn till de i tabellen anförda avkastningssiffrorna har en höjning av den antagna hektarskörden för hö från odlad jord till 3 200 kilogram ansetts motiverad. Beträffande skörden av havre är det nödvändigt att taga hänsyn till den försämring med avseende på konstgödsselförsörjningen, som den minskade tillgången på kalisalt medfört. Med anledning av denna har hektarskördssiffran för havre sänkts till 1 550 kilogram per hektar. Vidare har skörden per hektar av ärter år 1945 upptagits till 1 300 kilogram mot 1 500 kilogram i den på våren 1944 utarbetade normkalkylen.

Med den nu anförda skördeberäkningen såsom utgångspunkt ha såväl avsalukvantiteterna av vegetabiliska produkter som fodertillgångarna år 1945/46 beräknats.

Jordbrukets inkomster.

Brödsäd.

År 1943/44. Uppgifter rörande handelns och kvarnarnas inköp av brödsäd från odlare ha erhållits från Svenska spannmålsaktiebolaget och uppgifter rörande löneförmalningen från livsmedelskommissionen. Beträffande löneförmalningen av vete, som totalt uppgått till 56 000 ton, har antagits, att densamma fördelat sig på höstvete och vårvete på samma sätt som saluöverskottet. Utifrån dessa förutsättningar erhållas följande siffror:

	Salu- överskott Ton	Löne- förmalning Ton	Summa Ton
Höstvete.....	283 000	42 000	325 000
Vårvete	97 000	14 000	111 000
Råg.....	276 000	41 000	317 000
Summa brödsäd	656 000	97 000	753 000

En jämförelse mellan dessa siffror och den i prop. 253/1944 publicerade prognosen, vilken grundade sig på skördeuppskattningen. (Årsväxten 1943) visar följande.

	Prognos Ton	Reviderad kalkyl Ton	Ökning resp. minskning Ton
Höstvete	284 000	325 000	+ 41 000
Vårvete	131 000	111 000	— 20 000
Råg	308 000	317 000	+ 9 000
Summa brödsäd	723 000	753 000	+ 30 000

Den på grundval av försäljnings- och förmalningsstatistik beräknade kvantiteten brödsäd har sålunda visat sig överstiga den med ledning av skörde-rapporterna per den 15 oktober 1943 uppskattade kvantiteten med 30 000 ton.

Priset på brödsäd av 1943 års skörd har med ledning av uppgifter från Svenska kvarnföreningen beräknats till följande belopp (kvarnarnas inköpspris efter avdrag av handelsmarginal och frakter beräknade till 65 öre per deciton):

Höstvete	26·46
Vårvete	29·75
Råg	25·82

Priset på vårvete inkluderar s. k. stimulanstillägg med 1 krona för deciton, vilket enligt jordbrukskommitténs tidigare uttalanden icke bör medräknas vid kalkylens begagnande i samband med prissättningen.

År 1944/45. Hittills föreligga uppgifter beträffande försäljningen av brödsäd från odlare och löneförmalningen t. o. m. mars 1945. Därutöver finnes uppgift rörande de kvantiteter, som mot särskild ersättning lagrats hos jordbrukarna för leverans tidigast den 1 april 1945. För den återstående delen av produktionsåret har en uppskattning av löneförmalningen verkställts, varjämte tillägg gjorts för sådana leveranser som kunna väntas ske av brödsäd, som kvarligger hos odlarna utan att lagringskontrakt därom ingåtts. Sistnämnda kvantiteter äro givetvis mycket osäkra liksom fördelningen av löneförmalning och kvarliggande lager på höstvete och vårvete.

Enligt ovanstående erhålles följande kalkyl.

	Höstvete Ton	Vårvete Ton	Råg Ton
Leveranser från odlare sept. 1944—mars 1945 (exkl. utsäde)	288 000	52 000	212 000
Lager hos jordbrukarna	10 000	8 000	8 000
Löneförmalning sept. 1944—mars 1945	20 000	7 000	17 000
Beräknad löneförmalning april—aug. 1945	17 000	5 000	15 000
Återstående leveranser	10 000	8 000	8 000
Summa	345 000	80 000	260 000

Denna beräkning innebär en betydande sänkning av kvantiteten brödsäd i jämförelse med såväl augustikalkylen som den i propositionen 253/1944 publicerade normkalkylen för 1944/45. En jämförelse mellan de olika beräkningarna lämnas i nedanstående sammanställning.

	Norm - kalkylen	Augusti- kalkylen	Reviderad kalkyl
Höstvete	364 000	391 000	345 000
Vårvete	122 000	106 000	80 000
Råg	286 000	313 000	260 000
Summa brödsäd	772 000	810 000	685 000

I förhållande till augustikalkylen innebär den nu verkställda beräkningen en minskning av kvantiteten brödsäd till avsalu och löneförmalning med 125 000 ton. I jämförelse med normkalkylen uppgår minskningen till 87 000 ton.

Riktlinjerna för prissättningen på spannmål av 1944 års skörd innebära följande genomsnittspriser för spannmål av normalkvalitet:

Höstvete	26: 50 kr/dt
Vårvete	28: 50 »
Råg	25: 50 »

Dessa priser böra emellertid justeras med hänsyn till förekommande kvalitetsreglering. Beträffande denna ha beräkningar verkställt dels på grundval av en av Sveriges utsädesförening i Svalöv verkställd kvalitetsinventering, dels på grundval av vissa av livsmedelskommissionens spannmålssektion inhämtade uppgifter rörande de till jordbrukare erlagda spannmålspriserna. Dessutom ha från Svenska kvarnföreningen infordrats uppgifter rörande de av kvarnarna erlagda inköpspriserna för spannmål av 1944 års skörd. Med ledning av detta material ha de till odlare erlagda genomsnittspriserna på spannmål beräknats till följande belopp:

Höstvete	26: 82 kr/dt
Vårvete	28: 98 »
Råg	25: 70 »

Dessa priser understiga de vid kvalitetsinventeringen framräknade sannolika medelpriserna men överstiga något de inom livsmedelskommissionens spannmålssektion kalkylerade priserna. Det bör erinras om att priset på vårvete inkluderar stimulanstillägg med 1 krona per deciton.

År 1945/46. Med användande av arealuppgifterna i arealinventeringen per den 23 oktober 1944 samt de ovan anförda hektarskördsuppgifterna har skörden av brödsäd beräknats på följande sätt:

	Areal ha	Skörd kg/ha	Totalskörd ton
Höstvete	208 659	2 300	480 000
Vårvete	94 605	1 700	161 000
Höstråg	175 069	1 800	315 000
Vårråg	6 010	1 100	7 000
Summa brödsäd			963 000

Den till försäljning och löneförmalning disponibla kvantiteten har beräknats enligt följande:

	Höstvete ton	Vårvete ton	Råg ton
Skörd	480 000	161 000	322 000
Avgår: lagringsförlust 2 %	9 600	3 200	6 400
avrens 8 resp. 10 %	38 400	12 900	32 200
utsäde	44 000	20 000	36 000
Återstår	388 000	124 900	247 400

Beräkningen av utsädet framgår av följande sammanställning:

	Areal	U t s ä d e	
		kg/ha	ton
Höstvete	210 000	210	44 000
Vårvete	95 000	210	20 000
Råg	180 000	200	36 000

För en närmare bedömning av de ovan meddelade kalkylerna torde följande sammanställningar av skördar, arealer samt till försäljning och löneförmalning disponibla brödsädskvantiteter under de senaste åren vara av intresse.

Skörd av brödsäd. Ton.

	1942	1943	1944 ¹	1945 ²
Höstvete	291 000	357 000	419 000	480 000
Vårvete	181 000	167 000	124 000	161 000
Höstråg	439 000	397 000	350 000	315 000
Vårråg	9 000	8 000	7 000	7 000
Summa brödsäd	920 000	929 000	900 000	963 000

Brödsädsareal. Hektar.

	1942	1943	1944 ¹	1945 ²
Höstvete	164 009	153 342	192 079	208 659
Vårvete	114 535	115 223	84 088	94 605
Höstråg	241 236	212 247	196 926	175 069
Vårråg	8 263	7 690	6 035	6 010
Summa brödsäd	528 043	488 502	479 128	484 343

Saluöverskott och löneförmalning. Ton.

	1942/43	1943/44	Augusti 1944/45 ⁴	1944/45 ¹	1945/46 ³
Vete	384 000	436 000	497 000	425 000	513 000
Råg	364 000	317 000	313 000	260 000	247 000
Summa brödsäd	748 000	753 000	810 000	685 000	760 000

Priset på brödsäd beräknas enligt de för innevarande år avsedda genomsnittspriserna för spannmål av normalkvalitet, d. v. s. 26 kronor 50 öre för deciton för höstvete, 29 kronor 50 öre för deciton för vårvete samt 25 kronor 50 öre för deciton för råg. Priset på vårvete inkluderar stimulanstillägg med 1 krona för deciton, vilket enligt tidigare beslut icke bör medräknas vid kalkylens begagnande i samband med prissättningen, samt beräknat protein-tillägg.

Ersättning för lagring av spannmål.

År 1944/45. Till jordbrukare, som med spannmålsbolaget ingå kontrakt om lagring av spannmål för leverans tidigast den 1 april 1945, utgår särskild ersättning med 75 öre för deciton. Kontrakt rörande dylik lagring ha ingåtts för 26 000 ton, varigenom jordbruket tillföres en inkomst av ca 0,2 milj. kronor.

År 1945/46. Denna post har icke upptagits i förkalkylen för år 1945/46.

Korn.

År 1943/44. Saluöverskottet av korn har år 1943/44 uppgått till 131 000 ton (försäljning från odlare till spannmålshandeln och kvarnarna). Härtill

¹ Preliminär beräkning.

² Prognos.

³ Förkalkyl.

⁴ Med ledning av julirapporterna.

kommer löneförmalningen i Norrland, vilken beräknats till 25 000 ton. Sammanlagt erhålles sålunda en kvantitet av 156 000 ton.

Priset på korn detta år har enligt uppgifter från Svenska kvarnföreningen uppgått till 23 kronor 65 öre per deciton (kvarnarnas inköpspris med avdrag för handelsmarginal och av kvarnarna burna fraktkostnader). I norra Sverige, där utfodringsförbudet icke gällt, har priset varit 50 öre lägre än det för landet i övrigt fastställda riktpriiset. Medelpriset har beräknats på följande sätt:

Kvantitet ton	Pris öre/kg	Värde milj. kr
131 000	23: 65	30: 98
25 000	23: 15	5: 79
156 000	23: 57	36: 77

År 1944/45. Enär korn nu åter huvudsakligen begagnas såsom fodersäd, ingå i inkomstkalkylen endast de kvantiteter, som försäljas till grynkvagnar och bryggerier samt husbehovsförmalningen i Norrland. Den sistnämnda upptages såsom tidigare till 25 000 ton. Försäljningen till grynkvagnar och bryggerier har av livsmedelskommissionens spannmålssektion angivits till 20 000 resp. 15 000 ton.

Priset på korn uppgår efter prissänkningen till 22 kronor 50 öre för deciton.

År 1945/46. Den totala skörden av korn beräknas på följande sätt:

Areal ha	Skörd kg/ha	Totalskörd ton
99 676	2 000	199 000

Arealen har härvid beräknats enligt följande sammanställning:

Svealand, Götaland och Gävleborgs län enl. arealinventering	60 156 ha
Vinterkorn	1 820 »
Norrland utom Gävleborgs län (oförändrad areal)	37 700 »
Summa	99 676 ha

Av den totala kvantiteten korn upptages i inkomstkalkylen endast den mängd, som enligt spannmålssektionens beräkning vid normal skörd väntas komma att tilldelas bryggerier och kvarnar, samt den beräknade husbehovsförmalningen i Norrland. Beträffande bryggerierna har hänsyn tagits till att deras lager vid slutet av innevarande år kunna anses vara praktiskt taget helt förbrukade. Beräkningen framgår av följande sammanställning.

Korn till bryggerier	30 000 ton
Korn till grynkvagnar	20 000 »
Husbehovsförmalning	25 000 »

Summa korn 75 000 ton

Priset på korn upptages oförändrat till 22 kronor 50 öre för deciton.

Ersättning för av jordbrukarna tidigare burna fraktkostnader.

År 1943/44. Den utökning av antalet prisorter, som ägt rum i jämförelse med år 1938/39, beräknas ha medfört en sänkning av jordbrukets fraktkostnader för spannmålen med i genomsnitt 10 öre för deciton. Det belopp, som härigenom tillförts jordbrukarna, beräknas för år 1943/44 ha uppgått till 0,8

milj. kronor. Beräkningen grundar sig på följande kalkyl över saluöverskottet av spannmål:

Saluöverskott av vete	380 000 ton
» » råg	276 000 »
» » korn	131 000 »
Sammanlagt saluöverskott 787 000 ton	

År 1944/45. Enligt samma beräkningsgrunder erhålles för 1944/45, under förutsättning av samma löneförmalning som föregående år, följande kalkyl:

Saluöverskott av vete	376 000 ton
» » råg	228 000 »
Summa 604 000 ton	

Med en fraktninskning av 10 öre för deciton erhålles en fraktninskning av 0,6 milj. kronor att upptagas i inkomstkalkylen.

År 1945/46. Under förutsättning att samma form för handelsreglering för spannmål genomföres som innevarande år och att antalet prisorter blir i stort sett oförändrat, uppkommer även för 1945/46 en inbesparing av fraktkostnader i förhållande till år 1938/39 för jordbrukarna, vilken enligt spannmålssektionens uppskattningar kan angivas till 10 öre för deciton av saluöverskottet av brödsäd. Det sistnämnda beräknas till följande kvantiteter:

	Vete ton	Råg ton
Skörd efter avdrag av lagringsförlust, avrens och utsäde	513 000	247 000
Avgår löneförmalning	56 000	41 000
Saluöverskott	457 000	206 000

Det sammanlagda saluöverskottet av vete och råg kan sålunda beräknas till 663 000 ton. Den för jordbruket uppkomna inbesparingen av frakter kan sålunda anges till 0,7 milj. kronor.

Havre, hö och halm.

Av havre, hö och halm upptagas i denna kalkyl endast de kvantiteter, som beräknas bli försålda för användning utanför jordbruket. Utöver de poster, som i tidigare kalkyler medtagits — havre till grynformalning, arméns och åkeriernas inköp av fodersäd och stråfoder samt förbrukningen av dessa produkter i samband med skogskörslor — redovisas här även de kvantiteter stråfoder, som under år 1944/45 beräknas åtgå för utfodring av till Sverige evakuerade finska kor. I anslutning härtill har den från dessa kor härrörande mjölkproduktionen icke medtagits vid uppskattningen av mjölkinkomsterna.

Beräkningarna framgå av följande sammanställning:

	Havre. Ton.			
	1938/39	1943/44	1944/45	1945/46
Grynkvarnarna	40 000	72 000	55 000	70 000
Armén	25 000	24 000	9 000	20 000
Åkerier	15 000	15 000	15 000	15 000
Skogskörslor	50 000	45 000	45 000	45 000
Summa	130 000	156 000	124 000	150 000

Hö. Ton.

	1938/39	1943/44	1944/45	1945/46
Armén	10 000	16 000	30 000	20 000
Åkerier	20 000	15 000	20 000	15 000
Skogskörslor	40 000	45 000	45 000	45 000
Finska kor	—	—	17 000	—
Summa	70 000	76 000	112 000	80 000

Halm. Ton.

	1938/39	1943/44	1944/45	1945/46
Armén	10 000	23 000	20 000	25 000
Åkerier	10 000	10 000	10 000	10 000
Skogskörslor	20 000	20 000	20 000	20 000
Finska kor	—	—	5 000	—
Summa	40 000	53 000	55 000	55 000

Följande priser ha begagnats:

	1943/44 kr/dt	1944/45 kr/dt	1945/46 kr/dt
Havre	18: 75	18: 75	18: 75
Hö	9: 50	8: 50	8: 50
Halm	2: 60	2: 60	2: 60

Matärter.

År 1943/44. Saluöverskottet av matärter under produktionsåret 1943/44 har uppgått till 29 500 ton. Härtill kommer odlarnas husbehovsförbrukning, vilken uppskattats till 1 500 ton. Den sammanlagda kvantiteten matärter beräknas sålunda ha uppgått till 31 000 ton.

Genomsnittspriset på matärter har för samma år beräknats till 41 kronor per deciton.

År 1944/45. Skörden av ärter år 1944 kan med ledning av arealuppgifterna fördelas på mat- och foderärter på följande sätt:

	Areal ha	S k ö r d	
		kg/ha	ton
Matärter	24 323	1 010	24 600
Foderärter	5 065	1 010	5 100
Summa			29 700

Saluöverskottet av matärter beräknas enligt följande:

Skörd	24 600
Avgår: lagringsförlust 1 %	200
avrens 7 %	1 700
utsäde (20 000 ha à 225 kg)	4 500
Kvarstår	18 200

Priset beräknas till 33 kronor för deciton.

År 1945/46. Arealen matärter kan enligt arealinventeringen väntas uppgå till ca 20 000 (19 961) hektar. Med en antagen skörd av 1 300 kilogram per hektar erhålles en totalkvantitet av 26 000 ton. Saluöverskott och hemmaförbrukning beräknas enligt följande:

Skörd	26 000 ton
Avgår: lagringsförlust 1 %.....	300 »
avrens 7 %	1 800 »
utsäde (20 000 ha à 225 kg)	4 500 »
Återstår	19 400 »

I kalkylen utjämnas denna kvantitet till 19 000 ton.

Priset beräknas oförändrat till 33 kronor per deciton.

Matpotatis.

Kvantiteten matpotatis har tidigare upptagits till 950 000 ton för år 1943/44 och 900 000 ton för år 1944/45. Hittills föreliggande uppgifter i socialstyrelsens konsumtionsundersökningar synas bestyrka dessa uppskattningar.

För år 1945/46 har jordbrukskommittén ansett, att någon fortsatt nedgång av potatiskonsumtionen icke är att påräkna. Härvid har hänsyn tagits till att det kommande året knappast kan väntas medföra någon nämnvärd förbättring av försörjningsläget. Vid en jämförelse med den för basåret uppskattade kvantiteten får hänsyn även tagas till befolkningsutvecklingen. En i förhållande till år 1938/39 oförändrad potatiskonsumtion per capita motsvarar med nuvarande folkmängd en totalförbrukning av ca 800 000 ton. I jämförelse härmed innebär den för åren 1944/45 och 1945/46 uppskattade kvantiteten en ökning med ca 12 procent.

Priset på matpotatis har beräknats enligt stockholmsnoteringarna med avdrag för mellanhandsmarginalen samt kostnaderna för frakter och säckar. Hänsyn har tagits till försäljningens fördelning på olika månader. För år 1943/44 erhålles enligt denna beräkning ett pris till producenterna av 10 kronor 16 öre per deciton.

Under tiden september 1944—januari 1945 har priset uppgått till följande belopp (stockholmsnoteringen med avdrag för handelsmarginal samt kostnader för frakter och säckar).

	Sept.—Jan.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.
1944/45.....	12·34	14·23	11·50	11·60	12·06	12·29
1943/44.....	8·28	8·52	7·95	7·85	8·14	8·93
1942/43.....	11·25	11·56	11·22	10·85	11·29	11·35

I genomsnitt för de fem månaderna (enkelt medeltal) har priset sålunda legat ca 1 krona högre per deciton än år 1942, som tidigare uppvisat de högsta potatisnoteringarna under dessa månader. Vid ett bedömande av den fortsatta prisutvecklingen får hänsyn tagas till att en viss knapphet på potatis synes föreligga, att döma av skörderapporterna. Visar sig denna bedömning av försörjningsläget riktig, torde en viss ytterligare höjning av odlarpriset kunna förväntas längre fram. Härvid bör erinras om att en höjning av de tidigare fastställda garantipriserna för 1944/45 vidtagits. En dylik prisutveckling under våren jämte den säsongsmässiga prisuppgången under somarmånaderna kan beräknas ge ett genomsnittspris till producenter av 13 öre per kilogram. Vid bedömande av priset torde vidare få tagas hänsyn till att en förskjutning av försäljningarna synes ha ägt rum på så sätt, att under hösten en större mängd potatis än vanligt sålts direkt från producenter till konsumenter, varvid ett väsentligt högre pris än det ovan angivna kunnat erhållas. Även denna omständighet utgör ett skäl för att priset på matpotatis år 1944/45 bör beräknas till 13 kronor för deciton.

Vid bedömningen av den för år 1945/46 upptagna potatiskvantitetens värde får beaktas, att kalkylen utgår från den förutsättningen, att skörden blir

normal. Priset får med hänsyn härtill sättas lägre för detta år än för år 1944/45. Preliminärt antages här ett genomsnittspris av 10 kronor 50 öre per deciton. Till jämförelse kan nämnas, att priset år 1943/44, då skörden var ca 5 procent större än den nu antagna normalskörden, uppgick till 10 kronor 16 öre per deciton.

Fabrikspotatis.

År 1943/44. Under år 1943/44 har förbrukningen av fabrikspotatis uppgått till 270 000 ton, därav vid stärkelsefabrikerna 170 000 ton och vid brännerierna 100 000 ton. Av nämnda kvantitet levererades 193 000 ton före den 1 april 1944 och betalades sålunda i enlighet med då gällande bestämmelser efter stärkelsehalten, under det att 77 000 ton levererades efter nyssnämnda datum och betalades med fastställda inlösningspriser. Beträffande den förstnämnda kvantiteten har priset beräknats efter 29 öre per hektoliter och stärkelseprocent, varvid den genomsnittliga stärkelsehalten uppskattats till 15 procent. Härvid har hänsyn tagits till att bränneripotatisen till mycket stor del höll en förhållandevis låg stärkelsehalt. Utifrån nämnda förutsättningar erhålles för ifrågavarande potatiskvantitet ett genomsnittspris av 6,84 öre per kilogram. Det för återstående kvantiteter tillämpade inlösningspriset uppgick till 10 öre för kilogram, varifrån dock får dragas kostnaden för emballage samt frakt till uppsamlingsställena. Priset till odlare kan beräknas ha uppgått till 8 öre för kilogram.

På grundval av ovanstående erhålles följande kalkyl för år 1943/44.

Kvantitet	Pris	Värde
193 000	6·84	13·2
77 000	8·—	6·2
270 000	7·19	19·4

År 1944/45. Förbrukningen av fabrikspotatis år 1944/45 beräknas tillsvidare komma att stanna vid 60 000 ton. Efter ett medelpris av 29 öre per hektoliter och stärkelseprocent samt en stärkelsehalt av 17 procent erhålles ett pris per deciton av 7 kronor 4 öre.

År 1945/46. Enligt livsmedelskommissionens försörjningsplaner komma vid normal potatisskörd licenser att lämnas för en tillverkning av 250 000 deciton potatismjöl år 1945/46. Denna produktion motsvarar en förbrukning av ca 140 000 ton potatis.

I enlighet med en mellan livsmedelskommissionen och bränneriidkareföreningen träffad överenskommelse får vidare vid normal potatisskörd tillverkas 10 milj. liter brännvin, vartill åtgår en kvantitet av 40 000 ton potatis.

Priset beräknas efter ett genomsnitt av 29 öre per hektoliter och stärkelseprocent och en genomsnittlig stärkelsehalt av 17,5 procent till 7 kronor 26 öre per deciton.

Sockerbetor.

Jordbrukets inkomster av sockerbetor för åren 1943/44 och 1944/45 ha beräknats på följande sätt:

	Kvantitet ton	Sockerhalt procent	Pris öre/dt	Värde milj. kr
1943/44 ..	1 868 260	17·10	480·94	89·85
1944/45 ..	1 803 350	17·04	479·25	86·43

För år 1945/46 har räknats med en i förhållande till år 1944/45 oförändrad areal av 55 000 hektar samt en hektarskörd av 35 000 kilogram. Under dessa förutsättningar erhålles en totalskörd av 1 925 000 ton. Den normala socker-

halten torde liksom i normkalkylen för 1944/45 kunna beräknas till 17,5 procent. Vid ett pris av 4,65 kronor per deciton för betor med 16 procents sockerhalt samt ett tillägg av $\frac{1}{160}$ av detta grundpris för varje tiondels ökning därutöver av sockerhalten erhålles ett genomsnittspris av 5 kronor 9 öre per deciton. Inkomsten av sockerbetor skulle under dessa förutsättningar komma att uppgå till 98,0 milj. kronor.

Oljeväxter.

År 1944/45. Från Sveriges oljeväxtodlares centralförening ha preliminära uppgifter erhållits rörande areal och skörd per hektar av olika oljeväxter. Med ledning av dessa uppgifter har följande beräkning av jordbrukets inkomster av oljeväxter verkställt:

	Areal ha	Skörd kg/ha	Kvantitet ton	Pris öre/kg	Inkomst 1 000 kr.
Höstraps.....	11 945·72	1 374	16 413	80	13 130
Vårraps	8 655·44	1 119	9 685	75	7 264
Vitsenap	7 708·50	1 000	7 709	65	5 010
Vallmo	2 749·77	934	2 568	110	2 825
Oljelin	13 258·40	1 148	15 221	80	12 176

Summa 40 405

Från den beräknade totalinkomsten skola vid beräkningarnas begagnande i samband med prissättningen de s. k. stimulanstilläggen avdragas. Som utgångspunkt för beräkningen av dessa har på vanligt sätt tagits den av jordbrukskommitténs andra delegation beräknade produktionskostnaden per hektar, vilken dock höjts i relation till den stegring, som jordbrukets totala kostnadssumma undergått, sedan nämnda undersökning verkställdes. En dylik överslagsberäkning ger vid handen att stimulansinkomsterna kunna beräknas till 2,9 milj. kronor, vilket belopp sålunda bör avdragas vid beräkningens begagnande i samband med prissättningen.

År 1945/46. Beträffande den hösten 1944 verkställda och för våren 1945 planerade sådden av oljeväxter föreliggande uppgifter på grundval av arealinventeringen per den 23 oktober 1944. Avkastningen per hektar har beräknats i samråd med livsmedelskommissionens produktionsavdelning. Med ledning av dessa uppgifter samt tillgängliga prisuppgifter ha inkomsterna av oljeväxter beräknats på följande sätt:

	Areal ha	Skörd kg/ha	Kvanti- tet ton	Pris öre/kg	Värde milj. kr
Höstraps	8 135	1 600	13 016	69	9·0
Höstrybs	484	1 300	629	69	0·4
Vårraps	6 484	1 200	7 781	75	5·8
Vitsenap.....	5 085	1 200	6 102	62	3·8
Vallmo	2 471	900	2 224	91	2·0
Oljelin	11 466	1 200	13 759	69	9·5

Summa 30·5

Totalt skulle enligt denna beräkning jordbrukets inkomster av oljeväxter komma att uppgå till 30,5 milj. kronor. Vid kalkylens begagnande i samband med prissättningen skola emellertid enligt tidigare beslut avdragas de belopp, varmed inkomsterna överstiga den beräknade produktionskostnaden. Till följd av den successiva kostnadsökningen för jordbruket ävensom företagna prissänkningar på oljeväxterna kan emellertid någon stimulansinkomst

f. n. icke beräknas föreligga. I kalkylen uppföres med anledning härav hela det ovan angivna inkomstbeloppet.

I detta sammanhang bör anmärkas, att Kungl. Maj:t, sedan förkalkylen för år 1945/46 behandlats inom 1942 års jordbrukskommitté, i enlighet med ett av riksdagen givet bemyndigande företagit en viss höjning av priset på vit-senap. Något större fel i beräkningen torde denna prishöjning dock icke medföra, enär densamma får anses ha karaktären av ett sådant stimulanstillägg, som enligt tidigare tillämpade principer icke bör medtagas vid kalkylens begagnande i samband med prissättningen. Likaledes bör nämnas, att även de uppgifter rörande oljeväxtarealerna, som blivit tillgängliga sedan ovanstående kalkyl utarbetades, utvisa vissa förskjutningar i jämförelse med de däri begagnade siffrorna. Då emellertid dessa förändringar gå i olika riktning för olika slag av oljeväxter, synas icke heller dessa komma att medföra större rubbningar i kalkylen.

Spånadsväxter.

År 1944/45. Från Riksförbundet lin och hampa ha uppgifter erhållits rörande skörden och försäljningen av lin- och hamphalm samt linfrö (något överskott av hamprö till avsalu har icke förekommit). Enligt dessa uppgifter kunna jordbrukets inkomster av spånadsväxter beräknas på följande sätt:

Linhalm.....	1·7 milj. kronor
Hamphalm	0·6 » »
Linfrö	1·3 » »
Summa 3·6 milj. kronor	

Antages stimulansinkomsten, såsom tidigare skett, stå i samma relation till totalinkomsten som beträffande oljeväxter, erhålles ett belopp av 0,3 milj. kronor att avdragas vid beräkningarnas begagnande i samband med prissättningen.

År 1945/46. Med ledning av föreliggande areal- och prisuppgifter samt beräknad normalskörd beräknas jordbrukets inkomster av spånadsväxter på följande sätt:

	Areal hektar	Hektarskörd kilogram	Kvantitet ton	Pris öre/kg	Värde milj. kr.
<i>Halm.</i> Lin	4 000	3 000	12 000	20	2·4
Hampa	1 900	4 000	7 600	12·5	1·0
<i>Frö.</i> Lin	4 000	600	2 400	68	1·6
					Summa 5·0

För hampa upptages icke någon särskild inkomst av fröavkastningen, enär det visat sig att denna i regel icke uppgår till något nämnvärt belopp. Den allmänna kostnadsutvecklingen samt vidtagna prisjusteringar synas även beträffande spånadsväxterna böra medföra, att någon stimulansinkomst icke beräknas.

Mjölk.

Vid den i januari månad verkställda justeringen av inkomstkalkylen för år 1944/45 beräknades mjölkproduktionen på följande sätt för åren 1943/44 och 1944/45:

	1943/44	1944/45
K-mjölk vid mejeri	905	925
P-mjölk vid mejeri	2 163	2 390
Total invägning	3 068	3 315
K-mjölk utanför mejeri	180	170
» till hemmaförbrukning	505	500
Mjölk till lantsmör	175	160
Fodermjölk.....	260	290
Summa	4 188	4 435

Enligt de av direktör A. H. Stensgård verkställda beräkningarna av kreatursantalet kan koantalet per den $\frac{15}{9}$ åren 1943, 1944 och 1945 angivas till 1 770 000 resp. 1 795 000 och 1 835 000. Medelkoantalet för de båda berörda produktionsåren kan följaktligen enligt dessa kalkyler beräknas till 1 782 500 för år 1943/44 och 1 815 000 för år 1944/45. Den ovan anförda beräkningen av mjölkproduktionen skulle sålunda motsvara en genomsnittlig mjölkproduktion per ko av 2 350 resp. 2 444 kilogram. Till jämförelse kan nämnas, att mjölkproduktionen per ko år 1938/39 beräknats till 2 455 kilogram.

Ett bestämt omdöme om det sannolika utfallet av den för år 1944/45 upprättade förkalkylen är ännu icke möjligt. Uppgifter rörande mjölkinvägningen vid mejerierna föreligga tills vidare endast för tiden september 1944 — januari 1945. Invägningen under dessa månader belyses av följande sammanställning i vilken till jämförelse meddelas även invägningssiffrorna för samma månader åren 1938/39, 1939/40 och 1943/44 (siffrorna avse 1 000 ton).

	1938/39	1939/40	1943/44	1944/45
September	260	291	266	273
Oktober	235	255	233	239
November	212	223	205	216
December	220	234	217	232
Januari	235	243	228	244
Februari	222	227	216	232
Mars	252	247	233	248
Summa	1 636	1 720	1 598	1 675

I jämförelse med år 1943/44 innebär den för 1944/45 kalkylerade invägningssiffran en ökning med 8 procent. För den del av sistnämnda produktionsår, för vilken statistisk redovisning av mjölkinvägningen redan föreligger, stannar emellertid ökningen vid icke fullt 5 procent. Härvid är dock att märka, att utvecklingen från att under de första månaderna ha varit jämförelsevis ogynnsam med en invägningsökning i förhållande till föregående år av något mindre än 3 procent därefter har tydligt förbättrats. Den svaga invägningsökningen under september och oktober torde bero på de ovanligt ogynnsamma betesförhållandena under den senare delen av betesperioden. För den egentliga stallfodringsperioden synes en fortsatt ökning av mjölkproduktionen vara att vänta med hänsyn till den starkare ökningen av koantalet och den i jämförelse med föregående år rikligare tillgången på såväl oljekraftfoder som hö. Vidare bör även beaktas, att mjölkproduktionen under våren 1944 företedde en tämligen ogynnsam utveckling. Särskilt medförde den ovanligt sena betessläppningen en jämförelsevis låg mjölkproduktion i maj 1944. Härav följer att under normala väderleksförhållanden en stark produktionsökning bör kunna påräknas för motsvarande tid i år. Med hänsyn till dessa förhållanden fann delegationen vid den omräkning av kalkylen, som ägde rum i januari månad, icke skäl att frångå den ovan anförda uppskattningen av mjölkproduktionen under produktionsåret 1944/45, vilken ur-

sprungligen verkställdes i augusti 1944. Det bör dock framhållas, att det numera synes sannolikt, att produktionsutvecklingen för hela året blir något ogynnsammare än sålunda antagits. Såvitt förhållandena bli någorlunda gynnsamma under betesperioden, synes mjölkinkvägningen dock knappast kunna väntas sjunka mer än ca 30 000 ton under den ovan beräknade kvantiteten. I enlighet härmed upptages mjölkinkvägningen år 1944/45 i denna PM preliminärt till 3 285 000 ton.

Det bör i detta sammanhang anmärkas, att en kontrollberäkning av foder-mjölk-såtgången med ledning av de uppgifter rörande kreatursantalet, som framkommit vid direktör A. H. Stensgårds undersökning häröfver, ger anledning till en mindre justering för såväl 1943/44 som 1944/45, innebärande en ökning med 20 000 ton för det förstnämnda och en minskning med 7 000 ton för det sistnämnda året. Den totala mjölkproduktionen synes följaktligen kunna uppskattas till 4 208 000 ton år 1943/44 och 4 398 000 ton år 1944/45. Den beräknade produktionen per ko justeras härigenom till 2 361 resp. 2 423 kilogram, vilket innebär en ökning med 2,6 procent från 1943/44 till 1944/45.

Vid en prognos för mjölkproduktionens utveckling 1945/46 få de väntade förändringarna i koantal och fodertillgångar väljas till utgångspunkt. Beträffande de förstnämnda redovisas på annat ställe i denna PM de av direktör A. H. Stensgård verkställda beräkningarna av kreatursantalet. I fråga om de sistnämnda har en särskild kalkyl verkställts på grundval av dels de tidigare anförda normskördsberäkningarna, dels vissa av livsmedelskommissionen lämnade uppgifter rörande tillgången på oljekraftfoder m. m., vilka närmare redovisas i samband med beräkningarna av jordbrukets kostnader under år 1945/46.

Mellan den 15/9 1945 och samma tidpunkt 1946 beräknas koantalet stiga från 1 835 000 till 1 860 000 djur. Medelkoantalet, som för år 1944/45 beräknats till 1 815 000, väntas sålunda för år 1945/46 komma att uppgå till 1 847 500, vilket i jämförelse med föregående år innebär en ökning med 1,8 procent. Tillgången på oljekraftfoder beräknas stiga från 165 000 ton år 1944/45 till 180 000 ton år 1945/46 eller med ca 9 procent. Den för mjölkproduktionen tillgängliga fodertillgången, räknad i foderenheter, uppgår vid de antagna normskördarna av olika grödor till ungefär samma kvantitet som år 1944/45, och även fodrets äggvitehalt synes under de angivna förutsättningarna bli av ungefär samma storleksordning som föregående år. Däremot uppkommer för 1945/46, fortfarande under de förut redovisade betingelserna, en tydlig förbättring av koncentrationsgraden i fodret. Detta beror på att såväl mängden foderenheter som kvantiteten äggvita år 1944/45 hölls uppe till följd av den osedvanligt stora höskörden, under det att fodrets koncentrationsgrad samtidigt försvagades genom den knappa tillgången på fodersäd och den ävenledes relativt svaga skörden av foderrotfrukter.

Vad nu anförts beträffande fodertillgångarna (rikligare tillgång på oljekraftfoder och högre koncentrationsgrad i fodret) leder närmast till den slutsatsen, att vid antagen normskörd och i övrigt angivna förutsättningar en viss stegring av mjölkproduktionen per ko är att förvänta. Härvid bör hänsyn även tagas till den s. k. sekulära stegringen av mjölkavkastningen, vilken får antagas komma att göra sig gällande även i fortsättningen. Särskilt med hänsyn till den osäkerhet, som alltjämt vidlåder den för år 1944/45 upprättade kalkylen, torde dock denna stegring få beräknas bli förhållandevis liten. Med ledning av de nu anförda övervägandena har den genomsnittliga produktionen per ko för år 1945/46 uppskattats till 2 450 kilogram, vilket i förhållande till den för 1944/45 antagna siffran innebär en ökning med endast 1,1 procent. Tillämpas denna produktionssiffra på det förut angivna

medelkoantalet — 1 847 500 djur — erhålles en total mjölkproduktion år 1945/46 av 4 526 000 ton vilken kvantitet innebär en ökning i förhållande till den beräknade produktionen år 1944/45 med 2,9 procent.

I jämförelse med erfarenheterna från de senaste åren kan den för år 1945/46 beräknade stegringen av mjölkproduktionen förefalla mycket låg. Härvid är emellertid att märka bl. a. att kostammen undergått vissa förskjutningar i fråga om ålderssammansättningen innebärande att antalet kvigor och äldre kor är förhållandevis högt, medan antalet kor i medelåldern vilka ha den högsta medelmjölmängden per ko är jämförelsevis lågt.

Beträffande fördelningen av den sålunda för år 1945/46 uppskattade totala mjölkproduktionen av 4 526 000 ton må följande anföras.

Kvantiteten mjölk till utfodring kan med ledning av de i annat sammanhang berörda kalkylerna över kreatursantalets förändringar beräknas till 295 000 ton. Jordbrukarnas hemmaförbrukning av konsumtionsmjölk antages som tidigare förbli oförändrad per capita räknad, vilket vid fortsatt minskning av jordbrukarebefolkningen med ca 1 procent om året medför en nedgång till 495 000 ton. Försäljningen av lantsmör synes av statistiken att döma hålla på att stabiliseras efter att tidigare ha befunnit sig i starkt sjunkande. Även i fråga om hemmaförbrukningen av lantsmör synes övervägande skäl tala för att förändringarna komma att bli helt obetydliga. En viss fortsatt nyanslutning av leverantörer till mejerierna är utan tvivel att påräkna, men samtidigt bör ökningen av koantalet och av produktionen per ko medföra en viss ökning av smörproduktionen hos jordbrukare utanför mejerierna.

Huruvida dessa förskjutningar komma att helt motväga varandra kan på förhand icke bedömas. Då fördelningen av totalproduktionen på olika delposter emellertid icke har nämnvärd betydelse för inkomstberäkningen vid en prognos, som måste bygga på en uppskattning av koantalet och produktionen per ko, torde det i detta sammanhang knappast föreligga någon anledning att revidera den förut beräknade kvantiteten mjölk till lantsmör. Beträffande försäljningen av k-mjölk utanför mejeri torde man böra räkna med att verkningarna av en något ökad anslutning till mejerierna å ena och ett ökat koantal samt en ökad mjölkproduktion per ko å andra sidan i stort sett taga ut varandra.

På grundval av dessa överväganden beräknas den förut angivna totala mjölkproduktionen fördela sig på följande sätt:

	1944/45	1945/46
Invägning vid mejerierna.....	3 285 000	3 406 000
Försäljning av k-mjölk utanför mejeri...	170 000	170 000
Hemmaförbrukning av k-mjölk.....	500 000	495 000
Mjölk till lantsmör	160 000	160 000
Fodermjölk	283 000	295 000
Total mjölkproduktion	4 398 000	4 526 000

Den vid mejerier invägda mjölken har för år 1944/45 beräknats fördela sig med 925 000 ton k-mjölk och 2 390 000 ton p-mjölk. Föreliggande statistik över försäljningen synes tyda på en svag minskning av k-mjölksförsäljningen och en viss, likaledes tämligen svag stegring av gräddförsäljningen. Då de förändringar, som kunna skönjas i fråga om dessa poster, emellertid äro tämligen obetydliga, synas övervägande skäl tala för att bibehålla kvantiteten k-mjölk år 1945/46 oförändrad vid 925 000 ton. Till produktberedning kommer i så fall enligt den ovan anförda beräkningen en kvantitet av 2 481 000 ton att återstå.

Beträffande mjölkpriserna ha på sedvanligt sätt beräkningar verkställts inom Sveriges lantbruksförbund. Desamma redovisas i följande tabell.

Beräkningar rörande mjölkpriser.

	1938/39	1943/44	1944/45 och 1945/46
<i>I. Från mejerier saluförd oskummad konsumtionsmjölk.</i>			
Minutpris pr liter enl. SMR:s statistik	24·79	29·98	29·98
Avgår detaljhandelsmarginal	3·42	3·55	3·56
» mjölkavgift	1·55	—	—
Återstår	19·82	26·43	26·42
» efter korrigering för svinn	19·43	25·91	25·90
Avgår mejerikostnader	3·65	5·48	5·48
» extrafrakter	0·26	0·68	0·58
Producentpris i öre pr liter	15·52	19·75	19·84
Omräknat till kg	15·07	19·17	19·26
Tillkommer mjölkpristillägg	—	1·74	2·00
Producentpris, öre pr kg	15·07	20·91	21·26
<i>II. Från mejerier saluförd standardiserad mjölk.</i>			
Minutpris pr liter enl. SMR:s statistik		28·98	28·98
Avgår detaljhandelsmarginal		3·55	3·56
Återstår		25·43	25·42
» efter korrigering för svinn		24·93	24·92
Avgår mejerikostnader inkl. standardiseringskostnad		5·63	5·63
» extrafrakter		0·68	0·58
Producentpris i öre pr liter		18·62	18·71
Omräknat till kg		18·08	18·17
Tillkommer mjölkpristillägg omräknat till stand- mjölk		1·45	1·66
Producentpris i öre pr kg standardiserad mjölk...		19·53	19·83
<i>III. Utanför mejerier försäld konsumtionsmjölk</i>			
Minutpris pr liter enl. SMR:s statistik	24·79		
Avgår detaljhandelsmarginal	3·42		
» mjölkavgift	1·55		
Återstår	19·82		
» efter korrigering för svinn	19·43		
Omräknat till kg-pris	18·87	24·64	24·64
<i>IV. Produktmjölk vid mejerier.</i>			
Kvot mellan smörpris och använd mjölmängd pr kg smör	11·46	17·55	17·55
Tillkommer nettoprisutjämningsbidrag resp. mjölk- pristillägg	1·25	1·25	1·49
Allmänt tillägg (mejerikostnadsbidrag)	—	—	—
Avgår mejerikostnader	0·90	1·47	1·47
Producentpris pr kg	11·81	17·83	17·57
<i>V. Hemmaförbrukad K-mjölk.</i>			
P-mjölkspris	11·81	17·83	17·57
Skummjölksvärde	2·00	4·05	4·05
Pris å hemmaförbrukad K-mjölk	13·81	21·88	21·62

Jordbrukets inkomster av *vid mejerier försäld konsumtionsmjölk* år 1944/45 har tidigare beräknats på följande sätt:

	Kvantitet 1 000 ton	Pris öre/kg	Värde milj. kronor
Oskummad mjölk....	140	21·26	29·8
Standardiserad mjölk.	938	19·83	186·0
Summa			215·8

Omräknad till oskummad mjölk beräknas den totala k-mjölkkvantiteten detta år uppgå till 925 000 ton. De förskjutningar, som kunna väntas inträffa under år 1945/46, komma med all sannolikhet att bli av tämligen begränsad omfattning, varför såväl den totala k-mjölkkvantiteten som genomsnittspriset för densamma för sistnämnda år upptagas oförändrade.

Skummjölk till ost.

För att närmare belysa åtgången av skummjölk till ost ha detaljerade uppgifter inhämtats rörande ostproduktionens fördelning på olika kvalitetsklasser. För år 1943/44 beräknas förbrukningen till 225 000 ton och för 1944/45 till 215 000 ton. För år 1945/46 antages kvantiteten bli oförändrad.

Diverse mjölkbidrag.

Sådana särskilda mjölkbidrag, som icke inkluderas i de förut anförda mjölkpriserna, ha inom Svenska mejeriernas riksförening beräknats till följande belopp, varvid för år 1945/46 antages, att grunderna för desamma förbli oförändrade.

	1943/44 milj. kronor	1944/45 milj. kronor	1945/46 milj. kronor
Producentbidrag och differentieringstillägg....	56·6	59·5	57·5
Merfrakttillägg	2·4	3·0	2·5
Kompensation för utebliven prishöjning	1·2	1·3	1·2
Summa	60·2	63·8	61·2

Det i anslutning till omräkningen av kalkylen i januari 1945 beslutade ytterligare differentieringstillägget har icke medtagits i kalkylen för 1945/46.

Merinkomst av gräddförsäljning.

På grundval av föreliggande kvantitets- och prisberäkningar har merinkomsten av gräddförsäljning uppskattats på följande sätt:

	1938/39	1943/44	1944/45
Merinkomst per kg mjölk, ören	2·43	11·60	11·61
Total merinkomst, milj. kronor	7·3	10·1	13·9

Då såväl pris som kvantitet år 1945/46 förutsatts bli oförändrade, upptages för sistnämnda år samma belopp som för 1944/45. Det bör dock anmärkas, att om försörjningsläget under det kommande året skulle nödvändiggöra vissa restriktioner i fråga om gräddförsäljningen, kommer denna inkomstpost att stanna under det här upptagna beloppet.

Ägg och fjäderfäkött.

Beträffande beräkningssättet hänvisas till bil. 1 i Kungl. Maj:ts proposition 253/1944.

För 1945/46 beräknas en ökning av hönsantalet med 700 000 st. till 9 100 000 i april 1945, vilket efter avdrag för tuppar ger en ökning av antalet värphöns med 665 000 och av äggproduktionen med ca 4 400 ton eller något över 8

procent. Priset på ägg har för 1945/46 upptagits till 2 kronor 95 öre för kilogram eller samma som föregående år. I fråga om priserna å utslagshöns mot- ses för år 1945/46 en viss nedgång till följd av dels beräknad större slakt av nötboskap, dels också ökad slakt av utgallringshöns, sedan årskullarna nu blivit större. Detta torde också medföra sänkning av priset på ungtuppar. För kycklingar beräknas däremot samma pris som för 1944/45.

Antalet höns i september, vilket ingår i beräkningen över kreaturskapita- let, beräknas vara ca 10 procent lägre än antalet i april.

Jordbrukets inkomster av *äggproduktionen* beräknas på följande sätt:

	Värphöns 1 000 st.	Ägg per höna och år, st.	Äggproduktion ton Totalt Jordbruket	Pris kr/kg	Värde milj. kronor Totalt Jordbruket	
1938/39.....	9 210	112	60 860	53 260	1·41	85·8 75·1
1943/44.....	6 650	112	43 943	36 470	2·95	129·6 107·6
1944/45.....	7 980	112	52 732	43 760	2·95	155·6 129·1
1945/46.....	8 645	112	57 126	47 415	2·95	168·5 139·9

Värdet av *fjäderfäslakten* framgår av följande sammanställning:

	Försäljning 1 000 st.	Pris pr st. kronor	Totalt	Värde 1 000 kr Härav förs. från jord- brukare
<i>Utgallringshöns</i>				
1938/39.....	1 609	1·50	2 414	2 112
1943/44.....	1 847	3·90	7 203	5 978
1944/45.....	1 530	4·00	6 120	5 080
1945/46.....	1 800	3·50	6 300	5 229

	Försäljning 1 000 st.	Ung- tuppar	Kyck- lingar	M:tal $\frac{1}{4}$ tupp, $\frac{3}{4}$ kyckl.	Totalt	Värde 1 000 kr Härav förs. från jord- brukare
<i>Kycklingar o. ungtuppar i samband med rekry- tering.</i>						
1938/39	2 950	1·50	1·00	1·13	3 334	2 927
1943/44	3 700	3·00	1·80	2·10	7 770	6 449
1944/45	3 350	3·20	1·60	2·00	6 700	5 561
1945/46	3 300	3·00	1·60	1·95	6 435	5 341

*Speciell kycklingpro-
duktion till slakt*

1938/39	1 000	—	1·00	—	1 000	878
1943/44	500	—	1·80	—	900	747
1944/45	500	—	1·60	—	800	664
1945/46	500	—	1·60	—	800	664

Sammandrag av fjäderfäslaktens värde för jordbruket.

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43	1943/44	1944/45	1945/46
Utgallringshöns	2·1	2·6	5·3	10·2	6·7	6·0	5·1	5·2
Kycklingar och ungtuppar..	3·8	3·8	3·5	5·8	7·9	7·2	6·2	6·0
	5·9	6·4	8·8	16·0	14·6	13·2	11·3	11·2

Köttproduktionen.*År 1943/44.*

Uppgifter rörande den besiktigade slakten ha hämtats ur den i jordbruks-ekonomiska uppgifter återgivna månadsstatistiken. Husbehovsslakten har beräknats med ledning av livsmedelskommissionens statistik över behållen hemslakt enligt utlämnade slaktlicenser och den stämplingskontrollerade slakten enligt livsmedelskommissionens veckostatistik. Medelslaktvikterna ha framräknats med ledning av sistnämnda statistik. Då statistiska uppgifter för den stämplade slakten och hemslakten av får finnas endast fram t. o. m. den 20 februari 1944, har antagits, att den stämplade slakten och hemslakten utgöra en lika stor del av den totala fårslakten, som i medeltal varit fallet under krigsåren. Beträffande medelslaktvikten å får föreligga uppgifter t. o. m. februari 1944. Dessa ha använts för hela produktionsåret 1943/44.

Resultaten av beräkningarna sammanfattas i följande tabell.

Köttproduktionen år 1943/44.

Djurslag	Antal djur	Medelslaktvikt (kg)	Total slaktvikt (ton)
<i>Storboskap.</i>			
Besiktigad slakt.....	337 710	194·3	65 617·1
Stämplad slakt.....	22 590	139·0	3 140·0
S:a avsaluslakt	360 300	190·8	68 757·1
Hemslakt.....	2 019	86·0	173·7
Totala slakten	362 319	190·2	68 930·8
<i>Större kalv.</i>			
Besiktigad slakt.....	248 774	49·5	12 314·3
Stämplad slakt.....	18 497	52·7	974·8
S:a avsaluslakt	267 271	49·7	13 289·1
Hemslakt.....	11 692	42·6	498·2
Totala slakten	278 963	49·4	13 787·3
<i>Mindre kalv.</i>			
Besiktigad slakt.....	645 846	20·2	13 046·1
Stämplad slakt.....	51 993	18·4	956·7
S:a avsaluslakt	697 839	20·1	14 002·8
Hemslakt.....	171 998	16·7	2 875·9
Totala slakten	869 837	19·4	16 878·7
<i>Får.</i>			
Besiktigad slakt.....	195 478	16·9	3 303·6
Stämplad slakt ¹	8 300	14·1	117·0
S:a avsaluslakt	203 778	16·8	3 420·6
Hemslakt ¹	45 900	11·6	527·9
Totala slakten	249 678	15·8	3 948·5
<i>Häst.</i>			
Besiktigad slakt.....	28 795	299·5	8 624·1
Stämplad slakt.....	1 732	269·5	466·8
S:a avsaluslakt	30 527	297·8	9 090·9
Hemslakt.....	13	326·4	4·2
Totala slakten	30 540	297·8	9 095·1

¹ Redovisad slakt för tiden 1/9 1943—³¹/2 1944; därefter beräknad slakt.

På grundval av kvantitetsuppgifterna samt från lantbruksförbundet erhållna uppgifter om priser har värdet beräknats på följande sätt.

	Kvantitet 1 000 ton	Pris öre/kg	Värde milj. kr.
Storboskap.....	68·9	196	135·0
Större kalv	13·8	233	32·2
Mindre kalv	16·9	141	23·8
Häst	19·1	128	11·6
Får och getter	3·9	360	14·0
Hela köttproduktionen	122·6		216·6

Åren 1944/45 och 1945/46.

Koantalet den 15 september 1944 har med ledning av kreatursräkningen den 1 juni 1944 och slaktstatistiken beräknats till 1 795 000 djur. Beräkningar och överbäkanden rörande koantalet och dess förändringar, vilka liksom övriga beräkningar om kreatursantalets förändringar siffermässigt belysts i en av direktör A. H. Stensgård upprättad PM, leder till ett antagande av en storboskapsslakt under 1944/45 av 400 000 djur och ett koantal den 15 september 1945 av 1 835 000 djur.

Med utgångspunkt från detta antal kor samt det beräknade antalet övriga nötkreatur och under beaktande av nötkreaturstammens nuvarande ålderssammansättning samt rekryteringen av och avgången ur densamma under tidigare år kan storboskapsslakten under 1945/46 uppskattas. Större delen av de kor, som komma att slaktas under 1945/46, gingo in i koklassen vid tiden för krigets början och torde icke ha decimerats väsentligt mer än normalt under de stora utslaktningarna under kriget, varför underlaget för slakten av kor under 1945/46 är relativt stort. Slakten av egentliga ungnöt torde vara av ungefär samma relativa omfattning som före kriget. Däremot torde slakten av tunga kalvar, vilka på grund av slaktvikten hänföras till storboskap, fortfarande vara lägre än före kriget. Med ledning av dessa överbäkanden har beräknats, att hela storboskapsslakten under 1945/46 skulle uppgå till 430 000 djur.

Med utgångspunkt från det beräknade nötkreatursantalet i september 1945 och dess sammansättning har rekryteringen under nämnda år beräknats. Ungnötgruppens ålderssammansättning och storlek giva anledning antaga en avgång ur ungnötsgruppen av 455 000 djur eller 25 000 mera än den uppskattade slakten av storboskap. Detta innebär praktiskt taget, att antalet under året kalvande kvigor bör bli 25 000 fler än antalet kor, som slaktas, varför koantalet ökas lika mycket och i september 1946 sålunda skulle utgöra 1 860 000. Ungnötsgruppen beräknas samtidigt minska med 15 000 djur eftersom de i ungnötsgruppen ingående kalvarna liksom föregående år beräknas till 440 000, medan avgången ur gruppen såsom nämnts beräknats bli 455 000. Kalvantalet i september 1946 har antagits vara 460 000 eller detsamma som i september de båda tidigare åren.

Multiplieras koantalet den 15 september 1946 med 0,87 (kalvprocenten) erhållas ca 1 620 000 kalvar under 1945/46. Efter avdrag för 440 000 livkalvar återstå 1 180 000 kalvar att slaktas under 1945/46. Slakten av större kalv under 1944/45 har beräknats bli ca 305 000, vilket innebär en stegring från föregående år med ca 25 000 slaktdjur. Slakten av mindre kalv blir under dessa förutsättningar 850 000. Med hänsyn till bl. a. den fortgående ökningen i mjölmängden och den därmed sammanhängande ökningen av skummjölks-tillgången synes det vara befogat att antaga en motsvarande ökning av slakten av större kalv under 1945/46. Slakten av större kalv skulle nämnda år då bli

330 000 djur. Efter avdrag för slakten av större kalv skulle 850 000 djur återstå till slakt som mindre kalv år 1945/46.

Slakten av får och lamm har under antagande av konstant fårstam upptagits till 260 000 djur.

Slakten av häst, som för år 1944/45 kan beräknas till ca 33 500 djur, torde under 1945/46 stiga till ca 35 000 djur. Härvid har hänsyn tagits till att återverkningarna av överutslaktningen under 1940 och 1941 under detta år få anses begränsade, varför underlaget för slakten synes motivera nämnda slaktdjursantal.

Med hänsyn tagen till den antagliga säsongrörelsen i medelslaktvikterna ha dessa beräknats för 1944/45 med ledning av tillgänglig statistik under nämnda produktionsår. För 1945/46 användas samma slaktvikter under antagande av en oförändrad relation mellan avsalu- och hemslacht.

Med ledning av dessa överväganden angående slaktens storlek och medelslaktvikterna ha antalet slaktdjur och köttproduktionen beräknats på följande sätt.

År 1944/45.

	Antalet slaktdjur	Medelslakt- vikt (kg)	Köttproduktion (1 000 ton)
Storboskap.....	400 000	189·4	75·8
Större kalv	305 000	49·5	15·1
Mindre kalv	850 000	19·4	16·5
Häst	33 500	295·0	9·9
Får	260 000	15·8	4·1
Summa köttproduktion			121·4

På grundval av de gjorda beräkningarna rörande kvantiteterna samt av lantbruksförbundet lämnade uppgifter om årsmedelpriser har värdet av köttproduktionen 1944/45 beräknats på följande sätt:

	Kvantitet 1 000 ton	Pris öre/kg	Värde milj. kr.
Storboskap.....	75·8	182	138·0
Större kalv	15·1	230	34·7
Mindre kalv	16·5	135	22·3
Häst	9·9	96	9·5
Får	4·1	310	12·7
Hela köttproduktionen			217·2

År 1945/46.

	Antalet slaktdjur	Medelslakt- vikt (kg)	Köttproduktion (1 000 ton)
Storboskap.....	430 000	189·4	81·4
Större kalv	330 000	49·5	16·3
Mindre kalv	850 000	19·4	16·5
Får	260 000	15·8	4·1
Häst	35 000	295·0	10·3
Summa köttproduktion			128·6

Värdet av köttproduktionen år 1945/46 har beräknats på följande sätt:

	Kvantitet 1 000 ton	Pris öre/kg	Värde milj. kr.
Storboskap	81·4	182	148·1
Större kalv	16·3	230	37·5
Mindre kalv	16·5	135	22·3
Får	4·1	310	12·7
Häst	10·3	96	9·9
Hela köttproduktionen			230·5

Fläskproduktionen.

År 1943/44.

Fläskproduktionens storlek år 1943/44 framgår av följande sammanställning. Medelslaktvikten för hemslaktade svin har därvid antagits vara lika stor som under år 1942/43.

	Antal djur	Medelslakt- vikt (kg.)	Totala slakten (ton)
<i>Svin.</i>			
Besiktigad slakt	1 007 087	89·8	90 436·4
Stämplad slakt	26 820	85·6	2 295·8
S:a avsaluslakt	1 033 907	89·7	92 732·2
Hemslakt	580 539	90·0	52 248·5
Totala slakten	1 614 446	89·8	144 980·7

År 1944/45.

Fläskproduktionen under 1944/45 har uppskattats med ledning av betäckningsstatistiken, varvid avståndet mellan betäckning och slakt antagits utgöra 13 månader. Under tiden augusti 1943—juli 1944 betäcktes 182 557 suggor. På samma sätt som tidigare har denna siffra multiplicerats med 7,52, varvid erhållits 1 372 800 slaktdjur för produktionsåret 1944/45.

Beträffande slaktvikten konstaterades efter prissänkningen i april 1944 en avsevärd nedgång. Tillgängligt statistiskt material tyder på en medelslaktvikt av 87,5 kilogram för den saluförda slakten för år 1944/45. Medelslaktvikten för hemslaktade svin har antagits vara 90,0 kilogram. Under dessa antaganden och med hänsyn tagen till en nedgång i antalet hemslaktade svin, skulle svinslakten under 1944/45 uppskattas till 121 370 ton med en medelslaktvikt av 88,4 kilogram.

Med ledning av svinräkningen den 24 april 1944 har i augustipromemorian räknats med en nedgång i fläskproduktionen utanför jordbruket från 6 000 ton för år 1943/44 till 4 000 ton för år 1944/45.

År 1945/46.

En jämförelse mellan svinräkningen i oktober 1943 och de preliminära resultaten från svinräkningen i oktober 1944 visar en praktiskt taget oförändrad stam av modersuggor. Under förutsättning av ett konstant antal suggor under 1944/45 och ett i förhållande till föregående år oförändrat utnyttjande av suggorna skulle under 1945/46 erhållas ungefär samma slaktsvinproduktion som under 1944/45.

För en uppskattning av fläskproduktionen under år 1945/46 föreligger även betäckningsstatistiken t. o. m. mars månad 1945. Under antagande av en

intervall mellan betäckning och slakt av 13 månader kan antalet slaktsvin beräknas med ledning av betäckningssiffrorna för augusti 1944—mars 1945. Med ledning av säsongfördelningen under år 1943/44 erhållas för hela tiden augusti—juli 183 200 betäckningar vilka beräknas motsvara ca 1 381 000 slaktsvin år 1945/46. Medelslaktvikterna för avsalusvin och hemslaktade svin torde kunna beräknas bli desamma, som antagits för 1944/45, varvid hänsyn tagits till de förändringar, som statistiskt kunnat belysas. Med hänsyn till läget å fläskmarknaden torde proportionerna mellan avsalu- och hemslakt bli oförändrade, varför medelslaktvikten för hela svinslakten upptages till den för 1944/45 eller 88,4 kilogram. Då erhålles en total fläskkvantitet av 122 100 ton.

Den beräknade slakten utanför jordbruket borde under förut angivna förutsättningar bli densamma under 1945/46 som under 1944/45 eller 4 000 ton. Avdrages denna kvantitet från den totala fläskkvantiteten erhållas 118 100 ton att upptagas i inkomstkalkylen.

På grundval av beräkningarna rörande svinslakten och från lantbruksförbundet erhållna prisuppgifter har värdet av svinslakten beräknats. Dessförinnan har dock avdrag gjorts för tidigare nämnda svinslakt utanför jordbruket.

	Kvantitet 1 000 ton	Pris öre/kg	Värde milj. kr.
1943/44.....	139·0	239	332·2
1944/45.....	117·4	225	264·2
1945/46.....	118·1	225	265·7

Vid beräkningen av antalet slaktsvin med ledning av betäckningsstatistiken har antalet grisar per kull, vilka nå slaktåldern, beräknats till 7,35. Då emellertid betäckningsstatistiken endast omfattar Svea- och Götaland har tidigare med ledning av 1937 års jorbruksräkning gjorts ett tillägg av 2,3 procent, vilket var antalet modersuggor i Norrland i procent av antalet i övriga delar av landet. Av husdjursräkningen den 1 juni 1944 framgår, att antalet modersuggor i Norrland utgjorde 2,6 procent av antalet i övriga delar av landet, varför en korrektion av antalet grisar per betäckning vidtagits. Detta antal blir då 7,54 (tidigare 7,52), vilket använts i kalkylen för 1945/46.

Det bör i anslutning till ovanstående beräkningar anmärkas, att slaktsiffror, som blivit tillgängliga sedan beräkningarna verkställdes, tyda på att slakten av svin underskattats, medan slakten av vissa andra djurslag överskattats. Då förskjutningarna, såvitt man hittills kan bedöma, i stort sett synas taga ut varandra, och då dessutom en prognos för hela året allttjämt är förenad med stora vanskligheter, har emellertid någon omarbetning av kalkylen på denna punkt icke företagits.

Statliga pristillägg.

Med anledning av den omräkning av kalkylen för 1944/45, som verkställdes i januari 1945, har riksdagen anvisat ett belopp av 7 milj. kronor till täckande av det underskott, som därvid uppkom. Härav skall ett belopp av 3,5 milj. kronor användas som fraktbidrag och pristillägg för kött och fläsk. Detta belopp uppföres här såsom en särskild inkomstpost.

Försäljning av smågrisar.

Värdet av försäljningen av smågrisar från jordbruket har tidigare för år 1944/45 uppskattats till 2,1 milj. kronor. Något material till en säkrare bedömning av denna post föreligger ännu icke, enär försäljningen i huvudsak äger rum under våren. Beräkningen bibehålles därför tills vidare oförändrad för såväl 1944/45 som 1945/46.

Försäljning av militärhästar.

I samband med de tidigare anförda beräkningarna rörande kreatursantalets förändringar ha uppgifter inhämtats från militärmyndigheterna rörande försäljningen av militärhästar. Kalkylen har, såsom i denna närmare belyses, medfört en höjning av de förut beräknade försäljningssiffrorna för åren 1939/40—1940/41. För åren 1944/45 och 1945/46 grundar sig kalkylen på anslagsberäkningen i statsverkspropositionerna. Sedan avdrag gjorts med hänsyn till slakt av militärhästar, vilken redan redovisats vid beräkningen av jordbrukets slaktinkomster, kvarstår för dessa båda år en inkomst för jordbruket av 0,6 resp. 0,8 milj. kronor.

Export av levande djur.

Export av levande djur kan, så vitt hittills kan bedömas, icke väntas förekomma i nämnvärd omfattning år 1944/45 och upptages icke heller i kalkylen för 1945/46.

Kapitalförändringar.*Kreaturskapital.*

Förändringarna i nötkreatursantalet ha behandlats i samband med beräkningarna över köttproduktionen. Antalet oxar och tjurar har därvid i september 1946 bibehållits oförändrat i förhållande till det beräknade antalet i september 1945.

Hästantalet har beräknats med ledning av betäckningsstatistik, häststammens ålderssammansättning och slakt. Hästar över 3 år beräknas med ledning härav minska med 1 000 djur mellan september 1944 och september 1945 och sedan stiga med 1 000 djur fram till september 1946. Unghästantalet stiger med 11 000 djur mellan 1944 och 1945, medan fölantalet går ned 6 000 djur. Fram till september 1946 beräknas unghästantalet stiga med ytterligare 2 000 djur. Fölantalet har antagits vara oförändrat från 1945.

Hönsantalet har beräknats med ledning av antagen rekrytering och avgång innevarande och följande år.

Jordbrukets varuförråd.

Enligt beräkningar för år 1944/45 skulle jordbruket vid utgången av detta år ha en foderreserv av 129 milj. foderenheter. Med tillämpning av oförändrade normer för foderåtgången skulle, vid antagande av normalskörd år 1945 och betingelserna i övrigt för den ovan beräknade animaliska produktionen, uppkomma ett ungefär lika stort överskott vid utgången av år 1945/46. Något belopp för denna post införes därför icke i denna beräkning. Detta förfaringssätt synes också bäst svara mot den uppställda förutsättningen för hela beräkningen — normal skörd — enär vid en dylik överföringen av foder från ett år till ett annat endast sker i form av normala övergångslager.

Beräkningarna rörande kapitalförändringarna sammanfattas i följande sammanställning (milj. kr):

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43	1943/44	1944/45	1945/46
Kreaturskapital....	—	— 51·9	— 83·9	— 44·4	+ 68·2	+ 32·4	+ 24·2	+ 8·7
Varuförråd	+ 30·0	—	— 37·0	—	+ 25·5	— 25·5	+ 11·6	—
Summa	+ 30·0	— 51·9	— 120·9	— 44·4	+ 93·7	+ 6·9	+ 35·8	+ 8·7

Husdjursantalet den 15 september nedanstående år.

	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945	1946
<i>Hästar.</i>								
3 år och däröver efter avdrag av militär- hästar	502 000	464 500	463 000	451 000	460 000	466 000	465 000	466 000
Unghästar	78 000	82 000	77 000	71 000	65 000	64 000	75 000	77 000
Föl	48 000	43 000	40 000	35 000	40 000	48 000	42 000	42 000
Summa unghästar och föl	126 000	125 000	117 000	106 000	105 000	112 000	117 000	119 000
Summa hästar	682 000	589 500	580 000	557 000	565 000	578 000	582 000	585 000
<i>Nötkreatur.</i>								
Oxar	7 000	6 000	5 000	4 000	4 000	3 300	3 000	3 000
Tjurar 2 år o. där- över	31 000	33 000	33 000	31 000	35 000	27 700	28 000	28 000
Kor	1 920 000	1 868 000	1 750 000	1 698 000	1 770 000	1 795 000	1 835 000	1 860 000
Summa oxar, tjurar och kor	1 958 000	1 907 000	1 788 000	1 733 000	1 809 000	1 826 000	1 866 000	1 891 000
Ungnöt	564 000	564 000	475 000	471 000	546 000	615 000	615 000	600 000
Kalvar under 1 år ..	467 000	419 000	420 000	420 000	502 000	458 000	460 000	460 000
Summa nötkreatur	2 989 000	2 890 000	2 683 000	2 624 000	2 857 000	2 899 000	2 941 000	2 951 000
<i>Svin.</i>								
Fargaltar	5 000	4 600	4 000	3 600	3 500	3 700	3 900	4 000
Modersuggor	156 000	125 000	116 000	100 000	123 000	118 000	118 000	120 000
<i>Höns.</i>								
Äldre höns	8 770 000	8 770 000	7 740 000	5 735 000	5 440 000	6 240 000	7 570 000	8 200 000
Unghöns och kyck- lingar	2 950 000	2 950 000	2 420 000	2 270 000	3 350 000	3 700 000	3 350 000	3 300 000
Summa höns	11 720 000	11 720 000	10 160 000	8 005 000	8 790 000	9 940 000	10 920 000	11 500 000

Jordbrukets kostnader.

Liksom den i det föregående redovisade beräkningen av jordbrukets inkomster grundar sig även föreliggande beräkning av kostnadsutvecklingen i stort sett på samma principer, som tillämpats vid föregående kalkyler.

Den i Kungl. Maj:ts proposition 253/1944 framlagda kalkylen för 1943/44 har nu så gott som genomgående kunnat justeras, sedan fullständigare uppgifter om kvantiteter och priser kunnat erhållas för nämnda produktionsår. Även den i januari 1945 verkställda beräkningen för året 1944/45 har av liknande skäl korrigerats i viss omfattning. I vissa fall, såsom beträffande »diverse kostnader», ha korrigeringsarna utsträckt även till år 1942/43.

Det prismaterial, som ligger till grund för kalkylen för året 1944/45, sträcker sig i regel ej längre fram i tiden än till december 1944—januari 1945. För kommande månader har då vanligen antagits samma prisläge som det senast kända. Där säsongvariation i priserna brukar förekomma, har dock hänsyn tagits därtill. För vissa förnödenheter — t. ex. konstgödsel — äro priserna dock redan fastställda för produktionsåret 1944/45.

Prognosen för året 1945/46 bygger på förutsättningen, att det senast kända prisläget kommer att bli oförändrat.

Värdet av förestående kreaturskapital efter 1938/39 års priser. Milj. kronor.

	Pris kronor pr st.	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945	1946
<i>Hästar.</i>									
3 år och däröver.....	675	338·9	313·5	312·5	304·4	310·5	314·6	313·9	314·6
Unghästar	750	58·5	61·5	57·8	53·3	48·8	48·0	56·3	57·8
Föl	300	14·4	12·9	12·0	10·5	12·0	14·4	12·6	12·6
Summa		411·8	387·9	382·3	368·2	371·3	377·0	382·8	385·2
<i>Nötkreatur.</i>									
Kor, tjurar och oxar	370	724·5	705·6	661·6	641·2	669·3	675·6	690·4	699·7
Ungnöt	325	183·3	183·3	154·4	153·1	177·6	199·9	199·9	195·0
Kalvar	100	46·7	41·9	42·0	42·0	50·2	45·8	46·0	46·0
Summa		954·5	930·8	858·0	836·3	897·0	921·3	936·3	940·7
<i>Svin.</i>									
Fargaltar	225	1·1	1·0	0·9	0·8	0·8	0·8	0·9	0·9
Modersuggor	135	21·1	16·9	15·7	13·5	16·6	15·9	15·9	16·2
Summa		22·2	17·9	16·6	14·3	17·4	16·7	16·8	17·1
<i>Höns.</i>									
Värphöns	3	26·3	26·3	23·2	17·2	16·3	18·7	22·7	24·6
Kycklingar.....	2	5·9	5·9	4·8	4·5	6·7	7·4	6·7	6·6
Summa		32·2	32·2	28·0	21·7	23·0	26·1	29·4	31·2
Totalsumma		1 420·7	1 368·8	1 284·9	1 240·5	1 308·7	1 341·1	1 365·3	1 374·0
Värdeförändring från föregående år (+1—).....			— 51·9	— 83·9	— 44·4	+ 68·2	+ 32·4	+ 24·2	+ 8·7

1. Konstgödsel och kalk.

Från livsmedelskommissionen har i juli 1944 i jordbruksekonomska uppgifter publicerats en undersökning om konstgödsel förbrukningen sedan gödselåret 1936/37 och fram till 1943/44 (siffrorna för 1943/44 äro dock preliminära). De siffror, som där anföras, och vilka torde vara de mest tillförlitliga som finnas, avvika i vissa avseenden väsentligt från dem, som tidigare meddelats från kommissionen. De största avvikelserna gälla emellertid 1942/43. För år 1938/39 medföra de nya siffrorna en mindre ökning av kostnaderna (ca 2 milj. kr.).

För år 1943/44 ha nu definitiva uppgifter beträffande konstgödsel förbrukningen kunnat erhållas från kommissionen. Kalkylen visar ca 7 milj. kr. högre kostnader för konstgödsel 1943/44 än enligt värkalkylen 1944. Förbrukningen har för så gott som samtliga konstgödselslag blivit större än man i denna kunde räkna med. I all synnerhet gäller detta kvävegödselmedlen. Kvantiteter och värdesummor framgå av följande tabell.

Siffrorna för år 1944/45 äro beräknade av livsmedelskommissionen med ledning av tilldelningsplanerna. Tilldelningen av chilesalpeter beräknas bli mer än fördubblad jämfört med 1943/44, medan förbrukningen av kalksalpeter och kalkkväve beräknas bli starkt reducerad. Även tilldelningen av kaligödsel blir enligt livsmedelskommissionens planer betydligt lägre än 1943/44. Omräknat till standardvara (40 procent kali och 15,5 procent kvävegödsel) skulle kalitilldelningen nedgå med ungefär en tredjedel, medan minskningen för kvävegödseln skulle stanna vid några procent. Tilldelningen av superfosfat beräknas bli avsevärt större än 1943/44. Totalt visa kalkylerna en kostnadsminskning för konstgödsel 1944/45 med omkring 4,5 milj. kr. i jämförelse med 1943/44.

Sammandrag av jordbrukets

Varuslag m. m.	1938/39			1939/40			1940/41		
	Kvantitet 1 000 ton	Pris öre/kg	Värde milj. kr	Kvantitet 1 000 ton	Pris öre/kg	Värde milj. kr	Kvantitet 1 000 ton	Pris öre/kg	Värde milj. kr
1 Höstvede	556	17·21	95·7	493	20·44	100·8	228	28·00	63·8
2 Vårvede	108	19·11	20·6	121	20·94	25·3	119	29·50	35·1
3 Råg	247	16·25	40·1	214	19·85	42·5	168	27·00	45·4
4 Lagringsersättning	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5 Areal tillägg	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6 Korn	96	14·02	13·5	90	17·34	15·6	74	25·00	18·5
7 Fraktersättning	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8 Havre	130	11·57	15·0	158	16·72	26·4	110	23·00	25·3
9 Premie å fodersäd	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10 Årter	15	19·14	2·9	8	38·86	3·1	17	49·65	8·4
11 Oljevaxter	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12 Spånadsvaxter	—	—	—	—	—	—	—	—	0·2
13 Potatis, mat	755	5·72	43·2	755	10·08	76·1	810	8·62	69·8
14 „ fabriks-	260	4·98	12·8	271	4·95	13·4	259	5·95	15·4
15 Sockerbetor	1 834	3·05	55·9	1 900	3·09	58·7	1 859	3·58	66·6
16 Hö	70	5·69	4·0	130	8·34	10·8	105	22·46	23·6
17 Halm	40	2·59	1·0	140	3·63	5·1	115	6·91	7·9
18 K-mjolk vid mejeri	794	15·07	119·7	815	15·77	128·5	716	20·48	146·6
19 „ utanför mejeri	240	18·87	45·3	225	20·14	45·3	210	24·63	51·7
20 „ till hemmaförbrukning ..	537	13·81	74·2	530	15·81	83·8	523	19·71	103·1
21 P-mjolk vid mejeri	2 335	11·81	275·8	2 297	13·61	312·6	2 030	17·01	345·3
22 Lantsmörmjolk	420	10·77	45·2	375	11·83	44·4	308	16·16	49·8
23 Skummjolk till ost	98	2·90	2·8	92	3·10	2·9	186	5·10	9·5
24 Merinkomst av grädde	—	—	7·3	—	—	7·3	—	—	10·7
25 Producentbidrag m. m.	—	—	3·5	—	—	25·0	—	—	35·6
26 Körlinjebidrag	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27 Ägg	53·3	141	75·1	52·2	158	82·5	44·7	223	99·6
28 Slakt av fjäderfä	—	—	5·9	—	—	6·4	—	—	8·8
29 Storboskap	89·0	105	93·5	91·4	122	111·5	102·3	146	149·4
30 Kalv, större	34·3	151	51·8	31·3	163	51·0	25·2	205	51·7
31 Kalv, mindre	13·1	98	12·8	13·9	105	14·6	13·8	137	18·9
32 Får	3·4	174	5·9	2·7	196	5·3	2·3	241	5·5
33 Häst	11·8	44	5·2	10·6	61	6·5	13·4	76	10·2
34 Svin	145·6	135	196·6	156·0	146	227·8	132·3	187	247·4
35 Statligt pristillägg	—	—	—	—	—	—	—	—	—
36 Smågrisar	—	—	—	—	—	0·7	—	—	2·2
37 Militärhästar	—	—	0·5	—	—	28·5	—	—	5·4
38 Ull	0·7	185	1·3	0·7	287	2·0	0·7	465	3·3
39 Export av levande djur	—	—	5·6	—	—	5·9	—	—	5·8
40 Summa försäljningsinkomster	—	—	1 332·7	—	—	1 570·3	—	—	1 740·5
41 Index	—	—	100·0	—	—	117·8	—	—	130·6
42 Kapitalförändringar	—	—	+ 30·0	—	—	— 51·9	—	—	— 120·9
43 Summa inkomster	—	—	1 362·7	—	—	1 518·2	—	—	1 619·6
44 Index	—	—	100·0	—	—	111·4	—	—	118·9

Inkomster 1938/39—1945/46.

1941/42				1942/43				1943/44				1944/45				1945/46			
Kvantitet 1 000 ton	Pris öre/kg	Värde milj. kr		Kvantitet 1 000 ton	Pris öre/kg	Värde milj. kr		Kvantitet 1 000 ton	Pris öre/kg	Värde milj. kr		Kvantitet 1 000 ton	Pris öre/kg	Värde milj. kr		Kvantitet 1 000 ton	Pris öre/kg	Värde milj. kr	
187	28.38	53.1		282	26.00	73.3		325	26.46	86.0		345	26.82	92.5		388	26.50	102.8	1
80	31.32	25.1		102	27.91	28.5		111	29.75	33.0		80	28.98	23.2		125	29.50	36.9	2
193	27.22	52.5		364	24.74	90.1		317	25.82	81.8		260	25.70	66.8		247	25.50	63.0	3
—	—	—		—	—	—		—	—	—		—	—	0.2		—	—	—	4
—	—	19.9		—	—	—		—	—	—		—	—	—		—	—	—	5
93	26.00	24.2		161	22.70	36.5		156	23.57	36.8		60	22.50	13.5		75	22.50	16.9	6
—	—	—		—	—	—		—	—	0.8		—	—	0.6		—	—	0.7	7
110	22.00	24.2		209	18.75	39.2		156	18.75	29.3		124	18.75	23.3		150	18.75	28.1	8
—	—	2.4		—	—	—		—	—	—		—	—	—		—	—	—	9
16	51.00	8.2		32	46.00	14.7		31	41.00	12.7		18	33.00	5.9		19	33.00	6.3	10
—	—	9.2		—	—	15.2		—	—	26.3		—	—	40.4		—	—	30.5	11
—	—	1.0		—	—	2.6		—	—	3.3		—	—	3.6		—	—	5.0	12
975	16.12	157.2		1 000	11.00	110.0		950	10.16	96.5		900	13.00	117.0		900	10.50	94.5	13
202	5.96	12.0		230	7.26	16.7		270	7.19	19.4		60	7.04	4.2		180	7.26	13.1	14
1 844	4.63	85.4		1 735	4.75	82.4		1 868	4.81	89.9		1 803	4.79	86.4		1 925	5.09	98.0	15
60	16.50	9.9		105	10.50	11.0		76	9.50	7.2		112	8.50	9.5		80	8.50	6.8	16
35	6.25	2.2		45	3.75	1.7		53	2.60	1.4		55	2.60	1.4		55	2.60	1.4	17
757	22.77	172.4		871	22.58	196.7		905	23.03	208.4		925	23.33	215.8		925	23.33	215.8	18
180	24.63	44.3		180	24.63	44.3		180	24.64	44.4		170	24.64	41.9		170	24.64	41.9	19
516	21.39	110.4		510	21.27	108.5		505	21.38	108.0		500	21.62	108.1		495	21.62	107.0	20
1 767	17.68	312.4		1 847	17.22	318.1		2 163	17.33	374.8		2 390	17.57	419.9		2 481	17.57	435.9	21
219	16.94	37.1		200	17.08	34.2		175	17.08	29.9		160	17.08	27.3		160	17.08	27.3	22
143	5.12	7.3		156	5.12	8.0		225	5.12	11.5		215	5.12	11.0		215	5.12	11.0	23
—	—	6.5		—	—	5.1		—	—	10.1		—	—	13.9		—	—	13.9	24
—	—	64.9		—	—	53.3		—	—	60.2		—	—	63.8		—	—	61.2	25
—	—	1.0		—	—	2.1		—	—	2.6		—	—	3.0		—	—	3.0	26
30.9	256	79.2		30.4	280	85.1		36.5	295	107.6		43.8	295	129.1		47.4	295	139.9	27
—	—	16.0		—	—	14.6		—	—	13.2		—	—	11.3		—	—	11.2	28
78.0	179	139.6		48.8	194	94.7		68.9	196	135.0		75.8	182	138.0		81.4	182	148.1	29
15.7	233	36.6		11.2	228	25.5		13.8	233	32.2		15.1	230	34.7		16.3	230	37.5	30
12.1	160	19.4		14.3	158	22.6		16.9	141	23.8		16.5	135	22.3		16.5	135	22.3	31
2.0	303	6.1		2.0	347	6.9		3.9	360	14.0		4.1	310	12.7		4.1	310	12.7	32
11.1	108	12.0		6.4	132	8.4		9.1	128	11.6		9.9	96	9.5		10.3	96	9.9	33
90.0	204	185.6		95.0	226	214.7		139.0	239	332.2		117.4	225	264.2		118.1	225	265.7	34
—	—	—		—	—	—		—	—	—		—	—	3.5		—	—	—	35
—	—	4.5		—	—	3.4		—	—	2.8		—	—	2.1		—	—	2.1	36
—	—	0.2		—	—	0.0		—	—	0.2		—	—	0.6		—	—	0.8	37
0.7	495	3.5		0.8	495	3.8		0.9	495	4.5		0.9	434	4.1		0.9	434	4.1	38
—	—	11.5		—	—	3.7		—	—	—		—	—	—		—	—	—	39
—	—	1 755.0		—	—	1 775.6		—	—	2 051.4		—	—	2 021.6		—	—	2 076.3	40
—	—	131.7		—	—	133.2		—	—	153.9		—	—	151.7		—	—	155.7	41
—	—	— 44.4		—	—	+ 93.7		—	—	+ 6.9		—	—	+ 35.8		—	—	+ 8.7	42
—	—	1 710.6		—	—	1 869.3		—	—	2 058.3		—	—	2 057.4		—	—	2 084.0	43
—	—	125.5		—	—	137.2		—	—	151.0		—	—	151.0		—	—	152.9	44

Tab. 1. Kostnadsberäkning för köpgödsel och jordbrukskalk.

	1938/39		1939/40		1940/41		1941/42		1942/43		1943/44		1944/45		1945/46	
	för- brukn. ton, (kr/dt)	värde milj. kr.	för- brukn. ton, (kr/dt)	värde milj. kr.	för- brukn. ton, (kr/dt)	värde milj. kr.	för- brukn. ton, (kr/dt)	värde milj. kr.	för- brukn. ton, (kr/dt)	värde milj. kr.	för- brukn. ton, (kr/dt)	värde milj. kr.	för- brukn. ton, (kr/dt)	värde milj. kr.	för- brukn. ton, (kr/dt)	värde milj. kr.
Chilesalpeter	47 000 (17·31)	8·14	31 500 (18·41)	5·80	22 000 (20·29)	4·46	17 000 (20·94)	3·56	10 300 (21·00)	2·16	8 300 (21·00)	1·74	19 000 (24·75)	4·70 ^a	14 000 (23·00)	3·22
Kalksalpeter	66 000 (16·61)	10·96	105 000 (16·95)	17·80	135 000 (20·29)	27·39	145 000 (20·81)	30·17	97 000 (23·85)	23·18	77 900 (24·50)	19·09	50 000 (24·50)	12·25	30 000 (24·50)	7·35
Kalkkväve	29 000 (17·18)	4·97	26 400 (19·66)	5·19	34 800 (22·55)	7·85	55 000 (23·48)	12·91	73 700 (25·48)	18·85	^a 91 200 (25·27)	23·05	77 000 (25·27)	19·46	60 000 (25·27)	15·16
Svavels. amm.	21 000 (16·00)	3·36	18 800 (16·36)	3·08	21 200 (20·20)	4·28	19 000 (22·28)	4·22	13 800 (24·68)	3·41	12 800 (25·15)	3·22	18 000 (25·15)	4·58	12 000 (25·15)	3·02
Ljungasalpeter	4 200 (15·88)	0·67	2 500 (16·48)	0·41	—	—	4 000 (21·67)	0·87	12 700 (23·71)	3·01	21 500 (24·15)	5·19	27 000 (24·15)	6·52	65 000 (24·15)	15·70
Kalisalt 40 %	88 400 (12·37)	10·94	82 400 (15·41)	12·70	95 100 (15·78)	15·01	105 000 (16·87)	17·71	93 600 (19·96)	18·68	^a 104 500 (18·80)	19·12	63 000 (18·30)	11·58	30 000 (18·30)	5·49
Superfosfat	¹ 281 000 (7·25)	20·37	¹ 248 000 (9·68)	24·01	¹ 197 500 (10·85)	21·43	¹ 191 000 (11·88)	22·69	² 133 400 (15·92)	21·24	² 232 830 (14·75)	34·34	² 290 100 (15·04)	43·62	² 290 000 (15·04)	43·62
Benmjöl	2 700 (10·80)	0·29	2 500 (12·67)	0·32	2 300 (13·70)	0·32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Thomasfosfat	22 000 (6·95)	1·53	14 000 (7·80)	1·09	18 000 (9·37)	1·69	14 000 (10·68)	1·50	9 300 (15·19)	1·41	24 400 (14·47)	3·53	15 000 (15·28)	2·29	15 000 (15·28)	2·29
Summa		61·28		70·40		82·48		98·63		91·89		109·28		104·90		95·85
Jordbrukskalk (om- räknad i ren CaO)	187 000 (2·26)	4·21	154 000 (2·48)	3·82	167 000 (2·75)	4·59	187 000 (2·94)	5·50	206 000 (3·09)	6·37	215 000 (3·10)	6·67	216 000 (3·07)	6·63	216 000 (3·07)	6·63
Summa milj. kr.		65·44		74·22		87·02		99·13		98·26		115·95		111·53		102·48
Index		100·0		113·4		133·0		151·5		150·2		177·2		170·4		156·6

¹ 20 % superfosfat. — ² 15 % superfosfat. — ³ 158 400 ton 13—14 % 14·28. — ⁴ 72 500 ton 13—14 % 13·98. — ⁵ 75 000 ton 18 % 25·06. ⁶ 67 900 ton 40 %, 71 036 ton 50 %, 19 600 ton kainit 12—14 %.

Tilldelningen för år 1945/46 är beträffande fosfatgödseln upptagen till samma kvantitet som år 1944/45. För kaligödsel har räknats med blott 30 000 ton eller den kvantitet, som nu finnes tillgänglig. För chilesalpeter och kalksalpeter har likaledes räknats endast med kvarvarande lager den 30 juni 1945. Beträffande ljungasalpeter har för 1945/46 räknats med 30 000 ton från A.-B. Ljungaverken och 35 000 ton från Kooperativa förbundets fabrik i Köping. Slutligen kan nämnas, att även beträffande ammoniumsulfat och kalkkväve endast räknats med den inhemska produktionen. Kalkylen visar lägre kostnader för konstgödsel 1945/46 än för 1943/44 och 1944/45.

Kostnaderna för kalk äro beräknade på grundval av kvantitetsuppgifter från kalkbruken och deras försäljningsorganisationer.

Priserna på konstgödsel avse liksom i tidigare kalkyler stockholmsområdet och äro beräknade som aritmetiska medeltal av månadspriserna. Någon vägning med hänsyn till försäljningen under olika perioder har sålunda icke skett, och en dylik vägning skulle säkerligen endast i ringa utsträckning påverka slutresultatet. En betydande prisstegring å chilesalpeter träder i kraft våren 1945.

Priserna på kalk äro i förhållande till den i propositionen 253/1944 meddelade beräkningen justerade på så sätt, att priserna på vissa kalksorter, som under de senaste åren icke saluförts, icke medtagits.

2. Kostnad för inköpt utsäde.

Någon ändring av tidigare gjord kalkyl har icke skett, utan räknas fortfarande med 4,20 milj. kr. för såväl 1943/44 som 1944/45 och 1945/46.

3. Köpfodermedel.

Liksom vid tidigare beräkningar ha uppgifter om kvantiteter inhämtats från livsmedelskommissionen, spannmålsbolaget, industrikommissionen och i vissa fall — t. ex. i fråga om fabriksavfall — från vederbörande företag. I fråga om priserna äro flertalet beräknade som enkla medeltal av de under produktionsåret gällande normalpriserna. För vissa ha emellertid vägda medeltal framräknats. Så är t. ex. fallet med priset på oljekraftfodret för de två senaste åren.

Beträffande beräkningarnas uppläggning må i övrigt nämnas, att foderkostnaderna för äggproduktionen redovisats endast i den mån desamma avse råvarukostnaderna för framställning av hönsfoderblandningar. Däremot ha blandnings- och distributionskostnaderna i enlighet med den princip, som tidigare tillämpats, ej medtagits. Detta har ansetts motiverat av att äggproduktionen utanför jordbruket icke medtagits i inkomstberäkningen liksom icke heller den från jordbruket försålda kvantiteten fodersäd för denna del av äggproduktionen. En närmare undersökning av hithörande förhållanden är avsedd att senare verkställas.

Förbrukning av majs.

För 1943/44 tilldelade livsmedelskommissionen en majsquantitet till jordbruket på 9 000 ton. Under år 1944/45 uppskattas kvantiteten till 8 000 ton. För år 1945/46 har på grundval av tillgängliga lagersiffror räknats med en kvantitet av 3 000 ton.

Förbrukning av fodersäd.

I höstkalkylen upptogs för år 1943/44 en försäljning av 100 000 ton fodersäd ur spannmålsbolagets lager. Det har sedermera visat sig, att endast 47 000

ton kommit i marknaden nämnda år. Av återstående lager beräknas 35 000 ton komma att försälgas under 1944/45. Vid slutet av år 1944/45 skulle spannmålsbolaget sålunda förfoga över ett restlager på 15 000 ton. Med hänsyn till att fodersädsavståendet torde komma att tillämpas även för 1945/46 och att spannmålsbolaget i samband därmed även detta år får hålla ett visst övergångslager, bör denna kvantitet emellertid tills vidare icke upptagas i kostnadskalkylen.

Förbrukning av mältad brödsäd till foder.

Av mältad brödsäd användes till foder under år 1943/44 17 000 ton mot beräknat 20 000 ton. Under året 1944/45 har räknats med 30 000 ton, under det att för år 1945/46 tills vidare icke räknats med någon mältad brödsäd till foder.

Förbrukning av kli.

Förbrukningen har kunnat fastställas definitivt för år 1943/44, sedan fullständiga uppgifter om import, tillverkning vid handels- och löneförmalning samt in- och utgående lager erhållits för detta produktionsår. För år 1944/45 har livsmedelskommissionen beräknat en ökad förbrukning av vetekli och minskad förbrukning av rågkli i jämförelse med föregående år. Vissa prisändringar mellan 1943/44 och 1944/45 ha också ägt rum. För år 1945/46 har livsmedelskommissionen räknat med i det närmaste samma klickvantiteter som under år 1944/45.

Förbrukning av oljekraftfoder.

Förbrukningen av oljekraftfoder stannade produktionsåret 1943/44 vid 105 000 ton. Under åren 1944/45 och 1945/46 beräknas förbrukningen komma att uppgå till 165 000 ton resp. 180 000 ton.

Förbrukning av fodercellulosa.

Spannmålsbolaget har lämnat definitiv uppgift rörande den cellulosaquantitet, som år 1943/44 såldes till jordbruket. För 1944/45 beräknar livsmedelskommissionen, att förbrukningen i jordbruket kommer att uppgå till 50 000 ton. I de angivna kvantiteterna äro även den inblandade melassen och salterna inräknade. Priserna ha därför justerats, så att de nu uteslutande gälla Cellfor MM.

Förbrukningen år 1945/46 blir givetvis huvudsakligen beroende av skördeutfallet. Under alla förhållanden torde man kunna räkna med någon förbrukning, och under förutsättning av normal skörd har i kalkylen räknats med 20 000 ton 1945/46.

Fabriksavfall.

Svenska sockerfabriksaktiebolaget har lämnat slutgiltiga uppgifter om såväl försäljningen av melass, betmassa och betfor för år 1943/44 som de priser förbrukarna fått betala.

För år 1944/45 har livsmedelskommissionen uppskattat förbrukningen av melass och betfor, och sockerbolaget har lämnat uppgift om tillgången på betmassa.

För år 1945/46 har livsmedelskommissionen uppskattat förbrukningen av betfor och melass. Beträffande betmassa har gjorts en förhandskalkyl baserad på samma antaganden beträffande skördens storlek, som ligga till grund för beräkningen av inkomster från sockerbetsodlingen. Arealen sockerbetor våren 1945 beräknas till 55 000 ha. Genomsnittsskörden beräknas till

Tab. 2. Kostnadsberäkning för fodermedel.

	1938/39		1939/40		1940/41		1941/42		1942/43		1943/44		1944/45		1945/46	
	förbr. i ton, (kr/dt)	milj. kr	förbr. i ton, (kr/dt)	milj. kr	förbr. i ton, (kr/dt)	milj. kr	förbr. i ton, (kr/dt)	milj. kr	förbr. i ton, (kr/dt)	milj. kr	förbr. i ton, (kr/dt)	milj. kr	förbr. i ton, (kr/dt)	milj. kr	förbr. i ton, (kr/dt)	milj. kr
<i>A. Kraftfoder.</i>																
Majs	95 300 (17·76)	16·98	73 500 (19·11)	14·05	6 930 (18·50)	1·28	—	—	—	—	9 000 (25·00)	2·25	8 000 (25·00)	2·—	3 000 (25·00)	0·75
Fodersäd	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47 000 (21·32)	10·02	35 000 (21·32)	7·46	—	—
Mältad brödsäd till foder	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17 000 (24·25)	4·12	30 000 (22·86)	6·86	—	—
Kli av vete	133 750 (12·77)	17·08	135 300 (16·43)	22·28	115 000 (16·50)	18·98	122 000 (16·50)	20·13	68 982 (17·78)	12·26	84 260 (18·25)	15·38	95 000 (19·00)	18·65	95 000 (19·00)	18·05
» » råg	27 900 (11·24)	3·14	29 800 (15·46)	4·61	22 800 (15·50)	3·53	—	—	16 534 (17·73)	2·93	37 000 (17·50)	6·48	20 000 (16·00)	3·20	20 000 (16·00)	3·20
» » havre	20 850 (8·90)	1·86	24 400 (11·45)	2·79	23 900 (11·55)	2·76	18 800 (16·00)	3·01	28 312 (12·66)	3·58	37 040 (12·00)	4·44	21 000 (12·00)	2·52	25 000 (12·00)	3·0
» » korn	13 500 (11·24)	1·52	13 500 (15·46)	2·09	12 000 (15·50)	1·86	10 500 (16·00)	1·68	12 221 (12·66)	1·55	—	—	9 000 (12·00)	1·68	9 000 (12·00)	1·08
» Övrigt	4 000 (11·24)	0·45	1 500 (15·46)	0·23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Linkakor och mjöl	21 000 (21·52)	4·52	20 800 (23·41)	4·87	5 320 (24·00)	1·28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Övr. oljekaksfoder.	220 000 (20·47)	45·08	184 200 (23·92)	44·06	152 546 (23·50)	35·85	125 000 (29·27)	36·59	90 000 (32·92)	29·63	105 000 (32·83)	34·47	165 000 (33·25)	54·86	180 000 (33·25)	59·85
Summa		90·53		94·93		65·54		61·41		49·95		77·16		96·03		85·93
<i>B. Fodercellulosa.</i>	—	—	—	—	71 400 (15·88)	11·34	411 300 (12·16)	50·01	17 564 (15·18)	2·67	41 077 (15·25)	6·26	50 000 (15·25)	7·68	20 000 (15·25)	3·05

Tab. 2 (forts.).

	1938/39		1939/40		1940/41		1941/42		1942/43		1943/44		1944/45		1945/46	
	förbr. i ton kr/dt	milj. kr	förbr. i ton kr/dt	milj. kr	förbr. i ton kr/dt	milj. kr	förbr. i ton kr/dt	milj. kr	förbr. i ton kr/dt	milj. kr	förbr. i ton kr/dt	milj. kr	förbr. i ton kr/dt	milj. kr	förbr. i ton kr/dt	milj. kr
<i>C. Fabriksavfall.</i>																
Melass	53 260 (6·96)	3·71	55 700 (8·72)	4·86	53 830 (9·00)	4·84	21 000 (10·92)	2·29	35 016 (12·92)	4·52	40 765 (12·94)	5·27	44 000 (11·34)	4·99	34 000 (11·34)	3·86
Sockersnitset	7 900 (7·28)	0·57	7 330 (7·33)	0·54	6 520 (7·33)	0·48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Betmassa	892 658 (0·25)	2·52	939 417 (0·25)	2·35	905 394 (0·27)	2·44	889 000 (0·27)	2·40	793 090 (0·285)	2·26	811 463 (0·311)	2·52	758 200 (0·328)	2·49	827 750 (0·328)	2·72
Betfor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18 000 (20·64)	3·72	19 000 (17·50)	3·33	15 000 (17·50)	2·63
Drank, hl	1 681 000 (0·25)	0·42	1 956 300 (0·25)	0·49	1 432 000 (0·30)	0·43	580 000 (0·30)	0·17	—	—	1 333 000 (0·40)	0·53	—	—	555 600 (0·40)	0·22
Drav, hl	425 900 (1·05)	0·45	434 400 (1·06)	0·46	348 000 (1·80)	0·63	117 000 (2·00)	0·23	260 000 (2·00)	0·52	351 000 (2·00)	0·70	350 000 (2·00)	0·70	325 000 (2·00)	0·65
Summa		7·67		8·70		8·82		5·09		7·30		12·74		11·51		10·08

Tab. 2 (forts.).

	1938		1939		1940/41	1941/42		1942/43		1943/44		1944/45		1945/46	
	förbr. i ton	milj. kr	förbr. i ton	milj. kr	milj. kr	förbr. i ton kr/dt	milj. kr	förbr. i ton kr/dt	milj. kr	förbr. i ton kr/dt	milj. kr	förbr. i ton kr/dt	milj. kr	förbr. i ton kr/dt	milj. kr
<i>D. Animaliskt foder m. m.</i>															
Fiskmjöl	4 185	0·87	5 952	1·36	1·96	2 481 (45·00)	1·12	2 424 (45·00)	1·09	5 459 (48·00)	2·62	5 000 (48·00)	2·40	6 000 (48·00)	2·88
Köttmjöl m. m. ..	789	0·13	2 591	0·49	0·80	5 009 (26·00)	1·30	3 000 (39·00)	1·17	4 537 (42·90)	1·95	5 500 (42·90)	2·36	6 500 (42·90)	2·79
Foderbenmjöl	1 379	0·25	1 905	0·35	0·40	5 378 (27·00)	1·45	3 684 (29·00)	1·07	4 521 (28·00)	1·27	5 100 (28·00)	1·43	5 500 (28·00)	1·54
Mineralfoder	5 567	1·64	6 070	1·76	1·48	—	—	6 305 (67·00)	4·22	8 779 (58·54)	5·14	10 000 (58·54)	5·85	11 000 (58·54)	6·44
Tran	991	0·65	1 484	1·14	10·80	343 (420·00)	1·44	225 (420·00)	0·95	843 (420·00)	3·54	650 (350·00)	2·28	800 (350·00)	2·80
Deltafor m. m.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	266 (320·00)	0·85	400 (290·00)	1·16	500 (290·00)	1·45
Foderjäst	—	—	—	—	—	—	—	430 (75·00)	0·82	230 (78·00)	0·18	550 (78·00)	0·43	600 (78·00)	0·47
Summa		3·54		5·10	5·44		5·31		8·82		15·55		15·91		18·87
Milj. kr.			1938/39 14·58		1939/40 25·10										

¹ Fyra mån. 1938 och 8 mån. 1939; — ² 1939 års värde.

Tab. 2 (forts.). Sammandrag för allt köpfoder, milj. kronor.

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43	1943/44	1944/45	1945/46
Kraftfoder	90·53	94·93	65·54	61·41	49·95	77·16	96·03	85·93
Fodercellulosa	—	—	11·84	50·01	2·67	6·26	7·63	3·05
Fabriksavfall	7·67	8·70	8·82	5·09	7·30	12·74	11·51	10·08
Animaliskt foder	4·58	5·10	5·44	5·31	8·82	15·55	15·91	18·37
Återinköpt fodersäd	—	—	—	—	1·50	0·85	0·61	0·60
Summa	102·78	108·73	91·14	121·82	70·24	112·56	131·69	118·03
Avgår fodermed.rabatter	—	—	6·78	—	—	—	—	—
Summa milj. kr.	102·78	108·73	84·36	121·82	70·24	112·56	131·69	118·03
Index	100·0	105·8	82·1	118·5	68·3	109·5	128·1	114·8

35 ton för ha. Vid den torrsubstanshalt, som vi under senare år haft att räkna med, erhålles en kvantitet betmassa, som motsvarar 43 procent av betornas vikt. Enligt dessa förutsättningar erhålles för år 1945/46 827 750 ton betmassa.

Jordbrukarnas inköp av drank från brännvinsbrännerierna ha för år 1943/44 med ledning av den vid brännerierna förbrukade potatiskvantiteten beräknats till 1 333 000 hektoliter. År 1944/45 beräknas ingen brännvinstillverkning av potatis komma att äga rum. För produktionsåret 1945/46 har liksom i inkomstberäkningen kalkylerats med tillverkning av 10 milj. liter potatisbrännvin. Med ledning härav har försäljningen av drank till jordbruket för nämnda år beräknats till 555 600 hektoliter.

Dravförbrukningen är beräknad med hänsyn till den vid bryggerierna förbrukade mängden korn. Sålunda erhållas 351 000 hektoliter för år 1943/44 samt 350 000 hektoliter för år 1944/45 och 325 000 hektoliter för år 1945/46.

Animaliskt foder m. m.

Kvantitetsuppgifterna för 1943/44 ha slutjusterats med ledning av material från livsmedelskommissionen. För 1944/45 har årsproduktionen beräknats med ledning av produktionssiffrorna för tiden september—november. Kvantitetsuppgifterna för år 1945/46 äro förhandsuppskattningar av livsmedelskommissionen. En ny post i beräkningen är vitaminpreparatet »Deltafor».

Återinköpt fodersäd.

Under produktionsåret 1943/44 beräknar livsmedelskommissionen, att 85 000 ton av den fodersäd, som jordbrukarna avstått, återförsäljas till andra jordbrukare. År 1944/45 kan motsvarande kvantitet beräknas till 61 000 ton. För år 1945/46 har den sista tillgängliga kvantitetsuppgiften avrundats till 60 000 ton. Vid dessa försäljningar betingar sig spannmålsbolaget 1 krona högre pris per deciton än bolagets inköpspris.

De priser, som tillämpats i foderkostnadsberäkningarna, äro i flertalet fall fastställda av statliga myndigheter. Hur priserna förändrats framgår av tabellen över jordbrukets kostnader för fodermedel, där även kvantiteter och värdesummor finnas anförda. För år 1945/46 användas uteslutande samma priser som för 1944/45.

Den beräknade kostnadsökningen för fodermedel under år 1944/45 i jämförelse med 1943/44 beror till väsentlig del på beräknad ökad tillgång på kraftfoder — speciellt oljekraftfoder. Ökade eller minskade kostnader för andra fodermedel kunna sägas till huvudsaklig del eliminera varandra.

4. Maskiner och redskap.

Denna kostnadspost har beräknats efter oförändrade principer, och de avvikelser från tidigare kalkyler, som ägt rum, bero därför helt på prisändringar. För åren 1944/45 och 1945/46 antages prisläget i januari månad 1944 bibehållas oförändrat.

För de olika åren erhållas därvid följande kostnader:

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43	1943/44	1944/45	1945/46
Milj. kr	72·8	83·2	94·3	101·1	106·0	107·4	107·7	107·7
Index	100·0	114·3	129·5	138·9	145·6	147·5	147·9	147·9

5. Traktorkostnader.

Av verkställda traktorinventeringar att döma torde det antal traktorer, varpå kalkylerna tidigare grundat sig, vara för lågt. Livsmedelskommissionens inventering i juni 1943 gav till resultat sammanlagt 27 300 traktorer inkl. s. k. epatraktorer. Av dessa voro 3 900 tillverkade tidigare än 1929. Inom lantbruksförbundet verkställdes i början av år 1944 en undersökning

rörande antalet försålda jordbrukstraktorer åren 1929—1943, varvid uppgifter inhämtades från firmorna. Under dessa år hade sammanlagt försålts 20 975 traktorer (exkl. epatraktorer). De båda undersökningarnas resultat synas överensstämma relativt väl. Om vi till 20 975 lägga 3 900, som tillverkats före 1929 men fortfarande äro i bruk enligt livsmedelskommissionens undersökning samt omkring 3 500 s. k. epatraktorer, erhållas sammanlagt 28 375. Denna summa är större än det i livsmedelskommissionens undersökning erhållna resultatet (27 300). Emellertid måste man räkna med att ett antal traktorer av dem, som inköpts senare än 1928, blivit utkörda och skrotade. Differensen — omkring 1 000 — torde i stort sett kunna förklaras härigenom.

I kalkylerna över jordbrukets traktorkostnader räknas emellertid fortfarande med 20 000 traktorer + 3 500 s. k. epatraktorer. En förändring av antalet skulle icke medföra någon förändring i kostnaderna för traktorer, vilket har sin förklaring i följande.

Antalet gengastraktorer är känt. Återstoden av de 20 000 traktorerna antages vara oljedriven. Med kännedom om tilldelningen av drivmedel beräknas antalet driftstimmar för oljedrivna traktorer och underhålls- och reparationskostnader beräknas med ledning av detta antal. Dessa kostnader påverkas sålunda ej av antalet traktorer. Drivmedelskostnaden är också given. Kostnaden för smörjmedel beräknas per traktortimme och skulle således ej ändras vid antagande av ett större antal oljedrivna traktorer. Vad slutligen beträffar kostnader för amortering av själva traktorkapitalet behöver endast tilläggas, att de traktorer som av inventeringarna att döma icke ingå i kostnadskalkylen på grund av sin ålder redan måste betraktas som slutamorterade.

Beräkningarna visa för övrigt följande resultat.

Antalet gengasdrivna traktorer vid slutet av produktionsåret 1943/44 beräknas till 15 775. Summan bygger på uppgifter från industrikommissionen om antalet från större fabriker levererade aggregat intill den 31 augusti 1944 samt beräknad tillverkning vid småföretag under samma tid. Under året beräknas ha tillkommit 1 043 nymonterade traktoraggregat. Dessa ha emellertid levererats successivt under hela året, och för att få fram det genomsnittliga antalet gengastraktorer under år 1943/44 har liksom tidigare en särskild beräkning utförts, varvid hänsyn tagits till den tid av året, som traktorerna varit försedda med gengasaggregat. Genom denna justering erhålles 464 »helårsanvända» traktorer av de 1 043 under året inalles nymonterade gengastraktorerna. Efter tillägg av denna summa till det antal gengastraktorer, som fanns den $\frac{1}{9}$ 1943, erhållas genomsnittligt för året 1943/44 15 115 gengastraktorer, vilket avrundas till 15 100. Denna siffra får anses som definitiv.

För produktionsåret 1944/45 finnas uppgifter om antal till jordbruket försålda gengasaggregat endast t. o. m. december 1944. Det har beräknats, att den totala nyanskaffningen av gengasaggregat under produktionsåret skall uppgå till omkring 900—1 000. Efter liknande beräkningar, som ovan antytts beträffande år 1943/44, har erhållits ett sannolikt genomsnittligt antal gengastraktorer i jordbruket året 1944/45 av 16 328, vilket avrundats till 16 300. (Likaså har beräknats, att totala antalet gengastraktorer vid slutet av produktionsåret 1944/45 skall uppgå till omkring 16 700.)

Produktionsåret 1945/46. Det är omöjligt att redan nu ens ungefärligt förutsäga hur stor nyanskaffningen av gengasaggregat blir under produktionsåret 1945/46. Detta blir givetvis till stor del beroende av tillgång och priser på flytande bränsle. Emellertid torde man kunna utgå ifrån, att ett tusental nya aggregat komma att tagas i bruk. Man måste räkna med dessa,

då det gäller avskrivningskostnader för aggregaten. Då det däremot gäller driftskostnaderna har icke räknats med den eventuella nyanskaffningen under år 1945/46. Det har nämligen antagits, att gamla aggregat måste skrotas i ungefär samma omfattning som eventuell nyuppsättning. Sålunda har som ett genomsnittligt antal gengastraktorer under produktionsåret endast räknats med vad som ansetts finnas vid årets början (16 700).

På grundval av uppgifter över traktorernas antal och användningen av gengas enligt ovan refererade beräkningar erhålles följande bild av traktorbeståndet:

	1942/43	1943/44	1944/45	1945/46
Oljedrivna lätta traktorer	6 700	4 900	3 700	3 300
Gengasdrivna tunga.....	10 000	10 000	10 000	10 000
Gengasdrivna lätta	3 300	5 100	6 300	6 700
Dragbilar	3 500	3 500	3 500	3 500
Summa	23 500	23 500	23 500	23 500

Antalet driftstimmar per traktor beräknas för de gengasdrivna vara oförändrat eller 600 per år, för dragbilarna likaså oförändrat 180, medan man för de oljedrivna med ledning av bränsletilldelningen (se nedan) kan räkna med ca 240 timmar för produktionsåret 1943/44. För produktionsåren 1944/45 och 1945/46 har räknats med oförändrad total förbrukning av flytande bränsle (närmare motiverat i samband med beräkningen av drivmedelskostnader). Antalet driftstimmar per traktor måste därför, om denna förutsättning är riktig, bli något högre för de senare åren än 1943/44, eftersom antalet oljedrivna traktorer förutsättes minskat på grund av ökad gengasanvändning. Beräkningarna ge till resultat omkring 315 driftstimmar per oljedriven traktor 1944/45 och 355 driftstimmar år 1945/46.

Totala antalet traktortimmar har enligt givna förutsättningar beräknats till följande i tusental timmar.

	1942/43 1000-tal tim.	1943/44 1000-tal tim.	1944/45 1000-tal tim.	1945/46 1000-tal tim.
Oljedrivna lätta traktorer	1 809·0	1 168·1	1 168·1	1 168·1
Gengasdrivna tunga traktorer ..	6 000·0	6 000·0	6 000·0	6 000·0
» lätta traktorer ..	1 980·0	3 060·0	3 780·0	4 020·0
Dragbilar	630·0	630·0	630·0	630·0
Summa	10 419·0	10 858·1	11 578·1	11 818·1

Avskrivningskostnaden per traktor uppgår oförändrat till följande.

	Avskr. proc.	Vägd års- avskrivning.
För oljedrivna lätta traktorer	8·33	242
För gengasdrivna tunga traktorer	15·4	773
För gengasdrivna lätta traktorer	16·0	465
För dragbilar.....	20·0	160

De beräknade totala avskrivningskostnaderna för traktorer ha ökat något för varje år i anledning av den utökade gengasdriften. Fördelningen framgår av följande översikt över avskrivningskostnader i tusental kronor.

	1943/44	1944/45	1945/46
Oljedrivna lätta traktorer	1 185·8	895·4	798·6
Gengasdrivna tunga traktorer	7 730·0	7 730·0	7 730·0
Gengasdrivna lätta traktorer	2 371·5	2 929·5	3 115·5
Dragbilar	560·0	560·0	560·0
Summa	11 847·3	12 114·9	12 204·1

Avskrivningskostnaderna för gengasaggregat beräknas efter en fyraårig amorteringsplan. Denna post av traktorkostnaderna når sitt maximum år 1943/44. Under år 1944/45 bortfaller avskrivningen å de aggregat, som amorterades första gången år 1940/41. Under produktionsåret 1945/46 blir minskningen av kostnadsposten betydande (se sammandrag av traktorkostnader).

Amorteringskostnaderna äro som nämnts beräknade efter 4-årig avskrivning. Fullständiga uppgifter om antalet försålda gengasaggregat till jordbrukstraktorer ha erhållits från industrikommissionen kvartalsvis. Därför har avskrivningsplanen kunnat grundas på de under resp. produktionsår inköpta aggregaten. Härvid har dessutom hänsyn tagits till, att en del av aggregaten inköpts vid produktionsårets slut. För de aggregat, som inköpts under de sista månaderna under varje produktionsår och som sålunda endast i ringa utsträckning använts under inköpsåret, har första amorteringen beräknats under det kommande produktionsåret.

Underhållskostnader för traktorer och gengasaggregat visa en betydande ökning under de två sista i kalkylen medtagna åren i jämförelse med år 1943/44. Ökningen beror till stor del på höjda löner till motorreparatörer, men även den fortsatta övergången till gengasdrift inverkar, emedan underhålls- och reparationskostnaderna beräknas betydligt högre vid gengasdrift än vid oljedrift. Utvecklingen år från år av underhållskostnaderna för traktorer och gengasverk kan följas i nedanstående översikter.

Tab. 3.

a) Underhållskostnader för traktorer.

Produktionsår	Vid oljedrift		Vid gengasdrift		Summa kronor
	Reservdelar öre/tim.	Reparationskostnader öre/tim.	Reservdelar öre/tim.	Reparationskostnader öre/tim.	
1938/39	13·3	16·5	—	—	2 655 180
1939/40	14·7	18·6	—	—	3 363 300
1940/41	18·7	20·7	47·3	52·2	3 250 453
1941/42	21·3	23·0	53·7	58·1	7 744 790
1942/43	23·0	23·0	58·0	58·0	10 026 600
1943/44	23·9	23·3	60·1	58·9	11 630 103
1944/45	23·9	27·4	60·1	69·1	13 558 185
1945/46	23·9	28·2	60·1	71·2	14 093 070

b) Underhållskostnader för gengasaggregat.

Produktionsår	Reservdelar öre/tim.	Reparationskostnader öre/tim.	Summa kronor
1938/39	—	—	—
1939/40	—	—	—
1940/41	10·2	11·3	243 810
1941/42	11·6	12·5	1 282 120
1942/43	12·5	12·5	1 920 000
1943/44	13·0	12·7	2 328 420
1944/45	13·0	14·9	2 728 620
1945/46	13·0	15·3	2 835 660

Driv- och smörjmedelskostnad.

Driv- och smörjmedelskostnader för år 1943/44 framgå av nedanstående sammanställning. De nu beräknade kostnaderna för 1943/44 äro definitiva. Som framgår av siffrorna har en ganska kraftig minskning uppstått i tilldelningen av flytande bränsle.

3 951 m ³ motorfotogén à 1·05 kr/lit.....	4·15 milj. kr
4 316 » »motyl 85» » 0·69 » »	2·98 » »
154 » »motyl 50» » 0·79 » »	0·12 » »
1 151 » »motyl 25» » 1·05 » »	1·21 » »
433 » lättbentyl » 1·05 » »	0·45 » »
Årskostnad för gengasved 396 hl/traktor à 3·10 kr/hl	18·54 » »
Smörjolja, 0·22 kg/traktortimme à 2·63 kr/kg	6·28 » »
Summa 33·73 milj. kr.	

För produktionsåret 1944/45 räknas preliminärt med samma tilldelning av flytande bränsle som under året 1943/44. Under den tid av det innevarande produktionsåret, för vilken uppgifter föreligga, är tilldelningen något mindre än under motsvarande tid 1943/44. Förbrukningen av gengasbränsle beräknas öka i proportion till ökningen av antalet gengastraktorer. Kostnaderna för *smörjolja* beräknas stiga beroende på *dels* högre pris, *dels* beräknad ökning av antalet traktortimmar. De beräknade kostnaderna framgå av följande översikt.

Brännolja, beräknat samma kostn. som för år 1943/44...	8·91 milj. kr
Årskostnad för gengasved, 396 hl/traktor à 3·10 kr/hl	20·01 » »
Smörjolja, 0·22 kg/traktortimme à 3·10 kr/kg	7·90 » »
Summa 36·82 milj. kr.	

Produktionsåret 1945/46. Det var beräknat, att tilldelningen av flytande bränsle till jordbrukets traktorer redan under produktionsåret 1944/45 skulle kunna ökas något i jämförelse med närmast föregående år. Detta beräknades kunna ske tack vare de nya bränslena — traktordestillat, som skulle användas till vårbruket 1945 och skifferfotogen, som skulle komma till användning under sommaren och hösten 1945. I och med att dessa två bränslen skulle rycka in, beräknades hela traktordriften kunna klaras med svenskt bränsle och samtidigt utökas något. För att traktordestillat skall kunna användas, måste

Tab. 4. Sammandrag av kostnader för traktorer.

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43	1943/44	1944/45	1945/46
Underhållskostnader för traktorerna:								
Oljedrivna traktorer	2·66	3·36	2·12	1·79	1·12	0·85	0·92	0·94
Gengasdrivna traktorer	—	—	1·13	5·95	8·91	10·78	12·64	13·16
Kostnader för gengasaggregat:								
Avskrivningskostnader	—	0·26	1·36	3·54	5·67	6·54	5·94	4·21
Underhållskostnader	—	—	0·24	1·28	1·92	2·33	2·73	2·84
Driv- och smörjmedelskostnad	10·31	16·38	14·75	22·32	35·43	33·73	36·82	38·04
Summa exkl. amorteringskostnader för traktorer	12·97	20·00	19·60	34·88	53·05	54·23	59·05	59·19
Amorteringskostnader	5·97	6·87	7·39	9·53	11·44	11·85	12·11	12·20
Totalkostnad för traktorer	18·94	26·87	26·99	44·41	64·49	66·08	71·16	71·39
Index	100·0	141·9	142·6	234·6	340·5	348·9	375·7	376·9

emellertid traktorerna delvis ombyggas. Det är på grund av verkstadskonflikten osäkert, om behövliga ombyggnader nu kunna verkställas. I anledning härav kan för tillfället icke räknas med någon ökad brännoljetilldelning under innevarande produktionsår. Då några närmare uppgifter om en eventuellt ökad tilldelning för år 1945/46 icke kunnat erhållas, räknas även för detta år med oförändrad kvantitet. De beräknade kostnaderna för driv- och smörjmedel under år 1945/46 framgå av nedanstående översikt. Kostnadsstegringen beror på höjt pris på smörjolja samt något ökade kvantiteter gasbränsle.

Brännolja, beräknat samma kostn. som för år 1943/44....	8·91	milj. kr
Årskostnad för gegasved, 396 hl/traktor à 3·10 kr/hl.....	20·50	» »
Smörjolja, 0·22 kr/traktortimme à 3·32 kr/kg.....	8·63	» »
	38·04	milj. kr

6. Diverse kostnader.

I tabell 5 lämnas en översikt över kostnadsutvecklingen. Beräkningarna ha utförts enligt samma principer som tidigare.

Mjölkrakterna ha ökat väsentligt sedan beräkningen våren 1944. Kostnadsökningen år 1944/45 är delvis en följd av ökad produktion men beror även på att mejeriernas andel i mjölkrakterna ökat. Fraktkostnaden per liter har icke ändrats. Ökningen från 1944/45 till 1945/46 beror på att samma förskjutningar då väntas fortsätta.

Beträffande beräknade kostnader för elkraft föreligger ingen ändring i fråga om kostnader för år 1943/44 i jämförelse med värkalkylen 1944. För år 1944/45 har däremot efter en justering, som utförts efter anvisningar av vattenfallsstyrelsen, ytterligare kostnadsstegring framkommit. Kostnadsökningarna bero på utbyggnad av kraftnätet, elkraftens pris hos förbrukarna m. m. För år 1945/46 har någon ytterligare justering nu icke kunnat verkställas. Vattenfallsstyrelsen ställer en ny utredning i utsikt inom kort.

Kostnader för A.I.V-syra ha ökat något för år 1943/44 i jämförelse med den förhandsberäkning, som utfördes våren 1944, beroende på ökad ensilageberedning. För år 1944/45 synes kostnadsposten bli något lägre, beroende på den dåliga vallåterväxten hösten 1944. För år 1945/46 räknas med samma kostnad som 1943/44.

Kostnadsposten allmänna omkostnader har i likhet med beräkningarna våren 1944 erhållits genom att en uppräknings till rikssiffror gjorts för de allmänna omkostnaderna sådana de redovisas i »Räkenskapsresultat för svenska jordbruk». Sedan nu bokföringsresultaten för år 1942/43 äro publicerade, har slutgiltig justering kunnat verkställas för detta år. Samma värde som på så sätt erhållits för år 1942/43 har tillämpats för de efterföljande åren. Den nya beräkningen innebär endast en obetydlig justering uppåt.

Kostnaderna för torvströ äro praktiskt taget oförändrade. Förbrukningen är fortfarande på grund av knapp tillgång starkt begränsad.

Jordbrukets kostnader för mjölkkontroll ha kunnat beräknas definitivt för år 1943/44. Kostnaderna bli på grund av minskat antal kontrollassistenter en halv miljon kronor lägre än enligt förhandskalkylen våren 1944. För åren 1944/45 och 1945/46 har på lantbruksstyrelsens förslag räknats med viss ökad omfattning av kontrollverksamheten, enär tillgången på assistenter åter kan väntas bli bättre. Samtidigt har emellertid kalkylerats med, att statens bidrag till kontrollverksamheten fr. o. m. 1944/45 kommer att ökas med 30 procent. Bidrag från staten och hushållningssällskapen ha avdragits från de totala beräknade kostnadssummorna.

I övrigt ha inga betydande förändringar inträtt i fråga om »Diverse kostnader».

Tab. 5. Diverse kostnader.

	1938/39 milj. kr	1939/40 milj. kr	1940/41 milj. kr	1941/42 milj. kr	1942/43 milj. kr	1943/44 milj. kr	1944/45 milj. kr	1945/46 milj. kr
Mjölfrakter	15·70	18·85	23·06	27·83	32·72	38·90	42·09	43·74
Övriga frakter:								
Biltransporter	7·13	9·83	11·97	13·16	13·47	13·51	13·51	13·51
Järnvägstransporter....	5·00	5·09	5·50	5·50	5·50	5·50	5·50	5·50
Skördegarner	2·55	3·89	4·61	5·64	8·11	8·11	8·11	7·60
Hösalt	0·48	0·65	0·92	0·95	1·06	1·13	1·10	1·10
AIV-syra	0·13	0·23	0·35	0·57	0·68	0·82	0·76	0·82
Betringsmedel	1·10	1·08	1·10	1·09	1·09	1·09	1·09	1·09
El.kraft	39·44	43·03	52·14	61·28	68·53	73·62	77·09	77·09
Hästskor	2·21	2·98	3·30	3·30	3·36	3·36	3·36	3·36
Hästkosöm	1·46	1·90	1·99	2·03	2·03	2·03	2·03	2·03
Silfilter	0·97	1·15	1·59	1·40	1·71	1·71	1·71	1·71
Rengöringsmedel	3·11	5·22	5·75	6·21	6·29	6·37	6·37	6·37
Torvströ	4·32	4·83	7·05	5·52	5·00	5·13	5·15	5·15
Allmänna omkostnader..	17·09	17·94	18·80	23·00	23·17	23·17	23·17	23·17
Mjölkkontroll	1·91	1·92	1·96	1·98	2·06	2·29	2·74	2·98
Summa	102·60	118·59	140·09	159·46	174·78	186·74	193·78	195·22
Index	100	115·6	136·5	155·4	170·4	182·0	188·9	190·3

7. Ekonomibyggnader.

Kostnaderna för ekonomibyggnader äro beräknade enligt de principer, som fastställdes våren 1943, med undantag av att hänsyn nu måst tagas till de nya arbetskostnadsberäkningarna för produktionsåret 1945/46. Eftersom arbetskostnaderna utgöra en stor del av de totala byggnadskostnaderna, har för år 1945/46 uppkommit en icke obetydlig kostnadsökning.

Vad materialkostnaderna beträffar ha smärre prisändringar ägt rum sedan beräkningen våren 1944. En viss sänkning har inträtt i indextalet för byggnadsmaterial år 1943/44, vilket medfört lägre kostnader för byggnadsunderhåll år 1943/44 än vad som kalkylerades med våren 1944.

Kostnaden för silosanläggningar har ökat obetydligt på grund av utvidgad ensilageberedning.

De sammanlagda kostnaderna för vanliga ekonomibyggnader och silosanläggningar ha beräknats till följande belopp i milj. kronor.

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43	1943/44	1944/45	1945/46
Byggnader:								
avskrivning	44·35	44·35	44·35	44·35	44·35	44·35	44·35	44·35
underhåll	40·30	46·57	50·79	56·93	62·05	61·15	61·41	64·26
Summa	84·65	90·92	95·14	101·28	106·40	105·50	105·76	108·61
Silosanläggning....	0·03	0·04	0·08	0·14	0·31	0·38	0·39	0·39
Summa milj. kr.	84·68	90·96	95·22	101·42	106·71	105·88	106·15	109·00
Index	100	107·4	112·4	119·8	126·0	125·0	125·4	128·7

8. Grundförbättringar.

De nya arbetskostnadsberäkningarna medföra även här en ökning av kostnaderna. Med tillämpande av samma beräkningsmetoder som tidigare erhållas följande kostnader, milj. kronor.

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43	1943/44	1944/45	1945/46
Avskrivning	3·72	3·72	3·72	3·72	3·72	3·72	3·72	3·72
Underhåll	3·82	4·09	4·68	5·34	5·89	5·94	6·65	6·78
Summa milj. kr.	7·54	7·81	8·40	9·06	9·61	9·66	10·37	10·50
Index	100	103·6	111·4	120·2	127·5	128·1	137·5	139·3

9. Kapitalkostnader.

På grund av riksbankens diskontosänkning ha även andra bankinrättningar planerat en sänkning. Från Sparbanksföreningen och Svenska jordbrukskreditkassan meddelas, att räntesänkningen i vissa fall kan förväntas träda i kraft redan i början av mars 1945, medan den i andra fall kan väntas träda i kraft först vid månadsskiftet mars—april, och att man därför som en förhandsuppskattning bör räkna med den lägre räntesatsen fr. o. m. den $\frac{15}{3}$ %. Så har skett vid indexberäkningen. Det förtjänar emellertid att påpekas, att den genomsnittliga räntesatsen efter sänkningen ingalunda sjunker i proportion till den beslutade räntesänkningen å lån med rörlig räntefot. Räntesatsen för tidigare utlämnade bundna lån ändras icke, och dessa utgöra en betydande andel av jordbrukets lånade kapital.

Höjning av fastighetskapitalet.

I anledning av statistiska centralbyråns undersökning beträffande försäljningsvärdena å jordbruksfastigheter under tiden $\frac{1}{1}$ 1938— $\frac{30}{6}$ 1944 i jämförelse med taxeringsvärdena enligt 1938 års fastighetstaxering¹ har förordats en allmän höjning av taxeringsvärdena av jordbruksfastigheter vid 1945 års fastighetstaxering. Höjningen har ansetts i allmänhet böra uppgå till i närheten av 25 procent i jämförelse med 1938 års taxeringsvärde. I anledning av fastighetstaxeringen och den därvid bebadade höjningen av jordbrukets taxeringsvärden har ansetts riktigt att från 1945/46 justera de kapitalsummor, som ligga till grund för beräkandet av jordbrukets kapitalkostnader. De nya taxeringsvärdena skola ju tillämpas vid beskattningen för inkomståret 1945. Justeringen gäller endast fastighetskapitalet.

I anledning av den förestående taxeringen ha i varje län de lokala taxeringsmyndigheterna sammankallats för behandling av bl. a. frågan om höjning av taxeringsvärdena. De allmänna riktlinjer, som vid dessa sammanträden dragits upp för taxeringen inom varje län, ha granskats i samband med den här vidtagna justeringen av fastighetskapitalet. Det har därvid visat sig, att en höjning av 1938 års taxeringsvärden med i allmänhet 20—25 procent föreslagits. Inom vissa län är den föreslagna höjningen dock mindre. De största procentuella höjningarna ha föreslagits beträffande mindre jordbruk. Av föreliggande uppgifter att döma kan en genomsnittlig höjning av 1938 års taxeringsvärden med 20 procent anses utgöra en försiktig siffra. På grund härav har fastighetskapitalet höjts med 20 procent vid beräkande av jordbrukets kapitalkostnader för år 1945/46.

Vid räntekostnadsberäkningarna uppdelas fastighetskapitalet på belånad del (inteckningslån) och icke belånad del. En undersökning visar, att inteckningslånen sedan år 1938/39 icke ökat med 20 procent. Ökningen stannar vid ca 12 procent. Vid de nu företagna justeringarna har emellertid den

¹ Statistiska centralbyrån: »Priser och taxeringsvärden å jordbruksfastigheter $\frac{1}{1}$ 1938— $\frac{30}{6}$ 1944». Stat. Meddel. Ser. a. Band VI: I.

totala ökningen av fastighetskapitalet fördelats i lika proportioner — d. v. s. med 20 procent höjning på såväl belånad som icke belånad andel härav. I annat fall skulle kostnadsstegringen ha blivit större än vad som nu beräknats, emedan något högre räntesats räknas för den icke belånade och mera riskbärande delen.

I tabell 6 redovisas kapitalkostnadsberäkningen för år 1945/46. I tabellen har även visats, hur kapitalkostnaderna skulle ha ställt sig, om justering av fastighetskapitalet icke hade blivit verkställd. Den beräknade kostnadsökningen genom justeringen av fastighetskapitalet uppgår till 22,37 milj. kronor.

Kapitalkostnadernas utveckling fr. o. m. år 1938/39 redovisas i nedanstående översikt. För år 1944/45 uppkommer en betydande nedgång i kapitalkostnaderna på grund av räntesänkningen, som beräknats träda i kraft i mars 1945. För år 1945/46 har emellertid höjningen av fastighetsvärdena medfört, att icke endast räntesänkningen eliminerats, utan att dessutom en ej obetydlig kostnadsökning inträtt.

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43	1943/44	1944/45	1945/46
Milj. kr.	202·30	213·48	218·64	208·88	205·49	203·38	197·78	215·16
Index	100·0	105·5	108·1	103·8	101·6	100·5	97·8	106·4

Det bör i detta sammanhang anmärkas, att olika meningar kommit till uttryck vid jordbrukskommitténs behandling av denna post i kalkylen. Enligt den ena uppfattningen böra kapitalkostnaderna för år 1945/46 i anledning av höjning av taxeringsvärdena höjas med det ovan angivna beloppet, 22,37 milj. kronor. Enligt den andra uppfattningen bör en stegring av kapitalkostnaderna ske, endast i den mån realinvesteringarna i jordbruket ökats i jämförelse med år 1938/39. Att en dylik ökning har inträffat är tydligt, men något säkert mått på storleken av densamma föreligger tills vidare icke. På grundval av vissa överslagsberäkningar har emellertid den av dessa ökade investeringar föranledda stegringen av jordbrukets kapitalkostnader i avvaktan på närmare utredning härom ansetts kunna provisoriskt upptagas med 10 milj. kronor. Härigenom reduceras denna post för år 1945/46 till 202,79 milj. kronor.

10. Arbetskostnaderna.

Den omläggning av avlöningssystemet inom jordbruket, som allmänt skall träda i tillämpning från början av avtalsåret 1945/46, kräver, för att jämförande beräkningar framdeles skola kunna göras med lönekostnaderna under tidigare år och främst 1938/39, en teknisk omkonstruktion av beräkningsmetoderna. Denna omkonstruktion måste innebära, att arbetskraftvolymen för olika arbetarekategorier uttryckes i arbetstimmar per år i stället för antal arbetsår, såsom hittills i huvudsak varit fallet. Lönen måste då givetvis också mätas i lön per timme (för de tidigare åren även beträffande arbetaregrupper, som haft årslön, månadslön eller daglön). Då socialstyrelsens lönestatistik nu innehåller en tämligen omfattande timredovisning och däremot svarande timlöner (ehuru mindre omfattande än årslöneredovisningen), synes en tillfredsställande kostnadsberäkning kunna genomföras på detta sätt. Även de förskjutningar mellan antalet arbetare i olika löneformer, som ägt rum under de senaste åren, gör en omläggning på detta sätt önskvärd. Beräkningarna torde efter omläggningen bli enklare och mera lätthanterliga. Emeller-

tid kräver själva omkonstruktionen rätt mycket tidsödande detaljarbete och undersökningar, vilka det icke varit möjligt att verkställa till den inkomst- och kostnadsberäkning för jordbruket, som nu framlägges.

Inom livsmedelskommissionens delegation har gjorts ett försök att förbinda de enligt hittillsvarande grunder utförda beräkningarna med det nya kontantlönesystemet. Närmare överväganden ha dock givit vid handen, att väsentliga erinringar kunna resas mot det härvid tillämpade förfaringssättet, som kan leda till betydande statistiska fel på grund av att arbetskraftvolymer ökas, när timlönerna omräknas till årslöner under antagande av visst antal arbetstimmar per år och arbetare.

Emellertid innehåller 1944 års avtal även bestämmelser om årslön med stat liksom om månadslön med kost och logi (däremot ej årslön med kost och logi), och dessa bestämmelser äro i tillämpning 1944/45. Då de beräkningar, som nu skola göras beträffande 1945/46 års lönekostnader, också måste bygga på 1944 års avtal, synes man i beräkningarna för dessa båda år kunna bortse från den beslutade övergången till kontantlönesystem och med hjälp av avtalens bestämmelser basera beräkningarna på de gamla löneformerna.

Härigenom undviker man i huvudsak också eventuella svårigheter i fråga om bedömandet av hyresersättningen för arbetarebostäderna.

Följande beräkning av kontantlöner, avseende i kostnadsberäkningarna för tidigare år ingående arbetaregrupper och löneformer, har verkställts på grundval av avtalen. Härvid ha för årsavlönade manliga arbetare två alternativa lönebelopp anförts. I *alternativ I* upptagas för tiden efter nya avtalets ikraftträdande (1 nov. 1944) endast de i avtalen föreskrivna lönebeloppen utom beträffande statavlönade kördrängar, för vilken grupp en nedan närmare motiverad höjning företagits. I *alternativ II* har avtalslönen för manliga årsavlönade arbetare höjts på samma sätt som i tidigare prognosberäkningar med hänsyn till den differens mellan avtalslön och faktisk inkomst, som för tidigare år kunnat konstateras genom socialstyrelsens statistik. Såsom framgår av bifogad tablå (*Bihang*) där lönesiffrorna enligt socialstyrelsen jämförts med kostnadskalkylens siffror för 1942/43 (det sista år för vilket statistik föreligger), har prognosberäkningsmetoden med nämnda förhöjning detta år i allmänhet givit för låga inkomstbelopp. Efter höjningen av avtalslönerna från november 1944 väntas differensen mellan kollektivavtalens löner och de faktiska inkomsterna bliva mindre markerad. Det kan dock förutses, att de verkliga årsinkomsterna alltjämt komma att överstiga kollektivavtalslönerna, detta såväl med hänsyn till att kollektivavtalen endast stipulera minimilöner som med hänsyn till att extrainkomsterna för övertidsarbete, rykt m. m. i högre grad än tidigare kunna beräknas överstiga det garanterade beloppet av 60 kronor. Det är givetvis omöjligt att säkert förutberäkna merinkomsterna utöver avtalslönerna. Med de alternativa beräkningarna avses att fixera de yttergränser, inom vilka kostnaderna kunna väntas hålla sig.

I fråga om timavlönade arbetaregrupper har icke företagits någon liknande alternativ beräkning av lönerna. Kollektivavtalslönen för dessa grupper har höjts obetydligt med ledning av erfarenheterna från tidigare år, en höjning som bland annat föranledes av att lönen för förekommande övertidsarbete är högre än den ordinarie timlönen. Tillägget för sådan missvisning är lägre än den för tidigare år konstaterade merinkomsten och torde få betraktas såsom mycket försiktigt uppskattat.

Löneberäkningen redovisas nedan. Uppgifterna avse produktionsår.

<i>Manliga arbetare</i>	1944/45	1945/46
	Kronor	Kronor
1. <i>Tjänare i kost, kördräng</i>		
Månadsavlönningarnas summa	1 198	1 248
Garanterade extraförtjänster.....	60	60
Därutöver för 2 mån. (sept.—okt.) 1944	9	—
Rörligt indextillägg	168·96	168·96
Summa årslön (Alt. I)	1 435·96	1 476·96
Vid tillämpande av prognosmetoderna för tidigare år skulle de faktiska årsinkomsterna bli (Alt. II) ..	1 538	1 600
2. <i>Statare, kördräng</i>		
Årslön enligt avtal	1 156	1 196
Garanterade extraförtjänster.....	60	60
Därutöver för 2 mån. 1944	23	—
Rörligt indextillägg	178	178
Summa årslön	1 417	1 434

Löneberäkningen ger säkert för låg löneökning för denna kategori, resulterande i lägre lön än för tjänare i kost. Man måste därför säkerligen räkna med överbetalning. Vid tillämpande av de grunder för prognosberäkning, som använts för 1942/43 och 1943/44, skulle statare-kördräng komma upp i en kontant löneinkomst för 1944/45 av 1 559 och för 1945/46 av 1 605 kronor.

Man torde icke kunna räkna med lägre årsinkomster än 1 550 resp. 1 600 kronor, vilka belopp därför intagas i beräkningarna för alt. I. (Jfr bifogade tablå över de genomsnittliga löneinkomsterna enligt socialstyrelsens statistik för åren 1941/42 och 1942/43.) I alt. II upptagas de förut nämnda beloppen 1 559 resp. 1 605 kronor.

3. <i>Statare, kreatursskötare</i>	1944/45	1945/46
	Kronor	Kronor
Årslön enligt avtal	1 614	1 701
Merinkomst för 2 mån. 1944	21	—
Rörligt indextillägg	178	178
Summa årslön (Alt. I)	1 813	1 879
Vid tillämpande av prognosmetoderna för tidigare år skulle lönen bli (Alt. II)	1 956	2 052
4. <i>Dagsverkare, utan naturaförmåner, kördräng</i>		
Timlön enligt avtal	0·968	0·99
Rörligt indextillägg.....	0·145	0·145
Beräknad fortsatt missvisning.....	0·02	0·02
Summa timlön (Alt. I och II)	1·133	1·155

Överbetalningen har tidigare varit ca 3 öre och en mindre överbetalning kommer med all sannolikt att bestå.

5 o. 6. *Daglönare med bostad o. bränsle*, timlön samt *tillfälliga daglönare*, dagsverkslön.

Lönebestämmelsen om kontantlön till daglönare med bostad har borttagits från avtalen. Denna lön liksom dagsverkslönen beräknas därför för de båda

här ifrågavarande åren med hjälp av index byggd på timlönen utan naturaförmåner, sålunda:

	1943/44	1944/45	1945/46
	Kronor	Kronor	Kronor
Timlön utan natura, kördräng	1·04	1·133	1·155
Index	100	108·9	111·1
Timlön med bostad o. bränsle (Alt. I och II) ..	0·93	1·013	1·033
Tillfälliga dagsverkare, daglön (Alt. I och II)	9·07	9·88	10·08

Det bör observeras, att höjningen av kontantlönerna vid senaste avtalsuppgörelse varit procentuellt starkare för de arbetare, vilkas löner delvis utgå i natura, än för helt kontantavlönade arbetare. Detta sammanhänger med att naturans värde i huvudsak är oförändrat och att det sålunda erfordrats en proportionsvis större ökning av kontantlönedelen för att den totala löneökningen skulle bli densamma som för helt kontantavlönade. För hittills timavlönade arbetare med bostad och bränsle borde därför rätteligen ha beräknats något större ökning av kontantlönen än här skett.

Kvinnliga arbetare.

Löner finnas ej längre fixerade för kvinnliga arbetare i kost (landsjungfrur). Ej heller finnes uppgift om daglön för tillfälliga daglönare. Endast timlön för arbetare utan förmåner finnes angiven. De två övriga grupperna förändras därför procentuellt efter timlönen, som är:

	1943/44	1944/45	1945/46
	Kronor	Kronor	Kronor
Daglönare utan natura, timlön	0·620	0·702	0·720
Rörligt indextillägg	0·104	0·104	0·104
Överbetalning enligt statistiken	0·116	0·100	0·100
Summa timlön (Alt. I och II)	0·84	0·906	0·924
Index	100	107·9	110·0
Arbetare i kost (landsjungfrur) (Alt. I och II) ..	715	771	787
Tillfälliga daglönare, pr dag (Alt. I och II)	7·20	7·77	7·92

Beträffande arbetare i kost (landsjungfrur) gäller liksom i fråga om manliga daglönare med bostad och bränsle (se föregående), att den verkliga löneökningen kan väntas bli större än den här beräknade.

Med användande av anförda lönesiffror erhålles följande:

Alternativ I.

Sammanställning över kontantlöner inom olika löneformer.

	1938/39	1944/45		1945/46
		Efter gamla avtalet	Efter nya avtalet	Efter nya avtalet
<i>Manliga arbetare</i>				
Arbetare i kost, kördräng, årslön, kr.	763	1 222	1 436	1 477
Arbetare, utan förmåner, timlön, öre.....	67	104	113·3	115·5
Statare, kördräng, årslön, kr.....	893	1 331	1 550	1 600
, kreatursskötare, årslön, kr.....	1 061	1 478	1 813	1 879
Daglönare med naturaförmån, timlön, öre ...	63	93	101·3	103·3
Tillfällig daglönare, dagsförtjänst, kr.....	5·91	9·07	9·88	10·08
<i>Kvinnliga arbetare</i>				
Arbetare i kost, landsjungfru, årslön, kr.	496	718	771	787
Daglönare utan naturaförmån, timlön, öre ...	51	85	90·6	92·4
Tillfällig daglönare, dagsförtjänst, kr.....	3·89	7·28	7·77	7·92

Sammanställning över de beräknade totala kontantlönerna.
(milj. kr.)

	1938/39	1944/45		1945/46	
		Efter gamla avtalet	Efter nya avtalet	Efter nya avtalet	Efter gamla avtalet
<i>Manliga arbetare.</i>					
Arbetare i kost, lejd arbetskraft.....	49·8	52·3	61·4	57·6	47·7
, fam. »	76·8	115·7	135·9	138·5	114·6
Statare: kördräng, lejd »	14·8	11·4	13·2	11·7	9·7
, fam. »	80·4	119·8	139·5	144·0	119·8
» kreat.sk., lejd »	19·1	14·2	17·4	15·4	12·1
, fam. »	95·5	133·0	163·2	169·1	133·0
Dagl. med naturaförmåner	37·6	58·8	64·2	66·1	59·5
, utan »	31·4	90·6	98·4	108·0	97·6
Tillfälliga daglönare	26·8	43·6	47·5	49·0	44·1
Driftsledarearvode o. merersättn. till special-arbetare	50·0	77·8	84·5	86·0	78·0
Summa lejd arbetskraft	228·5	348·7	386·6	393·8	348·7
Summa fam. arbetskraft	252·2	368·5	438·6	451·6	367·4
Summa för all manlig arbetskraft	480·7	717·2	825·2	845·4	716·1
<i>Kvinnliga arbetare.</i>					
Arbetare i kost, lejd arbetskraft.....	14·1	13·7	14·7	13·7	12·5
, fam. »	39·6	54·3	58·3	59·0	53·8
Dagl. med naturaförmåner	13·5	26·3	28·0	29·2	26·9
Tillfälliga daglönare	5·8	14·9	15·9	17·1	15·7
Summa lejd arbetskraft	32·9	54·9	58·6	60·0	55·1
Summa fam. arbetskraft	39·6	54·3	58·3	59·0	53·8
Summa för all kvinnlig arbetskraft	72·5	109·2	116·9	119·0	108·9
Summa för all arbetskraft	553·2	826·4	942·1	964·4	825·0

Ett sammandrag för de olika i arbetskostnaderna ingående posterna ger följande resultat i milj. kr.

	1938/39	1944/45		1945/46	Efter gamla avtalet
		Efter gamla avtalet	Efter nya avtalet	Efter nya avtalet	
Kontantlön	553·2	826·4	942·1	964·4	825·0
Naturalön: bostad	78·7	79·8	79·8	85·4	85·4
bränsle	24·7	48·2	48·2	48·9	48·9
livsmedel	198·3	297·0	297·0	283·5	283·5
naturalön	301·7	424·5	424·5	417·8	417·8
Summa	854·9	1 250·9	1 366·6	1 382·2	1 242·8
Tillägges olycksfallsförsäkringspremie enligt beräkning	10·0	12·8	14·0	14·2	12·8
Totallön	864·9	1 263·7	1 380·6	1 396·4	1 255·6
Index	100	146·1	159·6	161·5	145·2

Emellertid har den verkliga arbetskraftsvolymen under basåret beräknats vara lägre än den i ovanstående kalkyl ingående. Enligt tidigare kostnads-kalkyler har densamma beräknats motsvara en lönesumma av 793,6 milj. kronor. Med hjälp av de ovan anförda indextalen erhållas häremot svarande arbetskostnadsbelopp för de följande åren. I kostnadskalkylen upptagas sålunda följande belopp för arbetskostnaderna.

	1938/39	1944/45		1945/46	
		Efter gamla avtalet	Efter nya avtalet	Efter gamla avtalet	Efter nya avtalet
Beräknad arbetskostnad	793·6	1 159·4	1 266·6	1 281·7	1 152·3
Tillägges enl. prisbeslut våren 1944		113·1			135·7
		1 272·5			1 288·0

Alternativ II.

De med alternativ II betecknade lönesiffrorna voro:

	1944/45	1945/46
Arbetare i kost, kördräng	1 538	1 600
Statare, kördräng	1 559	1 605
Statare, kreatursskötare	1 956	2 052

I övrigt samma löner som i alternativ I.

Slutresultaten i total beräknad lönekostnad bliva vid dessa förutsättningar

	1944/45	1945/46
Total lönesumma enligt Alt. II	1 293·6	1 312·6

Såväl i Alt. I som i Alt. II har kontantlönen till timavlönade manliga arbetare med bostad och bränsle liksom kontantlönen till kvinnliga arbetare i kost (landsjungfrur) beräknats stiga procentuellt lika mycket som lönen för helt kontantavlönade enligt avtalet. Då naturallönen för dessa arbetarkategorier är praktiskt taget oförändrad, medan den procentuella lönestegringen för de helt kontantavlönade är beräknad på hela lönen, ger nu nämnda förfaringssätt en för svag lönestegring för berörda arbetare, vilkas lön delvis utgår i natura.

Å andra sidan torde det i alternativ II använda förfaringssättet ha medfört en övervärdering av lönen för kreatursskötare och sannolikt även för manliga tjänare i kost. Då dessa senare grupper äro stora, kan den enligt alternativ II erhållna lönesumman anses vara för hög. Med all sannolikhet kommer man dock med detta alternativ den verkliga lönekostnaden närmare än med alternativ I. Vid kalkylens behandling inom 1942 års jordbrukskommitté ha skiljaktiga meningar kommit till uttryck. Kommitténs majoritet har i anslutning till ovan anförda synpunkter ansett, att arbetskostnaderna för år 1945/46 böra uppföras i kostnadskalkylen med ett belopp av 1 300,0 milj. kronor. En minoritet inom kommittén har däremot hävdad den meningen, att denna kostnads-post i anslutning till föregående års prisbeslut bör fastställas till 1 288,0 milj. kronor.

Jordbrukets kostnader i sammandrag.

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43	1943/44	1944/45	1945/46	
	milj. kr.	milj. kr.	milj. kr.	milj. kr.	milj. kr.	milj. kr.	milj. kr.	milj. kr.	
								Alt. I	Alt. II
Köpgödsel.....	65·4	74·2	87·0	99·1	98·3	116·0	111·5	102·5	102·5
Utsäde	3·2	3·2	6·9	6·4	4·2	4·2	4·2	4·2	4·2
Köpfodermedel	102·8	108·7	84·4	121·8	70·2	112·6	131·7	118·1	118·1
Maskiner och redskap..	72·8	83·2	94·3	101·1	106·0	107·4	107·7	107·7	107·7
Traktorkostnader	18·9	26·9	27·0	44·4	64·5	66·1	71·2	71·4	71·4
Diverse kostnader	102·6	118·6	140·1	159·5	174·8	186·7	193·8	195·2	195·2
Ekonomibyggnader	84·7	91·0	95·2	101·4	106·7	105·9	106·2	109·0	108·5
Grundförbättringar	7·5	7·8	8·4	9·1	9·6	9·7	10·4	10·5	10·5
Arbetskostnader	793·6	877·7	962·6	1 076·1	1 140·4	1 151·5	1 272·5	1 300·0	1 288·0
Kapitalkostnader	202·3	213·5	218·6	208·9	205·5	203·4	197·8	215·2	202·8
Avgår utsädesrabatter..	—	—	3·0	—	—	—	—	—	—
Summa milj. kr.	1 453·8	1 604·8	1 721·6	1 927·8	1 980·2	2 063·5	2 207·0	2 233·8	2 208·9
Index	100	110·4	118·4	132·6	136·2	141·9	151·8	153·7	151·9

Sammanfattning.

Såsom framgått av den föregående framställningen ha inom jordbrukskommittén olika meningar kommit till uttryck vid behandlingen av två poster i kostnadskalkylen, nämligen kapitalkostnaderna och arbetskostnaderna. Efter beaktande av arbetskostnadsberäkningens återverkningar på posterna för ekonomibyggnader och grundförbättringar och efter avdrag av stimulansinkomsten för vårvete inneburo de olika alternativen följande med avseende på kalkylens slutresultat.

I. Kommittémajoriteten.

Jordbrukets inkomster, milj. kronor	2 082·7
» » , index	152·8
Jordbrukets kostnader, milj. kronor	2 233·8
» » , index	153·7

II. Kommittéminoriteten.

Jordbrukets inkomster, milj. kronor	2 082·7
» » , index	152·8
Jordbrukets kostnader, milj. kronor	2 208·9
» » , index	151·9

Enligt den bedömning av kalkylen, till vilken kommitténs majoritet anslutit sig, uppkommer i förhållande till inkomst- och kostnadsrelationen under basåret ett underskott av 11,8 milj. kronor, medan däremot den av minoriteten hävdade uppfattningen med avseende på arbets- och kapitalkostnadsposterna medför ett motsvarande överskott av 12,8 milj. kronor. Siffermässigt uttryckt uppgår skillnaden mellan de båda uppfattningarna till 24,6 milj. kronor, vilket belopp motsvarar 1,1 procent av den totala kostnadssumma, som erhålles enligt den av jordbrukskommitténs majoritet förfäktade meningen.

¹ Arbetskostnaderna beräknade enligt det gamla avtalet med tillägg av den genom 1944 års prisbeslut medgivna arbetskostnadsökningen av 113·1 milj. kronor. Beräknas arbetskostnaderna för detta år enligt det nya avtalet erhållas alternativt 1 266·6 och 1 293·6 milj. kronor.

Genomsnittliga löneinkomster för lantarbetare enligt socialstyrelsens statistik.

	Avtalsåret 1941/42	Avtalsåret 1942/43	Ökning	Ökning för produk- tionsår enl. prognosen
<i>Manliga</i>				
Tjänare i kost, kr pr år.....	1 056	1 206	150	120
Statare				
kördräng » » ».....	1 194	1 353	159	138
kreatursskötare » » ».....	1 346	1 500	154	131
Dagl. med naturaförmåner, kr pr timme...	0·86	0·94	0·08	0·07
» utan » » » »	0·96	1·07	0·11	0·09
Tillfälliga arbetare, kr pr dag	8·36	9·13	0·77	0·77
<i>Kvinnliga</i>				
Landsjungfrur, kr pr år	618	718	100	78
Dagl. utan naturaförmåner, kr pr timme..	0·67	0·78	0·11	0·11
Tillfälliga, kr pr dag	5·74	6·74	1·00	1·01

Kostnadskalkylens lönesiffror bygga på följande tal.

	År 1941/42	År 1942/43, prognos		
	Avtals- året	Omräknat för produk- tionsår	Avtals- året ¹	Omräknat för produk- tionsår
<i>Manliga</i>				
Tjänare i kost, kr pr år	1 056	1 033	1 177·5	1 153
			(+ 28·5)	
Statare: kördräng, kr pr år.....	1 194	1 175	1 331	1 313
			(+ 22)	
kreaturssköt., kr pr år	1 346	1 329	1 478	1 460
			(+ 22)	
Dagl. med nat.-förm., kr pr timme.	0·86	0·85	0·93	0·92
			(+ 0·01)	
» utan » » » .	0·96	0·94	1·04	1·03
			(+ 0·03)	
Tillfäll. arb., kr pr dag	8·36	8·22	9·07	8·99
			(+ 0·06)	
<i>Kvinnliga</i>				
Landsjungfrur, kr pr år	618	610	698	688
			(+ 20)	
Dagl. utan nat.-förm., kr pr timme.	0·67	0·66	0·79	0·77
			(- 0·01)	
Tillfäll. dagl., kr pr dag	5·74	5·62	6·77	6·63
			(- 0·03)	

¹ Siffrorna inom parentes visa huru mycket lönestatistiken överstiger (+) eller understiger (-) prognosen, sålunda huru mycket prognosen behöver ändras för att överensstämma med lönestatistiken.

Prognosen har sålunda i samtliga fall utom beträffande kvinnliga daglönare kommit lägre än de statistiskt redovisade lönerna. Felen hålla sig inom en marginal av mindre än 30 kr pr år. De i statistiken redovisade högre inkomsterna torde främst förklaras av att tilläggen för extraarbeten (ss rykt och övertid) stigit mera än lönerna för ordinarie tid, ett förhållande som gjort sig gällande även under de senaste åren.

Bilaga 2.

PM
angående jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter
under år 1943.

Såsom ett led i strävandena att till ledning för en planering av jordbrukspolitiken på längre sikt erhålla en allsidig bild av de ekonomiska förhållandena inom jordbruksnäringen lät 1938 års jordbruksutredning på sin tid verkställa en omfattande undersökning av jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter under åren 1932, 1935 och 1937, grundad på av jordbrukare avgivna självdeklarationer. Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t har statens livsmedelskommission sedermera genom sin statistiska byrå fortsatt denna bearbetning av deklarationsmaterial. För jordbruksutredningens nyssnämnda undersökning samt de inom livsmedelskommissionen verkställda kompletteringarna av densamma för åren 1938 och 1940—1942 ha sammanfattande redogörelser lämnats i bilagor till Kungl. Maj:ts propositioner 319/1942, 246/1943 och 253/1944. I det följande framläggas huvudresultaten av en efter samma riktlinjer genomförd bearbetning av självdeklarationer, avseende inkomståret 1943.

Material och metod.

I de ovan nämnda redogörelserna för de tidigare deklarationsundersökningarna ha ingående redogörelser lämnats för såväl det vid desamma utnyttjade materialet som metoderna för dess bearbetning. Då den här redovisade undersökningen är en direkt fortsättning av de tidigare, torde i detta sammanhang endast en förhållandevis kortfattad översikt behöva lämnas över det till grund för densamma liggande materialet samt de vid bearbetningen därav begagnade metoderna.

I tabell 1 meddelas en sammanställning beträffande antalet av de brukningsdelar, som ingå i de av livsmedelskommissionen företagna deklarationsundersökningarna, grupperade efter områden och storleksgrupper. I syfte att för samtliga undersökta år erhålla ett så långt möjligt enhetligt material ha deklarationer inhämtats från de brukningsdelar, som deltog i en av 1938 års jordbruksutredning verkställd representativ undersökning av jordbrukets driftsförhållanden. Vid denna bearbetades uppgifter från sammanlagt 17 760 brukningsdelar med mera än 2 hektar åker. Emellertid har det vid samtliga deklarationsundersökningar visat sig omöjligt att från länsstyrelserna erhålla deklarationerna från samtliga dessa egendomar. Därtill kommer att ett icke obetydligt antal deklarationer vid bearbetningen måst utgallras. Dels ha i syfte att erhålla full jämförbarhet mellan de olika åren sådana egendomar måst uteslutas, beträffande vilka mera väsentliga ändringar i brukningsförhållandena ägt rum under undersökningsperioden. Dels ha uppgifterna i åtskilliga fall visat sig vara ofullständiga eller motsägande och fördenskull icke kunnat medtagas. Slutligen ha vid deklarationsundersökningarna alla arrenderade brukningsdelar uteslutits. För den tid, som livsmedelskommissionens undersökningar omfatta, ha såsom av tabell 1 framgår årlig-

Tab. 1. Antal i deklarationsundersökningarna ingående brukningsdelar.

	Storleksgrupper, hektar åker							Samtliga
	2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
<i>Livsmedelskommissionens undersökning åren 1938 och 1940.</i>								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	186	671	1 276	632	483	247	109	3 604
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	933	1 925	1 194	239	126	56	15	4 488
Norra Sverige	983	1 088	319	26	4	1	—	2 421
Hela riket	2 102	3 684	2 789	897	613	304	124	10 513
<i>Livsmedelskommissionens undersökning år 1941.</i>								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	217	732	1 396	747	565	281	126	4 064
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	999	2 010	1 271	253	145	67	16	4 761
Norra Sverige	1 179	1 253	401	26	7	—	—	2 866
Hela riket	2 395	3 995	3 068	1 026	717	348	142	11 691
<i>Livsmedelskommissionens undersökning år 1942.</i>								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	211	717	1 360	700	562	287	145	3 982
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	963	1 987	1 234	249	141	58	19	4 651
Norra Sverige	1 210	1 299	399	30	5	—	—	2 943
Hela riket	2 384	4 003	2 993	979	708	345	164	11 576
<i>Livsmedelskommissionens undersökning år 1943.</i>								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	209	696	1 348	687	561	284	127	3 912
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	942	1 927	1 219	236	141	59	19	4 543
Norra Sverige	1 212	1 284	397	29	9	—	—	2 931
Hela riket	2 363	3 907	2 964	952	711	343	146	11 386

gen cirka 11 000 självdeklarationer kunnat bearbetas. För år 1943 utvisar antalet en mindre nedgång i jämförelse med de båda närmast föregående åren (11 386 mot 11 691 år 1941 och 11 576 år 1942). Denna beror främst på en fortgående förlängning av taxeringsarbetet och en ökad förekomst av besvär i högre instans, vilket medfört, att kommissionen icke kunnat disponera deklarationerna för vissa brukningsdelar, som tidigare ingått i undersökningen.

De undersökta brukningsdelarnas fördelning på olika storleksgrupper belyses närmare i tabell 2. Såsom framgår av denna ha småbruken vid samtliga dessa undersökningar varit underrepresenterade, medan de medelstora och i synnerhet de större egendomarna varit i motsvarande mån överrepresenterade. Detta förhållande innebär emellertid knappast någon risk för att de erhållna resultaten skola bli missvisande, enär det absoluta antalet undersökta småbruk är jämförelsevis stort.

Det bör i detta sammanhang erinras om att den av 1938 års jordbruks-

Tab. 2. Procentuell fördelning av antalet bruksdelar på olika storleksgrupper.

	Storleksgrupper, hektar åker							Samtliga
	2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
<i>Samtliga bruksdelar med över 2 hektar åker enligt 1937 års jordbruksräkning.</i>								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	22	27	30	11	6	3	1	100
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	41	37	17	3	1	1	0	100
Norra Sverige	55	35	9	1	0	0	0	100
<i>De i livsmedelskommissionens deklara- tionsundersökning åren 1938 och 1940 ingående bruksdelarna.</i>								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	5	19	35	18	13	7	3	100
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	21	43	27	5	3	1	0	100
Norra Sverige	41	45	13	1	0	0	—	100
<i>De i livsmedelskommissionens deklara- tionsundersökning år 1941 ingående bruksdelarna.</i>								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	5	18	34	19	14	7	3	100
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	21	43	27	5	3	1	0	100
Norra Sverige	41	44	14	1	0	—	—	100
<i>De i livsmedelskommissionens deklara- tionsundersökning år 1942 ingående bruksdelarna.</i>								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	5	18	34	18	14	7	4	100
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	21	43	27	5	3	1	0	100
Norra Sverige	41	44	14	1	0	—	—	100
<i>De i livsmedelskommissionens deklara- tionsundersökning år 1943 ingående bruksdelarna.</i>								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	5	18	35	18	14	7	3	100
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	21	43	27	5	3	1	0	100
Norra Sverige	41	44	14	1	0	—	—	100

utredning företagna undersökningen av jordbrukets driftsförhållanden, för vilka dessa bruksdelar först utvaldes, förutsatte inhämtandet av mycket detaljerade uppgifter från de däri ingående egendomarna. Varje strävan att för en dylik undersökning erhålla ett fullt representativt material motverkas i viss mån av svårigheterna att från sämre skötta egendomar erhålla erforderliga uppgifter. Jämförelser mellan de vid nyssnämnda driftsundersökning erhållna resultaten och annat statistiskt material giva också id handen, att de i den nämnda undersökningen ingående egendomarna genomsnittligt taget representera en något högre produktionsförmåga och mera rationella driftsförhållanden än genomsnittsjordbruket. Denna skillnad har

blivit ytterligare något mera markerad genom den gallring, som av förut nämnda anledningar måst företagas i deklarationsmaterialet.

Vid bearbetningen ha de ur självdeklarationernas A-bilaga erhållna uppgifterna rörande jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter omräknats dels till siffror per hektar jordbruksjord, varvid arealen ängsmark reducerats till åker enligt den officiella statistikens uppgifter om avkastningens storlek, dels till totalsiffror för riket. Denna sistnämnda omräkning har verkställts särskilt för varje storleksgrupp och produktionsområde. Härvid har förhållandet mellan den totala åkerarealen vid samtliga brukningsdelar inom varje storleksgrupp och område å ena samt åkerarealen vid de undersökta brukningsdelarna inom motsvarande storleksgrupp och område å andra sidan tagits till utgångspunkt för omräkningen. Genom att på detta sätt uppräkningen verkställdes särskilt för varje storleksgrupp inom de olika produktionsområdena, och de därvid erhållna resultaten därefter summerats till totalbelopp för de tre stora huvudområdena och hela riket torde den förhållandevis bättre representativiteten för de större brukningsdelarna icke ha kommit att medföra någon missvisning i resultaten. Till följd av de förut påpekade förhållandena med avseende på materialets representativitet torde emellertid de vid undersökningarna erhållna totalbeloppen för såväl jordbrukets inkomster som dess utgifter vara något för höga. Då några mera betydande förändringar i fråga om materialets sammansättning icke skett under de år undersökningen hittills omfattar, böra däremot resultaten av desamma på ett i stort sett rättvisande sätt avspegla de från år till år inträffade förändringarna i jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter. Härvid bör dock den reservationen göras, att ojämnheter i skördeutfallet och i den animaliska produktionens utveckling även i detta hänseende kunna minska det här begagnade materialets representativitet.

I övrigt bör vid resultatens bedömande beaktas, att brukningsdelar med mindre än 2 hektar åker icke ingå i det bearbetade materialet. Detta förhållande är av särskild betydelse beträffande å ena sidan inkomsterna av vissa animaliska produkter, framför allt ägg och fjäderfä, och å andra sidan utgifterna för inköpta fodermedel. Likaså bör beaktas, att vid upprättandet av självdeklarationer den s. k. kontantprincipen tillämpas. Denna innebär, att hänsyn i regel icke tages till eventuella lagerbehållningar vid årets början eller slut. Härigenom kan nettointäkten av jordbruksfastighet enligt självdeklarationerna växla starkare från ett år till ett annat än fallet skulle bli vid en fullt räkenskapsmässig redovisning.

Produktions- och prisutveckling 1938—1943.

Såsom en bakgrund till de förändringar i jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter, som behandlas i det följande, meddelas i tabell 3 vissa uppgifter rörande förändringarna i areal, skörd och priser under de år undersökningen omfattar. Desamma framläggas i form av indextal med år 1938 som bas. Vid bedömandet av dessa får givetvis beaktas, att skörden detta år var osedvanligt god, vilket i sin tur medförde att priserna på vissa produkter voro förhållandevis låga i jämförelse med de närmast föregående åren.

Angiven i skördeenheter var skörden år 1943 ungefär lika stor som 1942. Endast beträffande rotfrukter föreligger en mera betydande förbättring. I jämförelse med 1938 års mycket goda skörd stannade skördeutfallet sålunda även år 1943 på en förhållandevis låg nivå, även om förbättringen var betydande i jämförelse med de båda dåliga skördeåren 1940 och 1941.

Indextalen över priserna på vissa jordbruksprodukter grunda sig på den statistik, som föres inom livsmedelskommissionens utredningsbyrå. I jäm-

Tab. 3. Förändringarna i areal, skörd och priser 1938—1943.

Indextal: 1938 = 100.

	1939	1940	1941	1942	1943		1939	1940	1941	1942	1943
<i>Arealförhållanden.</i>						<i>Prisutvecklingen.</i>					
Brödsäd	103	97	99	106	98	Svenskt vete	95	124	138	141	138
Övrig spannmål	100	102	102	99	97	Vit foderhavre	96	150	164	155	139
Potatis	99	101	103	107	111	Konsumtionsmjölk ..	104	113	125	120	121
Sockerbetor	100	107	105	105	99	Produktmjölk	111	137	169	173	167
Foderrotfrukter	95	90	95	96	91	Kor, klass I	114	124	164	162	164
Vall.....	100	100	99	99	101	Svin	99	116	146	153	171
<i>Skörden angiven i skördeenheter.</i>						Ägg	101	120	162	192	207
Spannmål	97	67	58	77	75	Köpgödsel och jordbrukskalk	100	122	132	168	195
Rotfrukter	98	106	100	93	103	Köpfodermedel	107	118	123	151	161
Hö	84	56	40	75	74	Maskiner och redskap	95	111	127	133	138
Bete och grönfoder..	85	59	42	82	93	Traktorkostnader....	106	154	268	438	551
Ängsmarkens avkastning.....	97	72	63	86	82	Ekonomibyggnader..	108	124	134	152	161
Summa skördeenheter	92	68	57	80	81	Arbetslöner	103	120	131	145	152

förelse med år 1942 föreligga prissänkningar på spannmål, särskilt havre, samt prishöjningar på fläsk och ägg, sammanhängande med de förskjutningar i försörjningsläget, som blivit en följd av det bättre skördeutfallet åren 1942 och 1943. Den prissänkning på produktmjölken, som kommer till synes, sammanhänger med bortfallet av vissa av 1941 års mycket svaga skörd föranledda pristillägg.

De meddelade indextalerna för vissa kostnadsposter inom jordbruket ha erhållits genom en omräkning av lantbruksförbundets prisindex. Genomgående föreligga vissa höjningar från år 1942 till år 1943. Särskilt stark är denna beträffande traktorkostnaderna. I jämförelse med basåret ha dessa enligt denna index mer än femdubblats. För köpgödsel och köpfodermedel uppgår prisstegringen — likaledes i jämförelse med år 1938 — till 95 respektive 61 procent. Samtidigt ha byggnadskostnaderna stigit med 61 procent och lönerna i jordbruket med 52 procent, medan prisstegringen på maskiner stannar vid 38 procent.

Jordbrukets kontanta inkomster.

Resultaten av den beräkning av jordbrukarnas kontanta inkomster, som verkstälts på grundval av de på självdeklarationernas A-bilaga lämnade uppgifterna, framgår av tabellerna 4 och 5. I tabell 4 redovisas för hela riket samt de tre huvudområdena — södra och mellersta Sveriges slättbygder, södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder samt norra Sverige — de till totalsiffror uppräknade inkomstbeloppen, och i tabell 5 ha desamma omräknats till indextal med åren 1938 respektive 1942 som bas. I anslutning till A-bilagans uppställning ha inkomsterna fördelats på följande poster: spannmål och frövaror; sockerbetor; potatis jämte rotfrukter, grönsaker och trädgårdsprodukter; hö jämte halm och grönfoder; hästar och nötkreatur; svin och grisar; fjäderfä och ägg; mjölk och produkter därav dels vid leverans till mejeri, dels vid annan försäljning; diverse produkter (får och getter, fisk och vilt, lin, ull, hudar och skinn m. m.); inkomster av skogsbruk samt diverse inkomster (körslor och uthyrning av maskiner och dragare, försäljning av döda yttre inventarier samt av sten, grus, torv

Tab. 4. Jordbrukets kontanta inkomster åren 1938 och 1940—1943, milj. kronor.

	1938	1940	1941	1942	1943
<i>Södra och mellersta Sveriges slättbygger.</i>					
Inkomster av försålda produkter					
därav spannmål och frövaror	159.4	168.4	213.8	266.4	323.9
sockerbeter	58.5	61.4	80.4	98.3	91.4
potatis m. m.	29.7	38.8	42.7	66.9	65.4
hö, halm och grönfoder	5.0	8.2	14.0	7.1	6.6
Summa vegetabiliska produkter	252.6	276.8	350.9	438.7	487.3
hästar och nötkreatur	106.4	147.0	163.1	135.9	155.8
svin och grisar	100.5	111.5	109.0	78.9	116.5
fjäderfä och ägg	23.1	24.6	23.1	18.5	23.8
mjölk till mejeri	246.9	302.6	340.8	352.3	381.8
mjölk till enskilda	18.1	15.8	14.7	14.8	15.5
Summa animaliska produkter	495.0	601.5	650.7	600.4	693.4
diverse produkter	3.7	4.7	6.2	8.1	10.2
Summa inkomster av försålda produkter	751.3	883.0	1 007.8	1 047.2	1 190.9
Diverse inkomster	16.0	17.0	18.3	23.0	24.4
därav för körslor	7.3	8.3	10.1	14.2	14.0
Inkomster av skogsbruk	40.0	50.0	62.5	84.4	80.3
Arrenden och avgälder	8.3	8.7	9.4	10.9	12.3
Samtliga kontanta inkomster	815.6	958.7	1 098.0	1 165.5	1 307.9
<i>Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygger.</i>					
Inkomster av försålda produkter					
därav spannmål och frövaror	24.1	27.8	39.9	48.0	55.9
sockerbeter	0.8	0.9	1.2	1.6	1.6
potatis m. m.	14.8	18.8	20.5	28.6	26.1
hö, halm och grönfoder	1.7	3.9	5.4	3.0	3.1
Summa vegetabiliska produkter	41.4	51.4	67.0	81.2	86.7
hästar och nötkreatur	66.4	95.4	109.8	83.2	95.8
svin och grisar	62.3	67.6	70.2	54.2	73.7
fjäderfä och ägg	15.3	15.2	14.6	11.7	14.0
mjölk till mejeri	124.8	162.6	194.6	210.0	227.4
mjölk till enskilda	21.4	19.0	16.9	13.9	14.7
Summa animaliska produkter	290.2	359.8	406.1	373.0	425.6
diverse produkter	2.6	2.7	3.9	4.3	6.3
Summa inkomster av försålda produkter	334.2	413.9	477.0	458.5	518.6
Diverse inkomster	17.7	16.5	19.6	25.0	29.2
därav för körslor	12.6	12.4	15.6	20.2	23.2
Inkomster av skogsbruk	91.9	94.1	137.5	184.9	205.7
Arrenden och avgälder	6.0	6.3	6.7	7.2	7.7
Samtliga kontanta inkomster	449.8	530.8	640.8	675.6	761.2
<i>Norra Sverige.</i>					
Inkomster av försålda produkter					
därav spannmål och frövaror	0.7	0.9	1.4	1.4	2.0
sockerbeter	—	—	—	—	—
potatis m. m.	1.6	2.5	2.7	4.9	3.6
hö, halm och grönfoder	1.9	4.9	9.9	5.4	5.2
Summa vegetabiliska produkter	4.2	8.3	14.0	11.7	10.8

Tab. 4 (forts.). Jordbrukets kontanta inkomster åren 1938 och 1940—1943, milj. kronor.

	1938	1940	1941	1942	1943
hästar och nötkreatur	14.3	22.0	27.8	27.3	29.7
svin och grisar	5.4	6.8	6.7	5.2	5.3
fjäderfä och ägg	1.4	1.5	1.1	0.7	0.5
mjök till mejeri	36.3	60.9	71.7	83.2	94.4
mjök till enskilda	12.7	10.6	10.8	9.0	8.8
Summa animaliska produkter	70.1	101.8	118.1	125.4	138.7
diverse produkter	1.3	1.2	1.6	2.1	2.6
Summa inkomster av försälda produkter	75.6	111.3	133.7	139.2	152.1
Diverse inkomster	40.1	35.0	38.3	49.2	55.8
därav för körsior	34.2	29.3	33.2	44.9	48.8
Inkomster av skogsbruk	122.6	78.1	96.7	117.8	142.2
Arrenden och avgälder	3.0	3.9	4.0	4.3	4.5
Samtliga kontanta inkomster	241.3	228.3	272.7	310.5	354.6
<i>Hela riket.</i>					
Inkomster av försälda produkter					
därav spannmål och frövaror	184.2	197.1	255.1	315.8	381.8
sockerbeter	59.3	62.3	81.6	99.9	93.0
potatis m. m.	46.1	60.1	65.9	100.4	95.1
hö, halm och grönfoder	8.6	17.0	29.3	15.5	14.9
Summa vegetabiliska produkter	298.2	336.5	431.9	531.6	584.8
hästar och nötkreatur	187.1	264.4	300.7	246.4	281.3
svin och grisar	168.2	185.9	185.9	138.3	195.5
fjäderfä och ägg	39.8	41.3	38.8	30.9	38.3
mjök till mejeri	408.0	526.1	607.1	645.5	703.6
mjök till enskilda	52.2	45.4	42.4	37.7	39.0
Summa animaliska produkter	855.3	1 063.1	1 174.9	1 098.8	1 257.7
diverse produkter	7.6	8.6	11.7	14.5	19.1
Summa inkomster av försälda produkter	1 161.1	1 408.2	1 618.5	1 644.9	1 861.6
Diverse inkomster	73.8	68.5	76.2	97.2	109.4
därav för körsior	54.1	50.0	58.9	79.3	86.0
Inkomster av skogsbruk	254.5	222.2	296.7	387.1	428.2
Arrenden och avgälder	17.3	18.9	20.1	22.4	24.5
Samtliga kontanta inkomster	1 506.7	1 717.8	2 011.5	2 151.6	2 423.7

m. m., ersättning för vägunderhåll och andra ej annorstädes upptagna inkomstposter) samt arrenden och avgälder.

Jordbrukets sammanlagda kontanta inkomster år 1943 beräknas på grundval av självdeklarationerna ha uppgått till 2 423,7 miljoner kronor. Till jämförelse kan nämnas, att den på samma sätt beräknade inkomstsumman uppgick till 1 506,7 miljoner kronor år 1938 och till 2 151,6 miljoner kronor år 1942. I jämförelse med år 1938 föreligger sålunda en ökning med 917,0 miljoner kronor eller 60,9 procent, medan stegringen sedan 1942 uppgår till 272,1 miljoner kronor eller 12,7 procent. Av den sammanlagda inkomstsumman hänför sig något mer än hälften eller 1 257,7 miljoner kronor till försäljningen av animaliska jordbruksprodukter, medan försäljningen av vegetabiliska produkter i kontanta inkomster inbringat 584,8 miljoner kronor och det av jordbrukarna bedrivna skogsbruket givit en inkomst av 428,2 miljoner kronor. För samtliga dessa produktionsgrenar redovisas

en fortgående inkomststegring. Mellan åren 1942 och 1943 har denna varit starkast för de animaliska produkterna, beträffande vilka den uppgått till 14,5 procent, medan densamma för vegetabiliska produkter och skogsbruk stannat vid 10,0 respektive 10,6 procent. Trots denna förhållandevis starka inkomstökning för de animaliska produkterna år 1943, uppvisa beräkningarna dock allttjämt i jämförelse med år 1938 en vida starkare stegring av inkomsterna för vegetabiliska än för animaliska produkter. Även i jämförelse med skogsinkomsterna förete de sistnämnda en väsentligt mera begränsad uppgång. Det kan i detta sammanhang erinras om att den förskjutning i jordbrukets inkomststruktur, som de i tabell 5 anförda indextalen för vegetabiliska resp. animaliska produkter anger, tydligt kommer till uttryck även i de inom 1942 års jordbrukskommitté verkställda beräkningarna av jordbrukets inkomster och kostnader.

Vid en jämförelse mellan de tre stora huvudområden, på vilka materialet i denna redogörelse grupperats, framträda vissa olikheter, vilka framgå av följande sammanställning.

	1938	1940	1941	1942	1943
<i>Samtliga kontanta inkomster.</i>					
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	100-0	117-5	134-6	142-9	160-4
» » » » skogs- och dalbygder .	100-0	118-0	142-4	150-2	169-2
Norra Sverige	100-0	94-6	113-0	128-7	147-0
Hela riket	100-0	114-0	133-5	142-8	160-9
<i>Inkomster av försålda produkter.</i>					
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	100-0	117-5	134-1	139-4	158-5
» » » » skogs- och dalbygder .	100-0	123-8	142-7	137-2	155-2
Norra Sverige	100-0	147-3	176-9	184-2	201-2
Hela riket	100-0	121-3	139-4	141-7	160-3

Från 1942 till 1943 har inkomststegringen varit något starkare i norra Sverige än i slättbygderna samt skogs- och dalbygderna i södra och mellersta Sverige (14,2 procent mot 12,2 respektive 12,7 procent). Räknat ifrån år 1938 är däremot inkomstökningen i norra Sverige betydligt svagare än i de båda övriga områdena, nämligen 47,0 procent mot 60,4 procent i slättbygderna samt 69,2 procent i skogs- och dalbygderna. Härtill bör dock anmärkas, att såvitt det undersökta deklaramaterialet giver vid handen denna i jämförelse med landet i övrigt relativt svaga inkomstökning i norra Sverige icke beror på en särskilt ofördelaktig utveckling av försäljningen av jordbruksprodukter. Tvärtom ha enligt självdeklarationernas uppgifter inkomsterna av försålda jordbruksprodukter från 1938 till 1943 stigit avsevärt starkare i norra Sverige än i de båda övriga områdena. Den ojämförligt största delen av denna stegring av försäljningsinkomsterna i norra Sverige hänför sig till den vid mejerier invägd mjölken och sammanhänger bl. a. med den mycket starkt ökade anslutningen till mejerier inom detta område under åren efter 1938. Redan år 1938 var emellertid inkomsten av den genom mejerier försålda mjölken inom detta område i det närmaste tre gånger så stor som inkomsten av mjölkförsäljningen direkt till förbrukare eller till mjölkhandeln och den under de följande åren redovisade minskningen av sistnämnda post är obetydlig i jämförelse med den på mejerimjölken belöpande inkomstökningen.

Medan sålunda inkomsterna av försålda jordbruksprodukter i norra Sverige stigit mycket starkt sedan 1938, ha samtidigt inkomsterna av skogsbruk inom detta område undergått en i jämförelse med andra delar av landet förhållan-

Tab. 5. Jordbrukets kontanta inkomster åren 1938 och 1940—1943. Indexetal.

	År 1938 = 100				År 1942 = 100
	1940	1941	1942	1943	1943
<i>Södra och mellersta Sveriges slättbygder.</i>					
Vegetabiliska produkter	109.6	138.9	173.7	192.9	111.1
Animaliska produkter	121.5	131.4	121.3	140.1	115.5
Samtliga jordbruksprodukter	117.5	134.1	139.4	158.5	113.7
Diverse inkomster	106.4	114.1	143.8	152.7	106.2
Skogsbruk	124.8	156.1	210.9	200.4	95.0
Samtliga kontanta inkomster	117.5	134.6	142.9	160.4	112.2
<i>Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.</i>					
Vegetabiliska produkter	123.8	161.8	196.1	209.1	106.6
Animaliska produkter	124.0	139.9	128.5	146.7	114.1
Samtliga jordbruksprodukter	123.8	142.7	137.2	155.2	113.1
Diverse inkomster	93.0	110.4	141.4	164.6	116.4
Skogsbruk	102.4	149.6	201.0	223.8	111.3
Samtliga kontanta inkomster	118.0	142.4	150.2	169.2	112.7
<i>Norra Sverige.</i>					
Vegetabiliska produkter	201.3	337.5	283.1	261.2	92.3
Animaliska produkter	145.3	168.5	178.9	197.8	110.5
Samtliga jordbruksprodukter	147.3	176.9	184.2	201.2	109.2
Diverse inkomster	87.2	95.6	122.6	139.2	113.6
Skogsbruk	63.7	78.9	96.1	116.1	120.7
Samtliga kontanta inkomster	94.6	113.0	128.7	147.0	114.2
<i>Hela riket.</i>					
Vegetabiliska produkter	112.8	144.8	178.3	196.1	110.0
Animaliska produkter	124.2	137.3	128.5	147.0	114.5
Samtliga jordbruksprodukter	121.3	139.4	141.7	160.3	113.2
Diverse inkomster	92.8	103.2	131.7	148.2	112.6
Skogsbruk	87.3	116.6	152.1	168.2	110.6
Samtliga kontanta inkomster	114.0	133.5	142.8	160.9	112.7

devis ogynnsam utveckling. Detta förhållande har på grund av skogsbrukets stora omfattning i norra Sverige varit av stor betydelse. År 1938 beräknades jordbrukarnas inkomster av skogen i norra Sverige på grundval av självdeklarationernas uppgifter till 122,6 miljoner kronor. Härtill kommer ytterligare ett belopp av 34,2 miljoner kronor för körslor, som tydligen till största delen skett i samband med skogsbruk, varjämte jordbrukarnas inkomster av tillfällig förvärvsverksamhet, vilka icke genomgående bearbetats vid denna undersökning och följaktligen icke ingå i de här meddelade tabellerna, inom detta område till icke oväsentlig del torde härröra från skogsarbete. Samtidigt stannade inkomsterna av försålda jordbruksprodukter enligt dessa beräkningar vid 75,6 miljoner kronor. Under krigsåren inträffade till att börja med en avsevärd minskning i det norrländska jordbrukets skogsinkomster, medan desamma i de båda övriga områdena starkt ökades. Uppenbarligen beror denna viktiga skillnad i utvecklingen mellan å ena sidan norra och å andra sidan södra och mellersta Sverige därpå att de starkt ökade vedavverkningsarna inom det förstnämnda området mer än uppvägs av den betydande nedgång i gagnvirkesförsäljningarna, som skogsindustriernas minskade av-sättningsmöjligheter förde med sig. Senare ha skogsinkomsterna visserligen på nytt stigit även i norra Sverige, men ännu 1942 lågo de där enligt deklara-

Tab. 6. Jordbrukets inkomster av vegetabiliska respektive animaliska produkter i procent av inkomster av samtliga försålda produkter inom olika storleksgrupper och områden åren 1932, 1938 och 1940—1943.

	År	Storleksgrupper, hektar åker							Samt- liga
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
<i>Södra och mellersta Sveriges slättbygder.</i>									
Vegetabiliska produkter.....	1932	14.1	21.1	26.5	35.0	37.8	42.8	40.4	33.0
	1938	15.3	20.0	26.0	33.9	39.0	44.3	45.6	33.6
	1940	12.5	17.4	23.2	30.7	36.5	43.2	46.1	31.4
	1941	16.7	19.9	27.3	35.3	41.5	44.0	47.9	34.8
	1942	20.5	26.2	34.7	43.6	48.1	52.0	53.1	41.9
	1943	18.3	22.8	32.1	42.0	48.1	52.5	54.6	40.9
Animaliska produkter	1932	83.8	77.8	72.8	64.1	61.6	56.2	59.3	66.2
	1938	82.0	79.3	73.5	65.7	60.7	55.5	54.1	63.9
	1940	85.0	82.0	76.3	68.8	63.2	56.5	53.5	68.1
	1941	80.6	79.3	72.2	64.1	58.1	55.6	51.6	64.6
	1942	75.2	72.5	64.7	55.9	51.4	47.7	46.3	57.3
	1943	79.6	75.9	67.0	57.4	51.2	46.8	44.6	58.2
<i>Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.</i>									
Vegetabiliska produkter.....	1932	4.9	8.1	11.5	17.3	22.2	24.8	32.9	12.5
	1938	5.3	7.7	11.6	16.3	21.5	30.7	36.4	12.4
	1940	5.1	7.8	11.1	15.8	22.2	29.4	41.6	12.4
	1941	5.7	8.8	14.8	20.2	23.4	28.7	43.2	14.0
	1942	8.6	12.3	18.3	23.4	28.4	34.0	46.9	17.7
	1943	6.8	9.9	17.0	23.8	27.6	38.8	51.2	16.7
Animaliska produkter	1932	92.6	90.3	87.2	81.8	77.2	74.4	66.8	86.1
	1938	93.7	91.4	87.9	83.2	77.3	68.8	63.3	86.8
	1940	93.9	91.6	88.3	83.8	76.9	70.1	57.9	86.9
	1941	93.4	90.3	84.4	79.3	75.5	70.9	56.2	85.1
	1942	90.3	86.7	80.9	76.1	70.3	65.1	52.2	81.4
	1943	91.7	88.9	82.0	75.4	70.8	59.3	48.2	82.1
<i>Norra Sverige.</i>									
Vegetabiliska produkter.....	1932	6.3	6.3	11.0	13.4	.	.	.	8.2
	1938	4.5	4.0	8.0	10.9	.	.	.	5.5
	1940	4.9	5.7	11.5	18.8	.	.	.	7.5
	1941	6.5	8.8	14.6	28.8	.	.	.	10.5
	1942	5.4	7.3	12.3	19.7	.	.	.	8.4
	1943	4.1	5.7	10.1	23.8	.	.	.	7.1
Animaliska produkter	1932	92.0	92.2	88.0	85.7	.	.	.	90.4
	1938	93.6	94.4	89.7	88.8	.	.	.	92.8
	1940	93.6	93.6	87.3	81.1	.	.	.	91.5
	1941	91.9	90.3	84.3	69.8	.	.	.	88.3
	1942	92.9	91.4	86.2	78.4	.	.	.	90.1
	1943	93.8	92.8	88.4	74.4	.	.	.	91.2

tionerna lägre än 1938, och 1943 uppgick stegringen i förhållande till år 1938 endast till 16,1 procent, medan denna inkomstpost samtidigt i södra och mellersta Sverige mer än fördubblats.

De förskjutningar i vissa viktigare produktionsgrenars procentuella andel i jordbrukets sammanlagda kontanta inkomster, som inträffat under krigsåren, belysas ytterligare av följande sammanställning.

	1938	1940	1941	1942	1943
Vegetabiliska produkter	19.8	19.6	21.5	24.7	24.1
Animaliska produkter	56.8	61.9	58.4	51.1	51.9
Skogsbruk	16.9	12.9	14.8	18.0	17.7

Det framgår av dessa siffror, att inkomsterna av vegetabiliska produkter, som år 1938 utgjorde ungefär en femtedel av jordbrukets beräknade kontanta inkomster, nu stigit till bortåt en fjärdedel därav. Samtidigt ha de animaliska produkternas andel i inkomstsumman sjunkit från bortåt 57 till icke fullt 52 procent. Skogsinkomsterna, som på grund av den förut berörda utvecklingen i norra Sverige till att börja med för hela landet i genomsnitt gingo tillbaka i relativ betydelse, ha under de senast undersökta åren fått sin andel något ökad i förhållande till år 1938.

Göres en uppdelning av de kontanta inkomsterna på de tre huvudområdena, erhålles följande resultat.

	1938	1940	1941	1942	1943
<i>Samtliga kontanta inkomster.</i>					
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	54·1	55·8	54·6	54·2	54·0
» » » » skogs- och dalbygder	29·9	30·9	31·9	31·4	31·4
Norra Sverige	16·0	13·3	13·5	14·4	14·6
Hela riket	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

Inkomster av försålda produkter.

Södra och mellersta Sveriges slättbygder	64·7	62·7	62·3	63·7	64·0
» » » » skogs- och dalbygder	28·8	29·4	29·5	27·9	27·8
Norra Sverige	6·5	7·9	8·2	8·4	8·2
Hela riket	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

Beträffande jordbrukets samtliga kontanta inkomster föreligger en viss förskjutning i fördelningen till förmån för södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder, medan däremot norra Sveriges andel minskats något. Beträffande inkomsterna av försålda jordbruksprodukter föreligger däremot numera en ökad andel för norra Sverige i jämförelse med år 1938, medan en viss ehuru icke särskilt stor minskning inträtt för såväl slättbygderna som skogs- och dalbygderna i södra och mellersta Sverige. Från 1942 till 1943 äro de inträffade förskjutningarna mellan olika områden mycket obetydliga.

Jordbrukets kontanta utgifter.

De på självdeklarationernas A-bilaga redovisade kontanta utgifterna ha vid bearbetningen sammanförts i följande grupper: arrenden och kontanta undantagsförmåner, arbetslöner, inköp av spannmål och frövaror, kraftfoder och betmassa, potatis och rotfrukter, hö och halm m. fl. fodermedel samt gödselmedel och torvströ, inköp av levande och av döda inventarier, underhåll av dels byggnader, dels inventarier, diverse driftskostnader (bl. a. elektrisk ström, bränn- och smörjolja samt gengasbränsle för driften) samt räntor. Dessutom ha även uppgifterna rörande kostnaderna för nyuppsättning av inventarier samt för ny-, till- eller ombyggnad bearbetats. Beträffande dessa sistnämnda uppgifter bör emellertid nämnas, att dessa kostnader icke berättiga till avdrag vid taxeringen, varför desamma kunna antagas vara mindre fullständigt redovisade i deklarationerna. Av de vid bearbetningen av dessa poster erhållna resultaten torde därför icke alltför bestämda slutsatser böra dragas.

Resultaten av beräkningarna redovisas för hela landet och de tre huvudområdena i tabellerna 7 och 8.

För hela riket beräknas jordbrukarnas sammanlagda kontanta utgifter år 1943 ha uppgått till 1 670,7 miljoner kronor mot 1 535,7 miljoner kronor

Tab. 7. Jordbrukets kontanta utgifter åren 1928 och 1940—1943, milj. kronor.

	1938	1940	1941	1942	1943
<i>Södra och mellersta Sveriges slättbygder.</i>					
Arrenden och kontanta undantagsförmåner	7.5	8.1	8.1	8.2	9.3
Arbetslöner	166.7	189.5	212.7	248.7	281.3
Inköp av förnödenheter					
därav spannmål och frövaror	26.5	37.5	45.1	46.3	47.1
kraftfoder och betmassa	83.7	89.1	79.2	72.0	72.5
potatis och rotfrukter	2.3	3.1	4.1	4.3	4.4
hö, halm m. fl. fodermedel	12.9	19.2	32.0	32.9	20.2
gödselmedel och torvströ	50.6	60.9	75.4	79.0	82.0
Inköp av levande inventarier	47.0	51.7	66.5	63.8	76.1
Inköp av döda inventarier	22.6	27.1	35.5	43.8	46.5
Underhåll av inventarier	25.8	31.4	38.4	43.9	52.0
Underhåll av byggnader	38.3	39.1	49.0	54.5	67.6
Diverse driftskostnader	80.4	92.4	96.1	112.1	125.7
Räntor	55.1	59.0	61.1	60.6	59.2
Samtliga kontanta utgifter	619.6	708.1	803.2	870.1	943.9
Nyuppsättning av inventarier	13.3	8.8	6.1	6.6	8.9
Ny-, till- eller ombyggnad	20.3	8.4	14.0	12.1	19.9
<i>Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.</i>					
Arrenden och kontanta undantagsförmåner	2.4	2.9	3.3	3.4	3.8
Arbetslöner	83.9	98.4	121.5	130.9	149.6
Inköp av förnödenheter					
därav spannmål och frövaror	12.9	18.9	21.9	23.8	23.7
kraftfoder och betmassa	39.1	44.7	38.9	35.8	34.9
potatis och rotfrukter	0.9	1.7	1.8	1.8	1.6
hö, halm m. fl. fodermedel	5.7	10.9	20.3	20.0	10.5
gödselmedel och torvströ	28.9	34.0	41.1	43.6	45.5
Inköp av levande inventarier	34.2	37.7	47.0	46.8	54.2
Inköp av döda inventarier	11.8	13.5	18.3	20.8	24.1
Underhåll av inventarier	11.9	14.8	18.0	20.1	23.0
Underhåll av byggnader	21.3	21.2	29.7	32.7	39.2
Diverse driftskostnader	37.0	41.4	46.0	51.9	58.7
Räntor	25.5	27.5	28.8	27.0	26.2
Samtliga kontanta utgifter	315.5	367.6	436.6	456.6	495.0
Nyuppsättning av inventarier	4.8	4.0	3.5	4.8	6.9
Ny-, till- eller ombyggnad	12.5	6.4	9.8	8.9	10.8
<i>Norra Sverige.</i>					
Arrenden och kontanta undantagsförmåner	1.2	1.5	1.5	1.7	1.7
Arbetslöner	63.4	59.4	69.1	78.1	90.7
Inköp av förnödenheter					
därav spannmål och frövaror	5.3	6.3	8.2	9.5	10.2
kraftfoder och betmassa	7.2	8.1	8.6	7.6	9.1
potatis och rotfrukter	0.5	0.7	0.5	0.7	0.6
hö, halm m. fl. fodermedel	7.1	7.2	13.2	13.3	13.0
gödselmedel och torvströ	7.7	8.4	10.2	11.9	13.0
Inköp av levande inventarier	13.9	12.5	16.4	20.0	22.4
Inköp av döda inventarier	6.1	6.0	8.4	9.4	11.0
Underhåll av inventarier	4.0	4.4	4.9	5.9	6.7
Underhåll av byggnader	10.4	9.3	11.6	14.5	16.5
Diverse driftskostnader	19.3	20.1	22.7	24.6	27.6
Räntor	8.8	9.4	10.4	9.8	9.3
Samtliga kontanta utgifter	154.9	153.3	185.7	207.0	231.8
Nyuppsättning av inventarier	1.6	0.9	0.9	1.5	1.7
Ny-, till- eller ombyggnad	6.5	3.2	4.5	5.0	4.2

Tab. 7 (forts.). Jordbrukets kontanta utgifter åren 1938 och 1940—1943, milj. kronor.

	1938	1940	1941	1942	1943
<i>Hela riket.</i>					
Arrenden och kontanta undantagsförmåner	11.1	12.5	12.9	13.3	14.8
Arbetslöner	314.0	347.3	403.3	457.7	521.6
Inköp av förnödenheter					
därav spannmål och frövaror	44.7	62.7	75.2	79.6	81.0
kraftfoder och betmassa	130.0	141.9	126.7	115.4	116.5
potatis och rotfrukter	3.9	5.5	6.4	6.8	6.6
hö, halm m. fl. fodermedel	25.7	37.3	65.5	66.2	43.7
gödselmedel och torvströ	87.2	103.3	126.7	134.5	140.5
Inköp av levande inventarier	95.1	101.9	129.9	130.6	152.7
Inköp av döda inventarier	40.5	46.6	62.2	74.0	81.6
Underhåll av inventarier	41.7	50.6	61.3	69.9	81.7
Underhåll av byggnader	70.0	69.6	90.3	101.7	123.3
Diverse driftskostnader	136.7	153.9	164.8	188.6	212.0
Räntor	89.4	95.9	100.3	97.4	94.7
Samtliga kontanta utgifter	1 090.0	1 229.0	1 425.5	1 535.7	1 670.7
Nyuppsättning av inventarier	19.7	13.7	10.5	12.9	17.5
Ny-, till- eller ombyggnad	39.3	18.0	28.3	26.0	34.9

Tab. 8. Jordbrukets kontanta utgifter åren 1938 och 1940—1943. Indexetal.

	År 1938 = 100				År 1942 = 100
	1940	1941	1942	1943	1943
<i>Södra och mellersta Sveriges slättbygder.</i>					
Arbetslöner	113.7	127.6	149.2	168.7	113.0
Inköp av förnödenheter	119.1	133.7	132.9	128.4	96.6
Inköp av levande och döda inventarier	113.2	146.5	154.4	175.9	113.9
Underhåll av inventarier och byggnader	110.0	136.5	153.7	186.8	121.5
Diverse driftskostnader	114.9	119.5	139.5	156.3	112.1
Räntor	107.1	111.0	109.9	107.6	97.9
Samtliga kontanta utgifter	114.3	129.6	140.4	152.3	108.5
<i>Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.</i>					
Arbetslöner	117.3	144.8	156.0	178.4	114.3
Inköp av förnödenheter	125.8	141.8	142.8	132.7	92.9
Inköp av levande och döda inventarier	111.6	142.1	147.2	170.7	115.9
Underhåll av inventarier och byggnader	108.1	143.2	158.9	186.9	117.6
Diverse driftskostnader	111.9	124.3	140.1	158.6	113.3
Räntor	108.1	113.1	106.2	102.7	96.7
Samtliga kontanta utgifter	116.5	138.4	145.4	156.9	107.9
<i>Norra Sverige.</i>					
Arbetslöner	93.7	109.0	123.1	143.0	116.2
Inköp av förnödenheter	110.5	146.8	155.5	165.6	106.5
Inköp av levande och döda inventarier	92.5	123.9	147.2	167.2	113.6
Underhåll av inventarier och byggnader	95.3	114.8	141.3	161.1	114.0
Diverse driftskostnader	104.3	117.6	127.5	142.6	111.8
Räntor	106.9	117.6	110.6	105.5	95.4
Samtliga kontanta utgifter	99.0	119.9	133.6	149.6	112.0
<i>Hela riket.</i>					
Arbetslöner	110.6	128.4	145.8	166.1	113.9
Inköp av förnödenheter	120.3	137.4	138.0	133.2	96.5
Inköp av levande och döda inventarier	109.6	141.7	150.9	172.9	114.5
Underhåll av inventarier och byggnader	107.6	135.7	153.6	183.5	119.4
Diverse driftskostnader	112.6	120.5	138.0	155.0	112.4
Räntor	107.4	112.3	108.9	106.0	97.3
Samtliga kontanta utgifter	112.8	130.8	140.9	153.3	108.8

Tab. 9. Arbetslönernas och ränteutgifternas procentuella andel av jordbrukets kontanta utgifter inom olika storleksgrupper och områden åren 1932, 1938 och 1940—1943.

	År	Storleksgrupper, hektar åker							Samtliga
		2-5	5-10	10-20	20-30	30-50	50-100	Över 100	
<i>Södra och mellersta Sveriges slättbygder.</i>									
Arbetslöner	1932	12.9	15.4	21.7	25.9	27.5	31.5	38.3	26.8
	1938	13.2	17.1	21.3	25.6	28.4	32.2	38.6	26.9
	1940	12.0	16.8	21.6	25.4	28.4	32.0	38.7	26.8
	1941	13.9	16.6	21.3	25.8	28.7	32.0	37.1	26.5
	1942	13.3	17.4	23.3	27.3	30.2	34.3	40.2	28.6
	1943	14.6	19.1	24.4	28.7	31.9	35.3	40.3	29.8
Räntor	1932	13.4	16.3	15.4	16.7	18.4	19.3	13.4	16.1
	1938	8.2	8.5	8.5	9.3	10.2	10.4	7.3	8.9
	1940	7.6	8.0	7.8	8.8	9.7	9.7	6.8	8.3
	1941	6.6	7.1	7.0	7.9	8.3	8.7	7.3	7.6
	1942	6.1	6.8	6.5	7.3	7.7	7.6	6.5	7.0
	1943	6.0	6.4	5.9	6.5	6.7	6.8	5.8	6.3
<i>Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.</i>									
Arbetslöner	1932	18.9	23.8	27.5	30.3	33.5	34.5	37.9	26.5
	1938	19.9	23.6	27.3	29.4	32.6	36.8	41.1	26.6
	1940	20.5	23.7	27.6	29.4	32.8	37.1	41.0	26.8
	1941	20.9	25.2	28.8	31.7	34.6	39.1	37.5	27.8
	1942	21.7	26.1	30.1	32.4	36.4	36.2	38.7	28.6
	1943	22.5	27.7	32.0	33.3	37.6	40.8	41.1	30.2
Räntor	1932	14.3	13.7	14.5	15.9	19.3	20.7	10.5	14.8
	1938	7.0	7.7	8.1	8.9	10.4	10.2	7.5	8.1
	1940	6.6	6.9	7.3	8.6	10.1	10.4	7.2	7.5
	1941	5.7	5.9	6.5	7.5	8.5	8.0	9.5	6.6
	1942	5.0	5.1	5.9	6.6	7.6	8.9	7.6	5.9
	1943	4.3	4.6	5.2	6.5	7.1	7.4	7.3	5.3
<i>Norra Sverige.</i>									
Arbetslöner	1932	25.7	31.7	37.6	46.2	.	.	.	30.8
	1938	39.5	40.9	43.0	48.4	.	.	.	40.9
	1940	36.3	39.1	42.8	44.6	.	.	.	38.7
	1941	34.0	37.2	43.5	44.6	.	.	.	37.2
	1942	34.7	37.9	43.3	44.9	.	.	.	37.7
	1943	35.6	39.2	44.4	50.4	.	.	.	39.1
Räntor	1932	13.2	13.6	13.6	5.8	.	.	.	13.2
	1938	5.5	6.0	6.4	3.7	.	.	.	5.7
	1940	6.2	6.5	6.0	4.0	.	.	.	6.1
	1941	5.6	5.7	5.4	5.4	.	.	.	5.6
	1942	4.5	5.0	4.6	5.0	.	.	.	4.7
	1943	4.1	4.2	3.8	3.1	.	.	.	4.0
<i>Hela riket.</i>									
Arbetslöner	1932	19.7	22.7	25.0	27.4	28.6	32.1	38.3	27.1
	1938	26.9	26.2	25.4	27.2	29.4	33.2	39.0	28.8
	1940	24.5	25.1	25.5	26.8	29.4	33.1	39.1	28.3
	1941	24.5	25.6	26.0	27.6	29.9	33.6	37.2	28.3
	1942	25.2	26.5	27.6	28.9	31.4	34.7	40.1	29.8
	1943	26.2	28.2	29.0	30.5	33.2	36.4	40.5	31.2
Räntor	1932	13.7	14.6	15.0	16.2	18.5	19.5	13.0	15.4
	1938	6.6	7.5	8.1	9.0	10.1	10.3	7.3	8.2
	1940	6.6	7.2	7.5	8.6	9.7	9.8	6.8	7.8
	1941	5.8	6.2	6.7	7.7	8.3	8.5	7.6	7.0
	1942	5.0	5.6	6.1	7.1	7.6	7.8	6.6	6.3
	1943	4.5	5.0	5.5	6.4	6.7	6.8	5.9	5.7

år 1942 och 1 090,0 miljoner kronor år 1938. Siffrorna innebära att de kontanta utgifterna år 1943 stigit med 8,8 procent i förhållande till år 1942 och med 53,3 procent i förhållande till år 1938. Av de olika utgiftsposterna uppvisar underhåll av inventarier och byggnader den största stegringen eller icke mindre än 83,5 procent räknat från år 1938. Därefter komma kostnaderna för inköp av levande och döda inventarier, som enligt deklARATIONERNA ökat med 72,9 procent. Även arbetskostnaderna utvisa en förhållandevis betydande stegring eller med 66,1 procent. Inköpen av förnödenheter ha däremot, tydligen på grund av rådande ransoneringar, stigit avsevärt mindre eller med 33,2 procent. Den minsta ökningen utvisar ränteposten, som från 1938 stigit endast med 6,0 procent. Från 1942 till 1943 ha f. ö. såväl utgifterna för inköpta förnödenheter som räntorna sjunkit, medan däremot särskilt underhållskostnaderna för inventarier och byggnader fortsatt att stiga i snabb takt. Detta sistnämnda förhållande kan delvis sammanhånga med att en del under ett tidigare skede av krisen eftersatta underhållsarbeten nu kommit till utförande.

De nu anförda siffrorna avse riket i dess helhet. Mellan olika områden föreligga emellertid vissa icke oväsentliga skillnader beträffande utvecklingen av de kontanta utgifterna, vilka framgå av följande sammanställning:

	1938	1940	1941	1942	1943
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	100·0	114·3	129·6	140·4	152·3
» » » » skogs- och dalbygder	100·0	116·5	138·4	145·4	156·9
Norra Sverige	100·0	99·0	119·9	133·6	149·6
Hela riket	100·0	112·8	130·8	140·9	153·3

I jämförelse med år 1938 har utgiftsökningen varit störst för skogs- och dalbygden i södra och mellersta Sverige och minst för norra Sverige. Denna skillnad grundar sig i främsta rummet på olikheter i fråga om löneutgifternas utveckling och dessa torde i sin tur sammanhånga med de skillaktigheter mellan olika områden i fråga om skogsavverkningarnas och skogsinkomsternas utveckling, som tidigare berörts. Från år 1942 till år 1943 synes dock en viss utjämning mellan områdena ha skett, i det att såväl arbetslöner som summan kontanta utgifter stigit starkare för norra Sverige än för de övriga delarna av landet. Även i detta förhållande torde man kunna spåra verkningarna av skogsbrukets utveckling. Mellan dessa båda år redovisas nämligen för norra Sverige en stegring av skogsinkomsterna med över 20 procent, medan för skogs- och dalbygden redovisas en föga mer än hälften så stor ökning och för slättbygden en minskning med 5 procent av denna inkomstpost.

Inkomster och utgifter per hektar jordbruksjord. Inkomst- och utgiftsutvecklingen inom olika storleksgrupper av jordbruk.

Tidigare har nämnts, att de ur självdeklARATIONERNA erhållna uppgifterna rörande jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter omräknats icke endast till de totalsummor för de tre stora huvudområdena och hela riket, som redovisats och kommenterats i det föregående, utan även till siffror, som belysa inkomsternas respektive kostnadernas storlek per hektar jordbruksjord. En sammanställning av de därvid erhållna huvudresultaten meddelas i tabell 10. Genom det i densamma meddelade siffermaterialet erhålles dels en ytterligare belysning av förskjutningarna från år till år, dels möjligheter till vissa jämförelser mellan olika huvudområden respektive storleksgrupper.

Tab. 10. Kontanta inkomster och utgifter i kronor per hektar jordbruksjord vid jordbruksfastighet inom olika storleksgrupper och områden åren 1938 och 1940—1943.

	År	Storleksgrupper, hektar åker							Samtliga
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
<i>Samtliga kontanta inkomster.</i>									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	418	390	372	376	369	350	386	375
	1940	514	466	444	438	425	415	442	441
	1941	568	528	515	505	504	479	479	505
	1942	603	545	535	516	524	514	565	536
	1943	665	618	594	590	591	582	625	602
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	423	392	364	347	340	325	335	376
	1940	492	466	436	401	392	368	404	444
	1941	625	560	522	472	472	464	427	536
	1942	674	607	541	481	483	461	467	568
	1943	773	681	611	542	550	497	514	640
Norra Sverige	1938	562	462	395	462	.	.	.	486
	1940	509	440	409	434	.	.	.	459
	1941	594	544	507	492	.	.	.	553
	1942	716	623	554	538	.	.	.	639
	1943	817	703	642	744	.	.	.	734
<i>Samtliga kontanta utgifter.</i>									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	322	285	264	274	275	276	335	285
	1940	388	327	303	311	311	317	379	326
	1941	407	369	350	356	369	373	396	369
	1942	442	384	369	375	391	406	475	400
	1943	474	407	390	411	432	451	518	434
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	288	261	245	255	263	290	288	264
	1940	336	308	289	290	299	321	329	308
	1941	410	360	345	335	358	421	349	365
	1942	437	388	358	354	362	400	400	386
	1943	476	412	387	377	408	426	455	416
Norra Sverige	1938	369	289	252	304	.	.	.	312
	1940	364	287	268	295	.	.	.	309
	1941	428	355	332	341	.	.	.	376
	1942	507	390	362	383	.	.	.	426
	1943	557	441	408	517	.	.	.	480

Vid en jämförelse mellan de olika områdena framträder särskilt det förhållandet, att såväl inkomst- som utgiftsbelopp per hektar jordbruksjord i allmänhet äro högre i norra än i södra och mellersta Sverige. Denna ganska betydande skillnad beror framför allt därpå, att inom det förstnämnda området i regel jämförelsevis stora skogsarealer ingå i brukningsdelarna, medan den till desamma hörande åkerarealen är förhållandevis liten. Det är sålunda inkomsterna av respektive kostnaderna för skogsbruket, som höja dessa siffror för norra Sverige så väsentligt över dem, som redovisas för det övriga Sverige.

Av en jämförelse mellan olika storleksgrupper inom slättbygdsområdet framgår att de största kontanta inkomsterna per hektar åkerjord redovisas för de största samt de minsta brukningsdelarna. Beträffande de kontanta utgifterna redovisas de högsta beloppen för de största brukningsdelarna och därefter för småbruket med 2—5 hektar åker. För skogs- och dalbygden i södra och mellersta Sverige äro de kontanta inkomsterna per hektar jordbruksjord störst vid småbruket och sjunka därefter i stort sett med stigande egendomsstorlek för att vara lägst vid jordbruk med 50—100 hektar åker. Utgifterna

Tab. 11. Inkomster och utgifter vid jordbruksfastighet inom olika storleksgrupper och områden åren 1940—1943. Indextal: 1938 = 100.

	År	Storleksgrupper, hektar åker							Samtliga
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
<i>Samtliga kontanta inkomster.</i>									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1940	123.0	119.6	119.5	116.5	115.2	118.4	114.5	117.5
	1941	138.9	134.6	138.6	134.4	136.8	137.3	123.8	134.6
	1942	146.0	139.1	143.9	137.2	142.0	147.4	146.1	142.9
	1943	161.4	158.1	159.8	157.0	160.1	166.8	160.9	160.4
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1940	116.5	118.9	119.8	115.3	115.5	113.6	120.6	118.0
	1941	147.5	143.0	143.0	135.9	139.1	143.8	126.8	142.4
	1942	158.9	154.7	147.8	137.8	141.5	140.5	136.3	150.2
	1943	182.2	172.9	166.8	155.3	160.9	152.0	152.8	169.2
Norra Sverige	1940	90.8	95.5	103.4	93.6	.	.	.	94.6
	1941	104.7	117.1	128.3	106.1	.	.	.	113.0
	1942	122.4	132.8	140.2	114.7	.	.	.	128.7
	1943	138.6	149.2	161.4	158.1	.	.	.	147.0
<i>Samtliga kontanta utgifter.</i>									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1940	120.5	114.8	114.7	113.6	112.9	114.8	113.2	114.3
	1941	129.0	128.6	132.9	130.5	134.3	135.4	118.1	129.6
	1942	138.9	134.1	140.1	137.3	141.7	147.5	141.5	140.4
	1943	149.1	142.4	148.1	150.3	156.7	163.9	153.8	152.3
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1940	117.1	117.9	118.0	113.8	113.7	110.7	114.2	116.5
	1941	142.3	138.1	140.5	131.3	136.1	145.9	120.7	138.4
	1942	151.3	148.8	145.6	138.1	136.7	136.6	135.9	145.4
	1943	164.9	157.1	157.1	147.3	153.8	145.8	157.4	156.9
Norra Sverige.....	1940	96.1	99.6	106.4	96.7	.	.	.	99.0
	1941	114.6	122.4	131.7	111.7	.	.	.	119.9
	1942	131.9	133.1	143.4	124.1	.	.	.	133.6
	1943	143.9	149.5	161.0	166.9	.	.	.	149.6

per hektar jordbruksjord äro inom detta område störst vid småbruken och lägst vid de medelstora gårdarna. Även i norra Sverige äro såväl inkomster som utgifter, räknade per hektar jordbruksjord, högst vid de minsta brukningsdelarna. Givetvis är det nödvändigt att vid ett bedömande av dessa siffror beakta icke endast den växlande förekomsten av skog utan även det egna arbetets olika relativa betydelse vid brukningsdelar av olika storlek.

Förskjutningarna från år till år framträda tydligast i de i tabell 11 meddelade indextalerna. Det framgår av dessa att inom såväl slättbygderna som skogs- och dalbygderna ha de kontanta inkomsterna stigit väsentligt starkare än de kontanta utgifterna, räknat från år 1938, medan däremot i norra Sverige utgiftsökningen varit något starkare än inkomststegringen. Starkast är inkomstökningen i skogs- och dalbygderna, där den i genomsnitt för samtliga storleksgrupper uppgår till 69,2 procent, medan den stannar vid 60,4 procent i slättbygderna och 47,0 procent i norra Sverige. Även för utgifterna redovisas emellertid den starkaste stegringen i skogs- och dalbygderna med 56,9 procent, medan desamma i slättbygderna stigit med 52,3 och i norra Sverige med 49,6 procent. En särskilt stark inkomstökning redovisas för de mindre jordbruket i skogs- och dalbygderna, för vilka även relationen mellan kontanta inkomster och kontanta utgifter synes ha förskjutits på ett förhållandevis gynnsamt sätt.

De viktigaste inkomstposternas ekonomiska betydelse för brukningsdelar av olika storlek och inom olika områden belyses närmare i tabell 12, i vil-

Tab. 12. Kontanta inkomster i kronor per hektar jordbruksjord av jordbruksfastighet inom olika storleksgrupper och områden åren 1938 och 1940—1943.

	År	Storleksgrupper, hektar åker							Samtliga
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
<i>Inkomster av försålda vegetabiliska produkter.</i>									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	58	70	91	119	135	144	155	116
	1940	58	74	96	126	146	165	178	128
	1941	83	95	130	167	195	194	207	161
	1942	108	126	168	207	233	240	259	202
	1943	106	125	175	230	266	280	302	224
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	15	22	32	45	57	80	94	34
	1940	18	28	38	53	72	89	139	43
	1941	24	36	60	76	84	107	150	56
	1942	34	49	69	84	98	123	174	68
	1943	31	44	74	96	113	151	212	73
Norra Sverige	1938	6	6	14	23	.	.	.	8
	1940	9	13	30	56	.	.	.	17
	1941	14	26	44	91	.	.	.	29
	1942	14	22	37	65	.	.	.	24
	1943	12	18	34	86	.	.	.	22
<i>Inkomster av försålda animaliska produkter.</i>									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	308	281	255	232	210	180	183	228
	1940	392	350	316	284	254	217	206	276
	1941	403	376	342	303	273	243	224	300
	1942	399	348	314	265	250	220	225	276
	1943	464	417	364	314	283	250	247	319
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	265	262	248	230	206	181	164	243
	1940	330	328	308	280	249	216	193	301
	1941	401	370	337	297	272	263	196	340
	1942	363	350	308	272	244	236	193	313
	1943	424	400	355	305	290	231	200	358
Norra Sverige	1938	121	146	160	190	.	.	.	141
	1940	180	216	220	237	.	.	.	205
	1941	211	260	255	220	.	.	.	239
	1942	236	276	262	258	.	.	.	258
	1943	271	299	297	268	.	.	.	287
<i>Inkomster av skogsbruk.</i>									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	24	20	17	15	14	16	29	18
	1940	30	25	22	18	16	22	35	23
	1941	37	33	30	24	24	29	30	29
	1942	43	44	39	32	27	38	54	39
	1943	53	47	38	31	25	34	47	37
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	108	87	67	53	57	44	63	77
	1940	108	89	73	53	52	43	57	79
	1941	157	127	106	83	94	76	67	115
	1942	222	178	140	104	117	80	83	156
	1943	256	201	154	115	111	86	80	173
Norra Sverige	1938	287	241	183	228	.	.	.	247
	1940	185	151	124	122	.	.	.	157
	1941	222	190	170	150	.	.	.	196
	1942	281	238	203	150	.	.	.	243
	1943	336	276	253	306	.	.	.	295

Tab. 13. Kontanta utgifter i kronor per hektar jordbruksjord för jordbruksfastighet inom olika storleksgrupper och områden åren 1938 och 1940—1943.

	År	Storleksgrupper, hektar åker							Samtliga
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
<i>Arbetslöner.</i>									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	43	49	56	70	78	88	129	77
	1940	46	55	65	79	88	102	147	87
	1941	56	61	75	92	106	119	147	98
	1942	59	67	86	102	118	139	191	115
	1943	69	78	95	118	138	159	209	130
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	57	62	67	75	86	107	119	70
	1940	69	73	80	85	98	119	135	82
	1941	86	91	99	106	124	165	131	102
	1942	95	101	108	115	132	145	155	110
	1943	107	114	124	126	153	174	187	126
Norra Sverige	1938	146	118	108	147	.	.	.	128
	1940	128	112	115	131	.	.	.	120
	1941	145	132	144	152	.	.	.	140
	1942	175	148	157	172	.	.	.	161
	1943	198	173	181	260	.	.	.	188
<i>Inköp av kraftfoder och betmassa.</i>									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	54	48	42	39	35	28	36	39
	1940	64	51	46	41	36	30	36	41
	1941	51	46	40	36	33	30	30	36
	1942	42	38	36	32	30	28	32	33
	1943	45	40	35	33	32	28	29	33
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	38	34	33	31	28	27	24	33
	1940	45	41	37	35	30	28	18	38
	1941	41	34	31	26	25	32	19	33
	1942	37	31	28	27	23	28	28	30
	1943	35	30	29	25	24	22	31	29
Norra Sverige	1938	17	12	12	19	.	.	.	15
	1940	19	15	14	19	.	.	.	16
	1941	21	17	14	10	.	.	.	17
	1942	20	14	14	12	.	.	.	16
	1943	23	17	16	15	.	.	.	19
<i>Inköp av gödselmedel och torvströ.</i>									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	25	24	24	25	23	21	23	23
	1940	30	28	28	29	28	26	28	28
	1941	35	34	35	36	35	34	33	34
	1942	37	36	37	37	36	35	36	36
	1943	40	37	37	38	37	37	40	38
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	28	25	23	23	20	21	18	24
	1940	33	30	27	27	24	23	23	29
	1941	39	36	33	33	29	32	33	34
	1942	42	39	35	32	31	31	36	37
	1943	47	40	36	33	33	32	36	38
Norra Sverige	1938	18	15	12	13	.	.	.	15
	1940	20	16	14	15	.	.	.	17
	1941	24	20	18	17	.	.	.	21
	1942	28	24	20	25	.	.	.	25
	1943	32	26	21	24	.	.	.	27

Tab. 13 (forts.). Kontanta utgifter i kronor per hektar jordbruksjord för jordbruksfastighet inom olika storleksgrupper och områden åren 1938 och 1940—1943.

	År	Storleksgrupper, hektar åker							Samtliga
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
Räntor.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	26	24	22	25	28	29	24	25
	1940	29	26	24	27	30	31	26	27
	1941	27	26	24	28	31	32	29	28
	1942	27	26	24	27	30	31	31	28
	1943	28	26	23	27	29	31	30	27
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	20	20	20	23	27	30	22	21
	1940	22	21	21	25	30	34	24	23
	1941	23	21	22	25	30	34	33	24
	1942	22	20	21	23	28	35	30	23
	1943	20	19	20	24	29	32	33	22
Norra Sverige	1938	20	17	16	11	.	.	.	18
	1940	22	19	16	12	.	.	.	19
	1941	24	20	18	18	.	.	.	21
	1942	23	19	17	19	.	.	.	20
	1943	23	19	16	16	.	.	.	19

ken inkomsterna i kronor per hektar jordbruksjord av vegetabiliska och animaliska produkter samt av skogsbruk redovisas. På motsvarande sätt redovisas i tabell 13 jordbrukarnas kontanta utgifter, likaledes beräknade per hektar jordbruksjord, för arbetskraft, kraftfoder och betmassa, gödselmedel och torvströ samt för räntor.

Beträffande den relativa betydelsen av jordbrukarnas olika inkomstkällor föreligga mycket tydliga olikheter såväl mellan olika områden som mellan olika storleksgrupper. De vegetabiliska produkternas betydelse stiger med växande egendomsstorlek och är störst inom slättbygderna och minst i norra Sverige. Även vid storjordbruken i södra och mellersta Sveriges slättbygder gävo dock såväl före kriget som under de första krigsåren de animaliska produkterna större kontanta inkomster per hektar jordbruksjord än vegetabilerna. I detta hänseende har dock numera en förändring inträffat, i det att för såväl 1942 som 1943 redovisas större inkomster av vegetabiliska än av animaliska produkter vid egendomar med mer än 50 hektar åker inom slättbygderna.

Beträffande inkomsterna av vegetabiliska produkter framträder f. ö. från 1942 till 1943 en viss minskning för brukningsdelar med mindre än 10 hektar åker i såväl slättbygderna som skogs- och dalbygderna i södra och mellersta Sverige samt för brukningsdelar vid mindre än 20 hektar i norra Sverige. För övriga grupper redovisas däremot en fortsatt ökning av denna inkomstpost. Starkast är denna vid de största egendomarna.

För inkomsterna av animaliska produkter redovisas så gott som genomgående ökning från 1942 till 1943. Däremot förete inkomsterna av skogsbruk en mera splittrad utveckling mellan dessa båda år. För norra Sverige redovisas genomgående en betydande stegring. Även i skogs- och dalbygderna har denna inkomstpost i allmänhet stigit, men ökningen är i allmänhet mindre betydande än i norra Sverige, och för ett par storleksgrupper föreligger t. o. m. en viss minskning. Sistnämnda förhållande gäller genomgående för de medelstora och större brukningsdelarna inom slättbygdsområdet, även om förändringarna icke äro särskilt betydande.

Den förhållandevis betydande ökningen av skogsinkomsterna i norra Sverige synes i fråga om jordbrukets utgifter motsvaras av det förhållandet, att arbetslönerna per hektar jordbruksjord mellan åren 1942 och 1943 stigit starkare inom detta än de båda övriga områdena. Det allttjämt ansträngda försörjningsläget samt prisstoppet ha gemensamt lett till att jordbrukarnas utgifter för kraftfoder och betmassa samt för gödselmedel och torvströ undergått endast obetydliga förändringar. Ränteutgifterna ha inom samtliga områden sjunkit något och förete endast tämligen obetydliga avvikelser i förhållande till år 1938.

Jordbrukarnas nettointäkter och jordbrukarefamiljernas arbetsinkomster.

Den i det föregående lämnade redogörelsen för utvecklingen av jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter under krigsåren grundar sig på en bearbetning av motsvarande uppgifter på den s. k. A-bilagan till självdeklarationerna. Härutöver ha även deklarationernas uppgifter rörande jordbrukarnas nettointäkter statistiskt bearbetats, varvid desamma dels uppräknats till totalsiffror för hela riket och de tre huvudområdena, dels beräknats i kronor per brukningsdel. Huvudresultaten av denna del av undersökningen redovisas i tabellerna 14—15.

Nettointäkterna av jordbruksfastighet ha i genomsnitt för hela riket stigit med 73,4 procent i jämförelse med år 1938. Mellan 1942 och 1943 uppgår stegringen till 18,1 procent. Densamma har varit starkast i skogs- och dalbygderna, där den från 1938 räknat uppgår till 83,0 procent, och svagast i norra Sverige, där den stannar vid 51,8 procent. För slättbygdsområdet i södra och mellersta Sverige redovisas för samma tid en stegring av nettointäkterna med 76,5 procent.

De betydande skillnader i inkomsthänseende, som föreligga mellan olika storleksgrupper och i viss mån även mellan olika områden, belysas i tabell 15, i vilken de taxerade nettointäkterna per brukningsdel redovisas. Som naturligt är stiger nettointäkten genomgående med stigande egendomsstorlek. Mot en genomsnittlig nettointäkt av 1 665 kronor per brukningsdel i den lägsta storleksgruppen inom slättbygderna står sålunda ett genomsnittsbelopp av 19 841 kronor för egendomar med över 100 hektar åker. Beträffande de mindre och medelstora gårdarna gäller, att nettointäkterna per brukningsdel inom varje särskild storleksgrupp äro högst i norra Sverige och lägst inom slättbygdsområdet. Efter allt att döma sammanhänger denna olikhet med att brukningsdelarna särskilt i norra Sverige men även inom skogs- och dalbygdsområdet utöver själva åkerjorden, som ligger till grund för grupperingen i storleksklasser, ofta även förfoga över icke obetydliga skogsarealer.

För att ytterligare belysa jordbrukarnas ekonomiska förhållanden ha även beräkningar verkställt rörande storleken av den arbetsinkomst, som enligt självdeklarationerna kommit jordbrukarefamiljerna till godo. Dessa beräkningar ha verkställts på så sätt att till nettointäkterna av jordbruksfastighet lagts skuldräntorna, varefter den härvid erhållna summan minskats med ett belopp, som ansetts motsvara »normala ränteanspråk». Detta sistnämnda belopp utgör förräntningen av det på självdeklarationen såsom tillgång redovisade värdet av jordbruksfastigheten, av levaude och döda inventarier samt av inneliggande lager. Vid beräkningen av detsamma har man utgått från oförändrat värde på jordbruksfastigheterna samt en räntefot av 4 procent för samtliga undersökta år. Resultaten av denna beräkning redovisas i tabell 16.

Det framgår av denna, att jordbrukarefamiljernas arbetsinkomster stigit mycket starkt under krigsåren. För brukningsdelar med upp till 50 hektar

Tab. 14. Jordbrukets nettointäkter inom olika områden, åren 1938 och 1940—1943, milj. kronor.

	År	Nettointäkter av			Samtliga netto-intäkter
		jordbruks-fastighet	tjänst och tillfällig förvärvs-verksamhet	kapital	
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	254.5	25.9	20.6	310.9
	1940	319.9	31.0	23.4	383.1
	1941	374.0	36.7	22.7	443.1
	1942	378.6	39.8	22.9	452.4
	1943	449.2	41.6	25.1	528.6
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	204.5	26.6	12.8	252.4
	1940	245.1	31.3	15.5	299.5
	1941	293.1	38.0	15.5	354.0
	1942	314.7	38.3	15.9	379.5
	1943	374.4	40.3	17.5	445.2
Norra Sverige	1938	128.7	30.9	5.5	168.0
	1940	127.3	34.1	6.4	170.9
	1941	144.0	38.3	5.9	193.0
	1942	169.3	44.1	6.2	227.0
	1943	195.3	49.4	7.5	262.1
Hela riket	1938	587.7	83.4	38.9	731.3
	1940	692.3	96.4	45.3	853.5
	1941	811.1	113.0	44.1	990.1
	1942	862.6	122.2	45.0	1 058.9
	1943	1 018.9	131.3	50.1	1 235.9
<i>Indextal. År 1938 = 100.</i>					
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1940	125.7	119.8	113.0	123.2
	1941	147.0	141.9	110.2	142.5
	1942	148.8	153.7	110.7	145.5
	1943	176.5	160.8	121.4	170.0
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1940	119.8	117.8	121.6	118.7
	1941	143.3	145.1	120.9	140.3
	1942	153.8	144.2	125.3	150.4
	1943	183.0	151.5	137.7	176.4
Norra Sverige	1940	98.8	110.6	116.3	101.8
	1941	111.9	123.9	107.5	114.9
	1942	131.5	142.9	111.9	135.1
	1943	151.8	160.0	135.8	156.1
Hela riket	1940	117.8	115.7	116.3	116.7
	1941	138.0	135.6	113.3	135.4
	1942	146.8	146.7	115.7	144.8
	1943	173.4	157.5	128.8	169.0
<i>Indextal. År 1942 = 100.</i>					
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1943	118.6	104.6	109.7	116.8
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1943	119.0	105.1	109.9	117.3
Norra Sverige	1943	115.4	111.9	121.3	115.5
Hela riket	1943	118.1	107.4	111.4	116.7

Tab. 15. Taxerade nettointäkter i kronor per brukningsdel åren 1938 och 1940—1943.

	År	Storleksgrupper, hektar åker						
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100
<i>Taxerad nettointäkt av jordbruksfastighet.</i>								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	978	1 527	2 228	3 055	4 038	5 600	12 029
	1940	1 188	1 914	2 854	3 800	4 916	7 303	15 257
	1941	1 427	2 168	3 309	4 456	5 951	8 177	18 636
	1942	1 467	2 264	3 401	4 328	5 930	8 188	18 808
	1943	1 665	2 762	4 045	5 462	7 045	9 911	19 841
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	1 269	1 737	2 390	2 840	3 788	3 644	8 256
	1940	1 451	2 078	2 953	3 483	4 448	4 580	13 557
	1941	1 751	2 509	3 470	4 111	5 398	5 114	13 934
	1942	1 948	2 730	3 647	4 186	5 700	6 030	11 742
	1943	2 267	3 262	4 349	5 172	6 905	6 607	14 148
Norra Sverige	1938	1 506	2 036	2 620	4 945	.	.	.
	1940	1 467	2 030	2 762	4 298	.	.	.
	1941	1 580	2 373	3 327	4 252	.	.	.
	1942	1 876	2 841	3 783	4 625	.	.	.
	1943	2 178	3 205	4 488	6 502	.	.	.
<i>Samtliga taxerade nettointäkter.</i>								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	1 407	1 815	2 526	3 460	4 581	6 664	20 048
	1940	1 681	2 268	3 220	4 287	5 560	8 566	22 539
	1941	1 990	2 573	3 697	5 046	6 801	9 578	25 262
	1942	2 072	2 677	3 850	4 941	6 883	9 622	25 553
	1943	2 412	3 237	4 511	6 174	7 980	11 471	26 115
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	1 652	2 012	2 808	3 889	4 553	7 304	12 162
	1940	1 875	2 408	3 449	4 593	5 340	8 366	17 851
	1941	2 247	2 886	3 979	4 870	6 351	11 690	16 616
	1942	2 473	3 188	4 262	5 173	7 021	8 079	14 637
	1943	2 834	3 746	5 042	6 103	8 568	8 710	18 498
Norra Sverige	1938	2 115	2 471	3 212	6 241	.	.	.
	1940	2 145	2 523	3 455	5 358	.	.	.
	1941	2 342	2 913	4 041	5 673	.	.	.
	1942	2 813	3 460	4 549	5 857	.	.	.
	1943	3 248	3 912	5 405	8 893	.	.	.

åker i slättbygderna och 30 hektar i skogs- och dalbygderna ha desamma ungefär fördubblats, medan stegringen vid större egendomar inom de båda områdena varit än starkare. I norra Sverige har däremot ökningen i allmänhet varit mindre.

Vid ett bedömande av siffrorna bör givetvis beaktas, både att det här är fråga om den samlade arbetsinkomsten för jordbrukarefamiljerna och att till dessa arbetsinkomster kommer förräntningen av det egna lantbrukskapitalet. Vid de mindre jordbruken uppgår emellertid detta sistnämnda i regel endast till tämligen anspråkslösa belopp. Även efter den procentuellt sett mycket starka stegring, som jordbrukarefamiljernas arbetsinkomster undergått under krigsåren, äro desamma alltså jämförelsevis låga. Vid de större egendomarna utgör däremot räntan på jordbrukskapitalet en större del av jordbrukarnas inkomster. Då denna del av desamma i denna beräkning förutsatts vara konstant under samtliga undersökta år, kommer för dessa egendomar den i tabell 16 redovisade stegringen av familjernas ar-

Tab. 16. Familjens arbetsinkomst i kronor per brukningsdel åren 1938 och 1940—1943.

Område	År	Storleksgrupper, hektar åker						
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	743	1 163	1 539	2 013	2 621	3 288	773
	1940	961	1 557	2 166	2 764	3 538	5 051	3 987
	1941	1 187	1 800	2 622	3 439	4 556	5 994	7 950
	1942	1 210	1 868	2 649	3 214	4 382	5 705	7 884
	1943	1 402	2 346	3 254	4 299	5 393	7 317	8 587
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	944	1 227	1 553	1 606	1 867	715	1 504
	1940	1 128	1 567	2 114	2 275	2 585	1 846	7 030
	1941	1 423	1 987	2 643	2 909	3 532	2 321	9 059
	1942	1 598	2 167	2 747	2 856	3 583	3 221	5 743
	1943	1 900	2 676	3 406	3 819	4 765	3 420	8 834
Norra Sverige	1938	1 194	1 507	1 644	3 114	.	.	.
	1940	1 154	1 499	1 763	2 440	.	.	.
	1941	1 269	1 844	2 342	2 542	.	.	.
	1942	1 545	2 282	2 754	2 831	.	.	.
	1943	1 838	2 629	3 422	4 634	.	.	.
Hela riket	1938	997	1 281	1 554	1 957	2 530	2 894	1 059
	1940	1 104	1 548	2 106	2 643	3 387	4 507	4 570
	1941	1 320	1 896	2 600	3 290	4 381	5 354	8 223
	1942	1 501	2 110	2 694	3 121	4 253	5 300	7 681
	1943	1 780	2 568	3 325	4 200	5 314	6 691	8 805

betsinkomster att bli relativt sett mycket stor. Densamma får givetvis icke tagas som ett mått på den faktiska förändringen av dessa jordbrukaregrupperers sammanlagda inkomster.

Stockholm den 25 april 1945.

Statens livsmedelskommission

Statistiska byrån

OTTO ZETTERBERG

Helmer Olsson

*Bilaga 3.**Till statens livsmedelskommission.*

Svenska spannmålsaktiebolaget får härmed avgiva förslag till de åtgärder, som under konsumtionsåret 1945/46 synas böra vidtagas med avseende å spannmåls- och fodermedelsregleringarna m. m., ävensom överlämna beräkning över bolagets kostnader för samma konsumtionsår.

A. Allmänna synpunkter.

I sin skrivelse till livsmedelskommissionen den 3 mars 1944 med förslag till regleringsåtgärder under konsumtionsåret 1944/45 framhöll bolaget, huru som man i stora drag sökt successivt anpassa de statliga ingripandena å spannmåls- och fodermedelsmarknaderna med hänsyn till det allmänna försörjningsläget, därvid hänsyn givetvis tagits till den försörjningsberedskap som ansetts erforderlig. Bolaget framhöll ock, att det ur såväl det allmännas som den enskildes synpunkt syntes såsom i hög grad önskvärt att, så snart tillfälle därtill gäves, förenkla de i vissa fall mycket omfattande regleringsåtgärderna å skilda områden av bolagets verksamhet, givetvis utan att därigenom allttjämt erforderlig kontroll över användningen av befintliga varutillgångar eftersattes. Vad bolaget sålunda anförde synes allttjämt gälla, när bolaget icke anser sig kunna räkna med någon annan förutsättning än att under konsumtionsåret 1945/46 behov av regleringsåtgärder i nuvarande omfattning kommer att föreligga. Även efter ett eventuellt fredsslut torde det nämligen draga jämförelsevis lång tid, innan handeln med spannmål och fodermedel kan lämnas fri. Av avgörande betydelse härför är nämligen, att import i erforderlig omfattning av i första hand oljekraftfoder och fodersäd (majs) kan komma till stånd. Det aktuella utrikespolitiska läget skulle dock kunna ge anledning att överväga en sådan utformning av regleringsåtgärderna, att de medgäve en jämförelsevis enkel övergång till friare handel utan en omfattande medverkan från statsmakternas sida. Emellertid är det ett allmänt önskemål såväl från handel och industri som från regleringsorganen att icke under pågående reglering vidtaga andra än nödvändiga förändringar i regleringsanordningarna. Härutinnan må särskilt framhållas, att handeln vant sig vid vissa regleringssystem, och att det för alla parter skulle vålla stort besvär, om nya former för regleringsverksamheten nu skulle genomföras. Enligt bolagets mening tala mycket starka skäl för att fästa avgörande vikt vid denna synpunkt.

Ännu en omständighet synes tala för ett bibehållande i stort sett av de nuvarande regleringsanordningarna. Dessa äro nämligen redan nu så utformade, att de jämförelsevis lätt kunna skärpas respektive lättas, om försörjningsläget skulle kräva respektive medgiva detta. Det får icke anses uteslutet, att försörjningsläget inom landet kan komma att väsentligt försämrast. Med avseende å brödsäd har en dylik försämring redan inträtt, sedan betydande myckenheter brödsäd försålts för export. Vidare var fodersädsskörden år 1944 jämförelsevis svag med påföljd, att tidigare reserver av fodersäd sannolikt komma att förbrukas under nu löpande konsumtionsår. Möjligheterna till fortsatt import västerifrån av oljekraftfoder samt råvaror för margarintillverkningen m. m. äro för dagen ovissa. Skulle slutligen utfallet

av 1945 års skörd bliva svagt, kan försörjningsläget komma att bliva ganska ansträngt. Inför dessa ovissa utsikter har bolaget såsom redan anförts ansett, att några väsentliga förändringar i de nuvarande regleringsåtgärderna beträffande spannmåls- och fodermedelsmarknaderna icke äro tillrådliga.

B. Brödsädsregleringen.

I sin tidigare berörda skrivelse framhöll bolaget, att om icke särskilda omständigheter inträffade, de totala tillgångarna på brödsäd (vete och råg) vid utgången av konsumtionsåret 1943/44 komme att uppgå till inemot 450 000 ton. Om utfallet av 1944 års skörd bleve gott, komme denna skörd icke endast att täcka behovet vid en normal brödsädsförbrukning utan även att lämna ett icke oväsentligt överskott, helst om beslutet å brödsäd och förbud mot användningen av brödsäd till foderändamål alltjämt bibehölles. Inom bolagets styrelse hade därför den meningen framförts, att försörjningsläget med avseende å brödsäd vore sådant, att det vid en någorlunda god brödsäds-skörd år 1944 vore önskvärt att lätta på bestämmelserna i samband med beslutet å brödsäd och att övergå till ett inlösningsförfarande ungefärligen motsvarande vad som tillämpades före kriget, vilket skulle tillåta en viss rörlighet i brödsädspriserna. Samtidigt framhöll bolaget dock den meningen, att vid en knapp skörd eller därest större extra-ordinära anspråk komme att ställas på våra brödsädstillgångar, det alltjämt kunde bliva nödvändigt att bibehålla regleringsanordningar, som innebure ett mera fast grepp om såväl priser som spannmålskvantiteter. I detta sammanhang framhölls det från Svenska lantmännens riksförbund, att tillgången på lagerutrymmen med hänsyn till de dåvarande stora lagren av brödsäd och andra varor vore så knapp, att ett inlösningsförfarande icke vore tillrådligt. Vederbörande befarade nämligen en desorganisation av brödsädsmarknaden, om icke fasta, successivt stigande inköps- och försäljningspriser för brödsäden fastställdes.

På grund av nu omförmälda förhållanden ävensom den omständigheten, att bolaget icke hade sig bekant i vilken utsträckning beredskapslager av brödsäd skulle komma att uppläggas, föreslog bolaget alternativt ett stödköpsförfarande eller en anordning med fasta, successivt stigande inköpspriser. Sedermera blev det av olika skäl detta senare alternativ, som kom att tillämpas under nu löpande konsumtionsår.

Den 1 september 1944 uppgingo de totala lagren av vete och råg hos spannmålsbolaget, handeln och kvarnindustrien till något över 450 000 ton. Emellertid kan icke hela denna kvantitet anses utgöra ett övergångslager från konsumtionsåret 1943/44 till konsumtionsåret 1944/45, ty av densamma utgjordes en del av vete och råg av 1944 års skörd. Visserligen komma varje år vissa myckenheter vete och råg av ny skörd att finnas hos handel och industri vid övergången från ett konsumtionsår till ett annat, men dessa myckenheter variera från det ena året till det andra beroende på senare eller tidigare bärning. Bolaget vill därför i detta sammanhang såsom övergångslager räkna endast de myckenheter av *gammal* skörd, som den 1 september 1944 funnos disponibla hos bolaget, handeln och industrien. Dessa voro följande.

Ä g a r e	Höstvete ton	Vårvete ton	Råg ton	Summa ton
Handelskvarnar	3 750	4 000	3 750	11 500
Auktoriserade spannmålshandlare	2 500	5 750	1 500	9 750
Svenska spannmålsaktiebolaget	161 250	58 500	146 500	366 250
Summa ton	167 500	68 250	151 750	387 500

Det egentliga övergångslagret uppgick sålunda till cirka 390 000 ton. Skörden av vete och råg beräknad på grundval av skörderapporterna den 15 oktober 1944 har uppgivits till 919 000 ton. År 1943 uppgick skörden till 929 000 ton och lämnade ett saluöverskott av cirka 660 000 ton, om man bortser ifrån de myckenheter, som inköpts såsom utsäde. Skörden år 1944 av vete och råg skulle enligt nu anförda uppgifter med endast cirka 10 000 ton understiga skörden år 1943. Av allt att döma är emellertid denna skillnad i själva verket större. Bolaget anser sig därför ej böra räkna med ett större saluöverskott av 1944 års skörd än cirka 630 000 ton. De totala tillgångarna av vete och råg den 1 september 1944 böra sålunda ha utgjort:

äldre skördar	390 000 ton
1944 års skörd (saluöverskott)	630 000 »

Summa 1 020 000 ton.

Såvitt bolaget har sig bekant äro med avseende å dessa myckenheter vete och råg dispositioner i enlighet med nedanstående redan träffade eller under förberedelse:

Förmalning inom landet minst	590 000 ton
Försäljning för export cirka	250 000 »
Avsett för utfodring cirka	30 000 »

Summa 870 000 ton.

Det är emellertid ovisst, om hela den ovan angivna myckenheten om 250 000 ton kommer att exporteras under nu löpande konsumtionsår.

Av vad ovan sagts finner bolaget utifrån nu angivna förutsättningar, att övergångslagret av vete och råg den 1 september 1945 kan komma att utgöra högst cirka 200 000 ton och lägst 140 000 å 150 000 ton. Särskilt med tanke på denna lägsta myckenhet har inom bolagets styrelse uttalats allvarliga betänkligheter emot användningen av brödsäd till utfodringsändamål, även om brödsäden ifråga är av mindre god kvalitet. I stället borde det övervägas att inskränka fodertilldelningen, där foderåtgången ur försörjningssynpunkt är minst rationell. Övergångslagren av brödsäd bliva ändock icke större, än att de vid en felslagen skörd innevarande år komma att helt förbrukas, om möjligheter till import icke skulle yppa sig.

Då frågan om det närmare utformandet av brödsädsregleringen under konsumtionsåret 1944/45 slutgiltigt avgjordes, syntes lagerutrymmessituationen så oroande, att det ifrågasatta inlösningsförfarandet icke ansågs böra ifrågakomma. Under konsumtionsåret 1945/46 kan det icke komma att bereda några svårigheter att anskaffa lagerutrymmen. Tvärtom måste bolaget till nedbringande i görligaste mån av lagringskostnaderna söka avveckla vissa tidigare förhyrda utrymmen. Ur utrymmessynpunkt skulle därför nu ett inlösningsförfarande för brödsäden kunna förordas. Vidare är det, som bolaget tidigare framhållit, otvivelaktigt så, att ett inlösningsförfarande är den ur regleringssynpunkt mest tilltalande formen för ett stödjande av brödsädsmarknaden. I nuvarande läge anser sig bolaget emellertid av olika skäl icke vilja ifrågasätta en övergång till ett inlösningsförfarande för brödsäd under konsumtionsåret 1945/46. I stället vill bolaget förorda, att de för nu löpande konsumtionsår fastställda riktlinjerna för brödsädsmarknadens stödjande bliva gällande jämväl för konsumtionsåret 1945/46. De omständigheter, som närmast föranlett detta bolagets ståndpunktstagande, äro förutom det tidigare framhållna önskemålet att icke utan tvingande skäl ändra regleringsanordningarna följande:

1) Enär de nuvarande utrikespolitiska förhållandena av allt att döma nal-
kas ett avgörande skede, böra av krisen påkallade regleringsanordningar nu
icke bli föremål för andra än nödvändiga justeringar. Bolaget förutsätter
givetvis i detta sammanhang, att om läget inom en jämförelsevis snar fram-
tid skulle komma att väsentligt förändras, brödsädsregleringen liksom andra
regleringsanordningar bli föremål för förnyad omprövning.

2) Beredskapslagren av brödsäd komma icke att bli tillräckligt stora
för att spannmålsbolaget genom utförsäljning från desamma med säkerhet
skall kunna reglera prisbildningen vid ett inlösningsförfarande. Dessutom
är det icke lämpligt att anlita beredskapslagren för sådant ändamål, så länge
dessa lager skola vara ur beredskapssynpunkt lämpligt placerade.

3) Ett inlösningsförfarande för brödsäd i kombination med stödköp måste
vara så utformat, att handeln med brödsäd kan löpa fritt i ungefärligen
samma banor som före kriget. Härför erfordras, att marginalen mellan de
lägsta priser, som böra garanteras jordbrukarna genom stödköp, samt de
högsta priser som skola tillåtas blir jämförelsevis stor och avsevärt större,
än vad den var under normala tider. Nu berörda förhållande påverkas näm-
ligen i mycket hög grad av fraktkostnaderna, vilka allttjämt äro stadda i
uppgående. Vid ett inlösningsförfarande är det vidare, om avsikten med
en dylik anordning skall uppnås, nödvändigt, att det nu tillämpade prisorts-
systemet slopas och ersättes med regler rörande regleringsorganets skyldig-
het att å ett fåtal orter eller inom vissa områden vid inköp av vete och råg
erlägga betalning med vissa fastställda priser (stödköps- eller inlösningspri-
ser). Med hänsyn till den ståndpunkt statsmakterna under de senaste åren
intagit i prisortsfrågan anser sig bolaget nu icke kunna räkna med en så
väsentlig nedskärning av antalet prisorter, att ett inlösningsförfarande för
brödsäd blir i praktiken genomförbart.

Bolaget föreslår sålunda, att det under innevarande konsumtionsår tilläm-
pade systemet för brödsädsregleringen i princip bibehålles oförändrat under
konsumtionsåret 1945/46.

Erfarenheterna från löpande konsumtionsår hava emellertid i vissa fall
föranlett övervägande av smärre justeringar av nu tillämpade priser och
handelsmarginaler. Härutinnan får bolaget anföra följande. Enligt nu gäl-
lande bestämmelser stiga inköps- och försäljningspriserna för brödsäd suc-
cessivt under konsumtionsåret med 10 öre per halvmånad. Vid inköp av
brödsäd från auktoriserad handlande skall kvarn erlägga priser, som med
40 öre per deciton överstiga de vid varje tidpunkt för inköp från odlare gäl-
lande priserna. Partihandlare, som inköper brödsäd från annan handlande
och med bolagets medgivande intager sålunda inköpt brödsäd å magasin, er-
håller vidare av bolaget ersättning med i Skåne 30 och i övriga delar av lan-
det 40 öre per deciton. Då kvarn inköper brödsäd från auktoriserad hand-
lande, gäldar spannmålsbolaget de i samband härmed uppståande fraktkost-
naderna med avdrag av 25 öre per deciton, dock högst 1 krona 25 öre per
deciton. Vidare ersätter bolaget handeln vissa torkningskostnader. Svenska
kvarnföreningen har både till kommissionen och till bolaget gjort gällande,
att såväl den särskilda ersättningen till partihandlare som bestämmelserna
om utbetalande av fraktbidrag med nyss nämnt avdrag hade till följd, att
brödsäd onödigtvis gick över partihandlares magasin och icke direkt till
kvarn, varigenom kommunikationsmedlen onödigtvis belastades och kostna-
derna för det allmänna fördröjades. Från kvarnföreningens sida har det där-
för ifrågasatts, att handelsmarginalen, som enligt vad nyss sades nu är 40
öre per deciton, generellt skulle höjas, men att någon partihandelsersättning
icke skulle utgå. Dessutom skulle kvarns skyldighet att betala en grundfrakt
upp till 25 öre per deciton bortfalla. Enligt bolagets mening ligger det ett

visst berättigande i kvarnföreningens erinran. Å andra sidan har handeln med brödsäd så olika karaktär inom skilda delar av landet, att det skulle bli förenat med stora olägenheter att slopa partihandlarersättningen och att i stället avväga en total ersättning, som skulle inrymma den nu utgående partihandlarersättningen, eftersom dylik nödvändigtvis i någon form måste lämnas. Efter ingående prövning av denna fråga har bolaget ansett övervägande skäl tala för att den nuvarande anordningen med en särskild partihandlarersättning bibehålles. Det har nämligen visat sig, att partihandlarersättning utgått för endast 20 å 25 procent av all från jordbrukare mottagen spannmål. Skulle en totalmarginal fastställas, som även omfattade partihandlarersättningen, finge marginalen säkerligen avvägas så stor, att de totala kostnaderna för det allmänna bleve större än för närvarande. Med hänsyn till beslutet å brödsäd och de skyldigheter, som i det sammanhanget ålagts handeln, måste marginalerna nämligen avvägas så, att även den del av handeln, som arbetar under ogynnsamma uppsamlings- och distributionsförhållanden, får sina kostnader täckta. Beträffande slutligen kvarnföreningens förslag, att skyldigheten för kvarnarna att betala en grundfrakt om 25 öre per deciton skulle upphöra, får bolaget framhålla följande. Denna anordning har på sin tid träffats för att bolaget ej skulle behöva betala småfrakter och vissa körningar m. m., som bl. a. ur kontrollsynpunkt vålla svårigheter, och är ur denna synpunkt att anse såsom en rent praktisk åtgärd. Samtidigt bidrager densamma till att hålla dylika småfrakter och körningskostnader i görligaste mån nere. Det är en allmän iakttagelse, att i den mån bolaget betalar fraktkostnaderna, ägnas frågan om att hålla dessa kostnader så låga som möjligt icke önskvärd uppmärksamhet. Härigenom belastas ock trafikmedlen i onödigt stor utsträckning. Bolaget har därför övervägt en sådan anordning, att bolaget ej endast i fråga om brödsäd utan även beträffande andra varor blott skulle betala viss procentuell andel av fraktkostnaderna. Även detta stöter emellertid på vissa praktiska svårigheter, och bolaget har därför icke för närvarande ansett sig böra förorda någon ändring i nu gällande bestämmelser i detta hänseende.

Då bolaget år 1944 föreslog, att brödsädspriserna skulle successivt stiga under konsumtionsåret med 20 öre per månad och deciton, avsågs, att härigenom ränte- och lagringskostnaderna skulle täckas. Dessutom skulle prisstegringen innebära en viss stimulans för jordbrukarna att hålla utbudet av spannmål tillbaka. Detta var då erforderligt med hänsyn till lagerutrymmessituationen. I nuvarande läge är någon dylik stimulans icke längre påkallad. Det spörsmålet har i stället väckts, om icke på nytt brödsädspriserna liksom även fodersädspriserna borde göras fasta för hela konsumtionsåret för att därigenom söka stimulera jordbrukarna till så tidiga leveranser som möjligt. En dylik anordning är emellertid opraktisk av den anledningen, att handeln då komme att, i den mån inköpt spannmål icke omedelbart kunde avsättas i allmänna marknaden, försälja densamma till spannmålsbolaget, såvida icke bolaget ånyo skulle lämna s. k. automatisk lagringsersättning. Denna fråga löses betydligt enklare genom lämpligt avvägda, successivt stigande priser. Bolaget vill därför föreslå, att den månatliga prisstegringen i fråga om brödsäd bibehålles för konsumtionsåret 1945/46 men att densamma nedsattes till 15 i stället för nuvarande 20 öre per månad och deciton.

Under konsumtionsåret 1942/43 utgjorde grundmarginalen för handeln vid försäljning till kvarn 50 öre per deciton brödsäd, varjämte till handeln utbetalades den s. k. automatiska lagringsersättningen. Då man för konsumtionsåret 1944/45 återgick till ett system med fasta priser, sänktes denna grundmarginal till 40 öre, enär handeln genom de successivt stigande priserna i anslutning till vad ovan sagts ej endast erhöll täckning för ränte- och

lagringskostnader utan även en viss ersättning därutöver. Om nu enligt bolagets förslag den månatliga prisstegringen begränsas till 15 öre i stället för 20 öre, måste grundmarginalen åter höjas. Enligt bolagets mening bör vidare för att i görligaste mån förhindra, att spannmål onödigtvis tages över magasin, partihandlarersättningen sänkas till 25 öre per deciton, vilket belopp skall gälla lika inom hela landet. En inom bolaget företagen undersökning har givit vid handen, att med hänsyn till lagren av brödsäd hos handeln under de två senaste konsumtionsåren nämnda minskning av den månatliga prisstegringen samt sänkningen av partihandlarersättningen komma att medföra en minskad inkomst för handeln med cirka 15 öre per deciton. Då som regel möjligheter torde föreligga för handeln att genom tidigare försäljningar nedbringa detta belopp, har bolaget, ehuru representanter för handeln inom bolagets styrelse yrkat på att grundmarginalen skulle höjas till att utgå med högst 60 öre per deciton, ansett, att denna marginal bör kunna hållas inom en ram av 50 öre och därför fastställas att utgå med högst 50 öre per deciton.

Vid den slutliga utformningen av brödsädsregleringen för innevarande konsumtionsår ansågs det med hänsyn till de befarade svårigheterna att uppbringa erforderliga lagerutrymmen nödvändigt att ålägga kvarnindustrien viss skyldighet att inköpa av bolaget anvisad spannmål. I samband härmed tillförsäkrades industrien att till bolaget få försälja innehavd spannmål. Även så meddelades vissa föreskrifter för bolaget att vid behov tillhandahålla industrien spannmål, därvid bolagets försäljningspriser skulle med 75 öre per deciton överstiga de vid envar tidpunkt gällande priserna vid inköp från jordbrukare. Bolaget skulle vidare till nämnda priser leverera brödsäden fraktfritt kvarnplats. I nuvarande läge torde behov icke föreligga att föreskriva någon inköpsskyldighet för kvarnindustrien. Under sådana omständigheter synes ej heller det allmänna, därest icke prisläget för brödsäd förändras, i form av allmän skyldighet för spannmålsbolaget att inköpa kvarnindustriens spannmål eller på annat sätt böra bära kostnader för de övergångslager av gammal spannmål, som äro erforderliga för industrien i början av ett nytt konsumtionsår. Däremot bör industrien givetvis skyddas för det säsongmässiga priset på sådana myckenheter brödsäd, som vid utgången av konsumtionsåret 1945/46 överstiga ett normalt övergångslager, vilket torde kunna anses motsvara en genomsnittlig månadsförmalning. Bolaget vill vidare framhålla, att de priser, som bolaget under innevarande konsumtionsår tillämpat vid försäljning till kvarnindustrien av bolagets spannmål, särskilt i början av konsumtionsåret inbjödo till väl stora inköp från bolaget av spannmål av äldre skörd. Bolaget anser därför, att denna fråga bör ägnas vederbörlig uppmärksamhet vid det närmare utformandet av bestämmelserna för spannmålsregleringen under konsumtionsåret 1945/46. Sålunda torde det vara uppenbart, att kvarnar, som icke själva försett sig med erforderliga övergångslager av spannmål, icke skola komma i gynnsammare läge än de företag, som själva ombesörjt detta, utan snarare tvärtom. Frågan om huru förhållandena skola gestalta sig vid övergången från nu löpande konsumtionsår till konsumtionsåret 1945/46 med avseende å av kvarnarna innehavd spannmål är emellertid redan i princip avgjord. I anslutning härtill anser sig bolaget ej böra ifrågasätta någon annan justering av de priser, bolaget skall tillämpa vid försäljning av brödsäd till kvarn under konsumtionsåret 1945/46, än att bolagets utförsäljningspriser skola med 85 i stället för som hittills 75 öre per deciton överstiga de vid envar tidpunkt gällande priserna vid inköp från odlare, detta för att bibehålla den nuvarande skillnaden av 35 öre mellan bolagets och handelns priser vid försäljning till kvarn.

Sammanfattningsvis innebär bolagets förslag beträffande brödsädsregleringen följande.

1) I princip bibehållas de för konsumtionsåret 1944/45 fastställda bestämmelserna för brödsädsregleringen.

2) Brödsädspriserna böra från vissa före den 1 september 1945 gällande grundpriser successivt stiga med 5 öre per deciton den 1, 11 och 21 i varje månad under tiden september 1945—augusti 1946.

3) Grundmarginalen inom handeln höjes från 40 till »högst 50 öre» per deciton, varför kvarnarnas inköpspriser från auktoriserade handlande högst med sistnämnda belopp få överstiga de under 2) anförda priserna.

4) I den omfattning så med hänsyn till förmalningsförhållandena befinnes nödvändigt skall bolaget, i mån av tillgång och med beaktande av att erforderlig beredskap upprätthålles, företaga försäljning av brödsäd till kvarn. Härvid skola tillämpas priser, som med 85 öre per deciton överstiga de priser, som skola erläggas till odlare. Till vinnande av samma syfte skall bolaget ombesörja, att auktoriserade handlande företaga försäljning till kvarn.

5) Nuvarande bestämmelser angående fraktbidrag och särskilda ersättningar till handeln inom vissa delar av landet bibehållas oförändrade, under det att partihandlarsättningen sänkes till 25 öre per deciton i hela landet.

6) Slutligen förutsätter bolaget, att bolaget tillhöriga lager av brödsäd alltså böra placeras inom ur beredskapssynpunkt lämpliga områden.

Därest kommissionen trots de betänkligheter häremot, som bolaget anfört, likväl skulle anse, att ett inlösningsförfarande i kombination med stödköp bör genomföras, vill bolaget beträffande den närmare utformningen av ett sådant inlösningsförfarande utöver vad ovan sagts anföra följande. De ökade utgifterna för bränsle m. m. ha medfört, att kostnaderna inom spannmåls-handeln blivit större än tidigare. Även under det sista året ha på detta område kostnaderna fortsatt att stiga. Detta gäller särskilt i fråga om båtfrakter och torkningskostnader m. m. Till närmare belysande härav må det framhållas, att kostnaderna för att från jordbruket i Skåne överföra brödsäd till de mellansvenska kvarnarna för närvarande torde uppgå till minst 2 kronor 50 öre per deciton, då desamma före kriget torde ha stannat vid ungefär halva detta belopp. Vid inköp av brödsäd till stockholmskvarnarna från Mälar- och Hjälmarhamnar torde kostnaderna före kriget ha uppgått till 0: 75—1 krona per deciton mot för närvarande 1: 75—2 kronor för deciton, om även i detta fall i kostnaderna inräknas handelsmarginaler och transportkostnader m. m. Ett inlösningsförfarande kan därför icke nöjaktigt fungera, om icke åtminstone i början av konsumtionsåret det tillåtes en marginal mellan stödköpspriser och spannmålsbolagets utförsäljningspriser av 3: 50 å 4 kronor per deciton. Samtidigt kunna de berörda fraktförhållandena komma att medföra allt för stora skillnader i priserna inom överskotts- respektive underskottsområden för spannmål. Det är vidare vid ett inlösningsförfarande nödvändigt att slopa det nu tillämpade prisortssystemet. I anslutning till vad nu sagts bör enligt bolagets mening ett eventuellt inlösningsförfarande utformas efter i huvudsak följande allmänna riktlinjer:

1) Det skall åligga spannmålsbolaget att under juni och juli månader 1946 inköpa all till bolaget senast den 15 maj 1946 hembjuden kvarngill brödsäd till av Kungl. Maj:t fastställda priser.

2) På anfordran av statens livsmedelskommission skall det ankomma på bolaget att före den 1 juni 1946 inköpa till bolaget salubjuden brödsäd till vissa lägsta, under konsumtionsåret successivt stigande priser (stödköpspriser). Dessa priser, som den 1 juni 1946 böra ansluta till inlösningspriserna, skola på förhand angivas. Anfordran till bolaget bör dock ej ifråga-

komma, förrän brödsädspriserna tendera att för någon längre tid understiga nyssnämnda lägsta priser.

3) Bolagets skyldighet enligt 1) och 2) skall inom varje län avse minst en bestämd ort (prisort). Å annan ort än prisort skola erläggas reducerade priser, varvid prisreduktionen skall motsvara fraktkostnaden från den ort, där brödsäden mottages, till närmaste prisort. Antalet prisorter inom varje län måste vara mycket begränsat.

4) Det skall vid envar tidpunkt åligga bolaget att i mån av tillgång och i den omfattning så med hänsyn till förmalningsförhållandena är nödvändigt, till kvarn försälja vete och råg. Därvid skola tillämpas priser, som i början av konsumtionsåret med minst 3 kronor 50 öre överstiga stödköpspriserna. I slutet av konsumtionsåret böra bolagets försäljningspriser med 1 krona å 1 krona 50 öre överstiga inlösningspriserna.

C. Fodersädsregleringen.

I anslutning till vad ovan sagts anser spannmålsbolaget, att nu gällande bestämmelser rörande fodersädsregleringen böra bibehållas i stort sett oförändrade. Bolaget vill emellertid i detta sammanhang erinra därom att bolaget i särskild skrivelse till kommissionen den 22 januari 1945 framhållit såsom önskvärt, att hittills gällande föreskrifter rörande utsädespriser och handeln med utsädesspannmål bliva föremål för ingående omprövning. För närvarande har det nämligen visat sig, att utsädeshandeln verkat störande på fodersädsmarknaden i sådan grad, att betydande olägenheter därigenom uppkommit. Sålunda skulle på grund av en viss spekulativ utsädeshandel behovet av fodersäd under hösten 1944 och fram till februari 1945 i stor utsträckning icke kunnat tillgodoses, om bolaget icke innehåft vissa fodersädsreserver.

Fodersädsskörden år 1944 blev svag. I medeltal för åren 1930—1939 uppgick den totala fodersädsskörden till cirka 1 960 000 ton. År 1943 beräknades den totala fodersädsskörden till cirka 1 580 000 ton och år 1944 till endast cirka 1 410 000 ton. Detta innebär, att år 1944 skördats 170 000 ton fodersäd mindre än år 1943. Däremot var 1944 års höskörd god och uppgick till cirka 5 130 000 ton.

Beträffande tillgångarna av fodersäd av äldre skörd vid ingången till konsumtionsåret 1944/45 må lämnas följande uppgifter.

Lager av fodersäd av äldre skörd den 1 september 1944.

Ä g a r e	Korn ton	Havre ton	Blandsäd ton	Baljväxter ton	Summa ton
Handelskvarnar	750	5 000	—	—	5 750
Auktoriserade spannmålshandlare....	500	2 000	2 250	250	5 000
Svenska spannmålsaktiebolaget	16 250	19 250	3 500	750	39 750
Summa ton	17 500	26 250	5 750	1 000	50 500

Övergångslagren av fodersäd, därvid hänsyn icke tagits till eventuella övergångslager av utsädesspannmål, uppgingo sålunda till cirka 50 000 ton, varav i bolagets ägo cirka 40 000 ton. Ehuru bolaget med hänsyn till det ansträngda försörjningsläget med avseende å fodersäd, vilket kan komma att skärpas innan fodersäd av 1945 års skörd börjar saluföras, sökt hålla tillbaka försäljningarna av fodersäd från bolagets lager, hade dessa likväl till den 1 januari 1945 nedgått till cirka 12 000 ton. Denna kvantitet är för ringa

för övergången mellan nu löpande och nästkommande konsumtionsår och bör därför om möjligt utökas, vilket med hänsyn till det svaga skördeutfallet 1944 kan bli svårt att genomföra. I detta sammanhang bör det erinras om att havregrynskvarnarna hösten 1945 kunna få betydande svårigheter med avseende å tillförseln av havre, enär bolaget åtminstone för närvarande icke innehar någon för grynberedning lämplig vara. I anslutning till vad nu sagts vill bolaget framhålla, att om import av fodersäd under våren och sommaren 1945 icke kan komma till stånd, torde det, framför allt om årets fodersädsskörd skulle bli sen och icke särskilt riklig, bli nödvändigt att träffa särskilda anstalter för att trygga övergången mellan konsumtionsåren 1944/45 och 1945/46 med avseende å fodersädsförsörjningen. Därvid synes det böra övervägas, dels att inknappa på fodersädstilldelningen för att bereda bolaget möjlighet att utöka sina reserver av fodersäd, dels ock att hösten 1945 genom vissa pristillägg stimulera tidigare leveranser av fodersäd. Bortsett ifrån de nu senast ifrågasatta åtgärderna har bolaget alltså icke anledning att föreslå några ändringar i fråga om fodersädsregleringen. Bolaget torde dock, då fråga blir om den närmare utformningen av dessa bestämmelser för konsumtionsåret 1945/46, få anledning att upptaga frågan om smärre justeringar av handelsmarginalerna inom vissa delar av landet. Härvid är det dock fråga om så obetydliga förändringar, att desamma icke spela någon praktisk roll vid beräkandet av bolagets kostnader m. m.

D. Fodermedelsregleringen.

Tillgången inom landet på oljekraftfoder har på grund av den import, som företagits av oljekakor och oljefrö, ävensom genom den inhemska oljefröodlingen varit förhållandevis god. Vid utgången av år 1944 var beträffande tillgångarna på oljekraftfoder läget följande:

tillhörigt bolaget, lagrat inom landet	cirka 150 000 ton.
tillhörigt oljefabriker, lagrat inom landet (delvis i form	
av frö)	» 50 000 »
Summa cirka 200 000 ton.	

Vid samma tidpunkt återstodo att fördela till jordbruket under nu löpande konsumtionsår cirka 35 000 ton. Under tiden 1 juli—31 december 1944 hade jordbrukarna nämligen inköpt cirka 125 000 ton oljekraftfoder.

I avsikt dels att så litet som möjligt rubba de före krigsutbrottet inom handeln med oljekraftfoder rådande förhållandena, dels ock att icke belasta jordbruket med allt för betungande frakter har bolaget hittills betalat alla fraktkostnader för oljekraftfoder till ett flertal hamnar, som betraktats som prisbaser, ävensom vissa merfraktersättning till handeln. På den tid, då import av oljekakor ägde rum från Sovjetunionen och från Balkanstaterna, spelade dessa förhållanden ur transport- och kostnadssynpunkt icke någon avgörande roll. Sedan all import kommit att koncentreras till Göteborg, har läget emellertid väsentligt förändrats. Hittills har bolaget dock — för att exemplifiera förhållandena — transporterat oljekakor från Göteborg till Stockholm och Kalmar, för vilka kakor merfraktersättning därefter utbetalats, då desamma försålts till Lidköping och Örebro resp. till Jönköping och Tranås. Rationellast vore det, om bolaget icke betalade andra frakter än från importhamn och fabriker till de orter, där anläggningar finnas för framställning av oljekaksblandningar, och att jordbrukarna därefter belastades med fraktkostnaderna från närmaste dylik ort. Med hänsyn till önskvärdheten att icke nu förelaga några större förändringar i regleringsanord-

ningarna vill bolaget emellertid icke ifrågasätta så långt gående åtgärder. Däremot har bolaget för avsikt att fr. o. m. konsumtionsåret 1945/46 genom vissa justeringar av de nu gällande reglerna för merfraktsberäkning förhindra korsbefraktningar och dubbeltransporter av oljekaksfoder. Därigenom komma priserna å oljekraftfoder till förbrukarna dock icke att ändras. Av denna anledning har bolaget ock i förevarande fall låtit sig nöja med att härigenom anmäla de tilltänkta åtgärderna.

Under innevarande konsumtionsår har i fråga om prissättningen å oljekraftfoder tillämpats ett system med dubbla rabatter i avsikt att ur utrymmessynpunkt få jordbrukarna att företaga inköp av oljekraftfoder så tidigt som möjligt. Enligt vad inledningsvis anförts rörande de före den 1 januari 1945 försålda myckenheterna oljekraftfoder har det ock visat sig, att oljekraftfodret redan tidigt under konsumtionsåret vunnit avsättning i betydande omfattning.

Det tillämpade rabattsystemet, vilket torde kunna betecknas som en kompromisslösning, har emellertid varit mycket svårt att kontrollera. I ett flertal fall synes handeln emellertid icke ha följt eller icke kunnat följa gällande pris- och rabattföreskrifter. För närvarande föreligger icke ur utrymmessynpunkt något behov av att påskynda utförsäljningen av oljekraftfoder. Men å andra sidan torde någon erinran icke kunna göras emot en sådan anordning, att bolaget lämnar en viss rabatt å oljekraftfoder, som inköpes jämförelsevis tidigt under konsumtionsåret. Härigenom besparas bolaget nämligen motsvarande ränte- och lagringskostnader. Hinder torde ej heller nu föreligga att såsom skett under löpande konsumtionsår lämna jordbruket hela tilldelningen av oljekraftfoder i en eller två omgångar jämförelsevis tidigt under konsumtionsåret. Den enligt bolagets mening lämpligaste formen för att åstadkomma, vad som här avses, vore att under tiden 1 juli — 30 september 1945 tillämpa ett försäljningspris å oljekraftfoder av exempelvis 32 kronor 50 öre per deciton och att därefter låta priserna å oljekraftfoder stiga med 10 öre per deciton och halvmånad fram till den 1 juli 1946.

Härutöver har bolaget icke något att andraga beträffande själva regleringsåtgärderna å fodermedelsmarknaden. Däremot anser sig bolaget i detta sammanhang böra redogöra för de nuvarande tillgångarna på fodercellulosa samt vissa dispositioner, som äro träffade med avseende å denna vara.

Den 1 september 1944 innehade bolaget följande myckenheter fodercellulosa av nedanstående kvaliteter:

Fodersulfit			97 405 ton
Blekbär sulfit			39 977 »
Sulfatcellulosa Roe-tal 3·2		1 352 ton	
» » 4		67 330 »	
» » 5		26 097 »	
Färdig cellfor			94 779 »
			297 »
Summa			232 458 ton.

Under konsumtionsåret 1944/45 torde försäljningarna av cellfor komma att uppgå till 60 000 å 70 000 ton. Till jämförelse må nämnas, att under konsumtionsåret 1943/44 försåldes 54 000 ton cellfor.

Enär det knappast kunde förväntas, att bolagets jämförelsevis stora lager av cellulosa helt eller ens till större delen skulle komma att förbrukas för foderändamål, såvida icke alldeles särskilt svåra skördeförhållanden skulle inträffa, trädde Svenska cellulosa-föreningen redan våren 1944 i förbindelse med bolaget och anhöll, att, därest bolagets cellulosa skulle komma att försälgas för export, ett samarbete skulle komma till stånd mellan föreningen

och bolaget. I annat fall vore det att befara, att konkurrens om försäljningarna kunde få icke önskvärda återverkningar på exportmarknaderna. Efter rätt långvariga förhandlingar träffades ock ett avtal i berörda hänseende mellan föreningen och bolaget, som sedermera den 1 december 1944 godkändes av Kungl. Maj:t.

I enlighet med bestämmelserna i detta avtal har hittills, sedan överenskommelse träffats med kommissionen, att bolaget tillsvidare skulle för export få försälja intill 100 000 ton cellulosa, för den nordamerikanska marknaden preliminärt försålts 16 360 ton cellulosa, därav 8 565 ton blekbar sulfitcellulosa och 7 795 ton sulfatcellulosa. Dessa försäljningar äro i likhet med andra för närvarande gjorda försäljningar å denna marknad ej definitiva utan beroende av att framdeles överenskommelse om priset kan träffas. De priser, som diskuteras, beräknas emellertid motsvara ett pris av omkring 280 à 285 kronor per ton för sulfatcellulosa och omkring 295 kronor per ton för blekbar sulfitcellulosa, fritt ombord svensk hamn.

E. Övriga regleringar.

Övriga här ovan icke nämnda spannmålsbolagets verksamhet berörande regleringsåtgärder har bolaget i detta sammanhang icke anledning att mera ingående beröra. Sålunda finnes icke anledning att föreslå några ändrade eller kompletterande bestämmelser beträffande ifrågavarande regleringar. Bolaget vill i detta sammanhang endast framhålla såsom önskvärt att, då fråga uppkommer om export av varor som bolaget av en eller annan anledning i prisstödjande syfte inköpt det i första hand undersökes, huruvida icke de i bolagets ägo befintliga varorna lämpa sig för export. I fråga om vissa utsädesvaror m. m. är ju förhållandet det, att om de icke i tid avyttras, bli-va de praktiskt taget värdelösa.

F. Kostnadsberäkningar.

Spannmålsbolaget framhöll år 1944, att det i dåvarande läge var en ganska vansklig uppgift att uppgöra kostnadsberäkningar för regleringsåret 1944/45. Säkertligen är det ännu vanskligare att företaga dylika beräkningar för konsumtionsåret 1945/46. Om import- och exportspärrarna före eller under sistnämnda konsumtionsår lätta eller helt bortfalla komma bolagets kostnader att bli helt andra än om dessa spärrar fortvara. Bl. a. lär, om ovan nämnda försäljningar av 100 000 ton cellulosa för export kunna genomföras under regleringsåret 1945/46, kunna påräknas en vinst av i runt tal 15 000 000 kronor. Det är vidare sannolikt, att efter ett eventuellt fredsslut importvarorna komma att förbilligas genom sänkta frakter och försäkringspremier. Å andra sidan kan givetvis den ökade efterfrågan på varor medföra höjda priser samt även kontingentering av varorna i exportländerna.

Vid de efterföljande beräkningarna över bolagets kostnader, vilka fogas som bilaga A till denna skrivelse, har bolaget utgått från följande förutsättningar.

a) Ett i stort sett normalt skördeutfall hösten 1945. Härigenom kan det räknas med ett överskott av brödsäd av 1945 års skörd om cirka 100 000 ton samt en omsättning i handeln av fodersäd regleringsåret 1945/46 av cirka 300 000 ton.

b) Oförändrat prisläge inom landet beträffande spannmål och fodermedel.

c) Import av oljekraftfoder till priser, som ungefärligen svara emot försäljningspriserna inom landet. Under sådana förhållanden bör bolagets in-

köp av inom landet tillverkat oljekraftfoder av svenskodlat frö ej heller medföra några kostnader för bolaget, utan böra eventuella dylika kostnader täckas av clearingmedel.

d) De av bolaget förordade regleringsanordningarna beträffande olika slag av varor genomföras.

e) Normal human konsumtion av vegetabilier.

f) Export under konsumtionsåren 1944/45 och 1945/46 av cirka 250 000 ton brödsäd.

Därest bolaget även under regleringsåret 1945/46 skall erlægga nu fastställt högre pris för inom landet tillverkat oljekraftfoder av svenskodlat frö i stället för, såsom i kostnadsberäkningen kalkylerats, ett pris, som motsvarar priset å importerat oljekraftfoder, komma bolagets kostnader att ökas med cirka 7 000 000 kronor.

Vid behandlingen av här ifrågavarande ärende inom bolagets styrelse ha förelegat vissa avvikande meningar ävensom gjorts vissa uttalanden. Dessutom har det framhållits såsom önskvärt, att en sådan undersökning rörande de ekonomiska förhållandena inom spannmåls- och fodermedelshandeln företoges, som kunde ligga till grund för bedömandet av skäligheten av de nu utgående resp. föreslagna ersättningarna inom denna handel. I nu berörda hänseenden får bolaget hänvisa till härvid som bilaga B fogade utdrag ur protokoll.

Stockholm den 16 februari 1945.

SVENSKA SPANNMÅLSAKTIEBOLAGET

Carl Mannerfelt

Erik Carlsson

Bilaga A.

Beräkning av Svenska spannmålsaktiebolagets kostnader för verksamhetsåret ¹/₉ 1945—³¹/₈ 1946.

A. Spannmålssektionen.

1. Kostnader för omsättning av brödsäd.....	kr. 5 600 000	
2. Kostnader för omsättning av fodersäd.....	› 5 500 000	
3. Kostnader vid inköp till resp. försäljning från bolagets lager	› 8 000 000	
4. Lagerhyror m. m.	› 2 200 000	kr. 21 300 000

B. Fodermedelssektionen.

Kostnader och prisskillnad för diverse varor.....	› 2 000 000
---	-------------

C. Sektionen för utsäde och diverse varor.

Kostnader och prisskillnad för diverse varor

1. Potatis och grönsaker	kr. 5 000 000	
2. Övriga diverse varor (betfor, ärter, fröer m. m.).....	› 2 000 000	› 7 000 000

D Beredskapslagring av mjöl, havregryn, makaroner m. m. › 1 500 000**E. Allmänna omkostnader.**

Personal, kontrollavdelning, kontor	› 2 300 000
---	-------------

F. Räntor.

Räntekostnad efter 2 ¹ / ₂ % å ett genomsnittligt belopp av kr. 130 000 000....	› 3 250 000
---	-------------

G. Eventuella kostnader för särskild omflyttning av varor › 2 000 000**H. Oförutsedda kostnader.....** › 5 650 000

Kronor 45 000 000

Bilaga B.

Protokoll, hållet vid sammanträde med styrelsen för Svenska spannmålsaktiebolaget å bolagets lokal, Drottninggatan 25 i Stockholm, den 16 februari 1945.

Närvarande: herrar Mannerfelt, Näsgård, Kuylenstjerna, Martin Andersson, Westman, Janson (t. o. m. det första under 6 § antecknade beslutet) och Alwerud (t. o. m. det första under 6 § antecknade beslutet) samt av styrelsesuppleanterna herrar K. A. M. Andersson (fr. o. m. under 6 § såsom suppleant för herr Janson), Frödin (fr. o. m. under 6 § såsom suppleant för herr Alwerud), Christenson, Forsman (t. o. m. det första under 6 § antecknade beslutet), Rehnby, Sandberg och Hamring.

Närvarande voro dessutom verkställande direktören Carlsson samt herrar Brölén, Strömsten (t. o. m. 5 §), Mattsson, Du Rietz och Wedberg.

6 §.

Under hänvisning till styrelsens beslut enligt 7 § i protokollet för styrelsens sammanträde den 26 januari 1945 anmälde verkställande direktören, att han utarbetat förslag till skrivelse till statens livsmedelskommission angående regleringsåtgärder för konsumtionsåret 1945/46. Förslaget, som icke behandlats av direktionen, hade (med undantag av därtill hörande kostnadsberäkning — se nedan) i förväg utsänts till styrelsens ledamöter och suppleanter. Sedan de närvarande förklarat sig icke påkalla en uppläsning av förslaget, redogjorde verkställande direktören för vissa ändringar i detsamma, som efter dess utsändande funnits böra vidtagas, och diskuterades vissa avsnitt av förslaget. Enligt det sålunda ändrade förslaget skulle i fråga om brödsädsregleringen bl. a. den månatliga prisstegringen nedsättas från 20 till 15 öre per månad och deciton, handelsmarginalen för brödsäd höjas från 40 till högst 50 öre per deciton samt partihandlarerabatten inom hela landet utgå med 25 öre per deciton. Efter livlig diskussion beslöt styrelsen godkänna dessa förslag, men skulle i skrivelsen omnämnas den reservation för en höjning av handelsmarginalen till högst 60 öre, som herrar Sandberg, Forsman och Christenson under diskussionen förklarat sig vilja ha antecknad till protokollet.

Till protokollet skulle jämväl antecknas, att herr Rehnby för sin del ville förordna särskild utredning före det slutliga ståndpunktstagandet till ovan nämnda spörsmål, ävensom att herr Frödin ansåg det omöjligt att avgöra, om handelsmarginalen skulle föreslås till 50 eller 60 öre, förrän det utrönts, huru marginalförhållandena över huvud komme att utfalla i förhållande till de för närvarande tillämpade marginalerna.

Vidare diskuterades förslaget i fråga om bolagets skyldighet att, så långt förhållandena det medgäve och då det befunnas påkallat för tillgodoseende av kvarnarnas behov av brödsäd, företaga försäljning till kvarn av bolaget tillhörig brödsäd till priser, som med 1 krona per deciton skulle överstiga det vid varje tidpunkt gällande försäljningspriset från odlare. Härvid beslöt styrelsen, att förslaget i denna del skulle omformuleras därhän, att försäljning i mån av tillgång och med beaktande av att erforderlig beredskap upp-

rätthölles skulle ske i den omfattning så med hänsyn till förmalningsförhållandena vore nödvändigt, samt att överpriset skulle föreslås till 85 öre i stället för 1 krona.

Till protokollet skulle slutligen antecknas, att herrar Rehnby och Hamring förklarade sig anse, att någon ändring i nu gällande bestämmelser för kvarnarnas inköpsskyldighet och därmed sammanhängande prisfallsskydd icke borde ske, utan att sålunda prisfallsskyddet fortfarande borde avse kvarnarnas hela lager.

Med nu nämnda ändringar beslöt styrelsen godkänna det framlagda förslaget samtidigt som styrelsen ville uttala sig för att en förnyad utredning rörande de ekonomiska förhållandena inom spannmålshandeln komme till stånd.

Härefter anmälde herr Brolén en nu framlagd beräkning av bolagets kostnader för verksamhetsåret $\frac{1}{9}$ 1945— $\frac{31}{8}$ 1946, avsedd att ingå i skrivelsen till statens livsmedelskommission. Efter granskning godkändes denna beräkning.

Ett exemplar av ovannämnda skrivelse i dess slutgiltiga skick finnes fogat vid detta protokoll (bil. 3).

— — — — —

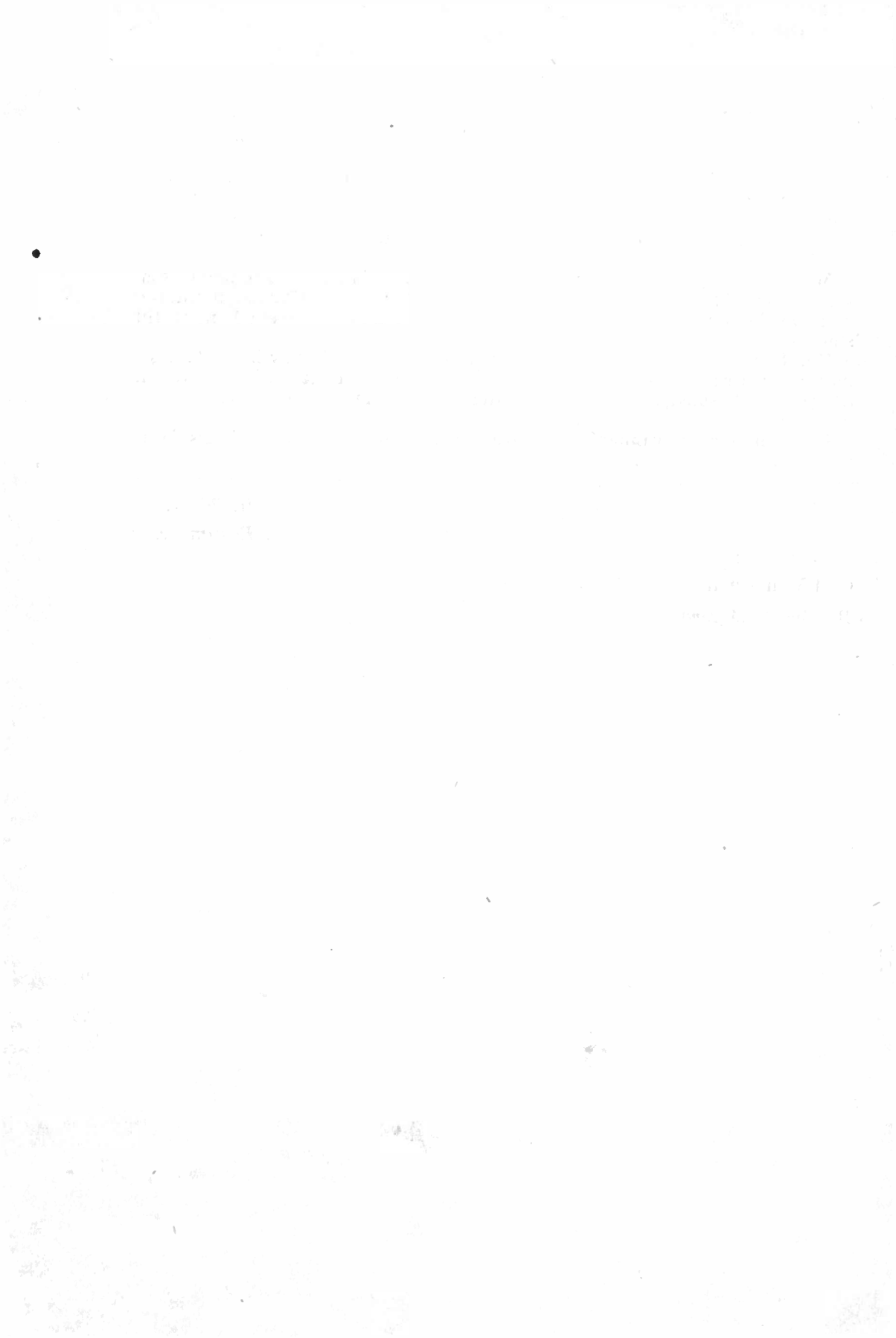
In fidem:

G. Rossander.

Justeras:

Carl Mannerfelt

Bernhard Näsgård.

TABELLBILAGA

Tab. 1. Vissa jordbruksnäringen berörande prisindextal.

År och månad	Socialstyr:s index för livsm.p. i hush.-budg. (1935 = 100)	Prisförändringar sedan år 1935 i vissa varor enligt social- styrelsens prisstatistik (1935 = 100)							Kommerskollegii index för (1935 = 100)			
		Mjölk	Mejeri- smör	Mjöl	Bröd	Nötkött, stek	Färskt sidfläsk	Potatis	Anim. livs- medel	Veget. livs- medel	Foder- medel	Gödsel- medel
1935	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1936	104	102	98	102	101	108	110	107	104	101	105	102
1937	108	107	111	110	107	107	111	111	108	107	117	102
1938	111	112	116	114	109	110	124	113	113	104	112	105
1939	116	117	122	113	113	120	128	119	120	105	114	106
1940	132	127	138	118	130	129	144	157	140	131	148	135
1941	151	139	161	121	141	171	188	142	176	157	164	146
1942	162	134	170	125	139	182	198	202	186	181	175	213
1943	160	134	170	127	138	185	213	160	194	187	175	229
1944	160	135	170	126	137	177	218	162	194	189	176	224
1943 januari	162	134	170	127	138	177	201	160	192	187	176	238
februari	162	134	170	127	138	177	206	168	193	187	176	243
mars	162	134	170	127	137	178	206	169	193	188	176	243
april	162	134	170	127	138	178	206	166	194	189	176	230
maj	161	134	170	127	138	185	216	164	194	189	176	230
juni	161	134	170	127	138	186	217	160	194	188	176	230
juli	161	134	170	126	138	196	217	158	194	189	175	219
augusti	158	135	170	126	138	196	217	—	194	187	172	219
september	159	135	170	126	138	197	217	166	195	185	173	219
oktober	158	135	170	126	138	197	217	152	195	185	174	225
november	158	135	170	126	138	176	217	146	196	185	175	225
december	160	135	170	126	138	173	217	146	196	186	176	225
1944 januari	160	135	170	126	138	173	217	148	196	188	176	225
februari	160	135	170	126	138	173	217	148	196	188	177	225
mars	159	135	170	126	138	173	217	148	196	189	177	232
april	159	135	170	126	138	173	217	150	195	189	177	228
maj	159	135	170	126	138	190	227	154	195	189	177	228
juni	159	135	170	126	137	190	229	161	195	191	177	232
juli	159	135	170	126	137	190	229	162	195	195	176	218
augusti	161	135	170	126	137	190	217	146	194	192	172	218
september	161	135	170	126	137	169	211	230	191	189	175	218
oktober	160	135	170	125	137	169	211	167	190	186	175	223
november	160	135	170	125	137	169	211	166	191	186	176	223
december	158	135	170	125	137	169	211	163	191	186	178	223

¹ Sänkningen sammanhänger med fetthaltsstandardiseringen. Tages hänsyn till mjölkens genom standardiseringen minskade kalorivärde, blir indextalet 146 t. o. m. juli 1943, därefter 147. — ² Minskas priset med livsmedelsrabatterna, som före höjningarna i december 1942 voro 10 öre per liter mjölk och 1:50 kr per kg matfett, bli indextalen 88 för mjölk och 114 för smör. Efter höjningen till 15 öre per liter resp. 2 kr per kg bli va talen 65 resp. 95. Då mjölkkravatten vanligen icke räcker till ett hushålls hela förbrukning, blir sänkningen i mjölkpriset i verkligheten mindre. — ³ Fr. o. m. denna månad har införts indextalet för salt sidfläsk, varå normalpriset är detsamma som å färskt sidfläsk.

Tab. 2. Priser i öre/kg å nedanstående varuslag.

År och månad	Avräkningspriser med mejerileve- rantörer å mjölk ¹		Konsum- tions- mjölk ²	Produkt- mjölk, produ- centpris ³	Slakteriernas avräknings- priser till jordbrukare å			Ägg ⁴
	exkl. prod.- bidr.	inkl. prod.- bidr.			Stor- boskap	Större kalv	Svin	
1935	.	.	21	9.2	94	137	110	114
1936	.	.	22	10.0	96	144	118	127
1937	.	.	23	10.8	96	160	122	138
1938	.	.	24	11.3	97	161	135	136
1939	.	.	25	12.5	115	179	135	138
1940	16.5	17.5	27	15.5	127	203	158	163
1941	20.7	22.0	30	19.1	176	266	195	220
1942	23.0	24.6	29	19.5	194	282	207	261
1943	22.9	24.3	29	18.9	195	279	206	281
1944	23.5	25.0	29	19.3	188	282	233	295
1943 januari	23.0	24.7	29	19.1	196	279	209	300
februari	23.3	25.0	29	18.9	196	279	205	300
mars	23.3	24.9	29	18.6	197	279	205	300
april	23.3	24.8	29	18.3	196	279	205	293
maj	22.9	24.3	29	18.0	195	278	204	250
juni	22.5	23.8	29	18.2	195	278	204	250
juli	22.4	23.7	29	18.3	195	278	204	250
augusti	22.4	23.6	29	18.5	196	278	204	250
september...	22.4	23.8	29	19.2	195	278	204	274
oktober	22.8	24.4	29	20.1	194	277	208	290
november...	23.6	25.3	29	20.7	193	277	212	310
december...	23.5	25.1	29	20.3	194	283	212	310
1944 januari	23.5	24.9	29	19.6	197	283	242	310
februari	23.6	25.1	29	19.6	196	282	241	310
mars	23.6	25.0	29	19.3	196	283	241	310
april	23.5	24.9	29	19.0	196	284	240	287
maj	23.1	24.5	29	18.7	186	284	236	275
juni	22.5	23.7	29	18.6	186	283	235	275
juli	22.4	23.8	29	18.7	195	283	235	275
augusti	22.5	23.9	29	18.7	189	282	235	275
september...	22.6	24.0	29	19.6	173	279	224	284
oktober	23.3	25.1	29	20.5	181	279	224	305
november...	23.8	25.6	29	20.6	181	279	223	315
december...	23.9	25.7	29	20.2	181	280	224	315
1945 januari	23.9		29		181	282	225	315
februari.....	23.9		29					315

¹ Pris till producent för 3.5 % 1:a klass mjölk, fritt mejeri, inkl. tuberkulostillägg samt vid ett skum mjölksvärde av under tiden juli 1939—dec. 1941 2.0 öre/kg och därefter 4.5 öre/kg. —

² Socialstyrelsens detaljpriser. — ³ Beräknat pris till producenter efter avdrag av mejeri-kostnader samt tillägg av under respektive perioder utgående bidrag samt exkl. skum mjölksvärde. — ⁴ T. o. m. den 23 september 1941, svensk äggnotering, nettopris till producenten, därefter av staten fastställda priser.

Tab. 2 (forts.). Priser (notering) i öre/kg å nedanstående varuslag.

År och månad	Potatis ¹	Vete ²	Råg ²	Korn- 2-rads ²	Havre ²	Vetekli ⁴	Majs ⁵	Kraft- foderbl. 48 % ⁶
1935	8-28	16-69	15-59	13-13	12-15	12-85	15-51	17-33
1936	8-53	17-01	15-92	13-75	12-77	13-70	15-93	18-23
1937	9-02	19-60	18-29	18-22	15-58	14-38	16-33	19-11
1938	8-66	18-85	17-27	15-81	13-62	13-90	16-83	19-45
1939	9-03	17-99	17-29	14-55	13-03	13-39	18-61	21-41
1940	13-67	23-30	23-29	22-71	20-41	16-89	18-50	23-50
1941	13-66	26-00	26-00	24-60	22-30	16-50	23-71	25-13
1942	21-85	26-60	26-20	24-80	21-10	16-78	25-33	30-92
1943	13-80	26-08	25-08	23-08	18-88	18-08	25-00	32-84
1944	16-18	26-70	25-70	23-24	19-03	18-50	25-00	32-79
1943 januari	15-25	26-00	25-00	23-00	19-00	18-00	25-00	33-00
februari	15-90	26-00	25-00	23-00	19-00	18-00	25-00	33-00
mars	14-71	26-00	25-00	23-00	19-00	18-00	25-00	33-00
april	14-05	26-00	25-00	23-00	19-00	18-00	25-00	33-00
maj	13-10	26-00	25-00	23-00	19-00	18-00	25-00	33-00
juni	11-05	26-00	25-00	23-00	19-00	18-00	25-00	33-00
juli	18-23	26-00	25-00	23-00	19-00	18-00	25-00	32-57
augusti	15-28	26-00	25-00	23-00	19-00	18-00	25-00	32-34
september...	12-42	26-00	25-00	23-00	18-50	18-25	25-00	32-34
oktober	11-85	26-05	25-05	23-05	18-55	18-25	25-00	32-83
november ...	11-75	26-25	25-25	23-25	18-75	18-25	25-00	33-00
december ...	12-04	26-45	25-45	23-45	18-95	18-25	25-00	33-00
1944 januari	12-83	26-65	25-65	23-65	19-15	18-25	25-00	33-00
februari	12-65	26-85	25-85	23-85	19-35	18-25	25-00	33-00
mars	13-27	27-05	26-05	24-05	19-55	18-25	25-00	33-00
april	14-40	27-25	26-25	24-25	19-70	18-25	25-00	33-00
maj	14-60	27-45	26-45	24-45	19-70	18-25	25-00	33-00
juni	15-71	27-60	26-60	24-60	¹⁰ 19-70	18-25	25-00	33-00
juli	22-69	"	"	¹⁰ 24-60	¹⁰ 19-70	18-25	25-00	32-00
augusti	23-04	25-80	24-80	21-80	18-20	18-25	25-00	32-00
september...	18-13	25-95	24-95	21-95	18-35	19-00	25-00	32-50
oktober	15-40	26-15	25-15	22-15	18-55	19-00	25-00	32-85
november ...	15-50	26-35	25-35	22-35	18-75	19-00	25-00	33-15
december...	15-96	26-55	25-55	22-55	18-95	19-00	25-00	33-50
1945 januari	16-19	26-75	25-75	22-75	19-15	19-00	25-00	35-00
februari	17-00	26-95	25-95	22-95	19-35	19-00	25-00	35-00

¹ Partipris i Stockholm för 1:a välsorterad matpotatis. — ² Svensk spannmålsnotering, medelpris för kustorter (för korn medelpris för flera orter) t. o. m. den 15 okt. 1940, av staten fastställda inlösningspriser 16 okt. 1940—31 aug. 1941, av staten fastställda normalpriser 1 sept.—1941—31 aug. 1943, av staten fastställda riktpriiser för höstvet och råg 1 sept. 1943—31 aug. 1944 och för syd- och mellansvenskt korn 1 sept. 1943—31 maj 1944, därefter åter av staten fastställda normalpriser. — ³ T. o. m. den 15 okt. 1940 medelpris för flera orter, den 16 okt. 1940—31 aug. 1941 av staten fastställda inlösningspriser, därefter av staten fastställda normalpriser. — ⁴ Fritt noteringsorten vid försäljning till förbrukare t. o. m. den 7 maj 1940, därefter av staten fastställda priser. — ⁵ T. o. m. den 4 jan. 1940 medelpris för flera orter, fritt noteringsorten vid försäljning direkt till förbrukare. Fr. o. m. den 5 jan. 1940 av staten fastställda priser vid försäljning till förbrukare. — ⁶ Fritt noteringsorten vid försäljning till förbrukare t. o. m. den 30 sept. 1939, därefter av staten fastställda priser. T. o. m. sept. 1941 pris å 48 %, okt. 1941—juni 1944 pris å 45 %, därefter å 42 % kraftfoderblandning. — ⁷ Fr. o. m. 1943 ett med ledning av fr. o. m. den 12 okt. 1942 fastställda normalpriser inom lantbruksförbundet sammansatt engrospris för Stockholm, jämförbart med tidigare noteringar. — ⁸ Vägt genomsnitt av pris å 45 % och 42 % kraftfoderblandning. — ⁹ För brödsäd, som skall avstås till det allmänna, men som den 15 maj 1944 ännu ej hembjudits spannmålsbolaget, betalas följande priser: höstvet kr. 26-00 och råg kr. 25-00. — ¹⁰ Ej medtaget vid beräkning av årsmedelpriserna, då någon försäljning ej ägt rum.

Tab. 3. Invägning av mjölk samt tillverkning av smör och ost, i ton.

År och månad	Vid mejerier invägd mjölk				Mejeriproduktion av	
	Total kvantitet	D ä r a v			Smör	Ost
		Använd för produktberedning	Försäld som konsumtionsmjölk ¹	Försäld grädde (omräknad till mjölk)		
1934	2 498 378	1 854 670	352 247	291 461	62 509	31 105
1935	2 550 916	1 875 422	376 433	299 061	63 452	31 669
1936	2 720 166	2 008 586	408 014	303 566	67 168	37 759
1937	2 847 223	2 115 010	434 246	297 967	73 247	35 443
1938	3 032 241	2 277 819	459 023	295 399	80 103	36 524
1939	3 205 688	2 395 153	494 367	316 168	83 735	43 653
1940	2 988 933	2 202 644	519 500	266 789	80 760	35 328
1941	2 659 251	1 940 169	610 512	122 850	77 687	22 383
1942	2 517 931	1 740 033	855 273	63 421	71 926	14 991
1943	2 852 031	1 963 235	963 192	72 381	79 263	21 296
1944	3 107 561	2 183 544	940 625	138 213	87 304	29 924
1943 januari	191 844	121 622	75 471	6 449	5 030	1 040
februari	181 032	111 391	74 243	5 404	4 559	928
mars	204 979	125 058	84 153	6 608	5 073	1 024
april	220 989	142 310	82 077	6 447	5 602	1 638
maj	264 470	182 577	84 477	7 854	6 970	2 279
juni	296 585	222 727	78 864	6 435	8 542	3 520
juli	284 399	207 765	83 193	5 951	8 203	2 267
augusti	286 917	210 502	82 580	7 250	8 411	2 366
september...	266 480	195 602	80 120	4 830	8 011	2 192
oktober	232 712	161 157	81 045	5 221	6 842	1 155
november...	204 779	136 036	77 824	5 015	5 894	1 079
december...	216 845	146 488	79 145	4 917	6 126	1 808
1944 januari	228 340	157 837	75 030	7 288	6 334	2 251
februari	216 359	141 171	75 140	11 215	5 624	1 899
mars	233 422	152 208	80 175	12 624	5 991	1 909
april	245 000	166 993	76 382	12 473	6 476	2 340
maj	275 215	192 659	79 675	13 787	7 476	2 587
juni	319 541	244 693	77 288	11 034	9 614	4 289
juli	318 154	238 572	80 323	12 539	9 319	3 785
augusti	311 161	229 069	83 807	12 257	8 988	3 197
september...	273 469	199 473	79 633	9 867	*8 218	2 643
oktober	239 215	163 629	78 628	11 741	*6 976	1 503
november...	215 729	141 072	77 711	11 187	*6 030	1 329
december...	231 956	156 168	76 833	12 201	*6 258	2 192
1945 januari	244 275	167 442	75 061	13 453	*6 511	2 614
februari	222 937	148 817	71 915	13 129	*5 762	2 122

* Häri ingår smör, producerat av mjölk från evakuerade finska kor.

¹ Fr. o. m. standardiseringsbestämmelsernas ikraftträdande den 21 november 1941 redovisas i denna kolumn kvantiteten försäld standardiserad mjölk. Av denna anledning blir summan av produktmjölk, konsumtionsmjölk och grädde större än den redovisade kvantiteten invägd mjölk, alldenstund den genom standardiseringen erhållna grädden, omräknad till helmjölk, redovisas under produktmjölk.

Tab. 4. Försäljning av smör, ost, margarin, konstister och kokosfett, i ton.

År och månad	Smör från mejeri		Lant- smör från pro- ducent	Ost från mejeri	Margarin från fabrik		Konst- ister o. kokosfett från fabrik	Matolja från parti- handlare
	Total kvan- titet	Därav av leveran- törer återtaget			Hus- hålls-,	Bage- ri-,		
1934	39 430	.	.	30 824	52 831		2 085	.
1935	43 681	7 937	.	32 385	55 201		2 915	.
1936	48 153	9 180	.	34 498	56 125		3 700	1 232
1937	49 098	10 198	.	36 615	58 815		4 731	1 314
1938	51 534	11 246	.	38 816	58 407		6 303	1 523
1939	54 319	12 274	.	41 406	51 475	8 047	3 794	1 901
1940	74 002	13 580	.	37 736	29 468	9 519	1 064	1 405
1941	76 184	10 859	4 138	23 052	17 531	7 987	9	1 173
1942	67 785	11 519	1 787	15 052	35 228	5 374	0	1 441
1943	76 044	12 257	1 298	19 519	31 678	5 449	—	1 345
1944	92 483	13 897	1 353	29 720	29 908	8 125	—	1 487
1943 januari	6 319	962	112	996	2 259	397	—	104
februari	5 450	909	96	962	2 816	398	—	107
mars	6 040	974	92	915	3 073	462	—	137
april	6 087	1 040	92	1 329	3 038	453	—	108
maj	5 895	1 009	103	1 350	2 849	456	—	101
juni	6 077	1 050	132	1 974	2 737	466	—	111
juli	6 346	1 106	150	2 014	2 329	485	—	133
augusti	7 310	1 051	139	2 173	2 118	494	—	134
september	6 522	1 032	135	2 313	2 703	461	—	105
oktober	6 350	1 026	107	1 723	2 978	447	—	116
november	6 159	997	74	1 898	2 877	483	—	105
december	7 489	1 101	66	1 872	1 901	447	—	83
1944 januari	7 702	1 041	99	2 021	1 144	372	—	78
februari	7 640	1 069	96	2 003	1 467	408	—	93
mars	8 502	1 138	97	2 307	2 219	487	—	98
april	7 733	1 110	104	1 985	2 009	400	—	94
maj	8 032	1 181	108	2 311	2 064	450	—	128
juni	7 729	1 165	149	2 886	2 426	700	—	172
juli	7 614	1 176	151	2 934	2 020	791	—	202
augusti	7 967	1 184	159	3 110	2 270	920	—	106
september	7 807	1 215	149	3 003	2 788	890	—	120
oktober	7 641	1 240	105	2 816	3 608	882	—	128
november	7 031	1 163	73	2 194	3 876	963	—	140
december	7 085	1 215	63	2 150	4 017	862	—	127
1945 januari	7 105	1 144	87	1 860	3 692	782	—	228
februari	6 166	1 007	82	2 041	3 820	928	—	129

Tab. 5. Import av mjölk, grädde, smör och ost samt import och export av margarin, i ton.

År och månad	Import av mjölk och grädde				Import av naturligt smör	Import av ost		Margarin	
	kon- den- serad	torr- mjölk	andra slag			des- sert- ost	annan ost	Im- port	Ex- port
			mjölk	grädde					
1929	.	224	.	36	11	182	459	2 381	133
1930	207	177	36	27	9	183	485	1 895	118
1931	165	172	21	16	18	216	551	1 407	163
1932	65	253	59	1	15	141	333	1 037	295
1933	26	175	191	0.4	33	158	303	934	241
1934	4	24	12	1	2	195	370	648	121
1935	6	59	16	4	608	216	917	11	181
1936	15	173	13	4	188	248	1 352	1	173
1937	26	219	19	4	0.4	311	778	2	146
1938	8	392	20	4	1	338	886	2	189
1939	5	659	25	4	4	419	1 384	55	110
1940	2	134	3	1	560	153	345	0	3
1941	1 037	6	—	—	—	13	436	—	461
1942	1 121	168	—	—	0	49	256	0	0
1943	1 165	187	—	—	1	37	230	—	—
1944	1 748	19	—	—	226	223	2	—	—
1943 januari	119	73	—	—	0	4	23	—	—
februari	0	—	—	—	0	5	0	—	—
mars	23	13	—	—	—	1	5	—	—
april	153	47	—	—	0	—	17	—	—
maj	114	10	—	—	—	1	62	—	—
juni	57	5	—	—	—	8	27	—	—
juli	38	10	—	—	—	8	21	—	—
augusti	117	—	—	—	0	0	11	—	—
september	22	—	—	—	0	—	23	—	—
oktober	232	2	—	—	—	—	41	—	—
november	115	27	—	—	0	—	0	—	—
december	175	0	—	—	0	10	0	—	—
1944 januari	204	1	—	—	0	10	0	—	—
februari	128	—	—	—	0	29	0	—	—
mars	25	—	—	—	—	65	0	—	—
april	—	—	—	—	0	17	0	—	—
maj	151	—	—	—	0	10	0	—	—
juni	305	—	—	—	—	6	0	—	—
juli	75	—	—	—	0	5	0	—	—
augusti	241	2	—	—	0	0	0	—	—
september	69	7	—	—	0	1	1	—	—
oktober	237	2	—	—	20	51	0	—	—
november	229	—	—	—	6	28	0	—	—
december	84	7	—	—	200	1	1	—	—
1945 januari	163	2	—	—	202	3	0	—	—
februari	11	0	—	—	—	—	—	—	—

Tab. 6. Import av får-, häst- och nötkött samt fläsk, i ton.

År och månad	Fårkött	Hästkött	Nötkött	F l ä s k		
				totalt	därav färskt	därav annat
1929	432	753	177	2 578	164	2 414
1930	687	1 058	350	2 263	83	2 180
1931	833	932	410	1 386	124	1 262
1932	603	353	349	995	180	815
1933	650	163	234	1 611	115	1 496
1934	656	215	434	1 523	250	1 273
1935	934	505	1 356	3 724	2 026	1 698
1936	673	964	1 553	3 098	1 219	1 879
1937	606	841	1 272	1 717	68	1 649
1938	602	790	1 158	2 198	259	1 939
1939	602	960	1 428	2 829	727	2 102
1940	190	457	53	1 239	33	1 206
1941	—	—	33	3 886	2 613	1 273
1942	—	—	6	4 736	0	4 736
1943	0	—	4	4 566	2	4 564
1944	0	—	2 023	6 465	4 923	1 541
1943 januari	—	—	—	384	—	384
februari	—	—	—	838	—	838
mars	0	—	—	74	—	74
april	—	—	—	8	2	6
maj	—	—	—	1	—	1
juni	—	—	—	294	—	294
juli	—	—	—	1 266	—	1 266
augusti	—	—	—	163	—	163
september	0	—	4	30	—	30
oktober	—	—	—	891	—	891
november	—	—	—	900	0	900
december	—	—	—	1	—	1
1944 januari	—	—	—	0	—	0
februari	—	—	—	247	—	247
mars	—	—	13	2 322	1 562	760
april	—	—	72	1 289	927	362
maj	—	—	809	292	124	169
juni	—	—	13	621	618	3
juli	—	—	—	239	239	0
augusti	—	—	39	0	—	0
september	—	—	172	794	794	0
oktober	0	—	314	356	355	0
november	—	—	224	253	253	0
december	—	—	367	52	51	0
1945 januari	—	—	—	0	0	0
februari	—	—	0	—	—	—

Tab. 7. Vid slakthus, kontrollslakterier och köttbesiktningsbyråer undersökta slaktdjur m. m.

År och månad	Antal besiktigade hela och halva kroppar ¹				Betäckta sugor	Tjänst- bara galtar
	Stor- boskap	Kalv		Svin		
		större	mindre			
1930	242 588	387 585·5	234 831	1 225 685	.	.
1931	227 433	394 276·5	225 831	1 424 539	.	.
1932	238 715·5	412 905	229 697·5	1 354 033	.	.
1933	250 644	420 721	239 615·5	1 342 908	.	.
1934	258 295	407 182	253 759·5	1 424 688	255 886	4 681
1935	274 675	414 141·5	287 700	1 270 852·5	264 271	4 240
1936	302 503	440 738	354 234	1 324 497	284 044	4 156
1937	317 406	466 605	413 007	1 480 022	258 967	3 931
1938	375 469·5	502 228·5	437 859	1 478 927	272 789	3 778
1939	397 069	519 013	467 212	1 608 873·5	282 702	3 747
1940	540 108	505 579·5	515 670	1 487 631	214 291	3 407
1941	550 661	401 003	506 747	1 049 460	192 403	2 876
1942	234 453·5	212 355·5	424 966	596 673·5	167 453	2 525
1943	283 941	221 920·5	588 012	719 183·5	190 672	2 511
1944	348 728	254 901	640 215·5	1 064 077·5	182 368	2 504
1943 januari	16 227	10 921	38 522	52 994	17 203	2 550
februari	15 532·5	11 909	38 207	42 777	13 873	2 553
mars	20 132	15 240	52 799·5	56 925·5	15 450	2 580
april	18 382	15 634·5	72 745·5	54 571·5	17 016	2 583
maj	22 870	20 211·5	65 811	73 408·5	22 065	2 575
juni	22 098·5	24 124·5	54 084	65 892·5	15 505	2 548
juli	19 475	25 318	47 544	57 857·5	10 985	2 473
augusti	23 854·5	22 740	39 283·5	42 274·5	8 295	2 416
september	28 953·5	22 868	36 714	36 369·5	8 776	2 414
oktober	34 225·5	21 441·5	43 662·5	67 652·5	15 063	2 439
november	35 798	18 007	50 563·5	82 457·5	23 834	2 471
december	26 466·5	14 546	47 556·5	85 468	22 607	2 527
1944 januari	25 465	13 151	51 205·5	82 241·5	15 417	2 481
februari	26 495·5	15 968	49 389·5	81 223	12 452	2 457
mars	31 849	19 056	67 508	103 246·5	13 752	2 464
april	25 979	19 198·5	75 868	120 904·5	16 745	2 492
maj	28 145	25 887	72 161	124 189	18 910	2 491
juni	25 714·5	27 177	57 945	87 697	15 343	2 473
juli	21 851·5	25 782	49 261	70 839	11 363	2 463
augusti	26 757	25 691·5	44 014	64 798·5	9 501	2 442
september	29 057·5	24 326	35 915·5	68 483·5	10 032	2 439
oktober	40 030·5	25 069·5	43 933	89 328	14 777	2 454
november	39 164	18 966	48 644	92 484	22 277	2 691
december	28 209·5	14 628·5	44 371	78 643	21 799	2 699
1945 januari	30 641	16 238	53 986·5	77 837	15 234	2 666
februari	26 955	17 791·5	43 968·5	76 220	12 702	2 626

¹ Årssumman för 1944 samt alla månadssummorna prellminära tal.

Tab. 8. Inhemsk försäljning och import av vissa skattepliktiga fodermedel m. m., i ton.

År och månad	Inhemsk försäljning av sv. oljekraftfoder	Import av oljekraftfoder	Summa inhemsk försäljning och import	Import av annat kreatursfoder (stat. nr 366—68 och 371—72)	Import av majs	Import av kli
1929	.	183 093	—	9 421	76 668	40 257
1930	.	179 034	—	9 075	134 634	40 782
1931	.	234 263	—	8 825	353 055	80 906
1932	.	148 607	—	5 331	243 949	33 026
1933	.	150 859	—	8 185	265 350	62 278
1934	52 869	190 128	242 997	8 234	107 186	38 158
1935	59 919	200 420	260 339	4 802	43 009	8 775
1936	65 109	158 630	223 739	5 444	76 043	10 199
1937	77 287	223 060	300 347	8 508	185 239	48 607
1938	73 999	251 559	325 558	7 495	172 088	49 115
1939	75 524	166 866	242 390	6 150	42 369	12 936
1940	93 297	141 933	235 230	7 162	49 065	14 025
1941	23 782	94 700	118 482	7 158	3 878	30 727
1942	44 449	117 502	161 951	1 856	13 335	6 303
1943	43 032	88 988	132 020	2 149	9 940	50
1944	55 351	137 016	192 367	629	5 887	—
1948 januari	2 002	10 475	12 477	48	6 000	41
februari	4 771	1 028	5 799	3	3 940	9
mars	3 283	3 288	6 571	80	—	—
april	4 761	2 703	7 464	180	—	—
maj	2 445	3 716	6 161	3	—	—
juni	2 039	6 148	8 187	52	—	—
juli	2 619	7 423	10 042	39	0	—
augusti	4 260	3 736	7 996	1 188	—	—
september	5 052	13 892	18 944	103	—	—
oktober	4 344	18 187	22 531	69	—	—
november	2 911	13 476	16 387	280	—	—
december	4 545	4 942	9 487	103	—	—
1944 januari	2 066	2 101	4 167	260	—	—
februari	3 334	7 568	10 902	15	—	—
mars	4 780	15 320	20 100	66	—	—
april	3 076	5 112	8 188	87	—	—
maj	3 606	6 720	10 326	66	—	—
juni	3 052	1 300	4 352	1	—	—
juli	4 108	13 836	17 944	0	—	—
augusti	5 661	22 135	27 796	35	—	—
september	8 192	21 419	29 611	95	4 588	—
oktober	7 375	3 783	11 158	4	—	—
november	5 322	22 584	27 906	0	1 299	—
december	4 779	15 138	19 917	0	—	—
1945 januari	5 642	10 305	15 947	0	—	—
februari	3 888	4 712	8 600	0	—	—